italo calvino

cosmicomicării

T

-indice zero

COSMICOMICĂRII

T — INDICE ZERO

COSMICOMICĂRII

T—INDICE ZERO

Coperta : *VICTOR MAȘEK*
Pe copertă : „SOARELE ȘI LUNA"
pictură de *ROBERT DELAUNAY*

ITALO CALVINO
LE COSMICOMICHE (1965),
TI CON ZERO (1967),
edizione seconda
(c) Giulio Einaudi Editore, Torino.
Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii Univers

ITALO CALVINO

COSMICOMICĂRII
T-INDICE ZERO

în românește de Sanda Șora

UNIVERS
BUCUREȘTI
1970

COSMICOMICĂRII

DISTANȚA PÎNĂ LA LUNĂ

Sir George H. Darwin este de părere că Luna se afla odinioară foarte aproape de Pămînt. Mareele au împins-o, încetul cu încetul, departe ; mareele pe care Luna le provoacă în apele terestre și datorită cărora Pămîntul își pierde treptat energia.

Chiar așa și era ! — *exclamă bătrînul Qfwfq,* — voi nu vă puteți aduce aminte, eu însă da. O aveam mereu în spinare, Luna, imensă : cînd era lună plină — nopți clare ca ziua, dar cu lumină de culoarea untului — parcă ne strivea ; cînd era lună nouă, se rotea pe cer ca o umbrelă neagră purtată de vînt ; iar cînd era în creștere își scotea niște coarne atît de joase încît mai-mai să se înfigă în creasta unui promontoriu și să rămînă ancorată acolo. Dar întregul mecanism al fazelor se desfășura altfel decît în ziua de azi, din cauză că distanțele pînă la Soare erau diferite, ca și orbitele, ca și înclinarea nu mai îmi amintesc a cui ; cît despre eclipse, cum Pămînt și Lună stăteau atît de strîns lipite, ce să mai vorbim : erau la tot pasul ; vă închipuiți că cele două namile izbuteau să-și țină mereu umbră una alteia.

Orbita ? Eliptică, se înțelege, eliptică : se turtea puțin deasupra și puțin o lua razna. Cînd luna cobora mai jos, mareele se urcau de nu le mai putea ține nimeni. Erau niște nopți cu lună plină joasă, joasă și cu maree înaltă, înaltă de mai lipsea puțin ca Luna să se scalde în mare ; să zicem, cîțiva metri. Dacă n-am încercat să ne urcăm pe ea ? Cum de nu ! Era de ajuns să mergi cu barca pînă sub lună, să rezemi acolo o scară mobilă și să te cațeri pe ea.

Punctul unde Luna ajungea cel mai jos era în dreptul Stîncilor de Zinc. Mergeam cu bărcuțele cu vîsle care se foloseau pe vremea aceea, rotunde și plate, de plută.

Încăpeam o grămadă acolo : eu, căpitanul Vhd Vhd, nevastă-sa, vărul meu, surdul, și cîteodată și micuța Xlthlx, care să tot fi avut pe atunci vreo doisprezece ani. În acele nopți apa era foarte calmă, argintată, părea de mercur, iar peștii dinăuntru, violeți, nu puteau rezista atracției Lunii și ieșeau cu toții la suprafață, ca și caracatițele și meduzele de culoarea șofranului. Era un veșnic zbor de viețuitoare mărunte — răcușori, sepii, și chiar alge ușoare și diafane, și rămurele de coral — care se desprindeau din mare și nimereau pe Lună, atîrnînd de acel plafon calcaros, sau rămîneau acolo la mijlocul drumului, în aer, într-un roi fosforescent, pe care-l izgoneam agitînd frunze de bananier.

Iată ce aveam de făcut : transportam în barcă o scară mobilă ; unul o ținea, unul se urca în vîrful ei, iar unul stătea la vîsle, împingînd barca pînă ajungeam chiar dedesubtul Lunii ; de aceea era nevoie să fim mai mulți (nu vi i-am numit decît pe cei mai importanți). În clipa în care barca se apropia de Lună, cel care se afla în vîrful scării țipa înspăimîntat : „Stai ! Stai ! Mai am puțin și mă izbesc cu capul !" Era impresia pe care ți-o dădea, cînd o vedeai deasupra ta atît de uriașă, atît de accidentată, cu vîrfuri ascuțite și margini știrbite și zimțate. Acuma poate că e altfel, dar pe atunci Luna, sau mai bine-zis fundul, burta Lunii, de fapt partea care trecea cel mai aproape de Pămînt, de mai-mai să-l atingă, era acoperită de o scoarță cu aschii ascuțite de piatră, ca niște solzi. Ajunsese să semene cu burta unui pește, și chiar mirosul, după cîte îmi amintesc, era, dacă nu chiar de pește proaspăt doar puțin mai slab, ca de somon afumat.

De fapt, din vîrful scării de abia puteai s-o atingi, stînd drept în echilibru, pe ultima treaptă, cu brațele întinse. Luasem bine măsurile (încă nu bănuiam că se îndepărta) ; singurul lucru la care trebuia să fim foarte atenți era cum să ne prindem cu mîinile. Alegeam o aschie care părea rezistentă (ne urcam cu toții, pe rînd, în grupuri de cinci sau șase), mă agățam cu o mînă, apoi

cu alta, și în aceeași clipă simțeam cum scara și barca îmi fugeau de sub picioare, iar mișcarea Lunii mă scotea din atracția terestră. Da, Luna avea o forță care te smulgea, îți dădeai seama de aceasta în momentul trecerii de pe Pămînt pe ea : trebuia să țîșnești brusc, într-un fel de salt, să te prinzi de așchii, să-ți arunci picioarele în sus, pentru a te trezi în picioare pe fundul Lunii. Văzut de pe Pămînt, păreai spînzurat cu capul în jos, dar pentru tine era poziția obișnuită din totdeauna, iar singurul lucru ciudat era că, ridicînd ochii, vedeai deasupra capului mantia strălucitoare a mării cu barca și camarazii răsturnați, legănîndu-se ca un ciorchine pe o coardă de viță.

Cel care dădea dovadă de un deosebit talent la aceste salturi era vărul meu, surdul. Mîinile sale grosolane, în clipa în care atingeau suprafața lunară (el sărea întotdeauna primul de pe scară) deveneau pe neașteptate delicate și sigure. Găseau imediat punctul de sprijin pentru a se putea ridica, ba păreau chiar că aderă la scoarța satelitului prin simpla presiune a palmelor. O dată mi s-a părut chiar că Luna îi venea în întîmpinare în timp ce el întindea brațele.

La fel de dibaci era și la coborîrea pe Pămînt, operație încă și mai dificilă. Pentru noi ăștilați, ea consta dintr-o săritură în sus, cît mai sus cu putință, cu brațele ridicate (asta văzut de pe Lună, firește, pentru că de pe Pămînt saltul părea mai degrabă un plonjon, o scufundare în adîncime, cu brațele atîrnînde) ; era același salt ca și cel de pe Pămînt, atîta doar că de data asta ne lipsea scara, pentru că pe Lună nu se afla nimic de care să o sprijinim. Vărul meu, însă, în loc să se arunce cu brațele înainte, se apleca pe suprafața lunară cu capul în jos ca pentru o tumbă și începea să se avînte sprijinindu-se în mîini. Noi îl vedeam din barcă, stînd drept în aer ca și cum ar fi susținut uriașa minge a Lunii și ar fi săltat-o lovind-o cu palmele, pînă cînd picioarele îi ajungeau în dreptul nostru și reușeam să-l apucăm de glezne și să-l tragem jos la bord.

Mă veţi întreba acuma ce dracu căutam pe lună, iar eu vă voi explica. Mergeam să culegem lapte, cu o lingură mare şi o doniţă. Laptele lunar era foarte gros, ca un fel de urdă. Se forma în crăpăturile dintre aşchii prin fermentarea a diferite corpuri şi substanţe de proveniență terestră, care zburau de pe cîmpiile, din pădurile şi din lagunele pe deasupra cărora trecea satelitul. Era format mai ales din : sucuri vegetale, mormoloci, bitum, linte, miere de albine, cristale de amidon, icre de sturion, mucegaiuri, polenuri, substanţe gelatinoase, viermi, răşini, piper, săruri minerale, materii combustibile. Era de ajuns să introduci lingura sub aşchiile care acopereau solul zgrunţuros al Lunii şi o scoteai plină de acel mîl preţios. Nu în stare pură, se înţelege : erau multe reziduuri : în procesul de fermentare (întrucît Luna traversa şi întinderile de aer torid de deasupra deşerturilor) nu toate corpurile apucau să se topească ; unele rămîneau înfipte acolo : unghii şi cartilagii, cuie, cai de mare, sîmburi şi pedunculi, cioburi de vase, cîrlige de undiţe, uneori chiar şi cîte un pieptene. Această piurea, o dată recoltată, trebuia smîntînită, strecurată. Dar nu în asta consta greul, ci în felul în care urma s-o trimitem pe Pămînt. Se proceda astfel : conţinutul fiecărei linguri era aruncat în sus, manevrînd lingura ca pe o catapultă cu amîndouă mîinile. Urda zbura şi dacă era aruncată destul de tare ajungea să se turtească de plafon, adică de suprafaţa mării. O dată ajunsă acolo, plutea şi era foarte uşor apoi să fie trasă în barcă. Şi în aceste aruncări vărul meu, surdul, dovedea o iscuinţă deosebită ; avea mînă bună şi un tir fără greş ; cu o lovitură sigură reuşea să-şi centreze tirul într-o doniţă pe care i-o întindeam noi, cei din barcă. Eu, în schimb, o mai şi zbîrceam ; conţinutul lingurii nu reuşea să învingă atracţia lunară şi-mi cădea în ochi.

Nu v-am spus încă totul despre operaţiile în care vărul meu excela. Stoarecerea laptelui lunar dintre pietre însemna pentru el un fel de joc : în loc de lingură, era destul uneori să-şi bage doar mîna goală sau numai

un deget pe sub solzii aceia. Nu acționa metodic, ci în puncte izolate, mișcîndu-se în salturi de la unul la altul, ca și cum ar fi vrut să se joace cu Luna, să-i facă surprize, ba chiar s-o gîdile. Și acolo unde punea el mîna, laptele țîșnea ca din ugerul unei capre. Astfel că nouă nu ne mai rămînea decît să mergem în urma lui și să strîngem cu lingura substanța pe care el o făcuse să picure, cînd de ici, cînd de colo, dar întotdeauna ca din întîmplare, căci itinerariile surdului nu păreau să răspundă vreunui scop practic bine precizat. Erau puncte, de exemplu, pe care el le atingea doar din plăcerea de a le atinge : crăpături între așchii, cute goale și fragede ale pulpii lunare. Cîteodată vărul meu nu apăsa cu degetele de la mînă, ci — într-o mișcare bine calculată a salturilor sale — cu degetul mare de la picior (se urca pe Lună desculț) și asta părea să fi fost pentru el culmea distracției, dacă ar fi să judecăm după sunetul ascuțit pe care-l scotea din omușor și după salturile care urmau.

Solul Lunii nu era la fel de solzos peste tot, ci prezenta și zone neregulate, acoperite cu o argilă deschisă la culoare și alunecoasă. Aceste spații moi îl atîțau pe surd care sărea și zbura aproape ca o pasăre, ca și cum ar fi dorit să se imprime în pasta lunară cu toată ființa lui. Și tot înaintînd așa, la un moment dat îl pierdeam din ochi. Pe Lună se întindeau regiuni pe care n-am avut niciodată vreun motiv sau curiozitatea să le explorăm, și tocmai acolo-și găsea să dispară vărul meu ; îmi închipuiam că salturile și ciupiturile cu care-și făcea de cap sub ochii noștri nu erau decît o pregătire, un preludiu la ceva tainic care trebuie că se desfășura în zonele ascunse.

Eram într-o dispoziție cu totul specială în acele nopți în largul Stîncilor de Zinc ; eram veseli, dar cam năuci, ca și cum am fi simțit în craniu, în loc de creier, un pește care plutea atras de Lună. Și navigam așa, cîntînd din gură și din instrumente. Soția căpitanului cînta la harpă ; avea brațe foarte lungi, argintii în nopțile acelea, ca niște țipari, și subțiori întunecate și misterioase ca

aricii de mare ; iar sunetul harpei era atît de dulce şi ascuţit, dulce şi ascuţit de nu se putea suporta, şi eram nevoiţi să scoatem nişte strigăte prelungi, nu atît pentru a acompania muzica, cît pentru a ne proteja auzul.

Meduze transparente ieşeau la suprafaţa mării, vibrau puţin, îşi luau zborul spre Lună unduindu-se. Micuţa Xlthlx se distra să le prindă în aer, dar nu era o treabă uşoară. O dată, pe cînd îşi întindea braţele ca să apuce una, a făcut un mic salt şi s-a trezit şi ea plutind. Slăbuţă cum era, îi lipseau cîteva uncii pentru ca gravitaţia să o readucă pe Pămînt, învingînd atracţia Lunii ; aşa că zbura printre meduze, suspendată deasupra mării. La început se sperie, plînse, apoi rîse şi începu să se joace, apucînd din zbor crustacee şi peştişori, iar pe unii îi ducea la gură şi-i muşca. Noi vîsleam ca să ne ţinem după ea ; Luna fugea pe elipsă tîrînd în urma ei prin cer roiul acela de faună marină şi o trenă de lungi alge ondulate, iar fetiţa plutea şi ea la mijloc. Xlthlx avea două codiţe subţiri care păreau că zboară pe cont propriu, întinse spre Lună ; şi, între timp, dădea din picioare în aer ca şi cum ar fi vrut să învingă atracţia aceea, iar ciorapii — căci îşi pierduse sandalele în zbor — îi căzeau din picioare şi atîrnau atraşi de forţa terestră. Noi, de pe scară, încercam să-i apucăm.

Ideea de a începe să mănînce micile vietăţi a fost grozavă ; cu cît Xlthlx cîştiga în greutate, cu atîta cobora mai aproape de Pămînt ; ba mai mult, întrucît printre corpurile care planau al său avea masa cea mai mare, moluşte şi alge şi plancton prinseră să graviteze în jurul ei, şi în curînd fetiţa fu acoperită de minuscule cochilii silicioase, învelişuri chitinoase, carapace şi fire de ierburi marine. Şi cu cît se pierdea mai mult în acest ghemotoc, cu atît ieşea de sub atracţia lunară, pînă cînd atinse suprafaţa apei în care se scufundă.

Vîslirăm spre ea, gata s-o pescuim şi s-o ajutăm : corpul îi rămăsese magnetizat şi a trebuit să ne chinuim mult pînă să o curăţăm de tot ce se lipise de ea. Gingaşi corali îi învăluiau capul, iar din păr, de cîte ori dădea

cu pieptenul, îi cădeau scrumbii și răcușori ; ochii erau sigilați de cochilii de gasteropozi care i se prinseseră de pleoape cu ventuzele lor ; tentacule de sepie îi înfășurau brațele și gîtul ; iar rochița părea țesută doar din alge și bureți. Noi am scos grosul ; iar ea a continuat săptămîni în șir să se curețe de moluște și cochilii ; dar pielea i-a rămas pentru totdeauna pătată de minuscule diatomee ; la o privire mai neatentă păreau o pulbere subțire de aluniță.

Uite, așa era disputat spațiul dintre Pămînt și Lună de cele două influențe care se echilibrau. Ba mai mult : un corp care cobora pe Pămînt de pe satelit păstra încă un oarecare timp forța lunară și se sustrăgea atracției lumii noastre. Chiar și eu, cu toate că eram mare și greu, de fiecare dată cînd coboram de acolo de sus, mă obișnuiam de abia într-un tîrziu cu ceea ce pe pămînt înseamnă sus sau jos, iar cei ce mă însoțeau trebuiau să mă apuce de brațe și să mă țină cu forța, agățați ca un ciorchine în barca unduitoare, în timp ce, cu capul în jos, eu continuam să-mi întind picioarele spre cer.

— Ține-te ! Ține-te tare de noi ! — îmi strigau, iar eu, în pipăiala asta, ajungeam cîteodată s-o apuc pe doamna Vhd Vhd de un sîn, îi avea rotunzi și tari, iar contactul era bun și sigur, și exercita o atracție egală sau mai mare decît a Lunii, mai ales dacă în coborîrea mea cu capul în jos reușeam să-mi petrec mîna cealaltă pe după șoldurile ei și uite așa treceam din nou în această lume, cădeam grămadă în fundul bărcii și căpitanul Vhd Vhd turna o găleată de apă pe mine ca să mă readucă în simțiri.

Așa începu povestea îndrăgostirii mele de nevasta căpitanului, povestea suferințelor mele. Pentru că nu întîrziai să-mi dau seama cui îi erau adresate cele mai stăruitoare priviri ale doamnei : cînd mîinile sigure ale vărului meu atingeau Luna, eu o fixam și-i citeam în priviri gîndurile pe care i le trezea intimitatea dintre surd și Lună, iar cînd el dispărea în misterioasele sale explorări lunare o vedeam neliniștită, stînd ca pe ghimpi, și totul devenea limpede pentru mine ; doamna

Vhd Vhd era geloasă pe Lună, iar eu pe vărul meu. Avea ochi de diamant, doamna Vhd Vhd ; scînteiau cînd privea spre Lună, aproape sfidînd-o şi parcă spunîndu-i : „Nu-l vei avea !" Iar eu mă simţeam neluat în seamă.

Cel căruia îi păsa cel mai puţin de toate acestea era surdul. Cînd îl ajutam să coboare trăgîndu-l — cum v-am mai explicat — de picioare, doamna Vhd Vhd îşi pierdea orice reţinere, în zelul ei de a se revărsa asupră-i, înconjurîndu-l cu braţele ei lungi şi argintii ; simţeam un cuţit în inimă (cînd mă agăţam eu de ea, trupul îi era docil şi binevoitor, dar nu venindu-mi în întîmpinare ca pentru vărul meu) ; iar el era indiferent, pierdut încă în extazul său lunar.

Îl priveam pe căpitan, întrebîndu-mă dacă observa şi el purtarea nevestei ; dar faţa lui mîncată de spuzeală şi brăzdată de zbîrcituri smolite nu exprima nimic. Întrucît surdul se desprindea întotdeauna ultimul de pe Lună, coborîrea lui era semnul plecării bărcilor. Atunci, cu un gest neobişnuit de amabil, Vhd Vhd lua harpa de pe fundul bărcii şi o întindea soţiei. Ea era nevoită s-o ia la rîndu-i şi să cînte cîteva note. Nimic n-o putea îndepărta mai mult de surd decît sunetul harpei. Eu mă apucam să fredonez acel cîntec melancolic care spune : „Peştii lucioşi sînt toţi la suprafaţă, la suprafaţă, iar peştii întunecoşi sînt toţi la fund, la fund..." şi toţi, în afară de vărul meu, îmi ţineau isonul.

În fiecare lună, îndată după trecerea satelitului, surdul recădea în detaşarea lui izolată faţă de lucrurile lumeşti ; numai apropierea lunii pline îl trezea. De data aceea am aranjat aşa fel lucrurile încît să nu fiu în echipa care urca, pentru a putea rămîne în barcă împreună cu nevasta căpitanului. Dar nici nu se urcase bine vărul meu pe scară, că doamna Vhd Vhd şi spuse :

— Astăzi vreau să merg şi eu acolo sus !

Nu se mai întîmplase niciodată ca nevasta căpitanului să se suie pe Lună. Dar Vhd Vhd nu se opuse, ba aproape c-o împinse pe scară, exclamînd :

— Hai, du-te ! — și atunci ne apucarăm cu toții s-o ajutăm, eu o sprijineam din spate și o simțeam în brațe rotundă și moale, iar pentru a o susține îmi lipisem palmele și fața de ea, dar cînd o simții ridicîndu-se în sfera lunară, mă răscoli durerea de a fi pierdut acel contact și dădui să mă arunc în urma ei, spunînd :

— Mă duc nițel pînă sus să dau și eu o mînă de ajutor !

Am fost țintuit pe loc :

— Tu rămîi că ai destulă treabă aici, îmi porunci fără să ridice vocea căpitanul Vhd Vhd.

Intențiile fiecăruia erau clare în acel moment. Eu însă nu le înțelegeam, ba nici acuma nu sînt convins că am interpretat totul exact. Evident, soția căpitanului clocise îndelung dorința de a se izola acolo sus cu vărul meu (sau cel puțin de a nu-l lăsa pe el să se izoleze singur cu Luna), dar e probabil că planul ei urmărea un scop mai îndrăzneț pe care trebuia să-l fi pus la cale în înțelegere cu surdul : acela de a se ascunde și de a sta acolo sus o lună. E tot atît de posibil și ca vărul meu, surd cum era, să nu fi înțeles nimic din ce căutase ea să-i explice sau chiar să nu-și fi dat măcar seama că este obiectul dorințelor doamnei. Dar căpitanul ? Ei bine, căpitanul nu aștepta altceva decît să se descotorosească de nevastă, și-n orice caz, din clipa în care ea rămase acolo sus, îl văzurăm dînd frîu liber înclinărilor sale și cufundîndu-se în viciu, și atunci înțeleserăm de ce nu făcuse nimic pentru a o reține. Dar știa el oare de la început că orbita Lunei începe să se lărgească ?

Nici unul din noi nu putea s-o bănuiască. Surdul, poate numai surdul : în felul larvar în care înțelegea el lucrurile, presimțise că în noaptea aceea urma să-și ia adio de la Lună. Din această cauză se ascunse în locurile lui tainice și nu reapăru decît pentru a se întoarce la bord. Iar nevasta căpitanului degeaba l-a urmărit ; o văzurăm traversînd întinderea solzoasă de cîteva ori, în lung și în lat, și la un moment dat se opri privind spre noi, cei rămași în barcă, gata — gata să ne întrebe dacă îl văzusem.

Într-adevăr, ceva neobișnuit se petrecea în noaptea aceea. Suprafața mării, în loc să fie întinsă ca de obicei cînd era lună plină, ba chiar aproape arcuită spre cer, părea acuma flască, înmuiată, ca și cum magnetul lunar nu și-ar mai fi exercitat întreaga forță. S-ar fi zis că nici lumina nu mai era aceeași ca în celelalte nopți cu lună plină, ca și cum s-ar fi îngroșat tenebrele nopții. Probabil că și camarazii mei și-au dat seama acolo sus de ce se întîmpla căci ridicară spre noi o privire îngrozită. Și din gurile lor și-ale noastre țîșni în aceeași clipă un strigăt : „Luna se îndepărtează !"

Nu se stinsese încă acest țipăt, că vărul meu și apăru pe lună, fugind. Nu părea înfricoșat, nici măcar mirat ; se sprijini în mîini pe sol, aruncîndu-se în saltul lui obișnuit, dar de data aceasta, după ce sări în aer, rămase acolo suspendat, cum se întîmplase și cu micuța Xlthlx, se răsuci un timp între Lună și Pămînt, se răsturnă, și apoi, cu un efort al brațelor, ca unul ce înoată împotriva curentului, se îndreptă, cu o încetineală neobișnuită, spre planeta noastră.

De pe Lună, ceilalți marinari se grăbiră să-i urmeze exemplul. Nici unul nu se mai gîndea să trimită spre bărci laptele lunar strîns, și nici căpitanul nu-i dojeni pentru asta. Așteptaseră și-așa prea mult, distanța devenise greu de străbătut ; deși încercară să imite zborul sau înotul vărului meu, rămaseră acolo bălăbănindu-se suspendați în mijlocul cerului.

— Strîngeți rîndurile ! Imbecililor ! Strîngeți rîndurile ! — urlă căpitanul.

— La ordinul său, marinarii încercară să se grupeze, să facă corp comun, să înainteze cu toții împreună ca să ajungă în zona de atracție terestră : pînă cînd, la un moment dat, o cascadă de corpuri se prăbuși în mare, cu o bufnitură.

Cei din bărci vîsleau acum ca să-i culeagă :

— Așteptați ! Lipsește doamna ! — strigai.

Soția căpitanului încercase și ea să sară, dar rămăsese plutind la cîțiva metri de Lună, și-și mișca moale prin

aer lungile ei brațe argintii. Mă cățărai pe scară, și, cu zadarnica intenție de a-i oferi un sprijin, întindeam harpa spre ea.

— Nu ajung ! Trebuie să mergem s-o luăm ! — și dădui să mă arunc, cu harpa în mînă.

Deasupra mea, imensul disc lunar părea că nu mai este cel dinainte, atît de mult se micșorase, ba chiar se contracta tot mai tare ca și cum privirea mea l-ar fi împins departe, cerul gol se căsca întocmai ca o prăpastie în fundul căreia stelele deveneau tot mai numeroase, iar noaptea revărsa peste mine un fluviu de vid, mă cufunda în deznădejde și mă amețea".

„Mi-e frică", gîndii. „Mi-e frică să mă arunc ! Sînt un laș !", și în clipa aceea mă aruncai. Înotam prin văzduh cu furie și întindeam harpa spre ea, care, în loc să vină spre mine, se rostogolea într-una, arătîndu-mi cînd fața impasibilă, cînd spatele.

— Să ne unim ! — strigai, și în clipa aceea o și ajunsei, o apucai de talie și-mi împletii brațele și picioarele cu ale ei. Să ne unim și să coborîm împreună ! — și îmi concentram forțele, pentru a mă lipi cît mai strîns de ea, și pentru a gusta pe deplin acea îmbrățișare.

Atît de mult, încît abia, mai tîrziu mi-am dat seama că o smulgeam într-adevăr din starea de plutire, dar de căzut tot pe Lună o făceam să cadă. Să nu-mi fi dat oare seama ? Sau aceasta fusese de la bun început intenția mea ? Încă nu reușisem să formulez un gînd că din gură îmi și ieși un strigăt :

— O să stau cu tine o lună ! — ba chiar : — Pe tine ! — țipam în exaltarea mea : — Eu pe tine o lună ! — și în aceeași clipă căderea pe solul lunar ne desfăcu îmbrățișarea, ne rostogolirăm eu ici și ea colo, printre acele așchii reci.

Ridicai ochii, cum făceam de fiecare dată cînd atingeam scoarța Lunii, sigur fiind că voi regăsi deasupra mea marea natală ca un plafon nemărginit, și o văzui, da, o văzui și de data aceasta, dar cu cît mai sus, și cu cît mai îngustată de coastele, stîncile și promontoriile ce-o mărgineau, și cît de mici îmi apăreau bărcile, și cît de greu de recunoscut chipurile alor mei, și cît de slabe

ţipetelor lor ! Auzii un sunet ce venea de aproape : doamna Vhd Vhd îşi găsise harpa şi o mîngîia scoţînd un acord trist ca un plîns.

Începu o lună lungă. Luna se rotea încet în jurul Pămîntului. Pe globul suspendat nu mai vedeam ţărmul nostru familiar ci un şir de oceane adînci ca nişte prăpăstii, şi deşerturi de lapili incandescenţi, şi continente de gheaţă, şi păduri în care mişunau reptile, şi zidurile de stînci ale lanţurilor muntoase tăiate de lama fluviilor repezi, şi oraşe palustre, şi necropole de tuf, şi imperii de argilă şi noroi. Depărtarea dădea tuturor lucrurilor o culoare uniformă : priveliştile străine făceau străină orice imagine ; turme de elefanţi şi roiuri de lăcuste parcurgeau cîmpiile atît de asemănător de vaste şi dense şi stufoase, încît nu le puteai deosebi.

Ar fi trebuit să fiu fericit: întocmai ca în visele mele, eram singur cu ea, intimitatea cu Luna, pentru care-l invidiasem de atîtea ori pe vărul meu, şi cea cu doamna Vhd Vhd erau acuma apanajul meu exclusiv, o lună de zile şi de nopţi lunare se întindea neîntreruptă înaintea noastră. Scoarţa satelitului ne hrănea cu laptele său cu gust acrişor şi familiar, privirea noastră se ridica în sus spre lumea unde ne născusem, parcursă în sfîrşit în toată întinderea sa multiformă, explorată în privelişti nemaivăzute de nici un pămînean, sau contempla stelele de dincolo de Lună, mari ca nişte fructe de lumină coapte pe ramurile curbate ale cerului ; totul depăşea speranţele cele mai luminoase, şi totuşi şi totuşi şi totuşi — era exilul.

Nu mă gîndeam decît la Pămînt. Pămîntul era cel care făcea ca fiecare dintre noi să fie tocmai acel cineva anume şi nu un altul ; aici sus, smulşi de pe Pămînt, era ca şi cum eu n-aş mai fi fost acel eu, nici ea, pentru mine, acea ea. Eram nerăbdător să mă întorc pe Pămînt şi tremuram de teama de a-l fi pierdut. Împlinirea visului meu de dragoste nu durase decît o clipă — cea în care ne unisem rotindu-ne între Pămînt şi Lună ; lipsită de terenul ei terestru, dragostea mea nu mai era acum decît dorul sfîşietor de ceea ce ne lipsea ; un unde, un împrejur, un înainte, un după.

Asta simțeam eu. Dar ea ? Punîndu-mi întrebarea, oscilam — îndoit — între temerile mele. Să zicem, într-adevăr, că nu s-ar fi gîndit decît la Pămînt ; asta putea fi și un semn bun, al unei înțelegeri cu mine în fine atinsă, dar tot așa de bine putea fi semnul că totul fusese zadarnic, că tot numai spre surd i se îndreptau dorințele. Dar ea — nimic. Nici măcar nu ridica vreodată privirea spre vechea planetă, mergea palidă printre cîmpiile acelea, murmurînd cîntece monotone și mîngîindu-și harpa, ca și cum s-ar fi identificat cu provizoria sa (credeam eu) condiție lunară. Să fi fost ăsta semnul că-mi învinsesem rivalul ? Aș, de unde ! Pierdusem. O înfrîngere disperată. Căci ea înțelesese prea bine că vărul meu iubea numai Luna, și singurul lucru pe care-l dorea acuma era să devină ea însăși Lună, să se confunde cu obiectul acelei iubiri extraumane.

După ce Luna își încheie rotația în jurul plantei ne găsirăm din nou deasupra Stîncilor de Zinc. La recunoscui cu consternare ; nici în prevederile mele cele mai negre nu mă așteptasem să le văd atît de micșorate din cauza distanței. În băltoaca aceea de mare, ai noștri navigau din nou, de data aceasta însă fără scări mobile, devenite inutile ; dar din bărci se înălță o pădure de lănci lungi ; fiecare din ei mînuia cîte una, prevăzută în vîrf cu un harpon sau cu un cîrlig, poate în speranța de a mai zgîria ceva din ultima urdă lunară sau ca să ne întindă nouă, nenorociților de sus, o mînă. de ajutor. Dar ne dădurăm seama imediat că nici o prăjină nu era de ajuns de lungă pentru a atinge Luna ; și recăzură, ridicol de scurte, umilite, să plutească pe mare ; iar în zăpăceală cîteva bărci fură dezechilibrate și răsturnate, Dar tocmai atunci, dintr-o altă ambarcațiune începu să se ridice o prăjină mai lungă, trasă pînă atunci pe suprafața apei : era făcută probabil din bambus, din multe, multe trestii de bambus puse cap la cap, și trebuia să fie ridicată încet, pentru ca — subțire cum era — oscilațiile să n-o rupă, și manevrată cu multă forță și dibăcie, pentru ca greutatea numai pe verticală să nu încline bărcuța.

Iată : era limpede că vîrful acelei prăjini avea să ajungă la Lună, şi o văzurăm într-adevăr atingînd şi apăsînd solul solzos, rezemîndu-se de el o clipă, împingîndu-l aproape, ba chiar dîndu-i o lovitură tare care o făcu să se îndepărteze, şi apoi reîncepînd să lovească în acel punct, ricoşînd şi depărtîndu-se din nou. Atunci îl recunoscui, ba chiar amîndoi — şi eu şi doamna — îl recunoscurăm pe vărul meu, nu putea fi decît el, el era cel care se juca pentru ultima oară cu Luna, era o figură de-a lui, cu Luna pe vîrful trestiei ca şi cum ar fi ţinut-o în echilibru. Şi ne dădurăm seama că fapta lui vitejească nu avea nici un scop, nu urmărea nici un rezultat practic, dimpotrivă, s-ar fi spus că împingea Luna mai departe, că o urmărea în plecarea ei, că voia s-o însoţească pe orbita ei cea mai îndepărtată. Acest lucru îi era caracteristic lui : lui care nu putea nutri dorinţe contradictorii cu natura Lunii, cu evoluţia şi cu destinul ei, şi dacă Luna tindea acuma să se îndepărteze de el, ei bine, el se bucura de această îndepărtare aşa cum se bucurase pînă atunci de apropierea ei.

Ce să facă doamna Vhd Vhd în această situaţie ? De-abia atunci se văzu în ce măsură dragostea ei pentru surd nu fusese un simplu capriciu frivol ci un legămînt pentru veşnicie. De vreme ce vărul meu iubea acuma Luna îndepărtată, va rămîne şi ea departe, pe Lună. Am intuit aceasta văzînd că nu făcea nici un pas spre bambus, ci doar întorcea harpa spre Pămîntul de sus de pe cer, ciupindu-i corzile. Spun că o văzui, dar de fapt îi prinsei imaginea doar cu coada ochiului, fiindcă de îndată ce prăjina atinse scoarţa lunară sării să mă agăţ de ea, şi, iute ca un şarpe, mă căţăram pe nodurile bambusului, urcam sacadat prinzîndu-mă cu mîinile şi genunchii, uşor în spaţiul rarefiat, împins ca de o forţă a naturii care-mi poruncea să mă întorc pe Pămînt, uitînd motivul care mă adusese acolo sus, sau poate mai conştient ca oricînd de el şi de deznodămîntul său nenorocit, iar coborîrea pe prăjina unduitoare ajunsese tocmai la punctul în care nu mai trebuia să fac nici un efort ci doar să mă las să alunec cu capul înainte, atras de

Pămînt, pînă cînd în această cursă, trestia se rupse în mii de bucăți și eu căzui în mare printre bărci.

Era dulcea întoarcere, patria regăsită, dar gîndu-mi era îndurerat din cauza ei, a celei pierdute, iar ochii mi se îndreptau, căutînd-o, spre Luna la care nu se mai putea ajunge niciodată. Și o văzui. Era acolo unde o lăsasem, întinsă pe o plajă chiar deasupra capetelor noastre, și nu spunea nimic. Era de culoarea Lunii ; ținea harpa lîngă ea și-și mișca mîna în arpegii lente și rare. Se distingea bine forma pieptului, a brațelor, a coapselor, așa cum și astăzi mi-o amintesc, așa cum și astăzi (cînd Luna nu mai e decît un cerculeț plat și îndepărtat) o caut mereu cu privirea, pe ea, de îndată ce pe cer se ivește prima felie, ca un corn, și cu cît crește, cu atît îmi închipui că o văd pe ea sau ceva din ea dar nimic altceva decît pe ea, în o sută, în o mie de poziții diferite, pe ea care face ca Luna să fie Lună și care ori de cîte ori e Lună plină îi îndeamnă pe cîini să urle toată noaptea și pe mine împreună cu ei.

ÎN ZORII ZILEI

Planetele sistemului solar, explică G. P. Kuiper, au început să se solidifice în tenebre prin condensarea unei nebuloase fluide și informe. Pretutindeni era frig și întuneric. Mai tîrziu Soarele a început să se concentreze pînă s-a redus aproape la dimensiunile actuale, și în acest efort temperatura s-a urcat, s-a urcat la mii de grade și a început să emită radiații în spațiu.

Era întuneric de-ți dădeai cu degetele în ochi — *confirmă bătrînul Qfwfq* — eu eram copil încă, de-abia îmi aduc aminte. Stăteam acolo, ca de obicei, tata și mama, bunica Bb'b, niște unchi sosiți în vizită, domnul Hnw, cel care mai apoi a devenit cal, și noi cei mai mici. Pe nebuloase, mi se pare că am mai povestit asta și-n alte dăți, stăteam — cum ar veni — culcați, ghemuiți, ce mai calea, valea, complet nemișcați, rotindu-ne încotro se rotea nebuloasa. Nu ne tolăneam afară, mă înțelegeți ?, pe suprafața nebuloasei ; nu : acolo era prea frig ; stăteam dedesubt, înfășurați într-un strat de materie fluidă și granuloasă. Nu era chip să măsurăm timpul ; de fiecare dată cînd începeam să numărăm rotațiile nebuloasei se iscau discuții, întrucît în întuneric nu aveam puncte de reper ; și pînă la urmă ajungeam la ceartă. Așa că preferam să lăsăm secolele să se scurgă ca și cum ar fi fost minute ; n-aveam altceva de făcut decît să așteptăm, să ne acoperim în măsura în care puteam, să dormim, să ne mai strigăm din cînd în cînd ca să ne asigurăm că sîntem cu toții acolo; și — evident — să ne scărpinăm ; căci, orice s-ar spune, dar tot vîrtejul acela de particule nu avea alt efect decît o mîncărime enervantă.

Ce așteptam, nimeni n-ar fi putut să ne spună ; e adevărat, bunica Bb'b își amintea încă de vremea cînd materia, căldura și lumina erau răspîndite uniform în

spațiu ; lăsînd la o parte exagerările din poveștile celor bătrîni, timpurile fuseseră totuși ceva mai bune, sau oricum deosebite ; în orice caz, noi trebuia să așteptăm să treacă această noapte imensă.

Cel mai bine se simțea sora mea G'd(w)^n din cauza firii ei închise ; era o fată rezervată și-i plăcea întunericul. G'd(w)^n își alegea locurile ceva mai îndepărtate, pe marginea nebuloasei, contempla întunericul, lăsa să se scurgă firișoarele de pulbere în mici cascade, vorbea singură, cu rîsete scurte ce semănau cu niște mici cascade de pulbere, fredona și se lăsa pradă viselor — fie că dormea, fie că era trează. Nu erau vise ca ale noastre — în mijlocul întunericului noi visam un alt întuneric, fiindcă nu ne ducea capul mai departe — ; ea visa — după cîte ne puteam da seama din aiurelile ei — un întuneric de o sută de ori mai adînc, deosebit și catifelat.

Tata fu acela care își dădu primul seama că ceva se schimba. Eu aținisem și strigătul lui mă trezi :

— Atenție ! Aici se atinge !

Sub noi, materia nebuloasei, din fluidă cum fusese, începea să se condenseze.

Într-adevăr, mama începuse să se frămînte de cîteva ceasuri și spunea : „Of, nu știu pe ce parte să stau întoarsă !“ pe scurt, dacă o ascultai îți dădeai seama că se schimba ceva în locul unde era culcată : pulberea nu mai era ca înainte, pufoasă, elastică, uniformă, de puteai să te tolănești în ea cît voiai fără să lași nici o urmă, ci începuse să se formeze un fel de depresiune sau scobitură, mai ales în locul în care ea obișnuia să se rezeme cu toată greutatea. I se părea că simte dedesubt o mulțime de granule sau îngroșări sau cucuie ; care, cu toate că erau îngropate la sute de kilometri în adînc, apăsau totuși prin straturile acelea de pulbere fină. Dar noi nu prea dădeam, în general, atenție acestor preziceri ale mamei : sărăcuța, pentru o hipersensibilă ca ea, și pe deasupra cam în vîrstă, felul în care se stătea pe atunci nu era cel mai indicat pentru nervi.

Apoi, la un moment dat, îl auzii pe fratele meu Rwzfs, care pe vremea aceea era mititel, izbind, scobind, mai știu eu ce, într-un cuvînt agitîndu-se, și-l întrebai :

— Ce naiba faci ? — și el îmi răspunse :

— Mă joc.

— Te joci ? Dar cu ce ?

— Cu un lucru, spuse.

Înțelegeți ? Era pentru prima oară. Lucruri cu care să ne jucăm nu existaseră niciodată. Și cum ați fi vrut să ne jucăm ? Cu acea papă de materie gazoasă ? Frumoasă distracție n-am ce zice : bună doar pentru sora mea G'd(w)^n. Dacă Rwzfs se juca, asta însemna că găsise ceva nou ; s-a spus chiar mai tîrziu, cu exagerările obișnuite, că găsise o pietricică. Pietricică nu era, dar era fără îndoială o bucată de materie mai solidă sau — să zicem — mai puțin gazoasă. În această privință, el nu ne dădu niciodată lămuriri precise, ba chiar scorni tot felul de povești, după cum i se năzărea, și cînd veni epoca în care se formă nichelul și nu se mai vorbea decît de nichel, spuse : „Știți ce ? : era nichel, mă jucam cu nichel !“ — din care cauză îi rămase porecla „Rwzfs de nichel“. (Nu i se spunea așa pentru că ar fi devenit de nichel — cum susțin unii acuma — deoarece, înapoiat cum era, n-a reușit să treacă de stadiul mineral ; lucrurile stau cu totul altfel, o spun de dragul adevărului, nu pentru că e vorba de fratele meu : a fost întotdeauna cam înapoiat, nu pot zice nu, dar nu un înapoiat de tipul metalic ci mai degrabă unul de tip coloidal ; așa că, de tînăr se însură cu o algă, una din primele, și nu se mai știu nimic de el).

Într-un cuvînt, se pare că toți au simțit ceva ; toți, în afară de mine. Poate că sînt distrat. Auzii — nu-mi amintesc dacă în somn sau treaz — exclamația tatălui meu : „Aici se atinge !“ o frază fără sens (dat fiind că pînă atunci nimic nu atinsese niciodată nimic, putem fi siguri de asta), dar care își dobîndi un sens în însăși

clipa în care fu pronunțată, semnificînd anume senzația pe care începeam s-o avem, ușor îngrețoșătoare, ca și cum un val de mîl ar fi trecut pe sub noi, în toată lățimea lui și parcă săream peste el. Iar eu spusei pe un ton de reproș :

— Vai, bunico !

M-am întrebat pe urmă de multe ori de ce prima mea reacție a fost aceea de a mă lua de bunica. Bunica Bb'b, care rămăsese cu obiceiurile ei de demult, făcea adesea lucruri nelalocul lor : continua să creadă că materia era în expansiune uniformă și că, de pildă, e de-ajuns să arunci gunoiul unde se nimerește pentru a-l vedea rarefiindu-se și dispărînd în depărtare. Că procesul de condensare începuse de cîtva timp, și că murdăria se strîngea toată pe particule, în așa fel încît nu mai reușeai să scapi de ea, asta nu-i intra în cap. Așa că, fără să vreau făcui legătura între acel fapt nou „se atinge !" și vreo greșeală pe care ar fi putut s-o facă bunica și scosei acea exclamație.

Iar bunica Bb'b spuse :

— Ce ? Ai găsit colacul ?

Acest colac era un mic elipsoid de materie galactică pe care bunica îl descoperise cine știe unde în timpul primelor cataclisme universale și pe care l-a ținut mereu cu ea, ca să stea pe el. La un moment dat, în marea noapte, colacul se pierduse și bunica mă acuza pe mine că-l ascunsesem. Adevărul este că am urît întotdeauna colacul acela, atît de caraghios și de deplasat pe nebuloasa noastră, dar cel mult mi se putea reproșa că nu-l păzisem în permanență, cum ar fi dorit bunica.

Chiar și tata care era foarte respectuos cu ea, nu se putu abține să-i spună :

— Ascultă, mamă, aici se întîmplă nu știu ce iar matale îi dai înainte cu colacul !

— Aha, spuneam eu că nu pot să adorm ! — făcu maică-mea : și din partea ei era tot o replică puțin adecvată situației.

Deodată se auzi tare un : „Ptiu ! Cîh, Hîrr !“ şi înţeleseserăm că domnului Hnw i se întîmplase ceva : scuipa şi tuşea de nu mai putea.

— Domnu' Hnw ! Domnu' Hnw ! Ţineţi-vă bine ! Unde v-aţi băgat ? — începu să spună tata, şi în acele tenebre fără nicio deschizătură încă reuşirăm, pe bîjbîite, să-l înşfăcăm şi să-l săltăm pe suprafaţa nebuloasei, ca să-şi tragă răsuflarea.

L-am întins pe stratul exterior care începea să capete consistenţă, coagulîndu-se şi devenind alunecos.

— Cîh ! Îţi cade-n cap, drăcia asta ! — încerca să spună domnul Hnw, care nu era prea înzestrat cu darul vorbirii. Tot cobori, cobori şi înghiţi ! Hîrr ! — şi scuipa.

Noutatea era asta : că dacă nu erai atent, acum, pe nebuloasă, te scufundai. Mama, cu instinctul ei matern, înţelese cea dintîi acest lucru. Şi ţipă :

— Copii, sînteţi cu toţii aici ? Unde sînteţi ?

Într-adevăr, ne zăpăcisem niţel, şi în timp ce înainte, cînd totul se afla reglementat din veacul veacului, aveam totdeauna grijă să nu ne rătăcim, acuma nu ne mai sta mintea la asta.

— Linişte. Linişte. Să nu se îndepărteze nimeni, făcu tata.

— G'd(w)^{n} ! Unde eşti ? Dar gemenii ? Cine i-a văzut pe gemeni să spună !

Nimeni nu răspunse.

— Vai de mine, s-au pierdut ! — ţipă mama.

Fraţiorii mei nu erau încă la vîrsta la care să poată transmite vreun mesaj ; de aceea se pierdeau uşor şi trebuiau supravegheaţi tot timpul.

— Mă duc să-i caut ! — făcui.

— Da, du-te, bravo Qfwfq ! — spuseră tata şi mama şi, apoi, plini de remuşcări : Totuşi, dacă te îndepărtezi, te pierzi şi tu ! Stai aici ! Bine, du-te, dar dă-ne de ştire unde eşti : fluieră !

Începui să umblu prin întuneric, în mlaştina acelei condensări de nebuloasă, scoţînd un şuierat continuu. Spun : să umblu, adică un fel deosebit de a te mişca la suprafaţă, de neconceput cu cîteva minute înainte,

şi care chiar şi acum de-abia se putea numi astfel, pentru că materia opunea o rezistenţă atît de mică, încît dacă nu erai atent, în loc să înaintezi pe suprafaţă, te afundai oblic sau chiar perpendicular şi te trezeai îngropat. Dar în orice direcţie şi la orice nivel aş fi mers, posibilităţile de a-mi găsi fraţiorii erau aceleaşi : cine ştie unde se băgaseră ăia doi.

Deodată alunecai ; ca şi cum mi s-ar fi pus o piedică — s-ar zice astăzi. Nu mi se mai întîmplase pînă atunci să cad, nu ştiam nici măcar ce vroia să însemne asta : „a cădea", dar stăteam încă pe moale şi nu păţii nimic.

— Nu pune piciorul aici — spuse o voce — Qfwfq, nu vreau. Era vocea surorii mele G'd(w)^n.

— De ce ? Ce-i acolo ?

— Am făcut nişte lucruri cu lucrurile... — spuse.

Îmi trebui un timp ca să-mi dau seama, pe dibuite, că sora mea frămîntase mîlul acela şi construise un fel de delușor cu vîrfuri ascuţite, creneluri şi turle.

— Da ce te-ai apucat să faci ?

G'd(w)^n dădea mereu răspunsuri fără cap şi fără coadă :

— Un afară cu un înăuntru pe dinăuntru. Tzlll, tzlll, tzlll...

Îmi continuai drumul rostogolindu-mă tot timpul. Mă poticnii de acelaşi domn Hnw, care nimerise iarăşi înăuntrul materiei în condensare, cu capul în jos.

— Sus, domnule Hnw, domnule Hnw ! Cum de nu izbutiţi să staţi drept ! — şi trebui din nou să-l ajut să iasă afară, de data aceasta cu un brînci de jos în sus, fiindcă eram şi eu complet scufundat.

Domnul Hnw, tuşind şi suflînd şi strănutînd (era un ger nemaipomenit), ieşi la suprafaţă chiar în locul unde stătea aşezată bunica Bb'b. Bunica zbură în aer şi deîndată se emoţionă :

— Nepoţeii ! S-au întors nepoţeii !

— Nu, mamă, uită-te, e domnul Hnw ! Nu se mai înţelegea nimica.

— Dar nepoţeii ?

— Sînt aici ! — ţipai — şi colacul e aici !

Gemenii își găsiseră probabil de cîtva timp o ascunzătoare secretă, în grosimea nebuloasei, și ascunseseră colacul acolo dedesubt, ca să se joace cu el. Atîta timp cît materia fusese fluidă, pluteau acolo în mijloc și puteau face chiar salturi mortale prin colac, dar acuma erau prinși într-un fel de urdă spongioasă : gaura colacului era astupată și se simțeau striviți din toate părțile.

— Apucați-vă de colac ! — încercai să le explic că vă trag eu afară, prostuților !

Trăsei eu ce trăsei și la un moment dat, înainte ca ei să-și fi dat seama, făceau salturi pe suprafață, acoperită acuma cu o peliculă ca de albuș de ouă. Colacul, în schimb, de îndată ce fu scos afară, se și dizolvă. Înțelege dacă poți ce naiba de fenomene aveau loc pe vremea aceea ; și explică-i și bunicii Bb'b.

Tocmai atunci, ca și cum n-ar fi putut alege un moment mai potrivit, unchii se sculară încet și spuseră :

— Ei, s-a făcut tîrziu, cine știe ce or fi făcînd copiii noștri, sîntem cam îngrijorați, a fost o adevărată plăcere să vă revedem, dar acum ar fi bine să plecăm.

Nu s-ar fi putut spune că n-aveau dreptate : ba chiar ar fi fost cazul să se alarmeze și s-o ia din loc mai de mult ; dar unchii aceștia, poate din cauza locului peste mînă unde sălășluiau de obicei, erau cam stîngaci. Poate că stătuseră ca pe ghimpi pînă atunci și nu îndrăzniseră s-o spună.

Tata zise :

— Dacă vreți să plecați eu nu vă opresc ; dar gîndiți-vă bine dacă n-ar fi mai nimerit să așteptați să se mai lămurească situația, căci acuma nu poți ști ce pericol te paște — într-un cuvînt, vorbe pline de bun-simț.

Dar ei :

— Nu, nu, mulțumim pentru gîndul bun, a fost foarte plăcut, dar nu mai vrem să vă deranjăm — și alte nerozii.

În fine, nu că am fi înțeles noi mare lucru, dar ei chiar că nu-și dădeau seama de nimic.

Aceşti unchi erau trei, sau, ca să fiu mai exact : o mătuşă şi doi unchi, toţi trei lungi, lungi şi practic identici ; n-am înţeles niciodată bine care dintre ei era bărbatul sau fratele cui, şi nici care era exact gradul lor de rudenie cu noi : pe vremea aceea multe lucruri rămîneau nelămurite.

Începură să plece pe rînd, unchii, fiecare în altă direcţie, în cerul negru, şi din cînd în cînd, ca pentru a ţine legătura între ei, scoteau cîte un : „O ! O !" şi tot ce făceau era în stilul acesta ; habar n-aveau să procedeze cu un minimum de metodă.

De-abia apucaseră să plece că strigătele lor : „Oo ! Oo !" se şi auziră din puncte foarte îndepărtate, deşi ar fi trebuit să se afle încă acolo, la cîţiva paşi. Şi se mai auziră diverse exclamaţii de-ale lor din care nu înţelegeam nimic : „Dar aici e vidul !" „Dar pe-aici nu se trece !" „De ce nu vii aici ?" „Dar unde eşti ?" „Dar sări !" „Şi peste ce să sări, bravo !" „Dar de aici ne întoarcem înapoi !" Ce mai tura-vura, nu se înţelegea nimic în afară de faptul că între noi şi unchii aceia se căscau distanţe enorme.

Singură mătuşa, care plecase ultima, reuşi să scoată cîteva fraze niţeluş mai deslușite :

— Şi eu rămîn acum singură în vîrful unei bucăţi din chestia asta care s-a desprins.

Iar glasurile celor doi unchi, care de-abia se mai auzeau din cauza depărtării, repetau : „Se micşorează... Se micşorează... Se micşorează..."

Tocmai scrutam acest întuneric străbătut de voci cînd avu loc schimbarea : singura schimbare mare şi adevărată la care mi-a fost dat să asist şi faţă de care tot restul e nimic. Pe scurt : ceea ce începu la orizont, vibraţia aceea care nu semăna cu cele pe care atunci le numeam sunete, nici cu cele pe care acum le anunţam printr-un „se atinge", şi nici cu altele ; un fel de fierbere desigur îndepărtată şi care, în acelaşi timp, apropia ceea ce era apropiat ; pe scurt : deodată tot întunericul fu întuneric în comparaţie cu altceva care nu era întuneric, ci lumină. De îndată ce se putu face o analiză mai atentă a situaţiei, rezultă că acolo se

aflau : în primul rînd, cerul întunecat ca întotdeauna, dar care începea să nu mai fie aşa ; în al doilea rînd, suprafaţa pe care stăteam, rotunjită şi acoperită de o gheaţă scîrbos de murdară, care se topea vertiginos din cauza temperaturii în creştere bruscă : şi, în al treilea rînd, ceea ce am numit mai tîrziu un izvor de lumină, adică o masă care începea să devină incandescentă, despărţită de noi printr-un imens spaţiu gol şi care părea să încerce rînd pe rînd toate culorile, cu tresăriri schimbătoare. Şi se mai aflau încă, acolo în mijlocul cerului, între noi şi masa incandescentă, cîteva insuliţe luminate şi rătăcitoare, care se învîrtejeau în vid, iar pe ele se aflau unchii noştri şi alţi oameni ca nişte umbre îndepărtate care scoteau un fel de fluierat.

Ceea ce era important avusese deci loc : inima nebuloasei, contractîndu-se, dezvoltase căldură şi lumină, şi acuma era Soarele. Tot restul continua să se rotească împrejur desfăcut şi închegat în diverse bucăţi, Mercur, Venus, Pămîntul, altele mai încolo, şi tot ce apucase să fie era. Şi peste toate acestea, era o căldură de crăpai.

Noi, cu gura căscată, stînd în picioare, afară de domnul Hnw care stătea încă în patru labe, din prudenţă. Iar bunică-mea se tăvălea de rîs. Am mai spus : bunica Bb'b trăise în epoca luminozităţii difuze, şi în toată această perioadă întunecată continuase să turuie ca şi cum dintr-o clipă în alta lucrurile ar fi trebuit să fie din nou ca înainte. Acuma i se părea că-i venise apa la moară ; la început voise să facă pe indiferenta, pe omul pentru care tot ce se întîmplă e absolut firesc ; apoi, văzînd că nu-i dădeam atenţie, începu să rîdă şi să ne apostrofeze : „Nepriceputilor... Neghiobilor..."

Nu era însă cu totul de bună-credinţă ; afară doar de cazul că n-o mai ajuta memoria prea bine. Tata, din puţinul pe care-l pricepea, îi spuse, tot cu grijă :

— Mamă, înţeleg ce vrei să spui, dar ăsta, hai să fim serioşi, e un alt fenomen... Şi arătînd spre sol : — Priviţi în jos ! — exclamă.

Ne-am coborît privirile. Pămîntul care ne susţinea era încă un conglomerat gelatinos, diafan, care devenea

tot mai solid şi mai opac, începînd din centru unde se îngroşa ca un fel de gălbenuş de ou ; dar privirile noastre reuşeau încă să pătrundă pînă în partea cealaltă, luminată de acel prim Soare. În mijlocul acestui soi de băşică transparentă văzurăm o umbră care se mişca întocmai ca şi cum ar fi înotat sau zburat. Şi mama spuse :

— Fiica mea !

O recunoscurăm cu toţii pe G'd(w)^n ; infricoşată poate de incendiul soarelui, dintr-o pornire a sufletului ei îndărătnic, se adîncise înlăuntrul materiei Pămîntului în condensare şi acuma încerca să-şi croiască un drum prin adîncurile planetei şi părea un fluture de aur şi argint, de fiecare dată cînd trecea într-o zonă încă luminată şi diafană, sau dispărea în sfera de umbră ce se lărgea, se lărgea într-una.

— G'd(w)^n ! G'd(w)^n ! — strigam, şi ne zvîrleam în jos încercînd să ne deschidem şi noi un drum ca să ajungem la ea. Dar suprafaţa terestră se închega tot mai mult într-o coajă poroasă, iar fratele meu Rwzfs, care reuşise să-şi bage capul într-o crăpătură, mai-mai să se sufoce.

Apoi, n-o mai văzurăm : zona solidă ocupa acum toată partea centrală a planetei. Sora mea rămase dincolo şi nu mai ştiui nimic de ea, dacă rămăsese îngropată în adîncimi sau se adăpostise în partea cealaltă, pînă ce n-o întîlnii, mult mai tîrziu, la Canberra, în 1912, măritată cu un oarecare Sullivan, pensionar al căilor ferate, aşa de schimbată că aproape n-o recunoscui.

Ne ridicarăm. Domnul Hnw şi bunica stăteau în faţa noastră, plîngînd, şi erau cuprinşi de flăcări albastre şi aurii.

— Rwzfs ! De ce ai dat foc bunicii ? — începu să-l certe tata, dar întorcîndu-se spre fratele meu îl văzu şi pe el cuprins de flăcări.

Şi tata, şi mama, şi eu, toţi ardeam. Sau, mai binezis, nu ardeam, ci eram cufundaţi ca într-o pădure orbitoare, flăcările se ridicau sus pe toată suprafaţa

planetei, era un aer de foc în care puteam să fugim, să plutim şi să zburăm, aşa că ne apucă din nou veselia.

Radiaţiile Soarelui ardeau învelişurile planetelor, formate din heliu şi hidrogen : în cer, acolo unde stăteau unchii noştri, se învîrtejeau globuri de foc care tîrau după ele lungi bărbi aurii şi verzui, aidoma cozilor cometelor.

Se făcu din nou întuneric. Credeam că tot ceea ce se putuse întîmpla se întîmplase, şi : „Acum sigur că e sfîrşitul — spuse bunica — daţi ascultare bătrînilor". Pămîntul însă îşi încheiase doar una din obişnuitele sale rotaţii. Era noapte. Totul de-abia începea.

UN SEMN ÎN SPAȚIU

Situat în zona externă a Căii Lactee, Soarele are nevoie de circa 200 milioane de ani-lumină pentru a-și încheia mișcarea de revoluție în jurul Galaxiei.

Exact de atîta timp e nevoie — *spuse Qfwfq*, — trecînd o dată făcui un semn într-un punct din spațiu, tocmai pentru a-l putea regăsi două sute de milioane de ani mai tîrziu, cînd urma să trecem din nou pe acolo, în următoarea mișcare de rotație. Ce fel de semn ? E greu de spus pentru că, dacă vi se vorbește de-un semn, vă gîndiți imediat la ceva care să se deosebească de altceva, iar acolo nu era nimic care să se deosebească de nimic ; vă gîndiți imediat la un semn făcut cu vreun instrument sau cu mîinile, după care instrumentul sau mîinile se îndepărtează, iar semnul rămîne, dar pe vremea aceea instrumente încă nu existau, și nici măcar mîini, dinți, nasuri, lucruri care s-au dobîndit pe urmă, dar mult mai tîrziu. Veți spune că forma care trebuie dată semnului nu e o problemă, fiindcă indiferent de forma pe care ar avea-o, e de-ajuns ca un semn să slujească drept semn, adică să fie diferit sau la fel cu alte semne : și aici vă pripiți să vorbiți, întrucît eu pe vremea aceea nu aveam exemple după care să mă iau, ca să spun că-l fac la fel ori că-l fac diferit, căci nu existau lucruri după care să copiezi și nici măcar nu se știa ce-i aia o linie, dreaptă sau curbă, cum o fi fost, ori un punct, ori un ieșind sau un intrînd. Aveam intenția să fac un semn, asta da, adică aveam intenția să consider drept semn orice lucru pe care mi-ar fi venit să-l fac, din care pricină, avînd în vedere că, în acel punct din spațiu și nu în altul, făcusem ceva cu intenția de-a face un semn, a reieșit că făcusem într-adevăr un semn.

În sfîrșit, fiind vorba de primul semn care se făcea în univers, sau cel puțin în circuitul Căii Lactee, tre-

buie să spun că ieşise destul de bine. Vizibil ? Ei, bravo, dar cine avea ochi să vadă, în timpurile acelea ? Nimic nu fusese văzut de nimic, nici măcar nu se punea problema. Putea fi însă recunoscut fără riscul de a greşi, asta da : din cauză că toate celelalte puncte din spaţiu erau la fel şi imposibil de deosebit, în timp ce acesta avea semnul.

Şi astfel, în timp ce planetele îşi continuau rotaţia lor, iar Sistemul solar pe a sa, semnul rămase curînd în urmă, despărţit de cîmpuri nesfîrşite de spaţiu. Şi nu mă puteam împiedica să mă gîndesc dinainte cum îl voi întîlni cînd mă voi întoarce, cum îl voi recunoaşte, ce plăcere îmi va face, în acea întindere anonimă, după o sută de mii de ani-lumină parcurşi fără să dau de nimic familiar, nimic în sute de secole, în mii de milenii, să mă întorc şi să-l zăresc acolo la locul lui, întocmai cum îl lăsasem, simplu, dar cu acea amprentă — să zicem — de neconfundat pe care i-o dădusem.

Calea Lactee se rotea în jurul său încetişor împreună cu franjurile sale de constelaţii, de planete şi de nori, iar Soarele împreună cu restul, pe margini. În toată această învîrtire, singur semnul stătea pe loc, într-un punct oarecare, la adăpost de orice orbită (ca să-l fac, mă aplecasem puţin peste marginile Galaxiei, în aşa fel încît să rămînă departe şi să nu dea peste el lumile acelea în rotire), într-un punct oarecare care nu mai era oarecare din moment ce era singurul punct de care eram siguri că se afla acolo şi în raport cu care puteau fi definite celelalte puncte.

Mă gîndeam la el zi şi noapte ; ba chiar nu mă puteam gîndi la altceva ; sau, aceasta era prima ocazie pe care o aveam de a mă gîndi la ceva ; sau, mai exact, pînă atunci nu fusese posibil să te gîndeşti la ceva, în primul rînd pentru că lipseau lucrurile la care să te gîndeşti, şi în al doilea rînd pentru că lipseau semnele pentru a le putea gîndi, dar din moment ce exista acel semn, exista şi posibilitatea ca oricine se gîndea, să se gîndească la un semn, deci la acela, în sensul că semnul era lucrul la care te puteai gîndi şi

în același timp semnul lucrului gîndit adică al lui însuși.

Deci situația era următoarea : semnul avea rostul de a însemna un punct, dar în același timp însemna că acolo era un semn, lucru și mai important, deoarece puncte existau o mulțime, în timp ce semne nu existau în afară de acela, și, pe deasupra, semnul era al meu, pentru că era singurul semn pe care-l făcusem vreodată și eu eram singurul care făcusem vreodată semne. Era ca un nume, numele acelui punct, și chiar numele meu pe care îl însemnasem pe acel punct, într-un cuvînt era unicul nume disponibil pentru tot ceea ce cerea un nume.

Transportată pe laturile Galaxiei, lumea noastră naviga peste spații foarte îndepărtate, iar semnul era acolo unde-l lăsasem să însemne acel punct, și în același timp mă însemna pe mine, îl duceam cu mine, sălășluia în mine, mă poseda în întregime, se interpunea între mine și orice lucru cu care puteam să încerc vreun raport. Așteptînd să mă întorc și să-l întîlnesc, puteam să încerc să fac alte semne și combinații de semne, serii de semne identice și contrapuneri de semne deosebite. Dar trecuseră zeci și zeci de mii de milenii din clipa în care îl trasasem (ba chiar : de la cele cîteva secunde în care-l schițasem în mișcarea continuă a Căii Lactee) și tocmai acuma cînd aveam nevoie să mi-l reprezint în toate amănuntele (cea mai mică nesiguranță în legătură cu felul în care era constituit făcea incerte posibilitățile de a-l deosebi de alte eventuale semne). Îmi dădui seama că, deși îl țineam minte în linii mari, ca aspect general, îmi scăpa totuși ceva, pe scurt, dacă încercam să-l descompun în diferitele sale elemente, nu-mi mai aminteam dacă un element era legat de altul într-un anume fel sau într-altul. Ar fi trebuit să-l am în față, să-l studiez, să-l consult, în timp ce el era departe, încă nu știam cît de departe, fiindcă îl făcusem tocmai pentru a ști cît timp îmi trebuia ca să-l regăsesc, și pînă nu-l regăseam nu puteam ști. Acuma însă nu-mi păsa de motivul pentru care-l făcusem, ci de cum era făcut, și mă apucai să

fac ipoteze asupra acestui cum, şi teorii după care un semn dat trebuia să fie neapărat într-un mod dat sau, procedînd prin eliminare, încercam să exclud toate tipurile de semne mai puţin probabile pentru a ajunge la cel bun, dar toate aceste semne imaginare se topeau cu o labilitate nemaipomenită tocmai pentru că nu mai exista acel prim semn ca termen de comparaţie. Agitîndu-mă astfel (în timp ce Galaxia continua să se rotească neobosită în patul ei de vid moale, ca împinsă de mîncărimea tuturor lumilor şi atomilor care se aprindeau şi radiau) înţelesei că pierdusem pînă şi acea confuză noţiune despre semnul meu şi că reuşeam să-mi reprezint doar fragmente de semn care puteau fi schimbate între ele, adică semne interioare semnului, şi orice schimbare a acestor semne în interiorul semnului schimba semnul într-un semn cu totul diferit, sau că uitasem pur şi simplu cum era făcut semnul meu şi nu era chip să mi-l aduc aminte.

Eram disperat? Nu, uitarea era enervantă dar nu iremediabilă. Ori cum ar fi fost, ştiam că semnul era acolo, aşteptîndu-mă nemişcat şi mut. Eram sigur că voi ajunge la el, că-l voi regăsi şi-mi voi putea relua firul raţionamentelor. După un calcul aproximativ, ajunsesem cam la mijlocul revoluţiei noastre galactice: trebuia să am răbdare, a doua jumătate pare să treacă întotdeauna mai repede. Acuma nu-mi rămînea altceva de făcut decît să mă gîndesc la faptul că semnul exista şi că aveam să trec din nou pe lîngă el.

Zilele se scurgeau una după alta, acum trebuia să fiu pe aproape. Fremătam de nerăbdare fiindcă puteam să dau peste semn din clipă în clipă. Era aici, sau nu, puţin mai încolo, acum număr pînă la o sută... Să nu mai fie? Să fi trecut de el? Nimic. Semnul meu rămăsese cine ştie unde, în urmă, complet peste mînă faţă de orbita de revoluţie a sistemului nostru. Nu ţinusem seama de oscilaţiile care, mai ales pe vremea aceea, influenţau forţele de gravitaţie ale corpurilor cereşti şi le determinau orbite neregulate şi crestate ca florile de dalie. Timp de o sută de milenii mă chinuii să-mi

refac calculele : rezulta că drumul nostru trecea prin acel punct nu la fiecare an galactic, ci doar la trei ani o dată, adică la șase sute de milioane de ani solari. Cine a așteptat două sute de milioane de ani poate să aștepte și șase sute : și așteptai ; drumul era lung dar nu trebuia să-l fac pe jos ; pe crupa Galaxiei parcurgeam anii-lumină săltînd pe orbitele planetare și stelare ca în șaua unui cal din ale cărui copite săreau scîntei ; eram într-o stare de exaltare din ce în ce mai mare ; mi se părea că înaintez spre cucerirea singurului lucru care conta pentru mine, semn, domnie, și nume...

Făcui a doua rotație, a treia. Eram acolo. Scosei un strigăt. Într-un punct care trebuia să fie tocmai acel punct, în locul semnului meu se găsea o mîzgălitură informă, o ștersătură ciobită și strivită a spațiului. Pierdusem totul : semnul, punctul, ceea ce făcea ca eu — fiind acela al acelui semn în acel punct — să fiu eu. Spațiul, fără semn, devenise din nou un abis de vid fără început și fără sfîrșit, respingător, în care se pierdea totul — inclusiv eu. (Și să nu vină nimeni să-mi spună că, pentru a însemna un punct, semnul meu sau ștersătura semnului meu erau unul și același lucru : ștersătura era negarea semnului, deci nu însemna, adică nu servea la deosebirea unui punct de punctele precedente sau următoare).

Mă năpădi desnădejdea și mă lăsai tîrît mulți ani-lumină ca lipsit de simțiri. Cînd pînă la urmă ridicai ochii (între timp, începuse văzul în lumea noastră și prin urmare și viața), cînd ridicai ochii văzui acolo ceva ce nu m-aș mai fi așteptat niciodată să văd. Îl văzui, semnul, dar nu pe acela, ci un semn asemănător, un semn copiat fără îndoială după al meu, dar care se vedea imediat că nu putea fi al meu, bondoc cum era, făcut fără grijă și ridicol de pretențios, o imitație scîrboasă a ceea ce eu înțelesesem să însemn în acel semn și a cărui puritate de nespus de-abia acum reușeam s-o evoc — prin contrast. Cine-mi jucase festa aceasta ? Nu reușeam să-mi dau seama. Pînă la urmă, o plurimilenară înlănțuire de presupuneri mă lămuri : pe un alt sistem planetar, care-și îndeplinea revoluția

galactică înaintea noastră, stătea un anume Kgwgk (numele fu dedus doar în epoca mai tîrzie a numelor), un tip josnic și ros de invidie care, într-un impuls vandalic, șterse semnul meu și se apucase cu o viclenie murdară să marcheze el altul.

Era clar că acel semn nu putea să însemne altceva decît numai intenția lui Kgwgk de a imita semnul meu, și de aceea nici măcar nu se putea face o comparație între ele. În clipa aceea, dorința de a nu mă lăsa înfrînt de rival fu însă mai puternică decît orice altă considerație : voii să trasez imediat un nou semn în spațiu, care să fie un semn adevărat și să-l facă pe Kgwgk să moară de invidie. Trecuseră aproximativ șapte sute de milioane de ani de cînd nu mai încercasem să fac un semn, și mă pusei pe treabă cu rîvnă. Dar acuma lucrurile stăteau altfel, căci lumea, după cum v-am mai spus, începea să aibă o înfățișare a sa, și peste tot funcției începea să-i corespundă o formă, iar formele de atunci se credea că aveau în față un lung viitor (dar nu era așa : vezi dinozaurii — ca să ne referim la un caz relativ recent) și deci acest semn nou al meu era influențat de modul în care erau văzute lucrurile atunci, să-l numim stil, acel fel special al lucrurilor de a sta într-un anume chip. Trebuie să mărturisesc că eram deosebit de mulțumit de ceea ce făcusem și nu mai regretam acel prim semn șters, fiindcă acesta mi se părea mult mai frumos.

Dar, chiar în timpul acelui an galactic, începurăm să înțelegem că pînă în clipa aceea formele lumii fuseseră provizorii și că urmau să se schimbe una cîte una. Faptul că eram conștienți de asta ne provocă o enervare atît de mare față de vechile imagini, încît nu le puteam suferi nici măcar amintirea. Iar eu începui să fiu chinuit de un gînd : lăsasem acel semn în spațiu, acel semn care mi se păruse atît de frumos și de original, atît de adecvat funcției sale, și care acuma îmi apărea în amintire nesăbuit de pretențios, în primul rînd ca semn al unui mod învechit de a concepe semnele și al complicității mele prostești cu o rînduială a

lucrurilor de care ar fi trebuit să mă desprind la timp. Într-un cuvînt, mi-era rușine de acel semn pe lîngă care secole de-a rîndul continuau să treacă lumile în zbor și care se făcea de rîs pe sine, mă făcea de rîs pe mine și acel fel al nostru provizoriu de a vedea lucrurile. Mă înroșeam cînd mă gîndeam la el (și mă gîndeam tot timpul, ere întregi geologice) : pentru a-mi ascunde rușinea mă scufundam în craterele vulcanilor, de remușcare îmi afundam dinții în calotele ghețarilor care acoperea continentele. Mă chinuia gîndul că Kgwgk, care mă preceda în periplul Căii Lactee, va vedea semnul înainte ca să-l pot șterge, și că acel bădăran își va bate joc de mine și mă va imita, repetînd, din dispreț, semnul în caricaturi grosolane în fiecare ungher al sferei circumgalactice.

Dar de data aceasta, complicata mașinărie astrală îmi fu favorabilă. Constelația lui Kgwgk nu întîlni semnul, în timp ce sistemul nostru solar nimeri din nou acolo exact la sfîrșitul primei rotații, atît de aproape că avui posibilitatea să șterg totul cu cea mai mare grijă.

Acuma, nu mai rămăsese nici măcar un semn de-al meu în spațiu. Puteam să mă apuc să mai fac unul, dar știam că semnele mai folosesc și la judecarea celui care le face și că într-un an galactic gusturile și ideile au tot timpul să se schimbe, iar aprecierea lor depinde de cel care vine după, pe scurt, mi-era teamă că ceea ce acum putea să-mi pară un semn desăvîrșit, peste două sute sau șase sute de milioane de ani avea să mă facă de rîs. În schimb, regretam primul meu semn — șters în mod vandalic de Kgwgk, — care nu putea fi atins de trecerea timpului, dat fiind că se născuse înainte de orice început al formelor și trebuia să conțină ceva care ar fi supraviețuit tuturor formelor, și anume faptul de a fi semn și atîta tot.

A face semne care să nu fie acel semn nu mai prezenta nici un interes pentru mine ; iar semnul acela îl și uitasem de miliarde de ani. Așa că, neputînd face semne adevărate dar vrînd să-l plictisesc pe Kgwgk,

mă apucai să fac semne false, crestături în spațiu, găuri, pete, trucuri pe care numai un nepriceput ca Kgwgk putea să le ia drept semne. Și cu toate acestea, el se înverșuna să le facă dispărute sub ștersăturile sale (după cîte constatam în rotațiile următoare), cu un zel care-l epuiza fără îndoială. (Răspîndeam acum prin spațiu semne din acestea false ca să văd pînă unde poate să meargă prostia lui).

Tot stînd și observînd aceste ștersături, o rotație după alta (revoluțiile Galaxiei deveniseră pentru mine o călătorie comodă și plictisitoare, fără scop și fără așteptare), îmi dădui seama de un lucru : cu trecerea anilor galactici ele tindeau să pălească în spațiu, iar dedesubt reapărea ceea ce însemnasem eu în acel punct, semnul meu fals — cum îl numeam. Departe de a-mi displăcea, descoperirea îmi trezi din nou speranțele. Dacă ștersăturile lui Kgwgk se ștergeau, prima pe care o făcuse, acolo în acel punct, dispăruse și ea probabil, iar semnul meu devenise din nou vizibil !

Și uite-așa, așteptarea începu să mă umple din nou de neliniște. Galaxia se rotea ca o omletă în tigaia sa arzîndă, ea însăși tigaie fierbinte și omletă aurie ; iar eu ardeam cu ea de nerăbdare.

Dar cu trecerea anilor galactici, spațiul nu mai era întinderea aceea pretutindeni aridă și fără culoare. Ideea de a marca semne pe unde treceam, așa cum îmi venise mie și lui Kgwgk, o avuseseră și alții, răspîndiți pe miliarde de planete din alte sisteme solare și dădeam peste cîte unul din semnele acestea, sau peste o pereche, ba chiar peste o duzină, simple arabescuri bidimensionale, sau peste corpuri solide cu trei dimensiuni (de exemplu, poliedre) ba chiar lucruri făcute cu mai multă grijă, cu a patra dimensiune și tot ce mai trebuia. Fapt este că ajung la punctul cu semnul meu și găsesc acolo cinci. Iar pe al meu, recunoaște-l dacă poți. O fi ăsta, ba nu, e ălălalt, aș, de unde, ăsta arată prea modern, și totuși ar putea fi cel mai vechi, aici nu-mi recunosc mîna, ți-nchipui că nu mi-ar fi trecut prin minte să-l fac așa... Și între timp Galaxia trecea

prin spațiu și lăsa în urmă semne vechi și semne noi, iar eu nu-l regăsisem pe al meu.

Nu exagerez cînd spun că anii galactici care urmară au fost cei mai răi ani din viața mea. Înaintam căutînd, iar semnele se îndeseau în spațiu, din toate lumile, oricine avea posibilitatea lăsa într-un fel oarecare o urmă a trecerii sale prin spațiu, și de fiecare dată cînd mă întorceam, găseam lumea noastră și mai ticsită, în așa fel încît lumea și spațiul păreau unul oglinda celuilalt, amîndouă fiind minuțios împodobite cu hieroglife și ideograme, fiecare din acestea putea fi sau nu un semn : o figură calcaroasă pe bazalt, o creastă ridicată de vînt pe nisipul închegat din deșert, dispoziția ochiurilor pe penele unui păun (încetul cu încetul viața printre semne determinase un fel de a lua drept semne nenumăratele lucruri care înainte stăteau acolo fără a însemna altceva decît propria lor prezență, le transformase în însuși semnul lor și le adăugase la seria de semne făcute intenționat de cine voia să facă un semn), urmele lăsate de foc pe un perete de rocă șistoasă, al patru sute douăzeci și șaptelea canel — puțin oblic, — al cornișei de pe frontonul unui mauzoleu, o secvență de dungi la televizor în timpul unei furtuni magnetice (seria semnelor se înmulțea în seria semnelor de semne, de semne repetate de nenumărate ori, mereu la fel și mereu diferit căci la semnul făcut dinadins se adăuga semnul nimerit acolo din întîmplare), piciorul prost tipărit al literei R care, într-un exemplar al unui ziar de seară, se întîlnea cu o rămășiță de filament din hîrtie, una din cele opt sute de mii de coșcoveli de pe peretele smolit al unui compartiment din docurile de la Melbourne, curba unei statistici, o frînare pe asfalt, un cromozom... Din cînd în cînd, o tresărire : Ăla e ! Și pentru o clipă eram sigur că-mi regăsisem semnul, pe pămînt sau în spațiu, nu mai puteam să fac deosebirea pentru că între semne se stabilise o continuitate, iar hotar net nu mai era între ele.

În univers nu mai existau un conținător și un conținut, ci doar o aglomerare generală de semne suprapuse și lipite care ocupa întregul volum al spațiului, o neîntreruptă punctare măruntă, o țesătură de linii, zgîrieturi, reliefuri și incizii, universul era mîzgălit în toate părțile, în toate dimensiunile sale. Nu mai era chip să fixezi un punct de reper : Galaxia continua să se rotească, dar eu nu mai reușeam să-i număr rotațiile, oricare punct putea fi cel de plecare, oricare semn încălecat peste altele putea fi al meu, dar nu mai avea rost să-l descopăr, căci era limpede că, independent de semne, spațiul nu exista și poate că nu existase niciodată.

TOTUL ÎNTR-UN PUNCT

Pornind de la calculele lui Edwin P. Hubble referitoare la viteza de îndepărtare a galaxiilor, se poate stabili momentul în care, înainte de începerea expansiunii ei în spațiu, întreaga materie a universului era concentrată într-un singur punct.

— Bineînțeles că stăteam cu toții acolo, — *zise bătrînul Qfwfq.* Unde să stăm în altă parte? Că ar putea exista spațiu, nimeni nu bănuia. Nici timp; și, la urma urmelor, ce să facem cu timpul acolo, înghesuiți ca sardelele cum ședeam?

Am zis „înghesuiți ca sardelele" așa, ca să folosesc o imagine literară, de fapt n-aveam loc nici măcar să ne înghesuim. Fiecare punct al fiecăruia dintre noi coincidea cu fiecare punct al fiecăruia dintre ceilalți într-un punct unic care era acela în care stăteam cu toții. De altfel, nici nu ne prea stingheream, atîta doar că firile nu ni se potriveau cine știe ce. Pentru că, ce poate fi mai plictisitor, atunci cînd n-ai spațiu, decît să tot dai cu nasul de un antipatic ca domnul Pber^{t} Pber^{d}?

Cîți eram? Ei bine, de asta nu mi-am putut da seama nici măcar cu aproximație. Ca să te poți număra, trebuie să te depărtezi cît de cît unul de altul, pe cînd noi stăteam cu toții în același punct. Deși poate părea ciudat, această situație nu era de natură să ne facă prea sociabili; știu, de exemplu, că în alte epoci vecinii mai merg unii pe la alții; acolo, însă, din cauză că eram vecini cu toții, nu ne spuneam nici măcar bună ziua sau bună seara.

Fiecare avea relații doar cu un număr restrîns de cunoștințe. Eu îmi aduc aminte mai ales de doamna Ph(i)Nk$_{0}$, de prietenul ei De XuaeauX, de o familie de imigranți, anume familia Z'zu și de domnul Pber^{t} Pber^{d} de care am mai pomenit. Mai era și o femeie de ser-

viciu — „responsabila cu întreținerea" i se spunea — una singură pentru tot universul, dat fiind spațiul atît de mic. Adevărul e că nu avea nimic de făcut cît e ziua de lungă, nici măcar să șteargă praful (evident, într-un punct nu poate intra nici măcar un grăunte de praf) și atunci nu mai contenea cu birfa și cu văicărelile.

De n-am fi fost decît noi, cei de care am vorbit, și tot eram prea mulți ; unde mai pui că trebuia să ținem acolo îngrămădite și diverse lucruri : tot materialul din care urma să se creeze universul, demontat și concentrat, de nu puteai deosebi ce urma să facă parte din astronomie (ca nebuloasa Andromedei) de ceea ce era destinat geografiei (ca Vosgii de exemplu) sau chimiei (ca anumiți izotopi ai beriliului). În plus, te tot împiedicai de boarfele familiei Z'zu, hamace, saltele, coșuri ; dacă nu erai atent, cei din familia Z'zu, sub pretextul că sînt numeroși, se purtau ca și cum ar fi fost singuri pe lume ; au avut chiar pretenția să agațe niște sfori prin punct ca să-și întindă rufăria.

Dar și ceilalți erau oarecum vinovați față de familia Z'zu, de n-ar fi fost decît denumirea de „imigranți", întemeiată pe pretenția că toți se aflau acolo dinainte, în timp ce familia Z'zu ar fi venit mai tîrziu. Că prejudecata aceasta era totalmente lipsită de temei mi se pare a fi evidența însăși, dacă ne gîndim că nu exista nici un înainte, nici un mai tîrziu, și nici vreun alt undeva de unde s-ar fi putut emigra ; dar, se găseau unii care să susțină că noțiunea de „emigrant" poate fi luată și în sine, adică independent de spațiu și de timp.

Mentalitatea noastră de atunci, să fim drepți, era îngustă, meschină chiar. Vina o purta mediul în care ne formasem. O mentalitate care ne-a rămas în fond tuturora și, atenție, care iese la iveală chiar și astăzi, ori de cîte ori, din întîmplare, doi dintre noi se întîlnesc — într-o stație de autobuz, la cinema, la cîte un congres internațional al dentiștilor — și încep să depene amintiri din vremurile de atunci. Ne salutăm — uneori mă recunoaște cîte cineva, alteori îl recunosc eu — și începem să vorbim de unul sau de

altul (chiar dacă fiecare își aduce aminte numai de o parte din cei de care celălalt povestește) și astfel o luăm de la capăt cu certurile de odinioară, cu răutățile și bîrfele. Dar asta, pînă nu vine vorba de doamna $Ph(i)Nk_0$ — căci toate discuțiile sfîrșesc aici — atunci lăsăm deoparte meschinăria și ne simțim copleșiți de o emoție fericită și generoasă. Doamna $Ph(i)Nk_0$, singura pe care nici unul dintre noi n-a uitat-o și pe care fiecare o regretă. Unde o fi acum ? De mult am încetat s-o mai caut ; pe doamna $Ph(i)Nk_0$, cu sînii ei, cu șoldurile ei, cu capotul ei portocaliu, n-o s-o mai întîlnim niciodată, nici în acest sistem de galaxii, nici în altul.

Să fie limpede, pe mine nu m-a convins niciodată teoria că universul, după ce va fi ajuns la un grad maxim de rarefiere se va condensa din nou și că deci va trebui să ne întîlnim din nou în acel punct, ca s-o luăm iarăși de la capăt. Și totuși, mulți dintre noi sînt convinși că așa se va întîmpla și continuă să facă planuri pentru cînd vom fi din nou cu toții acolo. Luna trecută, intru în cafeneaua din colț și pe cine văd ? pe domnul $Pber^t$ $Pber^d$:

— Ce mai faceți ? Cum de ați ajuns aici ?

Aflu că are o reprezentanță de materiale plastice, la Pavia. Era neschimbat, cu dintele acela de viplă și cu bretelele înflorate.

— Cînd ne vom întoarce acolo — îmi spune el, în șoaptă — trebuie să fim atenți ca de data asta cîțiva să rămînă pe dinafară... Cred că ai înțeles : familia aia Z'zu...

Aș fi dorit să-i răspund că această frază am auzit-o de la mulți dintre noi, care adăugau : „Cred că ai înțeles... domnul $Pber^t$ $Pber^d$...“

Ca să nu cad în ispită, mă grăbii să spun :

— Și, crezi că pe doamna $Ph(i)Nk_0$ o vom regăsi ?

— Ah, da... Pe ea da... făcu el, înroșindu-se.

Pentru noi toți speranța de a ne întoarce în punct înseamnă mai ales să fim din nou cu doamna $Ph(i)Nk_0$.

(Chiar şi pentru mine care nu cred în teoria asta). Şi cum se întîmplă mereu, am început, în cafeneaua aceea, s-o evocăm pe ea, emoţionaţi, şi chiar scîrboşenia domnului $Pber^{t}$ $Pber^{d}$ pălea în faţa acestei amintiri.

Marea artă a doamnei $Ph(i)Nk_0$ este că nu a provocat niciodată gelozii între noi. Şi nici măcar bîrfe. Că se culca cu prietenul ei, domnul De XuaeauX era lucru notoriu. Dar într-un punct, dacă există un pat, apoi acel pat ocupă tot punctul, deci, nu se punea problema că se *ducea* să se culce ci că *era* în pat, pentru că oricine se află în punct e în acelaşi timp şi în pat. Prin urmare, era inevitabil ca ea să fie în pat şi cu fiecare dintre noi. Dacă ar fi fost altcineva, cine ştie cîte nu s-ar fi vorbit pe la spate. Femeia de serviciu era prima care să dea drumul la clevetiri, iar ceilalţi nu se sfiau s-o imite. Despre familia Z'zu, de exemplu, ce lucruri îngrozitoare auzeam : nu se dădeau în lături de la cele mai mîrşave insinuări despre tată fiice fraţi surori mamă mătuşi. În schimb, cu doamna $Ph(i)Nk_0$ era altceva : fericirea pe care mi-o dădea ea era în acelaşi timp aceea de a mă ascunde eu punctiform în ea, cît şi cea de a o proteja pe ea punctiformă în mine, era o contemplare vicioasă (dat fiind promiscuitatea convergenţei punctiforme a tuturor în ea) şi în acelaşi timp castă (dat fiind impenetrabilitatea ei punctiformă). Pe scurt, ce puteam cere mai mult ?

Şi acest lucru, aşa cum era adevărat pentru mine, era la fel de adevărat şi pentru fiecare dintre noi. Şi pentru ea : stăpînea şi era stăpînită cu o bucurie egală, şi ne primea şi ne iubea şi ne găzduia pe toţi la fel.

Ne simţeam atît de bine cu toţii împreună, atît de bine încît trebuia să se întîmple ceva extraordinar. A fost deajuns ca ea să spună la un moment dat : „Băieţi, dacă aş avea puţin spaţiu, ce tăiţei grozavi v-aş mai face ?" Şi în clipa aceea, toţi ne-am gîndit la spaţiul pe care l-ar fi ocupat braţele ei rotunde mişcîndu-se înainte şi înapoi cu făcăleţul peste foaia de cocă, la pieptul ei aplicat peste grămada imensă de făină şi ouă ce ocupa toată lărgimea scîndurii în timp ce braţele

ei frămîntau, frămîntau într-una, albe și unse cu ulei pînă peste coate ; ne-am gîndit la spațiul pe care l-ar fi ocupat făina, la grîul din care s-ar fi făcut făina, la ogoarele pentru cultivarea grîului, la munții din care coboară rîurile pentru a iriga ogoarele, la pășunile pentru turmele de viței din a căror carne s-ar fi făcut sosul, la spațiul necesar pentru ca razele soarelui să coacă grîul ; la spațiul necesar pentru ca Soarele să se condenseze din norii de gaze stelare și să ardă ; la mulțimea de stele și de galaxii și de nebuloase galactice în mișcare prin spațiul de care ar fi fost nevoie pentru a ține suspendată fiecare galaxie, fiecare nebuloasă, fiecare soare, fiecare planetă ; și chiar în timp ce ne gîndeam la asta, spațiul se și forma fără a mai putea fi oprit ; în timp ce doamna $Ph(i)Nk_0$ pronunța cuvintele : „...ce tăiețel, măi băieți !“ — punctul care o conținea pe ea și pe noi toți se dilata într-un fascicol de distanțe de ani-lumină și secole-lumină și miliarde de milenii-lumină, iar noi eram aruncați în cele patru colțuri ale universului (domnul $Pber^t$ $Pber^d$ pînă la Pavia), iar ea era descompusă în nu știu ce fel de energie lumină căldură, ea, doamna $Ph(i)Nk_0$, cea care în mijlocul lumii noastre meschine și închise a fost capabilă de un elan generos, de primul ; „Băieți, ce mai tăiței v-aș da să mîncați“, un adevărat elan de dragoste universală, dînd naștere în același timp noțiunii de spațiu și spațiului propriu-zis, și timpului, și gravității universale și universului care gravitează, făcînd posibili miliarde de miliarde de sori, și de planete, și de cîmpuri de grîu și de doamne $Ph(i)Nk_0$ risipite pe continentele planetelor și frămîntînd aluatul cu brațele pline de ulei și de făină, ea, cea care din clipa aceea era pierdută, și căreia noi îi duceam dorul.

FĂRĂ CULORI

Înainte de formarea atmosferei și a oceanelor, Pămîntul avea probabil aspectul unei mingi cenușii care se rotea în spațiu. Cum este Luna acum: razele ultraviolete iradiate de Soare distrug culorile dacă nu sînt trecute prin filtru; din această cauză rocile de pe suprafața lunară, în loc să fie colorate ca cele terestre, sînt de un cenușiu mort și uniform. Faptul că Pămîntul are un aspect multicolor, se datorează atmosferei care filtrează acea lumină distrugătoare.

Puțin cam monoton — *confirmă Qfwfq* — dar odihnitor. Mergeam mile și mile foarte repede, cum se umblă cînd nu e aer împrejur, și nu vedeam decît cenușiu peste cenușiu. Contraste nete nu erau: albul, albul propriu-zis, dacă era, se afla doar în centrul Soarelui, dar nu-ți puteai nici măcar îndrepta privirea într-acolo; negru de tot nu era nici chiar întunericul nopții, dat fiind marele număr de stele veșnic vizibile. Mi se deschideau în față orizonturi neîntrerupte de lanțuri muntoase care de-abia răsăreau, cenușii, în jurul cîmpurilor cenușii de piatră; și oricît aș fi traversat continente și continente, nu ajungeam niciodată la vreun mal, pentru că oceanele și lacurile și fluviile zăceau cine știe unde sub pămînt.

Întîlnirile erau rare pe vremea aceea: eram atît de puțini! Cu ultravioletele, ca să poți rezista, nu trebuia să ai pretenții prea mari. Mai ales lipsa de atmosferă se făcea simțită în multe feluri, vezi de exemplu meteorii: cădeau din toate părțile spațiului fiindcă lipsea stratosfera de care se lovesc acuma ca de un acoperiș, dezintegrîndu-se acolo. Apoi, liniștea: degeaba strigai! Fără aer care să vibreze, eram cu toții surzi și muți. Și temperatura? Nu exista nimic împrejur care să păstreze căldura Soarelui: noaptea se lăsa un ger de înțepeneam. Din fericire scoarța terestră

se încălzea pe dedesubt, cu toate minereurile acelea topite care se comprimau în măruntaiele planetei ; nopţile erau scurte (ca şi zilele : pămîntul se rotea în jurul său mai repede) ; eu dormeam lipit de o stîncă foarte caldă ; iar împrejur era un frig uscat, mai mare plăcerea. Pe scurt, în ceea ce priveşte clima — ca să fiu sincer — eu personal nu mă puteam plînge.

Printre atîtea lucruri indispensabile de care duceam lipsă, veţi înţelege că absenţa culorilor era problema cea mai neînsemnată : chiar dacă am fi ştiut că există, le-am fi considerat ca pe un lux cu totul nepotrivit. Unicul inconvenient : efortul ochilor cînd trebuia să cauţi ceva sau pe cineva ; totul fiind la fel de incolor nu exista o formă care să se distingă clar de ceea ce era în spatele sau împrejurul ei. Cu greu reuşeai să identifici lucrurile care se mişcau : rotirea unui fragment de meteorit, sau deschiderea şerpuitoare a unei prăpăstii seismice, sau ţîşnirea unui lapil vulcanic.

În ziua aceea alergam printr-un amfiteatru de stînci poroase ca bureţii, găurit tot de arcuri în spatele cărora se deschideau alte arcuri : într-un cuvînt, un loc accidentat în care absenţa culorilor se împestriţa de nuanţe de umbre concave. Iar printre pilaştrii acestor arcuri văzui ca o scînteiere incoloră fugind repede, dispărînd şi reapărînd mai încolo : două luminiţe împerecheate care apăreau şi dispăreau brusc ; încă nu-mi dădusem seama ce erau, şi o şi luasem la fugă, îndrăgostit, urmărind ochii Aylei.

Pătrunsei într-un deşert de nisip : înaintai înfundîndu-mă între două dune oarecum diferite dar cu toate acestea aproape identice. În funcţie de punctul din care le priveai, crestele dunelor păreau reliefuri de trupuri întinse. Colo părea să se modeleze un braţ acoperind un sîn gingaş, cu palma întinsă sub un obraz înclinat ; mai încolo ieşea parcă un picior tînăr cu degetul mare graţios. Stînd neclintit ca să observ acele analogii posibile, îmi trebui cîtva timp pînă să-mi dau seama că sub ochii mei nu se afla o creastă de nisip ci obiectul urmăririi mele.

Zăcea, incoloră, biruită de somn, pe nisipul incolor. Mă așezai alături. Era vremea — acuma știu — în care era ultravioletă se apropia de sfîrșit pentru planeta noastră ; un mod de existență pe punctul de a se termina își desfășura suprema frumusețe. Nicicînd, pe pămînt, nu fusese creat ceva la fel de frumos ca ființa de lîngă mine.

Ayl deschise ochii. Mă văzu. La început cred că nu mă deosebi — cum mi se întîmplase și mie — de restul acelei lumi nisipoase ; apoi recunoscu în mine prezența necunoscută care o urmărise și o cuprinse spaima. Dar pînă la urmă păru să-și dea seama de substanța noastră comună și-mi aruncă o privire timidă și surîzătoare în același timp, care mă făcu să scot un chelălăit mut de fericire.

Mă apucai să fac conversație, numai prin gesturi.

— Nisip. Nu nisip — spusei, arătînd mai întîi lucrurile ce ne înconjurau iar apoi spre noi amîndoi.

Făcu semn că da, că înțelesese.

— Stîncă. Nu stîncă — făcui, așa ca să continui să dezvolt acea temă.

Era o epocă în care nu dispuneam de multe noțiuni: a reprezenta, de exemplu, ce eram noi doi, în ceea ce aveam comun și diferit, nu era o treabă ușoară.

— Eu. Tu nu eu — încercai să explic prin gesturi.

Fu contrariată de această afirmație.

— Ba da. Tu ca eu, dar așa și așa — mă corectai.

Se liniști puțin dar nu avea încă încredere deplină.

— Eu, tu, împreună, fugi, fugi — încercai să spun.

Izbucni în rîs și o rupse la fugă.

Alergam pe creasta vulcanilor. În cenușiul amiezei fluturarea părului Aylei și limbile de foc care se înălțau din cratere se confundau într-o palidă și asemănătoare bătaie de aripi.

— Foc. Păr — îi spusei. Foc egal păr.

Părea convinsă.

— Nu-i așa că-i frumos ?! întrebai.

— Frumos — răspunse.

Soarele cobora deja într-un apus albicios. Pe un povîrniș cu pietre opace, sub razele care băteau piezișcîteva prinseră să strălucească.

— Pietre acolo nu la fel. Nu-i așa că-i frumos ? spusei.

— Nu — răspunse ea și își întoarse privirea.

— Pietre acolo nu-i așa că-i frumos ? insistai, arătînd spre cenușiul lucios al pietrelor.

— Nu ; refuza să se uite.

— Ție, eu, pietre acolo ! îi oferii.

— Nu, pietre aici ! răspunse Ayl și apucă un pumn din cele opace ; dar eu fugisem înainte.

Mă întorsei cu pietrele lucioase pe care le culesesem, dar trebui s-o forțez ca să le ia.

— Frumos ! încercam s-o conving.

— Nu ! protesta, apoi le privi ; departe acum de acel reflex al soarelui, deveniseră opace ca și celelalte ; și numai atunci spuse : Frumos !

Se lăsă noaptea, prima pe care o petrecui îmbrățișat, dar nu de o stîncă, și poate de aceea mi se păru dureros de scurtă. Iar dacă lumina tindea în fiecare clipă s-o șteargă pe Ayl, să mă facă să mă îndoiesc de prezența ei, întunericul îmi redădea siguranța că ea era acolo.

Se ivi din nou ziua colorînd Pămîntul în cenușiu ; iar privirea mea căuta de jur împrejur și n-o vedea. Scosei un țipăt mut :

— Ayl ! De ce-ai fugit ?

Dar ea se afla în fața mea și mă căuta de asemeni și nu mă zărea și țipă în tăcere :

— Qfwfq ! Unde ești ?

Pînă cînd privirea noastră se reobișnui cu lumina aceea încețoșată și putu să recunoască relieful unei pleoape, al unui cot, al unui șold. Atunci aș fi vrut s-o umplu pe Ayl de daruri, dar nimic nu mi se părea demn de ea. Căutam tot ce s-ar fi deosebit oarecum de suprafața uniformă a lumii, tot ce putea fi mai pestriț, o pată. Dar îmi dădui seama repede că Ayl și cu mine aveam gusturi deosebite, dacă nu chiar opuse : eu căutam o altă lume dincolo de lustrul fără

culoare care acoperea lucrurile, şi pîndeam orice semn, orice indiciu (de fapt ceva începea să se transforme : în anumite puncte absenţa de culoare părea străpunsă de licăriri schimbătoare) : Ayl, în schimb, era o locuitoare fericită a liniştii care domneşte acolo unde nici o vibraţie nu e posibilă ; pentru ea, tot ceea ce dădea semne să rupă absoluta neutralitatea vizuală era o distonanţă stridentă ; pentru ea, acolo unde cenuşiul îşi stinsese orice dorinţă îndepărtată chiar de a fi altceva decît cenuşiu, doar acolo începea frumuseţea.

Cum puteam să ne înţelegem ? Nici un lucru din lume, aşa cum se prezenta privirilor noastre, nu ajungea pentru a exprima ceea ce simţeam unul pentru celălalt, dar în timp ce eu eram nerăbdător să smulg lucrurilor vibraţii necunoscute, ea voia să reducă oricare lucru la acel dincolo incolor al ultimei sale substanţe.

Un meteorit străbătu cerul pe o traiectorie care trecu prin faţa Soarelui ; învelişul său fluid şi incandescent servi pentru o clipă drept filtru razelor solare şi deodată lumea fu scufundată într-o lumină nemaivăzută. Abisuri vineţii se deschideau la poalele unor stînci abrupte portocalii, iar mîinile mele violete arătau spre bolidul de un verde aprins, în timp ce un gînd pentru care nu existau încă vorbe dădea să-mi izbucnească din gîtlej :

— Asta pentru tine ! De la mine asta pentru tine asta da da e frumos !

Şi în acelaşi timp mă întorsei brusc, nerăbdător să văd în ce fel nou strălucea Ayl în transfigurarea generală : şi nu o văzui, ca şi cum în fărîmiţarea neaşteptată a spoielii incolore ar fi găsit chip să se ascundă şi să se strecoare afară prin crăpăturile mozaicului.

— Ayl ! Nu-ţi fie teamă. Ayl ! Vino şi priveşte !

Dar arcul meteoritului se şi îndepărtase de Soare, iar Pămîntul era învăluit din nou de cenuşiul dintotdeauna, încă şi mai cenuşiu pentru ochii mei orbiţi, o culoare nedesluşită şi opacă, iar Ayl nu era acolo.

Dispăruse într-adevăr. O căutai zile şi nopţi de-a rîndul. Era epoca în care lumea încerca formele pe

care urma să le ia mai apoi : le încerca cu materialul pe care-l avea la dispoziție, chiar dacă nu era cel mai potrivit, fiind de la sine înțeles că nimic nu era definitiv. Copaci de lavă de culoarea fumului întindeau ramuri contorsionate de care atîrnau frunze subțiri de ardezie. Fluturi de cenușă zburau peste pajiști de argilă și se așezau pe margarete opace de cristal. Ayl putea fi umbra incoloră care se legăna pe o ramură a pădurii incolore, sau care se apleca să culeagă sub tufișuri cenușii ciuperci cenușii. De o sută de ori crezui că o zărisem și de o sută de ori că o pierdusem. Trecui peste cîmpiile pustii și ajunsei în ținuturi locuite. În vremea aceea, presimțind schimbările care urmau să aibă loc, constructori obscuri modelau imagini premature ale unui posibil viitor îndepărtat. Trecui printr-o metropolă cu construcții conice și turnuri de piatră ; depășii un munte străpuns de galerii subterane pustii ; ajunsei la un port ce se deschidea la o mare de noroi ; intrai într-o grădină în care se înălțau spre cer, din brazde de nisip, menhire înalte.

Pe piatra cenușie a menhirelor erau desenate nervuri cenușii de-abia schițate. Mă oprii. În mijlocul parcului Ayl se juca cu prietenele sale. Aruncau în sus o minge de cuarț și o prindeau din zbor.

La o lovitură mai puternică mingea zbură lîngă mine și o apucai. Prietenele se risipiră s-o caute ; eu, cînd o văzui pe Ayl singură, aruncai mingea în aer și o prinsei iarăși din zbor. Ayl fugi după ea ; eu, ascunzîndu-mă, aruncam mingea de cuarț atrăgînd-o pe Ayl în locuri tot mai îndepărtate. Apoi mă arătai ; ea mă certă ; apoi rîse ; și ne continuarăm jocul în ținuturi necunoscute.

În vremea aceea, straturile planetei își căutau cu trudă echilibrul prin cutremure. Din cînd în cînd, cîte o zguduitură ridica solul, între mine și Ayl se deschideau largi crăpături peste care continuam să ne aruncăm mingea de cuarț. Elementele comprimate în inima Pămîntului reușeau să iasă afară prin aceste abisuri, și vedeam ba apărînd niște vîrfuri de stîncă, ba degajîndu-se nori fluizi, ba țîșnind jeturi clocotitoare.

Tot jucîndu-mă cu Ayl, îmi dădui seama că pe scoarța terestră se formase un fel de densitate gazoasă, ca o ceață care se ridica încetul cu încetul. La început ne ajungea pînă la glezne iar acuma eram cufundați în ea pînă la genunchi, apoi pînă la șolduri... La vederea acestui lucru, în ochii Aylei creștea o umbră de nesiguranță și de teamă ; nu voiam să o alarmez și de aceea continuam jocul nostru ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, dar eram și eu neliniștit.

Era o întîmplare nemaivăzută : o imensă bășică fluidă se umfla în jurul Pămîntului, învăluindu-l complet ; în curînd avea să ne-acopere din cap pînă-n picioare, cu cine știe ce urmări.

Aruncai mingea către Ayl peste o crăpătură ce se deschidea în sol, dar aruncătura se dovedi inexplicabil de scurtă față de intențiile mele, și mingea căzu în văgăună ; devenise dintr-o dată foarte grea, ba nu, crăpătura se căscase peste măsură și Ayl se afla acuma departe — departe, dincolo de o întindere lichidă și unduitoare care se deschisese între noi și care spumega lovindu-se de malul stîncos, iar eu mă întindeam peste malul acesta și strigam : „Ayl ! Ayl !“ iar vocea mea, sunetul, chiar sunetul vocii mele se propaga mai tare decît îmi închipuisem vreodată, iar valurile făceau mai mult zgomot decît vocea mea. Pe scurt : nu se mai înțelegea chiar nimica.

Îmi dusei mîinile la urechile asurzite, și în clipa aceea simții nevoia să-mi astup și nasul și gura, pentru a nu inspira puternicul amestec de oxigen și azot care mă înconjura, dar mai tare decît toate fu dorința de a-mi acoperi ochii care păreau că-mi plesnesc.

Masa lichidă ce se întindea la picioarele mele devenise deodată de o culoare nouă, care mă orbea și din gură-mi ieși un urlet nearticulat care mai apoi dobîndi un sens foarte precis : „Ayl ! Marea e albastră !“

Marea schimbare așteptată de atîta timp se petrecuse. Pe Pămînt erau acum aer și apă. Iar deasupra mării albastre de abia născută, Soarele apunea colorat și el, de o culoare cu totul diferită și mult mai violentă.

Simţeam nevoia să continui ţipetele mele nesocotite, de genul : „Ce roşu e Soarele, Ayl ! Ayl, ce roşu !"

Se lăsă noaptea. Şi întunericul era diferit. Fugeam în căutarea Aylei scoţînd sunete fără cap şi fără coadă, ca să exprim ceea ce vedeam : „Stelele sînt galbene ! Ayl ! Ayl !"

Nu o găsii nici în noaptea aceea şi nici în zilele şi nopţile următoare. Împrejur, lumea etala mereu culori noi, nori trandafirii se adunau în cumuluşi violeţi care descărcau fulgere aurii ; după furtuni lungi, curcubee anunţau nuanţe care nu se mai văzuseră, în toate combinaţiile posibile. Clorofila cîştigase teren : muşchi şi ferigi înverzeau în văile străbătute de torente. Acesta era, în sfîrşit, decorul demn de frumuseţea Aylei ; dar ea nu era acolo ! Şi fără ea tot acest fast multicolor mi se părea inutil, irosit în van.

Străbăteam din nou Pămîntul, revedeam lucrurile pe care le ştiusem cenuşii, uluit de fiecare dată cînd descopeream că focul e roşu, ghiaţa albă, cerul albastru, pămîntul brun, că rubinele aveau culoare de rubin, topazele, culoare de topaz, şi smaragdele culoare de smaragd. Iar Ayl ? Cu toată imaginaţia nu reuşeam să-mi închipui cum s-ar fi arătat privirilor mele.

Regăsii grădina cu menhire, năpădită acum de verdele copacilor şi al ierburilor. În bazine cu fîntîni arteziene înotau peşti roşii, şi galbeni, şi albaştri. Prietenele Aylei săreau încă pe pajişti, aruncînd mingea irizată : dar ce mult se schimbaseră ! Una era blondă cu pielea albă, una brună cu pielea măslinie, una şatenă cu pielea roză, una roşcată plină de nenumăraţi pistrui încîntători.

— Dar Ayl ? ţipai. Dar Ayl ? Unde e ? Cum e ? De ce nu e cu voi ?

Buzele fetelor erau roşii, dinţii albi iar limba şi gingiile roze. Roz era şi sfîrcul sînilor. Ochii erau albaştri ca marea, negri ca mura, castanii şi verzi.

— Dar... Ayl... răspundeau. Nu mai e... Nu ştim... şi-şi continuau jocul.

Încercam să-mi închipui părul şi pielea Aylei în toate culorile posibile dar nu reuşeam, şi tot căutînd-o exploram suprafaţa globului.

„Dacă nu e aici sus — îmi spusei — asta înseamnă că e dedesubt", şi la primul cutremur mă aruncai într-o prăpastie, jos, jos în măruntaiele Pămîntului.

— Ayl ! Ayl ! chemam în beznă — Ayl ! Vino să vezi ce frumos e afară !

Răguşit, tăcui. Şi în clipa aceea îmi răspunse vocea Aylei, supusă şi calmă.

— Sst. Sînt aici. Ce ţipi aşa ? Ce vrei ?

Nu se vedea nimic.

— Ayl ! Ieşi cu mine ! Dacă ai şti, afară...

— Nu-mi place afară.

— Dar tu, înainte...

— Înainte era înainte. Acuma e altceva. S-a întîmplat toată încurcătura aia.

Minţii :

— Dar nu, a fost o schimbare momentană de lumină. Ca atunci cu meteoritul ! Acuma s-a terminat. Totul e ca înainte. Vino, nu-ţi fie teamă.

Dacă iese, mă gîndeam, după prima clipă de zăpăceală, se va obişnui cu culorile, va fi mulţumită şi va înţelege că am minţit spre binele ei.

— Spui drept ?

— Ce interes aş avea să te mint ? Hai, te conduc afară.

— Nu. Du-te tu înainte. Eu te urmez.

— Dar sînt nerăbdător să te văd.

— O să mă vezi numai cum o să-mi placă mie. Du-te înainte şi nu te întoarce.

Zguduiturile telurice ne deschideau drumul. Straturile de roci se deschideau în evantai şi noi înaintam printre crăpături. Auzeam în spatele meu pasul uşor al Aylei. Încă un cutremur şi eram afară. Fugeam prin grădini de bazalt şi granit care se desfăceau ca paginile unei cărţi : în fund se căsca o spărtură prin care puteam ajunge la aer liber, prin deschizătură se zărea scoarţa Pămîntului însorită şi verde, lumina îşi făcea loc ca să ne întîmpine. Iată : acuma voi vedea aprin-

zîndu-se culorile şi pe faţa Aylei... Mă întorsei s-o privesc.

Îi auzii ţipătul care se retrăgea în întuneric, ochii mei orbiţi încă de lumină nu distingeau nimic, apoi zgomotul cutremurului domină totul şi un perete stîncos se înălţă dintr-o dată, vertical, despărţindu-ne.

— Ayl ! Unde eşti ? Încearcă să treci de partea asta, repede, înainte ca stînca să se fixeze ! şi fugeam de-a lungul peretelui căutînd o trecătoare, dar suprafaţa netedă şi cenuşie se întindea compactă, fără nici o fisură.

Un lanţ muntos uriaş se formase în punctul acela. În timp ce eu fusesem proiectat afară, la aer liber, Ayl rămăsese în spatele peretelui stîncos, închisă în viscerele Pămîntului.

— Ayl ! Unde eşti, Ayl ? De ce nu eşti aici ? — şi-mi întorceam privirea spre peisajul ce se întindea la picioarele mele. Atunci, dintr-o dată, acele pajişti verzi ca mazărea pe care înfloreau primii maci stacojii, acele cîmpii galbene ca lămîia, care dungau dealurile roşcate coborînd spre o mare plină de sclipiri albastre, totul îmi apăru atît de insipid, atît de banal, de fals, atît de contrastant cu fiinţa Aylei, cu lumea Aylei, cu ideea despre frumuseţe a Aylei, încît înţelesei că locul ei nu putea fi *aici*. Şi îmi dădui seama cu durere şi groază că eu rămăsesem *aici*, că n-aveam să mai pot scăpa niciodată de acele străluciri aurii şi argintii, de norişorii care-şi schimbau culoarea de la albastru la rozaliu, de frunzuliţele verzi care îngălbeneau în fiecare toamnă, şi că lumea desăvîrşită a Aylei era pierdută pe vecie, astfel încît nu mai puteam nici măcar să mi-o închipui, şi nu mai rămînea nimic care să mi-o amintească, nici măcar pe departe, nimic în afară de peretele rece de piatră cenuşie.

In măsura în care galaxiile se îndepărtează, rarefierea universului este compensată prin formarea altor noi galaxii, compuse din materie ce se creează ex novo. *Pentru a menține stabilă densitatea medie a universului, e de-ajuns să se creeze un atom de hidrogen la fiecare 250 de milioane de ani pentru 40 de centimetri cubi de spațiu în expansiune. (Acestei teorii, numită „Teoria stării continue", i se opune ipoteza că universul s-ar fi creat într-un moment precis, printr-o imensă explozie).*

Eram copil cînd mi-am dat seama de asta — *zise Qfwfq.* Cunoșteam fiecare atom de hidrogen în parte, și cînd ieșea la iveală unul nou, îl observam imediat. Pe vremea copilăriei mele, ca să ne jucăm, n-aveam nimic altceva în tot universul decît atomi de hidrogen, și mă jucam toată vremea cu un alt copil de vîrsta mea, pe care-l chema Pfwfp.

Cum era jocul nostru ? Vă spun în două cuvinte. Fiindcă spațiul este curb, dădeam drumul atomilor să se rostogolească pe curba lui, ca niște bile, și cîștiga cel care își trimitea mai departe atomul. Cînd făceai vînt atomului, trebuia să calculezi bine efectele, traiectoriile, să știi să profiți de cîmpurile magnetice și de cîmpurile de gravitație, căci dacă nu, bila ieșea de pe pistă și era scoasă din competiție.

Regulile erau următoarele : cu un atom puteai atinge un alt atom de-al tău și să-l împingi înainte, sau să scoți din joc un atom al adversarului. Bineînțeles, aveai grijă să nu dai lovituri prea tari, pentru că din ciocnirea a doi atomi de hidrogen, poc ! se putea forma unul de deuteriu, sau chiar de heliu, care, la rezultat, n-aveau valoare. Mai mult, dacă unul din cei doi atomi era al adversarului, trebuia să i-l dai înapoi.

Știți cum este făcută curba spațiului : o bilă se rostogolește, se rostogolește și deodată o ia în jos pe pantă și se îndepărtează de nu mai poți da de ea. De aceea, tot jucîndu-ne, numărul atomilor aflați în joc scădea mereu, și primul dintre noi doi care rămînea fără nici un atom pierdea partida.

Și iată că, tocmai în momentul hotărîtor, începeau să iasă la iveală atomi noi. Se știe că între atomul nou și cel folosit e o mică diferență : cei noi erau strălucitori, limpezi, proaspeți, umezi ca roua. Am stabilit reguli noi și anume : unul nou făcea cît trei vechi ; cei noi, de îndată ce se formau, trebuiau împărțiți în mod egal între noi.

În felul acesta, jocul nostru nu se termina niciodată, și nici nu ne plictiseam, pentru că, ori de cîte ori ieșeau atomi noi, ni se părea că și jocul era nou și că jucam prima noastră partidă.

Apoi, cu trecerea timpului, dă-i și dă-i, jocul a început să lîncezească. Atomi noi nu se mai vedeau ; atomii pierduți nu mai puteau fi înlocuiți ; loviturile noastre deveneau tot mai slabe, nehotărîte, de frică să nu pierdem puținele piese care rămăseseră în joc, în spațiul acela pustiu și neted.

Și Pfwfp se schimbase. Era distrat, pleca, nu era acolo cînd îi venea rîndul să tragă, eu îl strigam și el nu răspundea, apărea din nou abia după o jumătate de oră.

— Ia ascultă, e rîndul tău, ce faci, nu mai joci ?

— Ba da, joc, nu mă plictisi, trag acum.

— Dacă pleci așa de capul tău, întrerupem partida.

— Uf, faci atîtea fițe pentru că pierzi.

Era adevărat. Rămăsesem fără atomi, în timp ce Pfwfp, dracu știe cum, avea întotdeauna unul de rezervă. Dacă nu se formau atomi noi ca să-i putem împărți, nu mai aveam nici o speranță să-l ajung din urmă.

Îndată ce Pfwfp s-a îndepărtat din nou, l-am urmărit în vîrful picioarelor. Atîta timp cît eram și eu acolo, părea că hoinărește distrat, fluierînd ; o dată ieșit din raza mea, grăbea pasul prin spațiu, cu un

mers atent, ca și cum ar fi avut o țintă bine stabilită. Care era această țintă — această înșelăciune, cum veți vedea — n-am întîrziat să aflu. Pfwfp cunoștea toate locurile unde se formau atomi noi și, din cînd în cînd, dădea cîte o raită și îi culegea pe loc, proaspeți, și apoi îi ascundea. De aceea nu ducea niciodată lipsă de atomi ca să tragă !

Dar, înainte de a-i pune în joc, ca un trișor ordinar ce era, îi aranja ca să pară atomi vechi, frecînd puțin pelicula de electroni pînă părea uzată și opacă, ca să mă facă să cred că era vorba de unul din atomii lui de mai înainte, găsit din întîmplare în buzunar.

Și asta nu era tot : făcusem un calcul rapid al atomilor jucați și-mi dădusem seama că reprezentau numai o mică parte din cei pe care-i fura și ascundea. Să-și fi pus oare deoparte un depozit de hidrogen ? Ce să facă cu el ? Ce-avea oare în cap ? Mă cuprinse o bănuială : Pfwfp vroia să-și construiască un univers al său, non-nouț.

Din clipa aceea n-am mai avut liniște : trebuia să i-o plătesc cu vîrf și îndesat. Aș fi putut să-l imit ; acum cînd știam locurile, n-aveam decît să ajung acolo cu cîteva clipe mai devreme și să iau atomii de-abia născuți, înainte să pună el mîna pe ei ! Dar ar fi fost prea simplu ! Vroiam să cadă într-o cursă demnă de perfidia lui. M-am apucat mai întîi să fabric atomi falși ; în timp ce el era prins cu incursiunile lui trădătoare, eu pisam, dozam și îngrămădeam într-o ascunzătoare secretă tot materialul pe care-l aveam la dispoziție. În fond, materialul acesta era cam sărăcăcios : radiații fotoelectrice, pilitură de cîmpuri magnetice, cîte un neutron rătăcit pe drum ; dar, tot rotunjind și umezind cu salivă, izbuteam să încheg totul laolaltă. În cele din urmă, am preparat niște corpusculi care, dacă îi observai cu atenție, se vedea clar că nu erau nici de hidrogen, nici de vreun alt element existent, dar pentru unul care trecea grăbit, ca Pfwfp, ca să-i smulgă și să-i pună în buzunar, pe furiș, puteau să pară hidrogen pur și nou-nouț.

În felul acesta, în timp ce el nu bănuia încă nimic, i-o luam înainte. Locurile mi le fixasem bine în minte.

Spațiul este curb peste tot, dar există puncte unde este mai curb decît în alte părți ; un fel de adînciturі sau gîtuiri sau nișe, unde vidul se încolăcește în jurul său. În aceste nișe, la fiecare 250 de milioane de ani, se formează, cu un ușor țiuit, ca perla între valvele stridiei, un strălucitor atom de hidrogen. Eu treceam, băgam atomul în buzunar și puneam în loc pe cel fals. Pfwfp nu observa nimic : rapace și nesățios, își umplea buzunarele cu gunoiul acela, în timp ce eu adunam toate comorile pe care universul le ascundea în sînul său.

Soarta partidelor noastre s-a schimbat : eu aveam mereu atomi noi de pus în joc, iar cei ai lui Pfwfp ratau. De trei ori a încercat să tragă și de trei ori atomul s-a fărîmițat și s-a turtit în spațiu. Acum Pfwfp căuta tot felul de pretexte ca să lăsăm partida baltă.

— Hai — îl aținam eu — dacă nu dai, partida e a mea.

Iar el :

— N-are valoare, cînd un atom se strică partida e nulă, și se începe de la capăt.

Era o regulă inventată de el în clipa aceea.

Eu nu-i dădeam nici un răgaz, țopăiam în jurul lui, îi săream în circă și cîntam :

— Trala, trala, trala la
Dacă nu tragi, te retragi
Tragi, și tragi ori nu mai tragi
Trag și eu cîte tu tragi

— Gata — zise Pfwfp — să schimbăm jocul.

— Aha — am răspuns eu — de ce nu ne-am juca făcînd să zboare galaxiile ?

— Galaxiile ? și deodată Pfwfp se lumină de mulțumire. Eu vreau ! Dar tu... n-ai nici un fel de galaxie.

— Ba eu, da.

— Și eu !

— Hai ! Cine o face să zboare mai sus !

Şi am aruncat în spaţiu toţi atomii noi pe care-i ţineam ascunşi. La început păreau că se împrăştie, apoi s-au condensat într-un fel de nor uşor, şi norul se mărea, se mărea, iar în interiorul lui se formau condensări incandescente, care se învîrteau, se învîrteau, şi la un moment dat se transformau într-o spirală de constelaţii nemaivăzute care plana, deschizîndu-se în jeturi, şi fugea, fugea, iar eu o ţineam de coadă fugind. Dar acum nu mai eram eu acela care făcea să zboare galaxia, ci galaxia mă făcea pe mine să zbor, agăţat de coada ei ; adică, nu mai exista nici sus, nici jos, ci numai spaţiu care se dilata şi galaxia în mijloc care se dilata şi ea, în timp ce eu, agăţat acolo, mă strîmbam la Pfwfp, care se şi afla la mii de ani-lumină depărtare.

Pfwfp, la prima mea mişcare, se grăbise să-şi scoată toată prada şi s-o arunce cu o mişcare cumpănită, întocmai ca unul care se aşteaptă să vadă cum se deschid în cer spiralele unei nesfîrşite galaxii. Cînd colo, nimic. O scînteiere de radiaţii, o sclipire dezordonată, şi imediat s-a stins totul.

— Asta-i tot ? strigam eu către Pfwfp care mă înjura, verde de mînie.

— O să-ţi arăt eu Qfwfq, cîine ce eşti !

Dar eu şi galaxia mea zburam între mii de alte galaxii, iar a mea era cea mai nouă, invidiată de întreg firmamentul, strălucitoare, cum era de hidrogen tînăr şi de beriliu proaspăt şi de carbon nou-nouţ. Galaxiile bătrîne se fereau de noi pline de invidie, iar noi fugeam de ele, tropăind trufaşi, văzîndu-le atît de învechite şi de greoaie. Tot fugind unii de alţii, ajunserăm să trecem prin spaţii din ce în ce mai rarefiate şi goale : şi iată că în mijlocul golului, numai ce văzui apărînd ici şi colo un fel de împroşcături incerte de lumină. Erau o mulţime de noi galaxii, formate din materie de-abia născută, galaxii mai noi decît a mea. În curînd spaţiul deveni din nou stufos şi plin ca o vie înainte de cules, şi zburam fugind unii de alţii, galaxia mea fugind de cele mai tinere ca şi de cele bătrîne, cele tinere şi cele bătrîne fugind de noi. Şi apoi am zburat

din nou în ceruri goale, dar și cerurile acestea începeau să se populeze, și așa mai departe.

Într-unul din aceste spații pline, iată că aud :

— Qfwfq, acuma ai să mi-o plătești, trădătorule ! și văd o galaxie nouă-nouță zburînd pe urmele noastre și, întins pe vîrful extrem al spiralei, proferînd tot felul de amenințări și insulte la adresa mea, vechiul meu tovarăș de joacă Pfwfp.

Începu urmărirea. Acolo unde spațiul urca, galaxia lui Pfwfp, tînără și sprintenă, cîștiga teren, dar acolo unde spațiul cobora, a mea, mai grea o lua înainte.

În curse, se știe care e secretul : totul depinde de cum se iau curbele. Galaxia lui Pfwfp avea tendința să le micșoreze, pe cînd a mea să le lărgească. Lărgindu-le și tot lărgindu-le, iată că ne trezim aruncați peste marginea spațiului, cu Pfwfp în spate. Continuăm cursa noastră cu sistemul care se folosește în aceste cazuri, creindu-ne adică spațiu înaintea noastră, pe măsură ce înaintăm.

Astfel, în față aveam nimicul, iar în spate mutra scîrboasă a lui Pfwfp care mă urmărea : din ambele părți o priveliște antipatică. Oricum, preferam să privesc înainte : și ce văd ? Pfwfp, pe care privirea mea de-abia îl lăsase în spate, fugea pe galaxia lui drept în fața mea.

— Aha ! strigai eu. Acum e rîndul meu să te urmăresc !

— Cum adică ? — făcu Pfwfp, nu știu exact dacă din spatele meu sau de-acolo din față — de vreme ce eu te urmăresc pe tine ?

Mă întorc : Pfwfp era tot scai după mine. Mă întorc din nou în față : și iată-l acolo fugind și întorcîndu-mi spatele. Dar, privind mai bine, văzui că în fața galaxiei lui care mă preceda, era o alta, iar aceea era a mea, mai ales că pe ea mă aflam eu, de neconfundat chiar văzut din spate. Și mă întorsei spre Pfwfp, care mă urmărea și, ascuțindu-mi privirea, văzui că galaxia lui era urmărită de o altă galaxie, a mea, cu mine în vîrf care, chiar în acel moment, mă întorceam să mă uit înapoi.

Şi aşa, în spatele fiecărui Qfwfq era un Pfwfp, iar în spatele fiecărui Pfwfp, un Qfwfq, şi fiecare Pfwfp urmărea un Qfwfq şi era urmărit de el, şi vice-versa. Distanţele dintre noi ba se micşorau puţin ba se măreau puţin, dar era clar acum că cel din spate nu-l va ajunge pe cel din faţă şi nici cel din faţă pe celălalt. Pierdusem orice chef să ne jucăm aşa de-a urmăritul şi, de altfel, nu mai eram nici copii, dar nu ne mai rămînea altceva de făcut.

Primele vertebrate care, în Carbonifer, au trecut de la viața acvatică la cea terestră, proveneau din peștii ososi cu plămîni, ale căror înotătoare puteau fi aduse sub corp și folosite apoi drept labe pe pămînt.

Devenise limpede acum că vremurile acvatice se sfîrșiseră — *își aminti bătrînul Qfwfq* — tot mai mulți se hotărau să facă acel pas important, și nu exista familie care să nu aibă pe vreunul dintre cei dragi acolo pe uscat, toți povesteau lucruri nemaipomenite despre ceea ce se putea face pe pămînt, și-și chemau rudele acolo. Pe peștii tineri nimeni nu-i mai putea ține în loc, băteau din înotătoare pe malurile de noroi ca să vadă dacă funcționau în chip de labe, așa cum se întîmplase la cei mai înzestrați. Dar chiar în vremea aceea diferențele dintre noi se accentuau : erau familii care trăiau de cîteva generații pe pămînt și în care tinerii afișau maniere ce nu mai aduceau nici măcar cu cele de amfibie, fiind mai aproape de reptile ; și mai erau și alții care continuau s-o facă pe peștii, ba chiar deveneau mai pești decît se obișnuise pînă atunci.

Trebuie să spun că toate familia noastră-n păr, în frunte cu bunicii, țopăia pe plajă, ca și cum de cînd lumea n-ar fi făcut altceva. Dacă n-ar fi fost încăpățînarea bătrînului unchi N'ba N'ga, am fi rupt de mult orice legătură cu lumea acvatică.

Da, aveam un unchi pește, mai precis era fratele bunicii dinspre tată, născută din Celacanții din Devonian (cei de apă dulce, veri cu ceilalți — dar nu vreau să mă lungesc cu gradele de rudenie, că tot nu reușește nimeni să le urmărească). Deci, acest unchi bătrîn locuia într-o apă mică și mocirloasă, printre rădăcini de protoconifere, în brațul acela de lagună unde se născuseră toți strămoșii noștri. Nu ieșea niciodată de

acolo : în orice anotimp, era de-ajuns să înaintăm pe straturile mai moi de vegetație pînă cînd simțeam că ne scufundăm în mlaștină, și chiar acolo, dedesubt, la cîteva palme de mal, vedeam coloana de bule pe care o scotea pufăind pe nări, cum fac oameni mai în vîrstă, sau norișorul de nori stîrnit de botul său ascuțit, care scotocea mereu, mai mult din obișnuință decît pentru a căuta ceva.

— Unchiule N'ba N'ga ! Am venit să vă vedem ! Ne așteptați ? țipam vînturîndu-ne în apă labele și coada ca să-i atragem atenția. V-am adus insecte noi care se găsesc prin părțile noastre ! Unchiule N'ba N'ga ! Ați mai văzut gîndaci atît de mari ? Vedeți dacă vă plac...

— Mai bine v-ați curăța negii ăia scîrboși de pe voi, cu gîndacii voștri puturoși !

Unchiul ne răspundea mereu în felul acela, ba chiar mai grosolan : ne întîmpina așa de fiecare dată, dar noi nu prea făceam caz, știam că pînă la urmă se îmbuna, primea darurile și vorbea ceva mai amabil.

— Ce negi, unchiule N'ba N'ga ? Ai văzut vreodată un neg pe noi ?

Chestia asta cu negii era o prejudecată a peștilor bătrîni : că nouă, din cauză că trăiam pe uscat, ne-ar fi ieșit pe tot corpul o mulțime de negi care supurau ; ceea ce era adevărat, sigur că da, dar numai pentru broaștele rîioase cu care n-aveam nimic de împărțit ; ba dimpotrivă, pielea noastră era netedă și alunecoasă cum nici un pește nu avusese vreodată ; iar unchiul o știa foarte bine, și cu toate acestea nu renunța să-și împăneze discursurile cu calomniile și ideile preconcepute în mijlocul cărora crescuse.

Mergeam în vizită la unchiul o dată pe an, cu toată familia. Era, în același timp, o ocazie de a ne regăsi unii cu alții, împrăștiați cum eram pe continent, de-a face schimb de informații și de insecte comestibile, de a discuta afaceri vechi rămase în suspensie.

Unchiul se amesteca și în probleme foarte îndepărtate de el, la kilometri și kilometri, pe uscat, cum ar fi împărțirea zonelor pentru vînătoarea de libelule, și

dădea dreptate cînd unuia, cînd altuia, după anumite criterii ale sale, care erau întotdeauna cele acvatice.

— Dar nu știi că vînătoarea la fund e mult mai avantajoasă decît cea de la suprafață ? Ce te frămînți atîta ?

— Dar, unchiule, nu e vorba de suprafață sau de fund : eu stau la poalele dealului, iar el la mijloc... Dealurile, după cum știți unchiule...

Iar el de colo :

— La picioarele stîncilor se găsesc întotdeauna racii cei mai buni.

Nu era chip să-l faci să accepte drept posibilă o realitate diferită de a sa.

Și cu toate acestea, părerea lui continua să aibă o autoritate asupra noastră a tuturor ; pînă la urmă îi ceream sfaturi în legătură cu locurile pe care nu le înțelegea de loc, deși știam că putea să nu aibă dreptate. Poate că autoritatea deriva din faptul că era o rămășiță a trecutului, că folosea fraze învechite, de tipul : „Ei, coboară puțin aripioarele, bravo !" cărora noi nici măcar nu le mai prindeam bine înțelesul.

Încercasem de nenumărate ori să-l ducem pe pămînt cu noi, și continuam să încercăm ; ba chiar, în această privință, rivalitatea dintre diferitele ramuri ale familiei nu s-a stins niciodată, pentru că acela care ar fi reușit să-l ducă pe unchi în propria-i casă ar fi avut o poziție, să zicem, superioară față de toate celelalte rubedenii. Dar era o rivalitate inutilă, fiindcă bătrînului unchi nici prin cap nu-i trecea să părăsească laguna.

— Unchiule, la vîrsta pe care o aveți, dacă ați ști ce rău ne pare să vă lăsăm mereu singur, în umezeală... Nouă, știți, ne-a venit o idee... începeam noi.

— Mă așteptam să înțelegeți odată — întrerupea bătrînul pește — v-a pierit, în sfîrșit, cheful să vă tot vînturați pe uscat, chiar e vremea să începeți să trăiți din nou ca niște ființe normale. Aici e apă berechet, iar cît privește hrana, sezonul rîmelor n-a fost niciodată mai bun. Puteți să vă aruncați în apă chiar acum și-am încheiat discuția.

— Dar nu, unchiule N'ba N'ga, ați înțeles greșit. Noi vroiam să vă ducem să locuiți cu noi, într-o pajiște frumoasă... Veți vedea ce bine vă veți simți, vom săpa o groapă umedă, proaspătă : vă veți putea mișca în voie, ca și aici ; veți încerca poate să faceți cîțiva pași împrejur, o să vedeți că veți reuși. Și apoi, la vîrsta dumneavoastră, clima de pe pămînt e mai indicată. Hai, unchiule N'ba N'ga, nu vă mai lăsați rugat : veniți ?

— Nu ! suna răspunsul sec al bătrînului unchi, și cu o lovitură de bot în apă dispărea de sub ochii noștri.

— Dar de ce, unchiule, ce aveți împotrivă, nu înțelegem, doar aveți vederi largi, iar anumite prejudecăți...

Înainte de a se scufunda cu o mișcare încă agilă a cozii, bătrînul unchi ne trîntea ultimul său răspuns pufăind :

— Să înoate cu burta în noroi cine are purici printre solzi ! fără îndoială o expresie învechită (de tipul zicătorii noastre mai noi și mai concise : „Cine are mîncărimi să se scarpine"), cu cuvîntul „noroi" pe care el continua să-l folosească ori de cîte ori noi spuneam „pămînt".

Cam în vremea aceea mă îndrăgostii. Îmi petreceam zilele cu Lll, fugărindu-ne ; sprintenă ca ea mai va ; dintr-un salt ajungea pînă în vîrful ferigilor, pe atunci înalte ca niște copaci; vîrfurile se înclinau pînă aproape de sol, iar ea sărea jos și fugea mai departe ; eu o urmam cu mișcări mai greoaie și stîngace. Ajungeam în ținuturi unde nici o urmă nu se întipărise vreodată pe solul uscat și plin de creste ; uneori mă opream înspăimîntat la gîndul că mă îndepărtam atîta de lagună. Dar nimic nu părea mai străin de viața acvatică decît ea, Lll ; deșerturile de nisip și pietre, pajiștile, desișul pădurilor, reliefurile stîncoase, munții de cuarț, aceasta era lumea ei : o lume care părea făcută special pentru a fi scrutată de ochii ei migdalați și străbătută de pasul ei alunecos. Privindu-i pielea netedă, aveai senzația că nu existaseră niciodată solzi.

Rudele Lllei mă cam intimidau : făceau parte din acele familii stabilite pe pămînt într-o epocă mai veche

și care, din această cauză, ajunseseră să creadă că se aflau aici de cînd lumea ; una din acele familii în care, acum, pînă și ouăle erau depuse pe uscat, protejate de o găoace rezistentă ; numai privind-o pe Lll, cu mișcările ei repezi ca o săgeată, înțelegeai că se născuse aidoma celei de acum, din unul din ouăle acelea încălzite de nisip și soare, sărind peste faza de mormoloc înotător și stîngaci, încă obligatorie în familiile noastre mai puțin evoluate.

Venise momentul ca Lll să-i cunoască pe ai mei : iar cel mai bătrîn și autorizat membru al familiei fiind unchiul N'ba N'ga, nu se putea să nu-i fac o vizită pentru a i-o prezenta pe logodnica mea. Dar de fiecare dată cînd se ivea o ocazie, o amînam foarte încurcat : cunoscînd prejudecățile în care fusese crescută, nu îndrăznisem încă să-i spun Lllei că unchiul meu era un pește.

Într-o zi înaintasem pe unul din promontoriile acelea umede care înconjoară laguna și unde solul e format mai puțin din nisip și mai mult din noduri de rădăcini și vegetație putrezită. Iar Lll îmi aruncă una din provocările sale obișnuite, de a ne măsura curajul :

— Qfwfq, pînă unde-ți poți ține echilibrul ? Să vedem cine aleargă mai mult pe marginea malului ! și se aruncă înainte sărind cum făcea și pe uscat, dar cam șovăitoare.

De data aceasta eram în stare nu numai să mă iau la întrecere, dar s-o și înving, fiindcă pe teren umed labele mele aveau priză mai bună.

— Cît mai pe margine vrei ! exclamai, ba chiar dincolo !

— Nu vorbi prostii ! făcu ea. Cum o s-alergi dincolo de margine ? Acolo e apă !

Poate că era momentul potrivit pentru a aduce vorba de unchi.

— Și ce-i cu asta ? îi spusei. Unii fug dincolo de margine, și alții dincoace.

— Spui lucruri fără cap și fără coadă !

— Spun că unchiul meu N'ba N'ga stă în apă ca noi pe uscat și n-a ieșit niciodată !

— Ei ! Chiar că aș vrea să-l cunosc pe N'ba N'ga ăsta !

— Nu-și termină bine cuvintele că suprafața tulbure a lagunei gîlgîi în băsicuțe mici de aer, se învolbură și lăsă să se întrevadă un bot acoperit de solzi țepoși.

— Ei, sînt aici, cine e ? spuse bătrînul unchi fixînd-o pe Lll cu ochi rotunzi și inexpresivi ca pietrele, și făcînd să pulseze branhiile de pe laturile grumazului său enorm. Niciodată nu mi se păruse bătrînul unchi atît de diferit de noi : un adevărat monstru.

— Unchiule, dacă-mi dați voie, ea... am plăcerea să v-o prezint pe... logodnica mea Lll — și o arătai pe Lll care, cine știe de ce, se așezase dreaptă pe labele dinapoi, într-una din atitudinile sale cele mai studiate și, neîndoielnic, fără nici o șansă de a fi pe placul bădăranului ăla bătrîn.

— Și așa, domnișoară, ați venit să vă udați nițel coada ? făcu unchiul, o frază care pe vremea lui o fi fost chiar galantă, dar care pentru noi suna de-a dreptul indecent.

Mă uitai la Lll, sigur că-i va întoarce spatele și va pleca cu un țipăt indignat. Dar nu apreciasem cu exactitate buna ei creștere care o făcea să ignore orice vulgaritate a lumii înconjurătoare.

— Vă rog, plantele acelea de acolo — spuse ea cu dezinvoltură și arată spre niște păpuriș care creștea uriaș în mijlocul lagunei, — unde-și afundă rădăcinile, puteți să-mi spuneți ?

O întrebare pusă așa, pentru ca discuția să nu lîncezească ; vă dați seama cam cît îi păsa ei de păpurișul acela. Dar unchiul părea că nu așteptase altceva ca să înceapă să explice cum și în ce fel erau rădăcinile copacilor plutitori și cum puteai să înoți printre ele, ba chiar : că locurile cele mai bune pentru vînătoare erau acolo dedesubt.

Nu mai termina. Eu bombăneam, încercam să-l întrerup. Iar obraznica aia în schimb ce face ? Nu se apucă să-i dea apă la moară ?

— Vai, da, dumneavoastră vînați printre rădăcinile plutitoare ? Interesant !

Eu muream de rușine.

Iar el :

— Da, chiar așa : cu rîmele care sînt acolo, poți să te ghiftuiești nu glumă !

Și, fără să mai stea pe gînduri, plonjează. Un plonjon sprinten cum nu mai văzusem niciodată la el ; ba chiar, un salt în înălțime : sare din apă cît e de lung, cu solzii lui murdari, desfăcînd larg evantaiurile spinoase ale aripilor ; apoi, după ce descrie în aer un frumos semicerc, se scufundă cu capul în jos și dispare rapid cu un fel de mișcare în spirală din coada ca o coasă.

La acest spectacol, micul discurs pe care-l pregătisem pentru a mă scuza în grabă față de Lll profitînd de plecarea unchiului : „Știi, trebuie să-l înțelegi, cu ideea asta fixă a lui de a trăi ca un pește, a ajuns să semene într-adevăr cu un pește..." mi se stinse în gîtlej. Nici măcar eu nu-mi dădusem seama în ce hal era de pește fratele bunicii mele. Spusei cu glas stins :

— Lll, e tîrziu, hai să mergem... — și în aceeași clipă unchiul ieșea la suprafață ținînd între buzele sale de rechin o ghirlandă de rîme și alge noroioase.

Nu-mi venea să cred că ne-am luat rămas bun ; dar, mergînd tăcut în urma Lllei, îmi spuneam că acuma vor începe comentariile, deci ce era mai rău încă nu trecuse. Și iată că Lll, fără să se oprească, se întoarce puțin spre mine și :

— E simpatic totuși unchiul ăsta al tău !

Asta spuse, și nimic altceva. Ironia ei mă descumpănise și înainte ; dar la această replică înghețai într-atît, încît aș fi preferat să n-o mai văd niciodată decît să fiu nevoit să mai înfrunt vreodată acest subiect.

Cu toate acestea continuarăm să ne vedem, să ieşim împreună şi nu se mai vorbi despre întîmplarea cu laguna. Eram descumpănit : degeaba încercam să mă conving că uitase ; din cînd în cînd mă apuca bănuiala că tăcea pentru a mă face de ruşine în mod scandalos, în faţa a lor săi, sau — şi această ipoteză era şi mai rea pentru mine — că se străduieşte să tacă numai din milă. Pînă cînd, într-o bună dimineaţă, pe neaşteptate, mă trezii cu ea spunîndu-mi :

— Ascultă, dar pe la unchiul tău nu mă mai duci ?

Cu o voce pierdută, întrebai :

— ...Glumeşti ?

Da de unde ; vorbea serios, de-abia aştepta să mai stea puţin la taifas cu bătrînul N'ba N'ga. Nu mai înţelegeam nimic.

De data aceasta vizita în lagună fu mai lungă. Ne tolănirăm toţi trei pe un mal în pantă : bătrînul unchi mai aproape de apă, dar şi noi pe jumătate uzi, aşa că văzîndu-ne de departe, întinşi unul lîngă altul, nu mai înţelegeai care era terestru şi care acvatic.

Peştele îşi începu una din tiradele obişnuite : superioritatea respiraţiei în apă faţă de cea în aer, cu tot repertoriul său de ponegriri. „Acum sare în sus Lll şi-l pune la punct !" mă gîndeam. Dar probabil că în ziua aceea Lll folosea o altă tactică : discuta aprins, apărînd punctele noastre de vedere, dar în acelaşi timp le lua parcă foarte în serios şi pe cele ale bătrînului N'ba N'ga.

Pămînturile ieşite la suprafaţă, după părerea unchiului, constituiau un fenomen limitat : Aşa cum se iviseră tot aşa vor dispărea, sau, în orice caz, vor suferi schimbări continui : vulcani, glaciaţiuni, cutremure, încreţiri, variaţii de climă şi vegetaţie. Iar viaţa noastră ar fi fost supusă mereu transformărilor, în urma cărora ar fi dispărut populaţii întregi şi ar fi supravieţuit numai cei care erau dispuşi să-şi schimbe atît de fundamental bazele existenţei lor, încît pînă şi motivele pentru care merita să trăieşti ar fi fost complet răsturnate şi uitate.

O perspectivă care se bătea cap în cap cu optimismul în care noi, fiii ţărmului, fusesem crescuţi ; şi la care eu protestam scandalizat. Pentru mine adevărata, via respingere a acelor argumente era Lll : vedeam în ea forma perfectă, definitivă, născută din cucerirea teritoriilor ieşite la suprafaţă, apogeul posibilităţilor noi şi nelimitate care ni se deschideau. Cum putea să nege unchiul realitatea încarnată a Lllei ? Mă înflăcărasem de pasiune polemică şi mi se părea că prietena mea se arăta exagerat de răbdătoare şi înţelegătoare cu interlocutorul nostru.

E adevărat, chiar şi pentru mine — obişnuit cum eram să aud din gura bătrînului doar mîrîieli şi grosolănii — această argumentaţie atît de curgătoare suna ca o noutate, chiar dacă era împănată cu expresii demodate şi emfatice, şi suna cam ridicol din cauza ritmului său caracteristic. Uimitor era şi faptul că se dovedea a fi un bun cunoscător — deşi complet din exterior — al pămînturilor continentale.

Dar Lll, cu întrebările sale, încerca să-l facă să vorbească cît mai mult de viaţa subacvatică : şi, fără îndoială, acesta era subiectul despre care unchiul se pricepea să vorbească mai concis şi pe alocuri emoţionat. În comparaţie cu nesiguranţa pămîntului şi a aerului, lagunele, mările şi oceanele reprezentau un viitor de siguranţă. Acolo schimbările ar fi fost minime, spaţiul şi proviziile nelimitate, temperatura aproape constantă, într-un cuvînt viaţa s-ar fi desfăşurat ca şi pînă acuma, în formele sale pline şi desăvîrşite, fără metamorfoze sau adausuri cu rezultate dubioase, şi toată lumea ar fi putut să-şi adîncească propria natură, să ajungă la esenţa sa şi a oricărui lucru. Unchiul vorbea de viitorul acvatic fără să înfrumuseţeze lucrurile şi fără iluzii, nu ascundea faptul că se vor ivi şi acolo probleme, chiar grave (mai neliniştitoare decît toate era creşterea salinităţii) ; dar erau probleme care n-ar fi răsturnat valorile şi proporţiile în care credea.

— Dar noi galopăm acum prin văi și munți, unchiule ! exclamai, în numele meu dar mai ales al Lllei, care însă tăcea.

— Las-o mai moale, mormolocule, că doar cînd intri în apă te simți acasă, îmi spuse, reluînd tonul pe care-l folosea de obicei cu noi.

— Credeți, unchiule, că dacă am vrea să învățăm acum să respirăm sub apă ar fi prea tîrziu ? întrebă Lll, serioasă, și eu nu știam dacă să fiu măgulit pentru că-i spusese unchiule bătrînei mele rude, sau dezorientat pentru că anumite întrebări (cel puțin așa eram eu obișnuit să cred) nici măcar nu se făcea să fie puse.

— Dacă vrei, frumoaso — făcu peștele — te învăț chiar acum.

Lll izbucni într-un rîs straniu și o rupse la fugă, și fugi de nu te puteai ține după ea.

O căutai prin pajiști și coline, și ajunsei în vîrful unei ridicături de bazalt care domina deșerturile din împrejurimi și pădurile înconjurate de ape. Lll era acolo. Desigur că asta voise să-mi spună — înțelesesem ! — ascultîndu-l pe N'ba N'ga iar apoi fugind și refugiindu-se acolo sus : că trebuia să stăm în lumea noastră cu aceeași tărie cu care bătrînul pește stătea în a sa.

— Eu voi fi aici ca unchiul acolo — țipai, bîlbîindu-mă puțin, și mă corectai : Noi doi vom fi, împreună! adevărat fiind că fără ea nu mă simțeam în siguranță.

Și ce-mi răspunse Lll, atunci ? Mă înroșesc și acum cînd îmi aduc aminte, după atîtea ere geologice. Răspunse : „Du-te-n colo, mormolocule, asta ar mai lipsi!", și nu-mi dădeam seama dacă voia să-l imite pe unchi, ca să-și bată joc de el și de mine în același timp, sau dacă-și însușise într-atîta atitudinea ramolitului acela bătrîn față de nepot, dar ambele ipoteze erau la fel de descurajante, deoarece amîndouă demonstrau că mă considera un tip neisprăvit, care nu-și avea locul nici într-o lume, nici în cealaltă.

O pierdusem ? Ros de îndoieli, mă străduii s-o cuceresc din nou. Mă apucai să fac fapte vitejești : la vînătoare de insecte zburătoare, la sărituri, la săparea

vizuinelor subterane, la lupta cu cei mai tari decît noi. Eram mîndru de mine, dar de fiecare dată cînd făceam ceva deosebit, ea nu era acolo să mă vadă : dispărea mereu, nu se ştia unde se ducea să se ascundă.

În cele din urmă înţelesei : se ducea în lagună, unde unchiul o învăţa să înoate sub apă. Îi văzui ieşind la suprafaţă împreună : mergeau cu aceeaşi viteză, de păreau frate şi soră.

— Ştii — făcu ea veselă, văzîndu-mă — labele funcţionează perfect ca aripi !

— Ei, bravo : ia te uită ce progres — nu mă putui împiedica să comentez cu sarcasm.

Era o joacă pentru ea, înţelegeam. Dar o joacă ce nu-mi plăcea. Trebuia să o readuc la realitate, la viitorul nostru.

Într-o zi o aşteptai în mijlocul unei păduri de ferigi înalte care cobora pînă lîngă apă.

— Lll, trebuie să-ţi vorbesc — spusei de îndată ce o zării — te-ai distrat destul. Avem lucruri mai importante de făcut. Am descoperit o trecătoare în lanţul munţilor : în partea cealaltă se întinde un ţinut imens de piatră, de pe care apele s-au retras de curînd. Vom fi primii care să ne stabilim acolo, vom popula teritorii nemărginite, noi şi copiii noştri.

— Marea e nemărginită, spuse Lll.

— Încetează să mai repeţi născocirile bătrînului acela ramolit. Lumea este a celor care au picioare, nu a peştilor, ştii.

— Ştiu că el e cineva, spuse Lll.

— Şi eu ?

— Nici unul nu-i ca el, din cei care au picioare.

— Dar familia ta ?

— M-am certat cu ei. N-au înţeles niciodată nimic.

— Dar eşti nebună ! Nu te poţi întoarce îndărăt !

— Eu da.

— Şi ce vrei să faci, singură cu un peşte bătrîn ?

— Să-l iau de bărbat. Să redevin peşte alături de el. Şi să aduc pe lume alţi peşti. Adio !

Şi, cu o ultimă căţărătură de-a sa, se urcă pînă-n vîrful unei frunze înalte de ferigă, o aplecă înspre

lagună şi se aruncă în apă. Ieşi la suprafaţă, dar nu era singură : coada puternică în formă de coasă a bătrînului unchi N'ba N'ga se ivi lîngă a sa şi împreună despicară apele.

Fu o lovitură grea pentru mine. Dar, la urma urmelor, ce să-i faci ? Îmi continuai drumul, în mijlocul transformărilor lumii, transformîndu-mă şi eu. Din cînd în cînd, printre numeroasele forme ale fiinţelor vii, întîlneam pe cîte unul care era „cineva" mai ceva ca mine : unul care prevestea viitorul, ornitorinc care-şi alăptează puiul ieşit din ou, lungana de girafă în mijlocul vegetaţiei încă mici ; sau unul care constituia o dovadă a unui trecut fără întoarcere, dinozaur supravieţuitor după începerea Cenozoicului, sau crocodil — un trecut care găsise o cale de a se conserva neschimbat de-a lungul veacurilor. Toţi aceştia aveau ceva, ştiu, care-i făcea într-un anume fel superiori mie, sublimi, şi care mă făcea pe mine, în comparaţie cu ei, mediocru. Şi cu toate acestea nu mi-aşi fi schimbat soarta cu a nici unuia dintre ei.

PE CÎT PUNEM PARIU ?

Logica ciberneticii, aplicată la istoria universului, este pe cale de a demonstra că Galaxiile, Sistemul solar, Pămîntul, viaţa celulară nu puteau să nu se nască. Cibernetica arată că universul se formează printr-o serie de „retroacţiuni" pozitive şi negative, întîi prin forţa de gravitaţie care concentrează mase de hidrogen în norul primar, apoi prin forţa nucleară şi forţa centrifugă care o echilibrează pe prima. Din clipa în care procesul se pune în mişcare, el se desfăşoară după logica acestor „retroacţiuni" în lanţ.

Da, dar la început asta nu se ştia — *preciză Qfwfq* — desigur, cîte unul putea s-o prevadă, dar numai aşa, după fler, pe ghicite. Eu, nu ca să mă laud, dar de la bun început pariai că universul va exista, şi o nimerii, ba chiar cîştigai o groază de pariuri cu Decanul (k)yK despre felul în care va arăta acest univers.

Cînd începurăm să pariem nu exista nimic care să te poată face să prevezi ceva, în afară de cîteva particole care se roteau, electroni zvîrliţi care încotro, la întîmplare, şi protoni în sus şi în jos, fiecare de capul lui. Eu nu ştiu ce simt, ca şi cum ar fi trebuit să se schimbe vremea (într-adevăr, se făcuse cam frig) şi spun :

— Pariem că azi se fac atomi ?

Iar Decanul (k)yK :

— Hai să fim serioşi : atomi ! Eu pariez oricît că nu.

Iar eu :

— Ai paria şi pe ix ?

Iar Decanul :

— Ix la puterea n !

Nu termină bine de spus, că în jurul fiecărui proton începuse să se învîrtească electronul său, bîzîind. Un

nor imens de hidrogen prindea să se condenseze în spaţiu.

— Ai văzut ? Plin de atomi !

— Atomi din ăştia, puah, o porcărie ! făcea (k)yK, fiindcă avea prostul obicei de-a face mofturi în loc să recunoască că pierduse rămăşagul.

Făceam într-una pariuri, eu şi Decanul, fiindcă nu era nimic altceva de făcut, şi fiindcă singura dovadă că existam era faptul că pariam cu el, iar singura dovadă că el exista era faptul că paria cu mine. Pariam în legătură cu evenimentele care urmau sau nu să se întîmple ; alegerea era practic nelimitată, dat fiind că pînă în clipa aceea nu se întîmplase absolut nimic. Dar întrucît nu-ţi puteai nici măcar închipui cam cum ar fi arătat un eveniment, le numeam în mod convenţional : evenimentul A, evenimentul B, evenimentul C, etc., ca să le putem deosebi. Sau : dat fiind că pe atunci nu existau alfabete sau alte serii de semne convenţionale, pariam întîi cum ar putea arăta o serie de semne şi apoi îmbinam aceste semne posibile cu evenimentele posibile, în aşa fel încît să putem desemna cu destulă precizie nişte întîmplări de care habar n-aveam.

Nu ştiam nici care era miza pariurilor, deoarece nu se afla nimic care să servească drept miză, aşa că jucam pe cuvînt, ţineam socoteala pariurilor cîştigate, pentru a le putea aduna mai tîrziu. Erau operaţii foarte grele, întrucît pe atunci nu existau nici numere, nici măcar nu aveam noţiunea de număr, pentru a începe să numărăm, deoarece nimic nu putea fi separat de nimic.

Această situaţie începu să se schimbe cînd în Protogalaxii prinseră să se condenseze Protostelele, şi înţelesei de îndată cum se vor sfîrşi lucruruile, cu temperatura aceea care creştea într-una şi spusei :

— Acum se aprind.

— Prostii ! făcu Decanul.

— Pariem ? făcui eu.

— Pe ce vrei tu, zice el, şi paf ! întunericul fu spintecat de o mulţime de mingi incandescente care se dilatau.

— Ei, dar asta nu înseamnă a se aprinde... începea (k)yK, cu sistemul său obișnuit de a schimba discuția, legîndu-se de înțelesul cuvintelor.

Aveam pe atunci metoda mea de a-l face să tacă :

— Ah, da ? și ce vrea să însemne, după părerea ta ?

Tăcea : cu imaginația lui sărăcăcioasă, nu-i trecea prin minte că un cuvînt putea să aibă și un alt înțeles, afară de acela cu care începuse să se obișnuiască.

Dacă stăteai ceva mai mult în tovărășia lui, Decanul (k)yK se dovedea a fi un tip plicticos, fără resurse, nu avea niciodată nimic de povestit. Nici eu, de altfel, nu aș fi putut să povestesc prea multe, din cauză că nu se întîmplaseră fapte demne de a fi povestite, sau cel puțin așa ni se părea nouă. Singurul lucru pe care-l puteam face erau ipotezele, ba mai mult : să facem ipoteze asupra posibilităților de a face ipoteze. Ori, în făurirea ipotezelor de ipoteze, eu aveam mai multă imaginație decît Decanul, ceea ce prezenta un avantaj dar în același timp și un dezavantaj, deoarece mă determina să fac pariuri mai riscante, așa că se poate spune că probalitățile de a învinge erau egale.

În general, eu mizam pe posibilitatea că un anume eveniment se va întîmpla, iar Decanul paria aproape întotdeauna împotrivă. Avea un simț static al realității, (k)yK, dacă mă pot exprima astfel, dat fiind că pe atunci între static și dinamic nu era deosebirea de acuma, sau pentru a sesiza această diferență trebuia să fim foarte atenți.

De exemplu, stelele se măreau, iar eu : „Cu cît ?“ spun. Încercam să fac pronosticuri în numere, în acest domeniu nu prea avea ce să spună.

Pe vremea aceea nu existau decît două numere : *e* și *pi grec*. Decanul face un calcul aproximativ și răspunde : „Se mărește de *e* la puterea *tl*“.

Bravo șmecherule ! Pînă aici îi ducea capul pe toți. Dar lucrurile nu erau atît de simple, eu o înțelesesem.

— Să pariem că se opresc la un moment dat.

— Să pariem. Și cînd se vor opri ?

Iar eu, ori o nimeresc, ori o scrîntesc, îi trîntesc *pi*-ul meu *grec*. Se prinse. Decanul rămase cu gura căscată.

Din clipa aceea începurăm să pariem pe baza numerelor *e* şi *pi grec*.

— *Pi grec !* — ţipa Decanul, în mijlocul întunericului străbătut de lumini orbitoare ; şi tocmai atunci era *e*.

Făceam asta ca să ne distrăm, se-nţelege ; căci din punct de vedere al cîştigului nu era mare brînză. Cînd începură să se formeze elementele, ne apucarăm să evaluăm mizele în atomi de elemente mai rare, şi aici făcui o greşeală. Constatasem că cel mai rar dintre toate era tehneţiul, şi mă apucai să pariez pe tehneţiu, şi să cîştig şi să încasez : acumulai un capital de tehneţiu. Nu prevăzusem că era un element instabil şi se risipea în radiaţii : trebui să reîncep totul de la zero.

Evident mai pierdeam şi eu, dar apoi i-o luam din nou înainte şi-mi puteam permite şi pronosticuri mai riscante.

— Acum se iveşte un izotop de bismut ! mă repezeam să spun, privind elementele de-abia născute care ieşeau trosnind din focul mocnit al unei stele „supernove". Să pariem !

Aş, de unde : era un atom de poloniu, cum mă vezi şi cum te văd.

În aceste cazuri (k)yK se punea pe un rîs zgomotos şi batjocoritor, ca şi cum victoriile sale ar fi fost mare scofală, cînd de fapt fusese favorizat doar de afirmaţia mea prea riscantă. În schimb, pe măsură ce timpul trecea, înţelegeam mai bine mecanismul, şi în faţa fiecărui fenomen nou, după cîteva pronosticuri cam pe dibuite, mi le calculam pe celelalte în cunoştinţă de cauză. Înţelegeam întotdeauna înaintea lui regula după care o galaxie se fixa la atîtea milioane de ani lumină de alta, nici mai mult, nici mai puţin. După cîtva timp jocul devenea atît de uşor, încît nici nu mă mai distra.

Şi astfel, din datele de care dispuneam, încercam să deduc mintal alte date, şi din acestea altele, pînă cînd ajungeam să propun eventualităţi care în apa-

rență n-aveau nici o legătură cu ceea ce discutam. Și le aruncam așa într-o doară.

De exemplu, o dată făceam pronosticuri asupra curburii spiralelor galactice, și deodată mă trezesc spunînd :

— Ascultă niței, (k)yK, după părerea ta asirienii vor invada Mesopotamia ?

Rămase dezorientat.

— Ce... anume ? Cînd ?

Calculai în grabă și-i trîntii o dată, evident nu în ani și secole, deoarece pe vremea aceea unitățile de măsură ale timpului nu puteau fi calculate în mărimi de acest fel, și pentru a indica o dată precisă trebuia să recurgem la formule atît de complicate, încît aș avea nevoie de o tablă întreagă ca să le scriu.

— Și cum aș putea ști... ?

— Repede, (k)yK, o invadează sau nu ? Eu zic că o invadează ; iar tu, că nu. De acord ? Hai, n-o mai lungi.

Ne aflam încă în vidul fără margini, brăzdat ici și colo de cîte o pată de hidrogen în jurul vîrtejurilor primelor constelații. Recunosc că era nevoie de deducții foarte complicate pentru a prevedea cîmpiile Mesopotamiei înnegrite de oameni, de cai, de săgeți și de trompete, dar cum tot n-aveam nimic altceva de făcut, am fi putut să reușim.

În aceste cazuri, Decanul paria întotdeauna contra, nu pentru că ar fi crezut că asirienii n-ar fi făcut așa ceva, ci pur și simplu pentru că excludea posibilitatea că vor exista vreodată asirieni, Mesopotamia, Pămîntul și neamul omenesc.

Acestea erau, evident, pariuri cu termen mai lung ; nu ca în alte cazuri cînd rezultatul se afla imediat.

— Vezi Soarele acela care se formează cu un elipsoid în jur ? Repede, pînă nu se formează planetele, spune la ce distanță vor fi orbitele una de alta...

De-abia apucam să spunem și iată că după opt sau nouă — dar ce vorbesc ? — chiar șase sau șapte sute de milioane de ani, planetele prindeau să se rotească fiecare pe orbita sa, nici mai strîmtă, nici mai largă.

Mult mai mare satisfacție îmi dădeau însă pariurile pe care trebuia să le ținem minte miliarde și miliarde de ani, fără a uita pe ce mizasem și nici cît și în același timp să ne amintim de pariurile cu termen mai scurt, și numărul (începuse epoca numerelor, ceea ce complica puțin lucrurile) pariurilor cîștigate de unul sau de celălat, suma mizelor (avansul meu era tot mai mare ; Decanul era băgat pînă-n gît în datorii). Și peste toate acestea trebuia să născocesc pariuri noi, înaintînd tot mai mult în lanțul deducțiilor.

— Pe opt februarie 1926, la Santhià, provincia Vercelli — de acord ? — pe strada Garibaldi, la numărul 18, mă urmărești ? domnișoara Giuseppina Pensotti, în vîrstă de douăzeci și doi de ani, iese din casă la șase fără un sfert după-masă : o ia la dreapta sau la stînga ?

— Eeei... — făcea (k)yK.

— Dă-i drumul repede. Eu spun c-o ia la dreapta. Și prin nebuloasele de praf brăzdate de orbitele constelațiilor vedeam cum se lasă ceața înserării pe străzile din Santhià, cum se aprinde un felinar slab la lumina căruia de-abia se zărea dunga trotuarului acoperit de zăpadă, și care lumina pentru o clipă silueta zveltă a Giuseppinei Pensotti în timp ce dădea colțul după Clădirea Vămii și dispărea.

În ce privește soarta corpurilor cerești, puteam să încetez să fac noi pariuri și să aștept liniștit să încasez mizele de la (k)yK pe măsură ce prevederile mele se adevereau. Dar pasiunea jocului mă determina să prevăd seria interminabilă de evenimente care derivau din orice eveniment posibil, pînă la cele mai neînsemnate și aleatorii. Începui să combin pronosticuri asupra unor fapte mai imediate și foarte ușor de calculat, cu altele care necesitau operații extrem de complexe.

— Repede, vezi cum se condensează planetele : hai spune pe care se va forma o atmosferă : Mercur ? Venus ? Pămînt ? Marte ? Hai, hotărăște-te ; și, întrucît tot sîntem la acest capitol, calculează-mi indicele de creștere demografică în peninsula indiană și timpul dominației engleze. Ce te gîndești atît ? Grăbește-te.

Mă înfundascem într-un canal dincolo de care evenimentele se întunecau într-o densitate tot mai mare, n-aveam decît să le culeg mănunchiuri și să le arunc în fața concurentului meu care nici nu bănuise existența lor. Atunci cînd îmi ieși din gură, aproape fără să vreau, întrebarea : „Arsenal-Real Madrid, în semifinală, Arsenal joacă pe teren propriu, cine cîștigă ?" înțelesei într-o străfulgerare că prin această alăturare întîmplătoare de cuvinte, atinsesem o rezervă infinită de noi combinații între semne de care realitatea compactă, opacă și uniformă s-ar fi folosit pentru a-și masca monotonia, și poate că goana spre viitor, acea goană pe care eu o prevăzusem și o dorisem primul, nu tindea la altceva prin timp și spațiu decît la o fărîmițare în alternative ca acestea, pînă la dizolvarea într-o geometrie de triunghiuri invizibile și salturi, ca de exemplu traiectoria mingii printre dungile albe ale terenului, pe care eu încercam să mi le închipui trasate în fundul prăpastiei luminoase a sistemului planetar, descifrînd numerele însemnate pe pieptul și pe spatele unor jucători nocturni, de nerecunoscut din cauza depărtării.

Mă aruncasem în această nouă arie a posibilului jucîndu-mi toate victoriile precedente. Cine mă putea opri ? Nedumerita și obișnuita neîncredere a Decanului nu făcea decît să mă incite la risc. Cînd îmi dădui seama că singur căzusem în cursă, era prea tîrziu. Avui numai satisfacția — slabă satisfacție, de data aceasta — de a fi primul care să-și dea seama de situație : (k)yK nu părea să realizeze că norocul se întorsese de partea lui, iar eu îi număram rîsetele, atît de rare pe vremuri și a căror frecvență creștea, creștea...

— Qfwfq, ai văzut că faraonul Amenhotep al IV-lea nu a avut copii de parte bărbătească ? Am cîștigat !

— Qfwfq, ai văzut că lui Pompei nu i-a mers cu Cezar ? Nu spuneam eu ?

Cu toate acestea îmi calculasem totul cu grijă, nu neglijasem nici o componentă. Chiar dacă ar fi trebuit să iau totul de la capăt, la fel aşi fi pariat.

— Qfwfq, sub împăratul Iustinian, s-a importat din China la Constantinopole viermele de mătase şi nu praful de puşcă... Sau mă înşel eu ?

— Nu, ai cîştigat, ai cîştigat...

Desigur, mă lăsasem tîrît în pronosticuri asupra unor evenimente impalpabile, şi făcusem foarte multe, o mulţime, iar acum era prea tîrziu ca să dau îndărăt, nu puteam să mă mai corectez. Şi, de altfel, cum să mă corectez ? Pe baza căror fapte ?

— Deci, Balzac nu-l face să se sinucidă pe Lucien de Rubempré la sfîrşitul romanului *Iluzii pierdute* — spunea Decanul, cu o voce triumfătoare pe care o adoptase în ultimul timp — ci îl salvează prin Carlos Herrera, alias Vautrin, ştii ?, ăla care apăruse deja în *Moş Goriot*... Cum stăm, Qfwfq ?

Avansul meu scădea. Îmi pusesem în siguranţă cîştigurile, convertite în valută de preţ, la o bancă elveţiană ; dar trebuia să scot mereu sume importante pentru a face faţă pierderilor. Nu pierdeam chiar mereu. Mai cîştigam cîte-un pariu, chiar mare, dar rolurile se schimbaseră ; cînd cîştigam, nu mai eram sigur că nu fusese o întîmplare, şi că data următoare calculele mele nu vor fi din nou dezminţite.

În faza în care ajunsesem, aveam nevoie de o bibliotecă cu lucrări pe care să le putem consulta, abonamente la reviste de specialitate, plus un utilaj de maşini de calcul pentru socotelile noastre : totul, după cum ştiţi, ne-a fost pus la dispoziţie de o Research Foundation, la care, o dată stabiliţi pe această planetă, ne-am adresat pentru ca să ne subvenţioneze studiile. Evident, pariurile par să fie un joc nevinovat între noi şi nimeni nu bănuie sumele imense care sînt implicate. Oficial, ne descurcăm cu salariul nostru modest de cercetători la Centrul Previziunilor Electronice, în plus, (k)yK primeşte o indemnizaţie pentru funcţia lui de Decan, pe care a reuşit s-o obţină la Facultate, tot cu aerul său de a nu mişca un deget. (Predilecţia sa

pentru stagnare s-a agravat pînă într-atîta, încît aici s-a prezentat în chip de paralitic, pe un fotoliu rulant). Titlul acesta de Decan, fie spus în treacăt, nu are nimic de-a face cu vechimea, altfel aşi avea şi eu măcar acelaşi drept, numai că eu nu ţin la asta.

Aşa am ajuns în această situaţie. Din galeria deschisă a vilei sale, Decanul (k)yK, aşezat în fotoliul său rulant, cu picioarele acoperite de ziare din lumea întreagă sosite cu poşta de dimineaţă, ţipă de se aude în toată cetatea universitară :

— Qfwfq, tratatul atomic dintre Turcia şi Japonia nu a fost semnat astăzi, şi nici măcar n-au început tratativele, ai văzut ? Qfwfq, asasinul din Termini Imerese care şi-a ucis soţia a fost condamnat la trei ani, cum spuneam eu : nu la ocnă !

Şi flutură paginile cotidianelor, albe şi negre, ca spaţiul pe vremea cînd se formau galaxiile şi înţesate — cum era atunci spaţiul — de corpusculi izolaţi, înconjuraţi de vid, lipsiţi de scop şi de sens. Iar eu mă gîndesc la cît era de frumos pe atunci, să trasezi prin vidul acela linii drepte şi parabole, să indici punctul exact, intersecţia dintre spaţiu şi timp unde va ţîşni evenimentul, incontestabil în relieful solipirii sale ; în timp ce astăzi evenimentele se scurg neîntrerupte, ca o şarjă de ciment, unul încolonat după altul, unul intercalat în altul, separate de titluri negre şi disproporţionate, avînd sens din mai multe puncte de vedere dar în esenţă de neînţeles, o pastă de evenimente fără formă şi direcţie, care înconjoară, îneacă, striveşte orice raţionament.

— Ştii Qfwfq ? Azi cotele la închidere în Wall Street au scăzut cu 2%, nu cu 6 ! Auzi, clădirea construită în mod abuziv pe Via Cassia are douăsprezece etaje şi nu nouă ! Nearco IV cîştigă la Longchamp cu două lungimi. Cum stăm, Qfwfq ?

Cauzele rapidei dispariţii a Dinozaurilor rămîn destul de misterioase. Ei au evoluat şi s-au înmulţit în Triasic şi Jurasic şi timp de 150 de milioane de ani au fost dominatorii de necontestat ai continentelor. Este posibil să nu se fi putut adapta marilor schimbări de climă şi vegetaţie care au avut loc în Cretacic. La sfîrşitul acelei perioade dispăruseră cu toţii.

Toţi în afară de mine — *preciză Qfwfq* — căci şi eu am fost dinozaur cîtva timp : să zicem vreo cincizeci de milioane de ani ; şi nu-mi pare rău : pe atunci, dacă erai dinozaur aveai conştiinţa că te afli pe calea cea bună, şi toată lumea te respecta.

Apoi situaţia s-a schimbat, e inutil să vă povestesc amănuntele, au început nenorociri de tot felul, înfrîngeri, greşeli, îndoieli, trădări, molime. Pe Pămînt se ridica o altă populaţie, duşmană nouă. Primeam lovituri din toate părţile, şi nu ne cădea bine nici una. Acuma, cîte unii susţin că dorinţa de a apune, pasiunea de a fi nimiciţi făceau parte din spiritul nostru, al Dinozaurilor, încă dinainte. Nu ştiu : eu unul n-am încercat niciodată acest sentiment ; dacă alţii îl aveau, asta se datora faptului că se simţeau pierduţi.

Prefer să nu-mi aduc aminte de epoca mortalităţii în masă. Nu credeam să mai pot scăpa. M-am salvat printr-o îndelungată migraţiune străbătînd un cimitir de carcase descărnate, în care doar o creastă, un corn, sau o bucată de carapace, sau o fîşie de piele acoperită de solzi mai aminteau de vechea splendoare a fiinţei vii. Iar acuma, la aceste resturi lucrau boturile, ciocurile, colţii şi ventuzele noilor stăpîni ai planetei. Cînd nu mai zării urme nici de vii, nici de morţi, mă oprii.

Petrecui mulţi, mulţi ani pe acele podişuri pustii. Supravieţuisem capcanelor, epidemiilor, foametei, în-

gheţului : dar eram singur. Iar singur nu puteam sta în veci acolo sus. Aşa că începui să cobor.

Lumea se schimbase : nu mai recunoşteam nici munţii, nici rîurile, nici plantele. Prima dată cînd zării fiinţe vii mă ascunsei ; era o ceată de Noi, exemplare mici dar puternice.

— Ei, tu de-acolo !

Mă văzuseră şi de îndată fui uimit de acel mod familiar de a mă acosta. O luai la fugă ; mă urmăriră. Eram obişnuit de milenii, să trezesc groază în jurul meu, şi să fiu îngrozit de reacţiile celorlalţi la teroarea pe care o provocam. Acum nimic :

— Ei, tu ! ; se apropiară de mine ca şi cum nimic n-ar fi fost, nici ostili, nici înfricoşaţi.

— De ce fugi ? Ce-ţi trece prin cap ?

Voiau doar să le arăt drumul pe care s-o apuce spre nu ştiu unde. Mă bîlbîii că nu eram din partea locului.

— Ce-ţi veni să fugi ? spuse unul. Parc-ai fi văzut un... Dinozaur ! şi ceilalţi rîseră.

Dar în rîsul acela simţii pentru prima dată un fel de nelinişte. Rîdeau cam galben. Iar unul din ei deveni serios şi adăugă :

— Să nu spui aşa ceva nici în glumă. Tu nu ştii cum sînt...

Deci spaima de Dinozauri nu se stinsese încă la cei Noi, dar probabil că de cîteva generaţii nu mai văzuseră Dinozauri şi nu ştiau să-i recunoască. Îmi urmai drumul, prudent dar în acelaşi timp nerăbdător să repet experienţa. O tînără din cei Noi îşi potolea setea la un izvor ; era singură. Mă apropiai încetişor, îmi lungii gîtul pentru a bea lîngă ea ; îmi şi închipuiam ţipătul său disperat în clipa în care m-ar fi văzut şi fuga sa gîfîitoare. Ar fi dat alarma şi ar fi apărut o grămadă de Noi care ar fi pornit în urmărirea mea... Pe moment, mă şi căisem de gestul meu ; dacă voiam să mă salvez trebuia să o sfîşii : să reîncep...

Tînăra se întoarse şi spuse :

— Nu-i aşa că-i rece ?

Amabilă, îmi adresă cîteva fraze de circumstanţă, cum se obişnuieşte cu străinii, ca să mă întrebe dacă veneam de departe, şi dacă pe drum avusem parte de ploaie sau de vreme frumoasă. Nu mi-aş fi putut închipui niciodată că se putea vorbi astfel cu un necunoscut, şi stăteam încordat şi aproape mut.

— Eu vin mereu să beau aici — spuse ea — la Dinozaur...

Avui o tresărire a capului şi holbai ochii.

— Da, da, aşa-i spunem noi, Izvorul Dinozaurului, din vremuri străvechi. Se spune că odată se ascunsese aici un Dinozaur, unul dintre cei din urmă, şi că sărea pe oricine venea să bea şi-l sfîşia, măiculiţă !

Aş fi dorit să dispar. „Acuma-şi dă seama cine sînt — mă gîndeam — acum se uită mai bine la mine şi mă recunoaşte !“ şi cum fac acei care doresc să treacă neobservaţi, îmi lăsai ochii în jos şi-mi încolăcii coada ca pentru a o ascunde. Atît de mare era efortul nervos încît, cînd ea mă salută, zîmbitoare, şi-şi văzu de drum mai departe, mă simţii obosit ca şi cum aş fi purtat o bătălie, din acelea de pe vremea cînd te apărai cu ghearele şi cu dinţii. Îmi dădui seama că nu fusesem în stare să zic nici măcar bună ziua.

Ajunsei la malul unui rîu, unde Noii îşi aveau vizuinele, şi trăiau din pescuit. Pentru a forma o meandră în rîu, unde apa, încetinită, să poată reţine peştele, construiau un dig de crengi. De îndată ce mă văzură, ridicară capul şi se opriră din lucru ; mă priviră, se priviră între ei, întrebători, fără să scoată un cuvînt. „Acum e acum — mă gîndii — nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-mi vînd scump pielea“, şi mă pregătii să sar.

Din fericire ştiui să mă opresc la timp. Acei pescari n-aveau nimic cu mine : văzîndu-mă aşa vînjos, voiau să mă întrebe dacă mă puteam opri acolo, să lucrez la căratul lemnelor.

— Aici e un loc sigur, insistară, văzîndu-mi mutra uimită. Dinozauri nu s-au văzut pe aici de pe vremea străbunilor...

Nici unul nu bănuia cine puteam fi. Mă oprii acolo. Clima era bună, hrana nu era chiar pe gustul meu, dar suficientă, iar munca nu era excesiv de grea, pentru forța mea. Mă porecliseră „Urîtul", pentru că eram altfel decît ei, nu din alte motive. Acești Noi, nu știu cum dracu îi numiți voi, Pantoptere, sau așa ceva, erau o specie cam informă, din care s-au tras de fapt toate celelalte specii, și încă de pe vremea aceea între un individ și altul existau cele mai felurite asemănări și deosebiri, așa încît eu, deși de cu totul alt tip, nu făceam chiar notă discordantă.

Nu înseamnă că mă obișnuisem perfect cu această idee : mă simțeam tot un Dinozaur înconjurat de dușmani, și în fiecare seară, cînd se apucau să povestească istorii cu Dinozauri, transmise din generație în generație, mă retrăgeam în umbră, cu nervii încordați.

Erau povești înspăimîntătoare. Ascultătorii, palizi, izbucnind din cînd în cînd în țipete înfricoșate, sorbeau cuvintele de pe buzele povestitorului, care, la rîndul său, trăda în glas o emoție la fel de mare. Nu după mult timp fu limpede pentru mine că poveștile acelea erau cunoscute de toți (deși constituiau un repertoriu destul de bogat) dar la auzul lor, spaima reînvia de fiecare dată. Dinozaurii apăreau ca niște monștri, descriși cu asemenea amănunte că n-aș fi putut niciodată recunoaște pe vreunul, unicul lor scop fiind acela de a pricinui daune celor Noi, ca și cum cei Noi ar fi fost de la bun început cei mai importanți locuitori ai Pămîntului, iar noi n-am fi avut altceva de făcut decît să fugim după ei din zori pînă-n noapte. Pentru mine, a mă gîndi la noi, Dinozaurii, însemna dimpotrivă, a-mi aduce aminte de un șir întreg de nenorociri, agonii, doliuri ; poveștile pe care cei Noi le spuneau despre noi erau atît de departe de experiența mea, încît ar fi trebuit să mă lase rece, ca și cum ar fi fost vorba de niște străini, de niște necunoscuți. Și cu toate acestea, ascultîndu-le, îmi dădeam seama că nu mă gîndisem niciodată la felul în care apăream noi în ochii celorlalți, și că, dincolo de numeroasele născociri, poveștile acestea în unele amănute, și dintr-un anume

punct de vedere, erau adevărate. În mintea mea, poveştile lor despre groaza pe care le-o stîrneam se confunda în amintirile mele cu groaza pe care, la rîndu-ne, o simţisem noi ; cu cît aflam mai multe despre spaima care-i făcea pe ei să tremure, cu atît tremuram mai mult.

Povesteau fiecare cîte o întîmplare, pe rînd, iar la un moment numai ce-i auzeai :

— Dar Uritul ce ne spune ? Tu n-ai poveşti de istorisit ? În familia ta n-au avut loc întîmplări cu Dinozauri ?

— Ba da, dar... mă bîlbîiam eu, a trecut atîta timp... eh, dacă aţi şti...

Cine-mi sărea în ajutor în aceste situaţii grele era Floare-de-Fereguţă, tînăra de la izvor.

— Dar lăsaţi-l în pace... E străin, nu s-a obişnuit încă, nu vorbeşte bine limba noastră...

Pînă la urmă schimbau vorba. Eu răsuflam uşurat.

Între Floare-de-Fereguţă şi mine se stabilise un fel de apropiere. Nimic prea intim : nu îndrăznisem niciodată s-o ating. Dar vorbeam îndelung. Sau, mai exact, ea îmi povestea o mulţime de lucruri din viaţa ei ; eu, de frică să nu mă dau de gol, să-i trezesc bănuieli în legătură cu identitatea mea, rămîneam mereu la generalităţi. Floare-de-Fereguţă îmi povestea visele ei :

— Azi noapte am visat un Dinozaur enorm, înfricoşător, care scotea foc pe nări. Se apropie, mă ia de ceafă, mă duce departe, vrea să mă mănînce de vie. Era un vis îngrozitor, îngrozitor, dar eu, ce ciudat, nu eram înspăimîntată, nu, cum să-ţi spun ? Îmi plăcea...

Din acel vis ar fi trebuit să înţeleg atîtea lucruri şi mai ales unul : că Floare-de-Fereguţă nu dorea altceva decît să fie atacată. Era momentul, pentru mine, s-o îmbrăţişez. Dar Dinozaurul din închipuirea lor era prea diferit de ceea ce eram eu, şi acest gînd mă făcea şi mai ciudat şi timid. Într-un cuvînt, pierdui o ocazie bună. Apoi se termină sezonul pescuitului, şi fratele Floriide-Fereguţă se întoarse acasă ; fata era mult mai supravegheată şi conversaţiile noastre se rărira.

Acest frate, Zahn, din prima clipă în care mă văzu luă un aer bănuitor.

— Da ăla cine-i ? De unde vine ? îi întrebă pe ceilalți, arătîndu-mă.

— E Urîtul, un străin care lucrează la lemne, îi spuseră. De ce ? Ce-i ciudat la el ?

— Asta aș vrea să-l întreb pe el, făcu Zahn, cu un aer amenințător. Ei, tu, oi fi avînd vre-o ciudățenie?

Ce trebuia să răspund ?

— Eu ? Nici una...

— Adică, după părerea ta, nu ești ciudat, ai ? — și rîse.

De data aceea se mulțumi cu atîta, dar nu mă așteptam la nimic bun.

Acest Zahn era unul din inșii cei mai îndrăzneți din sat. Cutreierase lumea și dovedea că știe mult mai multe lucruri decît ceilalți. Cînd auzea obișnuitele povești despre Dinozauri îl apuca un fel de enervare.

— Basme — spuse o dată — povestiți basme. Aș vrea să vă văd dacă ar pica aici un Dinozaur adevărat.

— Dar a trecut atîta timp de cînd nu mai există... se băgă în vorbă un pescar.

— Nu chiar atît de mult... rînji Zahn — și nu e scris nicăieri că n-ar mai exista o turmă care colindă cîmpiile... La șes, ai noștri stau de veghe zi și noapte. Dar acolo pot avea încredere în fiecare dintre ei, nu se încîrdoșează cu inși pe care nu-i cunosc... și se uită la mine, cu înțeles.

N-avea rost s-o mai lungesc : Mai bine să mi-o spună în față, pe loc. Făcui un pas înainte.

— Ce-ai cu mine ? întrebai.

— Am cu oricine de care nu știm din cine s-a născut, de unde vine, și care are pretenția să mănînce din mîncarea noastră, să facă curte surorilor noastre...

Cîțiva pescari îmi luară apărarea :

— Urîtul își cîștigă pîinea : e unul care lucrează răzbit.

— O fi în stare să care trunchiuri în spinare, nu zic ba — insistă Zahn — dar la o primejdie, cînd va

trebui să ne apărăm cu ghearele şi cu dinţii, cine ne garantează că se va purta cum trebuie ?

Începură să vorbească cu toţii. Era ciudat că nici prin cap nu le trecea că aş putea fi Dinozaur ; vina care mi se imputa era de a fi un Deosebit, un Străin, deci un Nesigur ; problema pusă în discuţie era în ce măsură prezenţa mea mărea pericolul unei eventuale întoarceri a Dinozaurilor.

— Aş vrea să-l văd luptînd, cu botişorul lui de şopîrlă... continua să mă provoace Zahn, dispreţuitor.

Mă apropiai de el, brusc, nas în nas.

— Poţi să mă vezi şi acuma, dacă n-o ştergi.

Nu se aşteptase la asta. Privi împrejur. Ceilalţi făcură cerc. Nu ne mai rămînea decît să ne batem.

Înaintai, evitai o muşcătură de a sa răsucindu-mi gîtul, imediat îi atinsei o labă care-l răsturnă cu burta-n sus, şi mă aflai deasupra lui. Era o mişcare greşită : ca şi cum n-aş fi ştiut, ca şi cum n-aş fi văzut murind atîţia Dinozauri, cu lovituri de gheare şi muşcături în piept şi în pîntece, în timp ce credeau că-şi imobilizaseră duşmanul. Coada, însă, mai ştiam s-o folosesc, ca să mă ţin tare ; nu vroiam să mă las răsturnat la rîndul meu ; mă străduiam, dar simţeam că eram gata-gata să cedez...

Tocmai atunci cineva din public ţipă :

— Hai, curaj, Dinozaurule !

A afla că sînt demascat şi a redeveni cel de odinioară însemna unul şi-acelaşi lucru : dacă tot eram pierdut, măcar să-i fac să simtă spaima străveche. Şi-l lovii pe Zahn o dată, de două ori, de trei ori...

Ne despărţiră.

— Ţi-am spus noi, Zahn : Urîtul are muşchi. Nu-i de glumit cu Urîtul !

Şi rîdeau şi mă felicitau, mă băteau pe umăr. Eu, care mă credeam dat de gol, nu-mi mai veneam în fire ; de-abia într-un tîrziu înţelesei că strigătul de „Hai Dinozaure" era un fel al lor de a-i încuraja pe adversari în luptă, un fel de „Arde-l că eşti mai tare !" şi nici măcar nu era limpede dacă strigaseră pentru mine sau pentru Zahn.

Din ziua aceea am fost mai respectat de toți. Pînă și Zahn mă îmbărbăta, stătea pe lîngă mine ca să mă vadă făcînd noi demonstrații de forță. Trebuie să spun că și discuțiile lor obișnuite despre Dinozauri erau acum altele, așa cum se întîmplă cînd te plictisești să judeci lucrurile mereu în același fel, și moda începe să se schimbe. Acuma, dacă voiau să critice ceva în sat, luaseră obiceiul să spună că la Dinozauri anumite lucruri nu se puteau întîmpla, că Dinozaurii puteau fi un exemplu în atîtea privințe, că în ce privește purtarea Dinozaurilor într-o situație sau într-alta (ca de exemplu în viața particulară) nu era nimic de obiectat, și așa mai departe. Într-un cuvînt, părea să se nască un fel de admirație postumă pentru acești Dinozauri de care nimeni nu știa nimic precis.

O dată mă trezii spunînd :

— Să nu exagerăm : ce credeți că era un Dinozaur, la urma urmelor ?

Sărira cu gura pe mine :

— Vezi-ți de treabă, ce știi tu care nu i-ai văzut niciodată.

Poate că era momentul potrivit pentru a spune lucrurilor pe nume.

— Ba uite c-am văzut — exclamai — și dacă vreți vă pot lămuri cum erau !

Nu mă crezură ; își închipuiră că vroiam să-mi bat joc de ei. Pentru mine, acest nou fel al lor de a vorbi despre Dinozauri era aproape la fel de nesuferit ca și cel dinainte. Căci — lăsînd deoparte durerea pentru soarta crudă care lovise specia mea — cunoșteam viața Dinozaurilor din interior, știam în ce măsură domnea printre noi o mentalitate limitată, plină de prejudecăți, incapabilă să țină pasul cu noile situații. Și acuma trebuia să-i văd pe ăștia luînd drept model mica noastră lume atît de retrogradă, atît de — de ce să n-o spunem — plictisitoare ! Trebuia să simt cum îmi impun tocmai ei un fel de respect sacru pentru specia mea, respect pe care nu-l încercasem niciodată ! Dar, în fond, era firesc să fie așa : prin ce erau acești Noi chiar atît de deosebiți de Dinozaurii din timpurile bune de altădată?

Simţindu-se în siguranţă în satul lor, cu digurile şi cu pescăriile, căpătaseră şi ei un aer trufaş, înfumurat... Mi se întîmpla să încerc faţă de ei aceeaşi intoleranţă pe care o avusesem faţă de mediul meu, şi cu cît îi auzeam mai mult lăudîndu-i pe Dinozauri, cu atît mai mult îi uram şi pe Dinozauri, şi pe ei laolaltă.

— Ştii, azi noapte am visat că trebuia să treacă un Dinozaur prin faţa casei mele — îmi spuse Floare-de-Fereguţă — un Dinozaur minunat, un prinţ sau un rege al Dinozaurilor. Eu mă făceam frumoasă, îmi puneam o panglică pe cap şi ieşeam la fereastră. Încercam să-i atrag atenţia Dinozaurului, îi făceam o plecăciune, dar el parcă nici nu mă băga-n seamă, nu mă învrednicea nici măcar cu o privire...

Visul acesta îmi dădu o nouă cheie pentru a înţelege sentimentele Florii-de-Fereguţă faţă de mine : tînăra luase drept mîndrie dispreţuitoare timiditatea mea. Acuma, cînd mă gîndesc din nou la toate acestea, înţeleg că ar fi fost de-ajuns să mă mai menţin puţin în atitudinea aceea, să afişez o indiferenţă prezumţioasă şi aş fi cucerit-o de tot. În schimb, destăinuirea ei mă emoţionă într-atîta, încît mă aruncai la picioarele ei cu lacrimi în ochi, spunînd :

— Nu, nu, Floare-de-Fereguţă, nu e cum crezi tu, eşti mai presus de orice Dinozaur, de o sută de ori mai presus, şi eu mă simt atît de inferior ţie...

Floare-de-Fereguţă înţepeni, făcu un pas înapoi.

— Dar ce spui ?

— Nu la asta se aşteptase ; era descumpănită şi găsea scena cam neplăcută. Eu înţelesei prea tîrziu ; îmi revenii în grabă dar între noi plutea acum o atmosferă de stinghereală.

Dar nu avurăm timp să ne mai gîndim la asta, cu tot ce se întîmplă după aceea. Soli cu sufletul la gură sosiră în sat. „Se întorc Dinozaurii !" O turmă de monştri necunoscuţi fusese văzută în timp ce fugea sălbăticită prin cîmpie. Dacă o ţineau în acest ritm, a doua zi în zori s-ar fi năpustit asupra satului. Se dădu alarma.

Vă puteți închipui mulțimea sentimentelor ce mi se dezlănțuiră în suflet la această veste : specia mea nu se stinsese, puteam să mă unesc din nou cu frații mei, să reîncep viața de altădată ! Dar pentru mine amintirea vieții de altădată însemna șirul nesfîrșit al înfrîngerilor, al fugilor, al primejdiilor ; a reîncepe însemna poate o vremelnică amînare a acelei agonii, reîntoarcerea la o fază care speram că se încheiase. Aici, în sat, dobîndisem un fel de nouă liniște și îmi părea rău s-o pierd.

Dar și sufletul celor Noi era împărțit între sentimente deosebite. Pe de o parte panica, pe de alta dorința de a birui vechiul dușman, intervenind apoi și ideea că dacă Dinozaurii supraviețuiseră și ne luau acum cu asalt, era semn că nimeni nu-i putea opri, și că o victorie a lor — chiar fioroasă — putea să însemne un bine pentru toți. Pe scurt, Noii voiau în același timp și să se apere, și să fugă, și să-l nimicească pe dușman, și să fie învinși ; această nehotărîre se oglindea și în harababura pregătirilor lor de apărare.

— O clipă strigă Zahn. Unul singur dintre noi este în stare să preia comanda ! Cel mai puternic dintre noi toți, Urîtul !

— Așa-i ! Trebuie să ne comande Urîtul ! strigară și ceilalți. Da, da, Urîtul să ia comanda ! și erau la ordinele mele.

— Vai de mine, eu, un străin, nu pot fi la înălțime... mă apăram ; nu fu chip să-i conving.

Ce trebuia să fac ? În noaptea aceea nu putui să închid un ochi. Vocea sîngelui îmi poruncea să dezertez și să mă unesc cu frații mei : loialitatea față de cei Noi care mă primiseră și mă găzduiseră și-mi acordaseră încredere mă obliga să mă consider de partea lor ; în plus, știam bine că nici Dinozaurii, nici cei Noi nu meritau să miști un deget pentru ei. Dacă Dinozaurii încercau să-și restabilească dominația prin invazii și măceluri, însemna că nu învățaseră nimic din experiența lor, că supraviețuiseră doar din greșeală. Iar Noii, era limpede, că dîndu-mi mie comanda aleseseră soluția cea mai comodă : a lăsa toate responsa-

bilitățile pe un străin care putea fi ori salvatorul lor, ori — în caz de înfrîngere — un țap ispășitor de oferit dușmanilor pentru a-i îmbuna, ori un trădător care, dîndu-i pe mîna dușmanilor, ar fi realizat visul lor nemărturisit de a fi dominați de Dinozauri. Pe scurt, nu voiam să știu nici de unii, nici de alții ; să se înjunghie cît or pofti ! ; mă durea-n cot de toți. Trebuia să o șterg cît mai repede, să-i las să fiarbă în zeama lor, să nu mai am de-a face cu aceste povești răsuflate.

În aceeași noapte, tîrîndu-mă prin întuneric, părăsii satul. Primul gînd era să mă îndepărtez cît mai mult de cîmpul de luptă, să mă întorc în ascunzătorile mele secrete ; dar curiozitatea se dovedi mai puternică ; să-mi revăd semenii, să știu cine avea să învingă. Mă ascunsei în vîrful unor stînci care se înălțau lîngă meandra fluviului și așteptai zorile.

Cînd se lumină, apărură niște siluete la orizont. Înaintau la atac. Chiar înainte să le deosebesc bine, puteam fi sigur că niciodată un Dinozaur nu fugise cu atîta lipsă de grație. Cînd îmi dădui seama despre ce era vorba, nu știam dacă să rîd sau să mă rușinez. Rinoceri, o turmă, dintre primii, mari și greoi și grosolani, cu cucuie de materie cornoasă, dar absolut inofensivi, capabili doar să pască iarbă : iată pe cine luaseră drept străvechii Regi ai Pămîntului !

Turma de rinoceri galopă cu un zgomot ca de tunet, se opri pentru a linge ușor niște tufe, o luă din nou la fugă spre orizont fără a observa măcar așezările pescarilor.

Mă întorsei în fugă în sat.

— N-ați înțeles nimic ! Nu erau Dinozauri ! anunțai. Rinoceri : iată ce erau ! Au și plecat ! Nu mai e nici un pericol ! și adăugai, pentru a-mi justifica dezertarea nocturnă : am fost în explorare ! Pentru a spiona și a vă da de veste.

— Poate că n-am înțeles că nu erau Dinozauri — spuse calm Zahn — dar am înțeles că tu nu ești un erou, — și-mi întoarse spatele.

Evident, erau dezamăgiți : de Dinozauri, de mine. Acum poveștile lor despre Dinozauri deveniră niște

anecdote, în care monștrii cumpliți apăreau ca niște personaje ridicole. Nu mă mai simțeam atins de acest spirit meschin al lor. Acum îmi dădeam seama de mărinimia care ne determinase să preferăm să ne stingem decît să locuim într-o lume care nu mai era pentru noi. Singurul motiv pentru care supraviețuisem era ca un Dinozaur să continue să se simtă ca atare în mijlocul acestei lumi mărunte care-și ascundea teama de care era încă stăpînită sub masca acestor banale zeflemisiri. Și ce altceva le rămînea Noilor, decît să aleagă între batjocură și frică ?

Floare-de-Fereguță îmi dezvălui o altă atitudine povestindu-mi un vis :

— Era un Dinozaur caraghios, verde din cap pînă-n picioare, și toți își băteau joc de el, îl trăgeau de coadă. Atunci eu mă apropiai, îi luai apărarea, îl dusei de acolo, îl mîngîiai. Și-mi dădui seama că, ridicol cum era, era cea mai tristă dintre viețuitoare, și din ochii lui galbeni și roșii curgeau șiroaie de lacrimi.

Ce mă apucă, la aceste vorbe ? O scîrbă de a mă identifica cu imaginile din vis, refuzul unui sentiment care părea că devenise milă, intoleranță față de părerea meschină pe care o aveau despre demnitatea Dinozaurilor ? Avui o mișcare trufașă, mă crispai și-i aruncai în față cuvinte disprețuitoare :

— Ce mă tot plictisești cu visele astea ale tale tot mai copilărești ! Nu știi să visezi decît tîmpenii !

Floare-de-Fereguță izbucni în lacrimi. Eu mă îndepărtai dînd din umeri.

Asta se întîmpla pe dig ; nu eram singuri ; pescarii nu auziseră discuția noastră dar observaseră mișcarea mea și lacrimile tinerei.

Zahn se simți dator să intervină.

— Da cine te crezi — făcu acru — ca s-o jignești pe sora mea ?

Mă oprii și nu răspunsei. Dacă voia să se bată, eram gata. Dar în ultimul timp cei din sat își schimbaseră stilul : luau totul în glumă. Din grupul pescarilor se auzi un strigăt ascuțit : „Haide, haide, Dinozaure !" Știam. Era o expresie glumeață pe care o foloseau

pentru a spune : „Las-o mai moale, nu exagera", și așa mai departe. Dar mie mi se urcă sîngele la cap.

— Da, asta sînt, dacă vreți să știți — răcnii — un Dinozaur, chiar așa ! Și dacă n-ați mai văzut Dinozauri, haide, priviți-mă.

Izbucniră cu toții în rîs.

— Eu am văzut unul ieri — spuse un bătrîn — a ieșit din zăpadă ; în jurul lui se făcu imediat tăcere.

Bătrînul se întorsese dintr-o călătorie prin munți. Dezghețul topise un ghețar vechi și ieșise la iveală scheletul unui Dinozaur.

Vestea se răspîndi în sat. „Hai să mergem să vedem Dinozaurul !" Toți alergară înspre munte, și eu împreună cu ei.

După ce trecurăm de o morenă, trunchiuri dezrădăcinate, noroi și schelete de păsări, ajunserăm într-o vale închisă. Primii licheni înverzeau pe stîncile dezghețate. În mijloc, întins ca și cum ar fi dormit, cu gîtul lungit de spațiile dintre vertebre, cu coada presărată într-o lungă linie șerpuitoare, zăcea un schelet de Dinozaur uriaș. Cușca toracică se arcuia ca o pînză de corabie, iar cînd vîntul bătea prin lamele plate ale coastelor părea că pulsa încă înăuntru o inimă invizibilă. Craniul era răsucit într-o poziție contorsionată iar gura, deschisă ca pentru un ultim țipăt.

Noii alergară pînă acolo pălăvrăgind voios : în fața craniului se simțiră țintuiți de orbitele goale ; rămaseră tăcuți, la o depărtare de cîțiva pași ; apoi se întoarseră și-i apucă din nou veselia lor neghioabă. Ar fi fost de-ajuns ca unul dintre ei să-și mute privirea de la schelet la mine, în timp ce mă oprisem să-l contemplu, ca să-și dea seama că eram identici. Dar nici unul n-o făcu. Acele oase, acei colți, acele membre distrugătoare vorbeau o limbă de neînțeles acum, nu mai spuneau nimic nimănui, în afară de acel nume vag fără nici o legătură cu experiențele prezentului.

Eu continuam să privesc scheletul, Tatăl, Fratele, egalul meu, Eu Însumi ; recunoșteam membrele mele descărnate, trăsăturile mele gravate în stîncă, tot ceea

ce fusesem şi nu mai eram, măreţia noastră, greşelile noastre, destrămarea noastră.

Aceste rămăşiţe ar fi servit noilor ocupanţi distraţi ai planetei pentru a însemna un punct în peisaj, ar fi urmat destinul cuvîntului „Dinozaur" devenit un sunet opac fără sens. Nu trebuia să îngădui acest lucru. Tot ceea ce privea adevărata natură a Dinozaurilor trebuia să rămînă tainic. Noaptea, în timp ce Noii dormeau în jurul scheletului pavoazat, îmi transportai Mortul şi-l înmormîntai vertebră cu vertebră.

Dimineaţa, Noii nu mai văzură nici urmă de schelet. Nu-şi făcură prea multe griji. Era un nou mister care se adăuga la atîtea alte mistere legate de Dinozauri. Şi-l alungară repede din gînd.

Dar apariţia scheletului lăsă o urmă, şi în mintea tuturor Noilor ideea de Dinozaur se împleti cu aceea a unui sfîrşit trist, iar poveştile pe care le spuneau acum erau străbătute de accente de compasiune, de durere pentru suferinţele noastre. N-aveam ce face cu mila lor. Milă de ce ? Dacă o specie cunoscuse vreodată o evoluţie plină şi bogată, o domnie lungă şi fericită, aceia fusesem noi. Stingerea noastră a reprezentat un epilog măreţ, demn de trecutul nostru. Ce puteau înţelege proştii ăştia ? De fiecare dată cînd deveneau sentimentali vorbind de bieţii Dinozauri, îmi venea să-i iau peste picior, să povestesc întîmplări născocite şi neverosimile. Oricum, adevărul despre Dinozauri n-ar mai fi fost înţeles de nimeni, era o taină pe care urma s-o păstrez doar pentru mine.

Un cîrd de nomazi se aciui în sat. Printre ei se afla şi o tînără. Tresării văzînd-o. Dacă nu mă înşelau ochii, prin vine nu-i curgea doar sîngele Noilor : era o mulatră, o mulatră de Dinozaur. Îşi dădea oare seama ? Cu siguranţă că nu, dacă ar fi să o judecăm după dezinvoltură. Poate nu unul din părinţi, ci unul din bunici, din străbunici sau din strămoşi fusese Dinozaur, şi trăsăturile, gesturile rasei noastre apăreau la ea într-o formă aproape neruşinată, dar de nerecunoscut pentru ceilalţi, inclusiv pentru ea. Era o fiinţă graţioasă şi veselă ; imediat se adunară, în jurul ei un cerc de

curtezani, iar dintre ei cel mai asiduu și mai îndrăgostit era Zahn.

Era pe la începutul verii. Tineretul dădea o serbare pe rîu.

— Vino cu noi ! mă invită Zahn, care după atîtea încăierări încerca să-mi devină prieten ; apoi se apucă din nou să înoate alături de Mulatră.

Mă apropiai de Floare-de-Fereguță. Poate venise clipa să ne explicăm, să ne împăcăm.

— Ce-ai visat azi noapte ? întrebai, pentru a intra în vorbă.

Rămase cu capul aplecat.

— Am văzut un Dinozaur rănit care se zbătea în agonie.

Își apleca nobilul și delicatul său cap și suferea, suferea... Eu îl priveam, nu-mi puteam lua ochii de la el, și-mi dădui seama că-mi face o plăcere deosebită să-l văd suferind...

Buzele Florii-de-Fereguță erau întinse într-o cută rea, pe care n-o mai văzusem la ea. Aș fi vrut să-i demonstrez numai că nu intram în acel joc de sentimente ambigue și întunecate ; mie îmi plăcea viața, eram urmașul unui neam fericit. Mă apucai să dansez în jurul ei, s-o stropesc cu apa din rîu dînd din coadă.

— Nu-ți pot ieși din gură decît lucruri triste ? spusei, frivol. Încetează o dată, hai să dansăm !

Nu mă înțelese. Se strîmbă.

— Iar dacă nu dansezi cu mine, o să dansez cu alta! exclamai.

O luai de o labă pe Mulatră, chiar de sub nasul lui Zahn, care mai întîi o privi îndepărtîndu-se fără să înțeleagă, atît era de cufundat în contemplația sa amoroasă, apoi tresări de gelozie. Prea tîrziu : eu și cu Mulatra ne și aruncasem în rîu și înotam spre malul celălalt, pentru a ne ascunde în tufișuri.

Poate că voiam doar să-i arăt Florii-de-Fereguță cine eram de fapt, să-i dezmint părerile greșite pe care și le făcuse despre mine. Și poate că eram mînat de o veche ranchiună împotriva lui Zahn, voiam să resping cu ostentație noua lui ofertă de prietenie. Sau, mai

degrabă, formele familiare şi în acelaşi timp neobişnuite ale Mulatrei îmi stîrneau dorinţa unui raport natural, direct, fără gînduri ascunse, fără amintiri.

Cîrdul de nomazi urma să plece în dimineaţa următoare. Mulatra consimţi să-şi petreacă noaptea prin tufişuri. Mă drăgostii cu ea pînă-n zori.

Acestea nu erau decît episoade efemere dintr-o viaţă altminteri liniştită şi săracă în evenimente. Lăsasem să se cufunde în tăcere adevărul despre mine şi despre era domniei noastre. Acuma, aproape că nici nu se mai vorbea de Dinozauri ; poate că nimeni nu mai credea nici că existaseră. Chiar şi Floare-de-Fereguţă încetase să-i viseze.

Cînd ea îmi povesti :

— Am visat că într-o peşteră se afla unicul urmaş al unei specii de care nimeni nu mai ştia nici cum se numeşte, şi m-am dus să-l întreb, şi era întuneric, şi ştiam că era acolo, şi nu-l vedeam, şi ştiam bine cine era şi cum arăta dar n-aş fi putut s-o spun, şi nu înţelegeam dacă el răspundea la întrebările mele sau eu la ale lui... fu pentru mine semnul că între noi începuse, în sfîrşit, să se înfiripe dragostea, aşa cum îmi dorisem din clipa în care mă oprisem pentru prima dată la izvor şi nu ştiam încă dacă-mi va fi dat să supravieţuiesc.

De atunci încoace învăţasem multe, şi mai ales felul în care învinge Dinozaurii. La început crezusem că dispariţia însemnase pentru fraţii mei mărinimoasa acceptare a unei înfrîngeri ; ştiam acuma că Dinozaurii, pe măsură ce dispar, îşi extind şi mai mult dominaţia, în păduri infinit mai întinse decît cele ce acoperă continentele : în încîlceala gîndurilor celor care rămîn. Din penumbra temerilor şi îndoielilor generaţiilor ignorante, ei continuau să-şi întindă gîturile, să-şi ridice labele cu gheare, şi cînd ultima umbră a imaginii lor se şterse, numele lor continua să suprapună peste toate semnificaţiile, să-şi perpetueze prezenţa în raporturile dintre fiinţele vii. Acuma, după ce şi numele lor fusese şters, urmau să se confunde cu matriţele mute şi anonime ale gîndului, prin care dobîndesc formă şi substanţă

lucrurile gîndite : de către cei Noi, şi de către cei care aveau să vină după cei Noi, şi de către cei care vor veni încă şi mai tîrziu.

Privii împrejur : satul în care sosisem ca un străin, îl puteam socoti al meu, o puteam socoti a mea şi pe Floare-de-Fereguţă : în măsura în care o poate face un Dinozaur. De aceea, cu un salut mut îmi luai rămas bun de la Floare-de-Fereguţă, părăsii satul şi plecai pentru totdeauna.

Pe drum, priveam copacii, rîurile şi munţii, şi nu-i mai puteam deosebi pe cei care existau pe vremea Dinozaurilor de cei care apăruseră după. În jurul unor vizuini se instalaseră nomazii. O recunoscui de departe pe Mulatră, tot atrăgătoare, numai puţin mai grasă. Pentru a nu fi văzut, mă adăpostii în pădure şi o pîndii. O urma un băieţaş care de-abia era în stare să alerge, legănîndu-se pe picioare. De cît timp nu mai văzusem un mic Dinozaur, atît de desăvîrşit, atît de plin de însăşi esenţa de Dinozaur, dar atît de neştiutor de ceea ce înseamnă pînă şi numele de Dinozaur ?

Îl aşteptai într-o poiană din pădure ca să-l văd cum se joacă, cum fuge după un fluture, cum izbeşte un con de pin de o piatră ca să-i scoată seminţele. Mă apropiai. Era chiar fiul meu.

Mă privi curios.

— Cine eşti ? întrebă.

— Nimeni, făcui. Dar tu ştii cine eşti ?

— Ba bine că nu ! Toţi o ştiu : sînt un Nou ! spuse.

Era exact ceea ce aşteptam să mi se spună. Îl mîngîiai pe cap şi-i spusei.

— Bravo, şi plecai mai departe.

Străbătui văi şi cîmpii. Ajunsei într-o gară, luai trenul şi mă pierdui în mulţime.

Ecuațiile cîmpului gravitațional care pun în legătură curbura spațiului cu distribuția materiei devin încetul cu încetul adevăruri la îndemîna oricui.

Nimeni dintre voi nu-și poate închipui ce înseamnă a cădea în gol așa cum cădeam eu. Pentru voi a cădea înseamnă cel mult să te arunci de la al douăzecilea etaj al unui zgîrie-nor, sau dintr-un avion cu pană de motor în timpul zborului : te prăbușești cu capul în jos, bîjbîi puțin prin văzduh și iată că se și ivește pămîntul de care te bușești zdravăn. Eu vă vorbesc însă de o vreme cînd nu exista dedesubt nici un fel de pămînt sau alt lucru solid, nici măcar un corp ceresc îndepărtat în stare să te atragă în orbita sa. Se cădea așa, în mod nedefinit, într-un timp nedefinit. Coboram în vid pînă la limita extremă la care e de închipuit că se poate coborî, și o dată ajuns acolo îmi dădeam seama că limita aceea extremă trebuia să se afle mult, dar mult mai jos, foarte departe, și continuam să cad pentru a o ajunge. Întrucît nu existau puncte de reper, nu puteam ști cît de rapidă sau lentă e căderea mea. Dacă stau să mă gîndesc mai bine, nimic nu dovedea măcar că eu cădeam într-adevăr : poate că stăteam neclintit în același loc sau mă mișcam în sens ascendent ; dar fiindcă nu exista nici un deasupra, nici un dedesubt, acestea erau doar probleme de cuvinte, și la urma urmelor de ce n-aș fi continuat că cred că mă prăbușeam, cum era firesc să cred.

Admițînd deci că se cădea, cădeam cu toții cu aceeași viteză și accelerație ; într-adevăr, ne aflam mereu cam la aceeași înălțime, eu, Ursula H'x, Locotenentul Fenimore. Nu-mi luam ochii de la Ursula H'x pentru că era foarte frumoasă și, în cădere, avea o atitudine degajată și relaxată : speram s-o fac să se uite la mine din cînd în cînd, dar Ursula H'x în cădere,

nu făcea altceva decît să-şi pilească şi să-şi lustruiască unghiile sau să-şi treacă pieptenul prin părul ei lung şi mătăsos, şi nu-şi întorcea niciodată ochii spre mine. Nici către Locotenentul Fenimore, trebuie să recunosc, deşi el îşi dădea toată osteneala să-i atragă atenţia.

O dată îl surprinsei — credea că nu-l văzusem — în timp ce-i făcea semne Ursulei H'x : întîi îşi unea cele două degete arătătoare întinse unul spre celălalt, apoi îşi rotea o mînă şi arăta ceva în jos. Pe scurt, părea că se referă la o înţelegere cu ea, la o întîlnire mai tîrzie, într-o localitate de-acolo dedesubt, unde s-ar fi regăsit. Poveşti, ştiam prea bine : nu existau întîlniri posibile între noi, deoarece cădeam paralel şi distanţa dintre noi rămînea mereu aceeaşi. Dar faptul că Locotenentului Fenimore îi intraseră în cap idei de acest fel — şi că încerca să o convingă şi pe Ursula H'x — era de-ajuns ca să mă enerveze ; cu toate că ea nu-i dădea apă la moară, ba chiar îi ieşea dintre buze un trîmbiţat uşor care fără îndoială — după părerea mea — îi era adresat lui. (Ursula H'x cădea rostogolindu-se cu mişcări leneşe ca şi cum s-ar fi învîrtit în patul său şi era greu de spus dacă un gest de-al ei era adresat mai degrabă cuiva decît altcuiva, sau se juca de una singură ca de obicei).

Evident, şi eu la rîndul meu nu visam altceva decît să mă întîlnesc cu Ursula H'x, dar întrucît în căderea mea urmam o traiectorie absolut paralelă cu a ei, mi se părea nesăbuit să-mi manifest o dorinţă nerealizabilă. Desigur, privind lucrurile cu optimism, exista posibilitatea ca, urmîndu-ne paralelele pînă la infinit, la un moment dat ele să se atingă. Această eventualitate îmi dădea oarecari speranţe, ba chiar mă ţinea într-o stare de continuă excitaţie. Vă voi mărturisi că visasem de-atîtea ori o întîlnire între paralelele noastre, în toate amănuntele, încît acum ea făcea parte din experienţa mea ca şi cum aş fi şi trăit-o. Totul s-ar fi întîmplat dintr-o clipă în alta, simplu şi firesc : după ce mersesem atîta amar de vreme despărţiţi, fără să ne putem apropia măcar cu o palmă, după ce o simţisem atîta timp străină, prizonieră în traiectoria ei para-

lelă, iată că la un moment dat consistența spațiului, din impalpabilă cum fusese întotdeauna, ar fi devenit mai încordată și în același timp mai moale, o îngroșare a vidului care ar fi părut că vine nu din afară, ci dinlăuntrul nostru, și ne-ar fi strîns laolaltă pe mine și pe Ursula H'x (mi-era de ajuns să închid ochii pentru a mi-o închipui venind spre mine, într-o atitudine care știam că-i aparține, deși diferită de atitudinile sale obișnuite : cu brațele lăsate-n jos, lipite de șolduri, răsucindu-și încheieturile mîinilor ca și cum s-ar fi întins și în același timp ar fi schițat o zvîrcolire care era totodată un fel șerpuitor de a înainta), și iată că linia invizibilă pe care o parcurgeam eu și cea pe care o parcurgea ea ar fi devenit o singură linie, în care ne-am fi contopit, iar tot ce era gingaș și ascuns în ea s-ar fi lăsat pătruns, ar fi învăluit chiar și, aș zice parcă, ar fi absorbit tot ceea ce pînă atunci suferise încordat în mine de singurătate, despărțire și uscăciune.

Întocmai cum se întîmplă ca visele cele mai frumoase să se schimbe deodată în coșmare, tot astfel îmi trecu și mie prin cap că punctul în care s-ar fi întîlnit cele două paralele ale noastre putea fi acela în care se întîlnesc toate paralelele existente în spațiu, și în acest caz el n-ar mai fi însemnat întîlnirea Ursulei H'x numai cu mine, ci — ce perspectivă îngrozitoare ! — și cu Locotenentul Fenimore. Chiar în clipa în care Ursula H'x ar fi încetat să-mi fie străină, un străin cu mustăți subțiri și negre ar fi împărțit intimitatea noastră în mod inextricabil ; singur gîndul acesta făcea să mă năpădească sfîșietoare năluciri de gelozie : auzeam țipătul pe care întîlnirea noastră — a mea și a ei — ni l-ar fi smuls, contopindu-se într-un unison spasmodic și voios, și iată că — înghețam la această presimțire ! — în el se distingeau țipătul ei ascuțit pătrunsă — așa-mi închipuiam în părtinirea mea pizmașă — pe la spate, și în același timp țipătul de triumf vulgar al Locotenentului, dar poate că — și aici gelozia mea devenea delirantă — țipetele acestea — al ei și al lui — nici nu erau chiar atît de deosebite și distonante, ajungînd chiar la unison, împletindu-se

într-un singur țipăt, de plăcere, de ce nu, spre deosebire de țipătul hohotit și disperat care ar fi țîșnit atunci de pe buzele mele.

În această alternare de speranțe și neliniști continuam să cad, fără a înceta totuși să scrutez în adîncul spațiului pentru a zări ceva care să vestească o schimbare actuală sau viitoare a condiției noastre. De cîteva ori reușii să zăresc un univers, dar era atît de îndepărtat și apărea atît de minuscul, mult mai încolo la stînga sau la dreapta; de-abia apucam să întrevăd cîteva galaxii ca niște punctulețe strălucitoare grupate în grămezi suprapuse care se roteau cu un bîzîit slab, că se și risipeau așa cum apăruseră, în sus sau într-o parte, atît de repede încît nu mai eram sigur dacă nu mă înșelaseră ochii.

— Acolo! Privește! Acolo e un univers! Privește acolo! Acolo e ceva! îi strigam Ursulei H'x arătînd în direcția aceea, dar ea, cu limba strînsă între dinți, era absorbită să-și mîngîie pielea netedă și lucioasă de pe picioare, în căutarea firelor de păr de prisos, foarte rare și abia vizibile, pe care să le smulgă cu o mișcare scurtă a unghiilor strînse ca o pensetă, iar singurul semn că auzise apelul meu putea fi felul în care-și întindea piciorul în sus, ca să profite — s-ar fi zis — de slaba lumină răsfrîntă de acea boltă îndepărtată pentru a-și continua metodica ei inspecție.

Inutil să mai spun cît dispreț afișa în aceste cazuri Locotenentul Fenimore față de ceea ce descoperisem: dădea din umeri — de-i săltau epoleții, banduliera și decorațiile cu care era inutil înhămat — și se întorcea pe partea cealaltă, rîzînd prostește. Doar dacă nu era el acela care (cînd era sigur că priveam în altă parte) pentru a-i trezi curiozitatea Ursulei H'x (și atunci era rîndul meu să rîd, văzînd că ea, drept răspuns, se rotea în jurul ei într-un fel de tumbă și se întorcea cu fundul spre el: o mișcare cam lipsită de respect, dar totuși frumoasă la vedere, drept care, după ce mă bucuram de umilința suferită de rival, mă trezeam pizmuindu-l de parc-ar fi fost vorba de-un privilegiu)

indica un punct trecător, în mișcare prin spațiu, răcnind :

— Acolo ! Acolo ! Un univers ! Uite așa de mare ! L-am văzut ! E un univers !

Nu zic că mințea : afirmații de acest fel, după cîte știu eu, puteau fi atît adevărate, cît și false. Era dovedit faptul că, din cînd în cînd, treceam la mare distanță de un univers (sau că un univers trecea la mare distanță de noi), dar nu se putea ști dacă era vorba de mai multe universuri răspîndite în spațiu sau era mereu același univers pe care continuam să-l întîlnim rotindu-se pe o traiectorie misterioasă, sau dacă, dimpotrivă, nu exista nici un fel de univers, iar ceea ce ni se părea că vedem era mirajul unui univers care poate că existase odată și a cărui imagine continua să se reflecte pe pereții spațiului ca răsunetul unui ecou. Dar mai era cu putință ca universurile să se fi aflat din totdeauna acolo, înfipte în jurul nostru, și nici să nu fi visat să se miște, și ca nici noi să nu ne mișcăm, iar totul să stea pe loc pentru vecie, în afară de timp, într-o beznă punctată doar de scînteieri trecătoare, cînd ceva sau cineva izbutea pentru o clipă să se desprindă din acea toropită absență de timp și să schițeze umbra unei mișcări.

Toate, doar ipoteze la fel de demne de luat în considerație, dar pe mine mă interesa doar ceea ce era în legătură cu căderea noastră și cu putința sau neputința de-a o atinge pe Ursula H'x. Pe scurt, nimeni nu știa nimic. Și atunci, de ce îngîmfatul ăla de Fenimore își dădea uneori asemenea aere, ca unul care e sigur de izbîndă ? Își dăduse seama că dacă voia să mă scoată din sărite, sistemul cel mai sigur era să pară că este în vechi relații de prietenie cu Ursula H'x. La un moment dat Ursula începea să coboare legănîndu-se, cu genunchii apropiați, mutîndu-și greutatea corpului cînd într-o parte, cînd într-alta, unduindu-se într-un zigzag tot mai larg : toate acestea pentru a amăgi plictiseala acelei căderi fără sfîrșit. Locotenentul se apuca și el atunci să se unduiască, încercînd să intre în același ritm cu ea, ca și cum s-ar fi mișcat pe aceeași pistă

invizibilă şi-ar fi dansat în sunetul aceleiaşi muzici pe care numai ei doi puteau s-o audă, ba chiar se prefăcea că o şi fluieră, cu un fel de subînţeles, de aluzie la un joc între vechi tovarăşi de chefuri. Totul era doar un *bluff*, îmi dădeam seama, desigur, dar reuşea să-mi bage în cap ideea că poate Ursula H'x şi Locotenentul Fenimore se întîlniseră poate mai de mult, cine ştie cu cît timp în urmă, la originea traiectoriilor lor, şi la acest gînd mă cutremuram de durere, ca şi cum s-ar fi săvîrşit o nedreptate împotriva mea. Dar, judecînd mai bine, dacă Ursula şi Locotenentul ocupaseră un timp acelaşi punct din spaţiu, asta însemna că liniile respective de cădere se îndepărtaseră, şi era de presupus că aveau să se îndepărteze şi mai mult. Deci, în această înceată dar neîntreruptă îndepărtare a Locotenentului, nimic mai simplu decît ca Ursula să se apropie de mine ; prin urmare, Locotenentul nu prea avea de ce să fie mîndru de intimităţile lui trecute : viitorul îmi surîdea mie.

Raţionamentul care mă făcea să trag această concluzie nu reuşea să mă liniştească întru totul : eventualitatea că Ursula H'x îl întîlnise deja pe Locotenent era prin ea însăşi o nedreptate care, dacă mi se făcuse, nu mai putea fi reparată. Trebuie să adaug că trecut şi viitor erau pentru mine noţiuni cam vagi, între care nu prea puteam face o deosebire : memoria mea nu răzbea dincolo de nesfîrşitul prezent al căderii noastre paralele, iar ceea ce se putuse întîmpla înainte, dat fiind că nu-mi aduceam aminte, aparţinea aceleeaşi lumi imaginare a viitorului, şi se confunda cu viitorul. Puteam deci presupune că dacă două paralele porniseră vreodată din acelaşi punct, acestea erau liniile pe care le urmam eu şi Ursula H'x (în acest caz dorul de o contopire a noastră pierdută era cel care-mi alimenta dorinţa nerăbdătoare de a o întîlni) ; dar mă împotriveam să dau crezare acestei ipoteze, deoarece putea implica o îndepărtare progresivă a noastră şi eventual acostarea ei în braţele pline de galoane ale Locotenentului Fenimore, dar mai ales pentru că nu reuşeam

să ies din prezent decît pentru a-mi închipui un prezent diferit, iar tot restul nu avea importanță.

Poate că acesta era secretul: să te identifici într-atîta cu propria stare de cădere, încît să reușești să înțelegi că linia urmată în cădere nu era aceea care părea, ci alta, sau să reușești să schimbi acea linie în singurul fel în care putea fi schimbată, adică făcînd-o să devină așa cum fusese într-adevăr dintotdeauna. Această idee nu-mi veni însă concentrîndu-mă asupra mea, ci privind cu ochi de îndrăgostit cît era de frumoasă Ursula H'x, chiar văzută din spate și observînd, în clipa în care treceam pe lîngă un îndepărtat sistem de constelații, o arcuire a spatelui și un fel de zvîcnire a șezutului, nu atît a șezutului în sine cît un fel de lunecare exterioară, ce părea că se freacă de șezut, provocînd o reacție de loc neplăcută a șezutului în sine. Această impresie fugitivă mă făcu să consider situația într-un fel nou: dacă era adevărat că spațiul cu ceva înăuntru este deosebit de spațiul gol, pentru că materia provoacă o curbură sau o arcuire care obligă toate liniile cuprinse în el să se curbeze sau să se arcuiască, atunci linia pe care fiecare din noi o urma era dreaptă doar în măsura în care o dreaptă poate fi dreaptă, adică deformîndu-se tot atît cît se deforma și limpedea armonie a golului general din cauza îngrămădirii de materie, sau răsucindu-se în jurul acelei găluște sau neg sau excrescență care este universul în mijlocul spațiului.

Punctul meu de referință era tot Ursula și într-adevăr, un anumit fel al ei de a se mișca, ca și cum s-ar fi rotit în zbor, te făcea să crezi că în căderea noastră ne înșurubam și ne deșurubam într-un fel de spirală care ba se strîngea, ba se lărgea. Dacă priveai mai bine îți dădeai seama că Ursula se înclina cînd într-o parte, cînd în alta, deci desenul pe care-l trasam era mai complicat. Universul nu trebuia considerat ca o îngroșare grosolană înfiptă acolo ca un nap, ci ca o figură cu muchii și unghiuri în care fiecărui intrînd, ieșind sau fațetă îi corespundeau cavități, ornamente

de piatră în relief şi zimţuiri ale spaţiului şi ale liniilor parcurse de noi. Aceasta este însă o imagine simplistă, ca şi cum am fi avut de-a face cu un corp solid cu pereţi netezi, cu o întrepătrundere de poliedre, cu un agregat de cristale ; în realitate, spaţiul în care ne mişcam era în întregime crestat şi perforat, cu turle ascuţite şi cu creneluri care iradiau din toate părţile, cu balustrade, cupole şi peristiluri, cu ferestre cu două şi cu trei arcade, şi cu vitralii, iar în vreme ce nouă ni se părea că ne prăbuşim în linie dreaptă, alunecam de fapt pe lîngă marginea unor console şi frize invizibile, ca nişte furnici care, pentru a străbate un oraş, nu merg pe un drum trasat pe pavajul străzilor, ci de-a lungul pereţilor, plafoanelor şi lampadarelor. Acum, cînd spunem oraş, ne gîndim încă la figuri cît de cît regulate, cu unghiuri drepte şi proporţii simetrice, cînd ar trebui de fapt să ţinem seama de felul în care spaţiul se crestează în jurul fiecărui cireş, fiecărei frunze de pe fiecare ramură care se mişcă la adierea vîntului, în jurul fiecărui zimţ al fiecărei frunze, sau se modelează pe toate nervurile frunzelor, pe reţeaua de vine de pe frunze şi pe împunsăturile făcute în fiecare clipă de săgeţile de lumină, totul imprimat în negativ în pasta golului, în aşa fel încît nu există lucru care să nu-şi lase urma, orice urmă posibilă a oricărui lucru posibil, la care se adaugă orice transformare a acestor urme, clipă după clipă, şi prin urmare coşul care creşte pe nasul unui calif sau băşica de săpun care se aşează pe sînul unei spălătorese schimbă forma generală a spaţiului în toate dimensiunile sale.

Din momentul în care înţelesei că spaţiul era făcut în acest fel observai că în el se îngrămădeau unele cavităţi pufoase şi primitoare ca nişte hamace în care mă puteam uni cu Ursula H'x şi legăna, muşcîndu-ne unul pe altul din cap pînă-n picioare. Proprietăţile spaţiului erau de aşa natură încît o paralelă o apuca pe o parte şi alta pe cealaltă parte, eu, de exemplu, mă prăbuşeam într-o peşteră întortocheată, în timp ce Ursula H'x era absorbită de o galerie care comunica cu aceeaşi peşteră, astfel încît ne regăseam rostogolin-

du-ne pe un covor de alge într-un fel de insulă subspațială, împletindu-ne în toate pozițiile și răsturnîndu-ne, pînă cînd la un moment dat liniile noastre își reluau distanța dinainte și-și continuau drumul fiecare pe contul său ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Structura spațiului era poroasă și accidentată, cu crăpături și dune. Dacă eram foarte atent, puteam observa clipa cînd drumul Locotenentului Fenimore trecea prin fundul unui canion îngust și întortocheat ; atunci mă așezam la pîndă în vîrful unui ieșind și la momentul potrivit mă năpusteam asupra lui avînd grijă să-l lovesc cu toată puterea în vertebrele cervicale. Fundul acestor prăpăstii ale golului erau pline de pietre, ca albia unui torent secat, iar Locotenentul Fenimore se prăbușea între două vîrfuri de stînci unde rămînea cu capul prins, eu îi apăsam un genunchi pe stomac iar el îmi strivea degetele de spinii unui cactus — sau de spatele unui porc spinos ? — (în orice caz, spini din aceia cărora le corespund anumite contracții ascuțite ale spațiului) ca să mă împiedice să apuc pistolul pe care i-l zvîrlisem cu o lovitură de picior. Nu știu cum se întîmplă dar în clipa următoare mă găseam cu capul afundat în granulația sufocantă a straturilor în care spațiul cedează, fărîmițîndu-se ca nisipul ; scuipai, ametit și orbit ; Fenimore reușise să-și culeagă pistolul ; un glonte îmi vîjîi pe lîngă ureche, deviat de o proliferare a vidului care se ridica în formă de cuib de termite. Și în aceeași clipă îi și sării în spinare, apucîndu-l de gît ca să-l sugrum, dar mîinile mi se loviră una de alta într-un „plici" ! : drumurile noastre deveniseră din nou paralele, iar eu și Locotenentul Fenimore coboram păstrînd distanța obișnuită și ne întorceam ostentativ spatele ca doi inși care se prefac că nu s-au văzut și cunoscut niciodată.

Liniile care puteau fi socotite drepte unidimensionale semănau de fapt cu rînduri de litere cursive scrise pe o coală albă de o pană care deplasează cuvinte și părți de frază de pe un rînd pe altul, cu introduceri și trimiteri, în graba de a termina o expunere, înaintînd prin aproximații succesive și niciodată satisfăcătoare,

şi aşa ne urmăream, eu şi Locotenentul Fenimore, ascunzîndu-ne după butonierele „l"-urilor, mai ales ale „l"-urilor din cuvîntul „paralele", pentru a trage şi a ne feri de gloanţe şi a face pe morţii, aşteptînd să treacă Fenimore ca să-i pun piedică şi să-l tîrăsc de picioare şi să-l izbesc cu bărbia de fundul „v"-urilor şi „u"-urilor şi „m"-urilor şi „n"-urilor care, scrise în cursive toate la fel, devin o înşiruire săltăreaţă de găuri pe pavaj, ca de exemplu în expresia „univers unidimensional" lăsîndu-l să zacă într-un punct făcut zob de ştersături, şi de-acolo să mă ridic mînjit de cerneala închegată şi să fug spre Ursula H'x care ar vrea s-o facă pe şireata strecurîndu-se în buclele „f"-ului care se subţiază pînă devin ca o aţă, dar eu o apuc de păr, o rezem de un „d" sau de „t" aşa cum le scriu eu acum în grabă, înclinate de te poţi tolăni deasupra, apoi ne săpăm o nişă în „j", în „j"-ul de la „jos", o vizuină subterană care poate fi adaptată la dimensiunile noastre, sau poate fi strînsă şi aproape invizibilă sau aşezată mai orizontal ca să stăm întinşi comod. Dar bineînţeles că aceleaşi rînduri, în loc să fie succesiuni de litere şi de cuvinte, pot la fel de bine să fie derulate pe firul lor negru şi întinse în linii drepte paralele care nu au altă semnificaţie decît a lor însele în scurgerea neîntreruptă, fără să se întîlnească niciodată cum nu ne întîlneam niciodată în căderea noastră, eu, Ursula H'x, Locotenentul Fenimore şi toţi ceilalţi.

Cu cît o galaxie este situată mai departe, cu atîta se îndepărtează mai rapid de noi. O galaxie care s-ar afla la 10 miliarde de ani-lumină de noi, ar avea o viteză egală cu cea a luminii, 300 de mii de kilometri pe secundă. „Cvasi-stelele" descoperite recent s-ar apropia de acest prag.

Într-o noapte cercetam ca de obicei cerul cu telescopul meu. Observai că pe o galaxie depărtată la o sută de milioane de ani-lumină era expus un afiș. Pe el scria: TE-AM VĂZUT. Făcui repede socoteala: lumina galaxiei ajunsese la mine într-o sută de milioane de ani și întrucît de acolo de sus se vedea ce se întîmpla aici cu o sută de milioane de ani întîrziere, asta însemna că mă văzuseră cam acum două sute de milioane de ani.

Înainte chiar de a-mi consulta agenda pentru a ști ce făcusem în ziua aceea, avui o presimțire la care înghețai: chiar cu două sute de milioane de ani în urmă, nici o zi mai mult, nici mai puțin, mi se întîmplase ceva pe care încercasem întotdeauna să-l ascund. Speram că întîmplarea va fi dată uitării cu timpul; ea se deosebea net — măcar așa mi se părea mie — de purtarea mea obișnuită dinainte și de după data aceea: așa că, dacă cineva ar fi încercat să dezgroape povestea aceea, m-aș fi simțit în stare s-o dezmint cu toată liniștea, nu numai pentru că i-ar fi fost imposibil să aducă dovezi, dar și pentru că un fapt determinat de împrejurări atît de excepționale — chiar dacă se întîmplase cu adevărat — era atît de puțin probabil, încît putea fi considerat neadevărat, cu toată bunacredință, chiar de către mine însumi. Iată însă că de pe un corp ceresc îndepărtat cineva mă văzuse și povestea ieșea din nou la iveală tocmai acuma.

Evident, eram în stare să explic tot ceea ce se întîmplase, şi cum de se putuse întîmpla, şi să-i fac să înţeleagă, dacă nu să aprobe, felul meu de a acţiona. Mă gîndii să răspund şi eu de îndată cu un afiş, folosind o formulă de apărare de felul acesta STAŢI SĂ VĂ EXPLIC sau AŞ FI VRUT SĂ VĂ VĂD ÎN LOCUL MEU, dar asta n-ar fi fost de-ajuns şi răspunsul ar fi ieşit prea lung pentru un anunţ sintetic, care să poată fi citit la o asemenea distanţă. Şi trebuia mai ales să fiu atent să nu fac un pas greşit, adică să nu subliniez cu o recunoaştere explicită faptul la care TE-AM VĂZUT făcea doar aluzie. Pe scurt, înainte de a face orice declaraţie trebuia să ştiu precis ce se văzuse şi ce nu de pe galaxie : şi pentru asta n-aveam decît să-i întreb cu un afiş de tipul : DAR AI VĂZUT CHIAR TOT SAU DOAR PUŢIN ? sau SĂ VEDEM DACĂ SPUI ADEVĂRUL : CE FĂCEAM ?, apoi să aştept timpul necesar pentru ca ei să-mi vadă anunţul, apoi timpul la fel de lung pentru ca eu să le văd răspunsul şi să mă pot îngriji de rectificările necesare. Totul ar fi durat alte două sute de milioane de ani, ba chiar cîteva milioane de ani în plus, pentru că, în timp ce imaginile plecau şi veneau cu viteza luminii, galaxiile continuau să se îndepărteze una de alta, astfel că nici constelaţia aceea nu se mai afla acolo unde o vedeam, ci puţin mai încolo, iar imaginea afişului meu trebuia s-o ajungă din urmă. Pe scurt, era un sistem lent, care m-ar fi obligat să iau în discuţie din nou, după mai bine de patru sute de milioane de ani de cînd se întîmplaseră, evenimente pe care aş fi vrut să le fac uitate cît mai repede cu putinţă.

Cel mai bine era să mă prefac că nu se întîmplase mare lucru, să minimalizez însemnătatea faptei pe care o putuseră afla. De aceea mă grăbii să expun foarte vizibil un afiş pe care scrisesem numai : ŞI CE-I CU ASTA ? Dacă cei de pe galaxie crezuseră că mă vor pune în încurcătură cu TE-AM VĂZUT-ul lor, calmul meu i-ar fi descumpănit şi s-ar fi convins că nu era cazul să se lege de acea întîmplare. Dacă însă nu aveau

la mînă prea multe elemente împotriva mea, o expresie vagă de tipul ŞI CE-I CU ASTA ? ar fi avut rolul să sondeze cu precauţie semnificaţia pe care trebuia s-o dau afirmaţiei lor TE-AM VĂZUT. Din cauza distanţei care ne despărţea (de pe cheiul ei de o sută de milioane de ani lumină galaxia ridicase deja ancora de un milion de secole adîncindu-se în întuneric) nu s-ar mai fi făcut probabil legătura că ŞI CE-I CU ASTA ? al meu răspundea la TE-AM VĂZUT-ul lor de acum două sute de milioane de ani, dar cu toate acestea nu mi se păru oportun să dau explicaţii mai amănunţite în afiş, deoarece, dacă amintirea acelei zile pălise după trei milioane de secole, nu voiam să fiu tocmai eu cel care s-o reîmprospătez.

În fond, părerea pe care şi-o putuseră face în acea împrejurare deosebită nu trebuia să mă necăjească din cale-afară. Faptele vieţii mele, care au urmat de atunci încolo timp de ani şi veacuri şi milenii vorbeau — măcar în marea lor majoritate — în favoarea mea ; prin urmare, n-aveam decît să las faptele să vorbească. Dacă de pe acel îndepărtat corp ceresc văzuseră ce făcusem într-o zi cu două sute de milioane de ani în urmă, probabil că mă văzuseră şi a doua zi, şi a treia zi, şi în zilele următoare, şi-şi vor fi schimbat încetul cu încetul părerea negativă pe care şi-o putuseră forma, judecîndu-mă pripit pe baza unei întîmplări izolate. Ba chiar era de ajuns să mă gîndesc la numărul anilor care trecuseră de la TE-AM VĂZUT pentru a mă încredinţa că impresia aceea proastă se ştersese cu timpul şi fusese înlocuită de una probabil pozitivă sau măcar mai corespunzătoare realităţii. Totuşi această siguranţă raţională nu mă uşura întru totul : pînă cînd nu aveam dovada schimbării de opinie în favoarea mea, rămîneam cu necazul de a fi fost surprins într-o situaţie neplăcută şi identificat cu ea, ţintuit acolo.

Veţi spune că, la urma urmei, mă putea durea în cot de părerea unor locuitori necunoscuţi ai unei constelaţii izolate. În fond, ceea ce mă preocupa nu era părerea limitată la sfera unuia sau altuia dintre

corpurile cereşti, ci bănuiala că urmările faptului că fusesem văzut puteau fi infinite. În jurul acelei galaxii se aflau multe altele, unele pe o rază mai scurtă de o sută de milioane de ani-lumină, cu observatori care stăteau cu ochii bine căscaţi : afişul TE-AM VĂZUT, înainte să-l fi zărit eu, fusese fără îndoială citit de locuitori de pe alte corpuri cereşti, şi acelaşi lucru s-ar fi repetat apoi pe constelaţiile din ce în ce mai îndepărtate. Chiar dacă nimeni nu putea şti exact la ce situaţie se referea acel TE-AM VĂZUT, această lipsă de precizie nu m-ar fi avantajat. Ba dimpotrivă, dat fiind că lumea este întotdeauna dispusă să acorde credit presupunerilor celor mai rele, ceea ce se putuse vedea, de fapt, acum o sută de milioane de ani-lumină era un fleac faţă de tot ceea ce se putea închipui că fusese văzut. Impresia proastă pe care o putusem lăsa prin uşurinţa mea momentană de acum două milioane de secole lua proporţii imense şi se multiplica, răsfrîngîndu-se prin toate galaxiile universului, şi nici n-aveam posibilitatea să o infirm fără a înrăutăţi situaţia, întrucît, neştiind pînă la ce deducţii calomnioase ajunseseră cei care nu mă văzuseră direct, nu aveam nici cea mai mică idee de unde să încep şi unde să termin cu dezminţirile.

În această stare sufletească, continuam în fiecare noapte să mă uit împrejur cu telescopul. Şi după două nopţi observai că pe o galaxie care se afla la o depărtare de o sută milioane de ani şi o zi-lumină era agăţat afişul TE-AM VĂZUT. Nu era nici o îndoială că şi ei se refereau la data aceea : ceea ce încercasem tot timpul să ascund fusese descoperit nu numai de un corp ceresc, ci şi de un altul, situat în cu totul altă zonă din spaţiu. Şi de altele : în nopţile următoare continuai să văd noi afişe cu TE-AM VĂZUT de pe mereu alte constelaţii. Calculînd anii-lumină rezultă că data la care mă văzuseră era mereu aceeaşi. La fiecare TE-AM VĂZUT răspundeam cu afişe de o indiferenţă arogantă, ca de exemplu AH DA ? CE PLĂCERE ! sau DE AIA NU MAI POT ! sau chiar cu o nepăsare

aproape provocatoare, ca TANT PIS [1], sau CUCU, EU SÎNT !, dar mereu ţinînd-o pe-a mea.

Deşi logica faptelor mă determina să privesc spre viitor cu un întemeiat optimism, convergenţa tuturor acelor TE-AM VĂZUT într-un singur punct al vieţii mele, convergenţă fără îndoială întîmplătoare, datorată unor anumite condiţii de vizibilitate interstelară (singura excepţie, un corp ceresc pe care apăru un afiş, tot referitor la data aceea, NU SE VEDE NICI PE DRACU) mă făcea să stau ca pe ghimpi.

Era ca şi cum în spaţiul care conţinea toate galaxiile, imaginea a ceea ce săvîrşisem în ziua aceea ar fi fost proiectată în interiorul unei sfere care se dilata încontinuu cu viteza luminii ; observatorii de pe corpurile cereşti care intrau rînd pe rînd în raza sferei aveau posibilitatea să vadă ceea ce se întîmplase. La rîndul lor, fiecare din aceşti observatori putea fi considerat în centrul unei sfere care se dilata şi ea cu viteza luminii, proiectînd de jur împrejur cuvintele TE-AM VĂZUT de pe afişele lor. În acelaşi timp, toate aceste corpuri cereşti făceau parte din galaxii care se îndepărtau una de alta în spaţiu cu o viteză proporţională cu distanţa, şi fiecare observator care părea că primise un mesaj, înainte de a-l putea primi pe al doilea se şi îndepărtase în spaţiu cu o viteză tot mai mare. La un moment dat, cele mai îndepărtate galaxii care mă văzuseră (sau care văzuseră afişul cu TE-AM VĂZUT de pe o galaxie mai apropiată de noi, sau pe cel cu AM VĂZUT PE TE-AM VĂZUT de pe una mai depărtată) ar fi ajuns la pragul de zece miliarde de ani-lumină, dincolo de care s-ar fi îndepărtat cu treisute de mii de kilometri pe secundă, adică mai repede decît lumina, şi nici o imagine nu ar mai fi putut ajunge pînă la ei. Exista deci riscul să rămînă cu provizoria lor impresie greşită despre mine, care din acel moment ar fi devenit definitivă, imposibil de modificat, fără drept de apel şi deci, într-un anumit fel, justă, corespunzătoare adevărului.

[1] **Cu atît mai rău (fr.).**

Era deci indispensabil ca echivocul să fie lămurit cît mai repede. Şi pentru a-l lămuri, puteam să sper un singur lucru : şi anume, ca după data aceea, să fi fost văzut şi în alte dăţi cînd ofeream o cu totul altă imagine despre mine, adică aceea care era — n-aveam nici un fel de îndoială în această privinţă — adevărata imagine a mea, demnă de luat în consideraţie. În ultimele două sute de milioane de ani nu mi-au lipsit ocaziile, şi mi-ar fi fost de ajuns una singură, foarte limpede, pentru a nu crea confuzii. Iată, de exemplu, îmi aduceam aminte de o zi în care fusesem într-adevăr eu însumi, adică eu însumi în felul în care vroiam să fiu văzut de ceilalţi. Această zi — calculai rapid — fusese chiar acum o sută de milioane de ani. Deci, de pe galaxia care se afla la o distanţă de o sută de milioane de ani-lumină, mă vedeau chiar acuma într-o situaţie deosebit de măgulitoare pentru prestigiul meu, şi îşi schimbau părerea despre mine, corectînd, ba chiar dezminţind acea primă impresie trecătoare. Chiar acum, sau aproximativ : deoarece distanţa care ne despărţea acum nu mai era de o sută de milioane de ani-lumină, ci cel puţin de o sută unu ; oricum, nu aveam de aşteptat decît un număr egal de ani pentru ca lumina de acolo să ajungă aici (data exactă cînd trebuia să aibă loc fu calculată repede, ţinînd seama şi de „constanta lui Hubble") şi mi-aş fi dat seama de reacţia lor.

Cine reuşise să mă vadă în momentul x m-ar fi văzut cu atît mai mult în momentul y, şi dat fiind că imaginea mea din y era mult mai convingătoare decît cea din x — ba chiar, aş zice : sugestivă, în aşa fel încît după ce o vedeai n-o mai puteai uita — m-ar fi ţinut minte în y, în timp ce ceea ce fusese văzut în x ar fi fost uitat pe loc, şters, chiar dacă s-ar mai fi gîndit în fugă, în chip de rămas bun, ca pentru a spune : gîndiţi-vă, unuia care este ca y i se poate întîmpla să fie văzut ca x şi să se creadă că ar fi chiar ca x în timp ce este absolut limpede că este ca y.

Mă bucuram aproape de mulţimea de TE-AM VĂZUT intrate în circulaţie, deoarece însemna că

atenţia era îndreptată spre mine şi că deci nu le scăpase ziua mea cea mai luminoasă. Ea ar fi stîrnit — sau: stîrnise deja, fără ştirea mea — o vîlvă mult mai mare decît aceea — limitată la un mediu determinat, şi, în plus, trebuie să recunosc, mai degrabă periferic — la care, în modestia mea, mă aşteptasem.

Apoi mai trebuie ţinut seama şi de corpurile cereşti care — din cauza lipsei de atenţie sau a poziţiei neprielnice — nu mă văzuseră pe mine, ci doar afişul TE-AM VĂZUT, şi care expuseseră şi ei afişe spunînd: SE PARE CĂ TE-AU VĂZUT, sau: DE ACOLO CRED ŞI EU CĂ TE-AU VĂZUT! (expresii în care se simţea ba curiozitate, ba sarcasm); şi acolo se aflau aţintiţi asupra mea ochi care, tocmai fiindcă le scăpase o ocazie, nu mai aveau de gînd să piardă alta, şi care avînd despre x o ştire indirectă şi ipotetică, ar fi fost gata să accepte pe y ca unică realitate privitoare mine.

Astfel, ecoul momentului y s-ar fi propagat în timp şi în spaţiu, ar fi ajuns la galaxiile cele mai îndepărtate şi mai rapide, iar ele s-ar fi sustras oricărei imagini ulterioare, gonind ca lumina cu treisute de mii de kilometri pe secundă, păstrînd despre mine imaginea aceea acum definitivă, dincolo de timp şi de spaţiu, devenită adevărul care cuprinde în sfera sa cu rază nelimitată toate celelalte sfere de adevăruri parţiale şi contradictorii.

O sută de milioane de secole nu reprezintă la urma urmelor o veşnicie, dar mie mi se părea că nu vor mai trece niciodată. Sosi în fine şi noaptea cea bună: îmi îndreptasem de cîtva timp telescopul în direcţia galaxiei de prima dată. Apropii ochiul drept de ocular, ţinînd pleoapa întredeschisă, o deschid încetul cu încetul, iată constelaţia încadrată perfect, şi pe ea ce se află? — un afiş înfipt acolo în mijloc, nu se poate citi clar, reglez mai bine lentilele... E scris: TRA-LA-LA-LA. Doar atît: TRA-LA-LA-LA. În clipa în care exprimasem esenţa personalităţii mele, în mod cît se poate de clar, fără echivocuri posibile, în clipa în care dădusem cheia pentru interpretarea tuturor faptelor

din viața mea trecută și viitoare, pentru judecarea mea globală și obiectivă, cel care avea nu numai posibilitatea dar și datoria morală să observe ceea ce făceam și să ia notă, ce văzuse ? absolut nimic, nu-și dăduse seama de nimic, nu zărise nimic special. Descoperirea că o bună parte din reputația mea era la cheremul unui individ în care puteai avea atît de puțină încredere mă doborî. Dovada a ceea ce eram eu, și care, datorită numeroaselor împrejurări prielnice în care se desfășurase, era desigur cu neputință de repetat, trecuse așa, neobservată, irosită, pierdută iremediabil pentru o întreagă zonă din univers, numai pentru că acel domn își permisese cinci minute de neatenție, de distracție, să zicem chiar de iresponsabilitate, cu capul în nori ca un neghiob, de euforie, chiar, ca unul care a băut un păhărel prea mult, și nu găsise nimic mai bun de scris pe afișul său decît niște semne lipsite de sens, poate chiar melodioara prostească pe care o fluiera, uitînd complet de îndatoririle sale, TRA-LA-LA-LA.

Un singur gînd mă mai alina întrucîteva : că pe celelalte galaxii n-ar fi lipsit observatori mai conștiincioși. Niciodată n-am fost mai mulțumit ca atunci de marele număr de spectatori de care avusese parte vechiul și neplăcutul episod și care acum ar fi fost gata să releve noutatea situației. Mă apucai din nou să mă uit prin telescop în fiecare noapte. După cîteva nopți o galaxie aflată la o distanță potrivită îmi apăru în toată splendoarea sa. Avea și un afiș. Iar pe el era scrisă următoarea frază : AI UN TRICOU DE LÎNĂ.

Cu lacrimi în ochi mă chinuii să găsesc o explicație. Poate că acolo, cu trecerea anilor, își perfecționaseră atît de mult telescoapele că se distrau să observe amănuntele cele mai neînsemnate, dacă tricoul pe care îl purta cineva era de lînă sau de bumbac, iar de tot restul nu le păsa de loc, nici nu-i interesa. Iar din fapta mea demnă de laudă, din fapta mea — să recunoaștem — mărinimoasă și generoasă, nu reținuseră altceva decît tricoul meu de lînă, tricou de bună calitate, nimic de zis, și poate că în alte împrejurări nu

mi-ar fi displăcut că-i luat în seamă, dar nu atunci, nu atunci.

Oricum, mă aşteptau atîtea alte mărturii : era firesc să mai lipsească una două : nu eram omul care să-şi piardă capul pentru atîta. Într-adevăr, de pe o galaxie situată ceva mai încolo, avui în cele din urmă dovada că cineva văzuse perfect cum mă purtasem şi mă judecase la justa mea valoare, adică cu entuziasm. Srisese pe afiş : TIPUL ĂLA CHIAR CĂ-I FORMIDABIL. Luasem cunoştinţă de aceste cuvinte cu deplină satisfacţie — o satisfacţie, să fim bineînţeleşi, care nu făcea decît să-mi confirme aşteptările, ba chiar siguranţa că meritele mele vor fi recunoscute — cînd expresia TIPUL ĂLA îmi atrase atenţia. De ce mă numeau TIPUL ĂLA, din moment ce mă văzuseră chiar dacă numai în acea împrejurare defavorabilă, dar oricum nu le puteam fi necunoscut. Cu băgare de seamă îmi pusei mai bine la punct telescopul şi descoperii în josul aceluiaşi afiş un rînd scris cu caractere ceva mai mici : CINE-O FI ? GHICEŞTE DACĂ POŢI. Se poate închipui o nenorocire mai mare ? Cei care aveau la îndemînă elementele necesare pentru a înţelege într-adevăr cine eram eu, nu mă recunoscuseră. Nu făcuseră legătură între această întîmplare demnă de laudă şi cea blamabilă petrecută cu două sute de milioane de ani mai înainte, şi ca atare întîmplarea blamabilă continua să-mi fie atribuită, iar aceasta nu, aceasta rămînea o anecdotă impersonală, anonimă, care nu făcea parte din viaţa nimănui.

Primul meu impuls fu de a flutura un afiş : DAR EU SÎNT ACELA ! Renunţai : la ce-ar fi folosit ? L-ar fi văzut peste mai bine de o sută de milioane de ani, care adunaţi la ceilalţi treisute, plus fracţiunile care trecuseră de la momentul x, ar fi făcut cam o jumătate de miliard de ani ; pentru a fi sigur că mă voi face înţeles ar fi trebuit să dau amănunte, să pun iarăşi pe tapet vechea poveste, adică exact ceea ce voiam să evit.

Acum nu mai eram atît de sigur de mine. Mi-era teamă că nu voi avea satisfacţii mai mari nici de la

celelalte galaxii. Cei care mă văzuseră, mă văzuseră în mod parțial, fragmentar, neatent, sau înțeleseseră cele petrecute numai pînă la un punct, fără să sesizeze esențialul, fără să analizeze elementele personalității mele care ieșeau în evidență de la o împrejurare la alta.

Un singur afiș afirma ceea ce așteptam într-adevăr : AFLĂ CĂ EȘTI CHIAR FORMIDABIL ! Mă grăbii să-mi răsfoiesc caietul pentru a vedea ce reacții provocase momentul x pe galaxia aceea. Se brodise să fie tocmai galaxia pe care apăruse afișul NU SE VEDE NICI PE DRACU. În zona aceea a universului mă bucuram desigur de cea mai bună prețuire, nimic de zis, ar fi trebuit să mă bucur, în sfîrșit, dar eu în schimb nu simțeam nici o mulțumire. Îmi dădui seama că, de vreme ce acești admiratori ai mei nu făceau parte dintre cei care putuseră să-și facă la început o părere greșită despre mine, nu-mi păsa chiar de loc de ei. Dovada că momentul y dezmințea și anula momentul x nu ei mi-o puteau furniza, iar indispoziția mea continua, agravată de durata îndelungată și de neputința de a ști în ce măsură cauzele fuseseră sau vor fi îndepărtate.

Evident, pentru observatorii împrăștiați prin univers, momentul x și momentul y erau doar două dintre nenumăratele momente care puteau fi observate, și într-adevăr în fiecare noapte pe constelații situate la cele mai diferite distanțe apăreau afișe care se refereau la alte întîmplări, afișe care spuneau DĂ-I-NAINTE CĂ E BINE, EȘTI TOT ACOLO, VEZI CE FACI, ȚI-AM SPUS EU. Pentru fiecare puteam face calculul, anii-lumină de aici pînă acolo, anii-lumină de acolo pînă aici, și să stabilesc la ce întîmplare se referau : toate gesturile din viața mea, toate dățile cînd îmi băgasem un deget în nas, toate dățile cînd reușisem să sar din tramvai în mers, erau prezente și circulau de la o galaxie la alta, erau luate în considerație, comentate, judecate. Comentariile și aprecierile nu erau întotdeauna în raport cu faptele : inscripția TȚȚ, TȚȚ corespundea dății cînd îmi vărsasem o treime din leafă pentru o subscripție de binefacere ; inscripția DE

DATA ASTA MI-AI PLĂCUT se referea la data cînd îmi uitasem în tren manuscrisul tratatului care mă costase atîția ani de studiu ; faimoasa mea lecție de deschidere la Universitatea din Göttingen fusese comentată cu inscripția : ATENȚIE LA CURENT.

Într-un anume fel puteam fi liniștit : nimic din ceea ce făceam, bun sau rău, nu se pierdea de tot. Întotdeauna se salva cîte un ecou, ba chiar mai multe ecouri, care variau de la un cap la altul al universului, în acea sferă care se dilata și genera alte sfere, dar erau vești discontinue, discordante, neesențiale, din care nu rezulta o legătură între faptele mele, iar o faptă nouă nu reușea să o explice sau să o corecteze pe cealaltă, astfel încît rămîneau înlănțuite una de alta, cu semn pozitiv sau negativ, ca într-un polinom foarte lung care nu poate fi redus la o expresie mai simplă.

Ce puteam face în această situație ? Să continui să mă ocup de trecut nu avea nici un rost ; pînă acuma lucrurile merseseră cum merseseră ; trebuia să fac în așa fel încît să meargă mai bine în viitor. Important era ca din tot ce făceam să reiasă clar ceea ce era esențial, unde trebuia pus accentul, ce trebuia reținut și ce nu. Îmi procurai un afiș imens cu un semn indicator de direcție, din acelea care reprezintă o mînă cu degetul arătător întins. Cînd săvîrșeam o faptă asupra căreia voiam să atrag atenția, n-aveam decît să înalț afișul, în așa fel încît degetul să fie îndreptat spre amănuntul cel mai important al scenei. Pentru momentul în care preferam să trec neobservat îmi făcui un alt afiș, cu o mînă care întindea degetul mare în direcția opusă celei în care mă îndreptam, pentru a devia atenția.

Era de-ajuns să am asupra mea acele afișe oriunde m-aș fi dus, și să-l înalț pe unul sau pe celălalt, după cum era cazul. Era o operație cu termen lung, e adevărat ; observatorii care se aflau la o distanță de sute de mii de milenii-lumină ar fi văzut ceea ce făceam eu acum doar peste sute de mii de milenii, iar eu trebuia să aștept alte sute de mii de milenii pentru a citi reacțiile lor. Dar era o întîrziere inevitabilă ; din

păcate se ivi un alt inconveninent pe care nu-l prevăzusem : ce trebuia să fac cînd îmi dădeam seama că ridicasem afişul greşit ?

Spre exemplu, cîteodată eram sigur că voi îndeplini ceva care mi-ar da demnitate şi prestigiu ; mă grăbeam să flutur afişul cu degetul îndreptat spre mine ; şi tocmai atunci mă vîram într-o încurcătură îngrozitoare, într-o gafă de neiertat, într-o manifestaţie a mizeriei omeneşti de-ţi venea să intri în pămînt de ruşine. Dar jocurile erau făcute : imaginea împreună cu ditamai afişul indicator îndreptat într-acolo naviga prin spaţiu, nimeni n-o mai putea opri, înghiţea anii-lumină, se propaga printre galaxii, stîrnea în milioane de veacuri viitoare comentarii şi rîsete şi strîmbături de nas, care din străfundul mileniilor s-ar fi întors la mine şi m-ar fi obligat la justificări şi mai ridicole, la tentative încurcate de rectificare...

Altă dată, în schimb, trebuia să fac faţă unei situaţii neplăcute, una din acele împrejurări ale vieţii prin care cineva este nevoit să treacă ştiind dinainte că, oricum ar face, tot nu va ieşi bine. Mă înarmai cu afişul reprezentînd degetul mare îndreptat în partea opusă şi plecai. Pe neaşteptate, în acea situaţie atît de delicată şi spinoasă, dovedii o agerime de minte, un echilibru, o politeţe, o fermitate în hotărîri pe care nimeni — şi cu atît mai puţin eu însumi — nu bănuise că le-aş avea : risipii pe neaşteptate o mare rezervă de calităţi care presupuneau îndelungata maturizare a unui caracter ; şi în acest timp afişul distrăgea privirile observatorilor indicîndu-le o glastră cu bujori de alături.

De întîmplări din acestea, pe care le consideram la început excepţii sau rezultate ale lipsei de experienţă, aveam parte tot mai des. Îmi dădeam seama prea tîrziu că ar fi trebuit să arăt ceea ce nu voiseam să fie văzut şi să ascund ceea ce arătasem : nu era chip să ajung înaintea imaginii şi să atrag atenţia că nu trebuia să se ţină cont de afiş.

Încercai să-mi fac un al treilea afiş cu inscripţia : N-ARE VALOARE pe care să-l înalţ cînd voiam să dezmint afişul precedent, dar această imagine ar fi

ajuns pe toate galaxiile în urma celei pe care trebuia s-o corecteze, răul era deci făcut şi numai puteam adăuga decît o figură ridicolă în plus, pentru neutralizarea căreia un nou afiş N-ARE VALOARE AFIŞUL N-ARE VALOARE ar fi fost la fel de inutil.

Continuam să trăiesc aşteptînd clipa îndepărtată cînd de pe galaxii ar fi sosit comentariile asupra noilor întîmplări jenante şi neplăcute şi aş fi putut replica trimiţîndu-le mesajele de răspuns, pe care le şi studiam, gradate de la caz la caz. În acest timp galaxiile unde eram cel mai compromis prinseseră să se rotească dincolo de pragul de miliarde de ani-lumină, cu o asemenea viteză încît mesajele mele, pentru a le putea prinde din urmă, ar fi trebuit să grăbească prin spaţiu agăţîndu-se de acceleraţia lor de fugă : iată că una cîte una ar fi dispărut după ultimul orizont de zece miliarde ani-lumină, dincolo de care nu mai poate fi zărit nici un obiectiv vizibil, şi ar fi dus cu sine o părere devenită irevocabilă.

Gîndindu-mă la această părere a lor pe care nu mai aveam cum s-o schimb, simţii dintr-o dată un fel de uşurare, ca şi cum nu mi-aş fi putut găsi pacea decît în clipa în care nimic n-ar mai fi putut fi adăugat sau scos din şirul acela de neînţelegeri, şi mi se părea că galaxiile care se reduceau pe rînd la ultima trenă a razei luminoase desfăşurată în afara sferei întunericului purtau cu ele singurul adevăr posibil despre mine, şi aşteptam cu nerăbdare ca, una cîte una, să apuce toate pe acest drum.

Pentru majoritatea moluştelor, forma organică vizibilă nu prezintă mare importanţă în viaţa membrilor unor specii, dat fiind că nu se pot vedea unul pe celălalt şi nu percep decît vag pe ceilalţi indivizi sau mediul înconjurător. Acest lucru nu exclude existenţa, independent de orice legătură cu vizibilitatea, a striaţiilor viu colorate sau a formelor care ne apar frumoase (ca de exemplu la numeroase cochilii de gasteropozi).

I

Ca mine cînd stăteam lipit de stînca aceea, vreţi să spuneţi ? — *întrebă Qfwfq,* — cînd valurile urcau şi coborau, iar eu neclintit, turtit de tot, nu făceam altceva decît să sug ce era de supt şi să meditez la asta tot timpul ? Dacă aceasta e perioada care vă interesează, mare lucru nu vă pot spune. Formă nu aveam, adică nu ştiam dacă am, sau nu ştiam că poţi avea una. Creşteam puţin cam pe toate părţile, cum se nimerea ; dacă voi numiţi astea simetrie radiară, înseamnă că aveam o simetrie radiară, dar ca să fiu sincer n-am fost niciodată atent la aşa ceva. Şi de ce ar fi trebuit să cresc mai mult pe o parte decît pe cealaltă ? Nu aveam nici ochi, nici cap, nici vreo parte a corpului care să fie diferită de alta ; acum vor să mă convingă că din cele două găuri pe care le aveam, una era gura şi cealaltă anusul, şi că deci încă de pe atunci îmi aveam şi eu simetria mea bilaterală întocmai ca trilobiţii şi ca voi toţi ceilalţi, dar în amintirea mea nu văd nici o deosebire între cele două găuri, făceam să treacă totul pe unde aveam chef, spre înăuntru sau spre în afară era totuna, diferenţele şi mofturile apărînd mult mai tîrziu. Din cînd în cînd mă apucau unele fantezii, e drept ; de pildă, să mă scarpin la subsuori, sau să-mi pun picior peste picior, iar o dată chiar să-mi las

mustăți gen periuță. Folosesc aceste cuvinte numai așa ca să mă fac înțeles ; căci pe atunci nu puteam firește prevedea atîtea amănunte : aveam celule aproape identice, care făceau mereu aceeași treabă, cînd una, cînd alta. Dar cum nu aveam formă, simțeam înlăuntrul meu toate formele posibile, toate gesturile și strîmbăturile și posibilitățile de a face zgomote, chiar și necuviincioase. Pe scurt, gîndurile mele n-aveau limite, în fond nu erau chiar gînduri pentru că n-aveam un creier cu care să le gîndesc, și fiecare celulă gîndea de capul ei tot ceea ce putea fi gîndit deodată, nu prin imagini, că doar n-aveam nici un fel de imagine la dispoziție, ci pur și simplu în acel fel nedeterminat de a te simți acolo, care nu excludea nici un fel de a te simți acolo într-un alt fel.

Era o stare de plinătate, de libertate și de mulțumire, starea mea de-atunci, cu totul diferită de ceea ce ați putea să vă închipuiți. Eram burlac (sistemul de reproducere de atunci nu necesita împerecheri nici măcar vremelnice), sănătos, fără prea mari pretenții. Cînd ești tînăr, ți se deschid în față toate căile întregii evoluții și în același timp te poți bucura de faptul că te găsești acolo pe stîncă, moluscă, plată și umedă și fericită. Dacă facem o comparație cu îngrădirile de mai tîrziu, dacă ne gîndim la faptul că a avea o formă exclude toate posibilitățile de a avea o alta, la viața monotonă fără neprevăzut în care sfîrșești prin a te simți ca într-o cușcă, ei bine, pot spune că pe atunci viața era frumoasă.

Desigur, trăiam cam închis în mine însumi, asta e adevărat, nu există comparație posibilă cu viața de relație de acuma ; și admit chiar că păcătuiam — puțin din cauza vîrstei, puțin din cauza mediului — printr-un ușor narcisism ; pe scurt, stăteam acolo și mă observam tot timpul, îmi vedeam toate defectele și toate calitățile, și mă plăceam, atît în unele, cît și în celelalte ; termeni de comparație nu aveam, trebuie să ținem seama și de asta.

Nu eram însă atît de înapoiat încît să nu știu că în afară de mine mai exista și altceva : stînca de care

eram lipit, se înțelege, și apa care ajungea la mine cu fiecare val, dar chiar și alte lucruri mai depărtate, adică lumea. Apa era un mijloc de informare demn de luat în seamă și precis : îmi aducea substanțe comestibile pe care le absorbeam prin toată suprafața mea și altele care nu puteau fi mîncate dar datorită cărora îmi făceam o idee despre ce se afla în jur. Sistemul era următorul : venea un val, iar eu, cum ședeam lipit de stîncă, mă ridicam puțintel, dar aproape imperceptibil, era de ajuns să slăbesc oleacă presiunea și slaff, apa trecea pe dedesubtul meu plină de substanțe, de senzații și de stimuli. Stimulilor acestora nu știai niciodată ce le puteau trece prin cap ; cîteodată un gîdilat de leșinai de rîs, altă dată un fior, o arsură, o mîncărime, așa că era o continuă alternare de distracții și de emoții. Să nu credeți că stăteam acolo pasiv, așteptînd cu gura căscată tot ce venea : după oarecare timp căpătasem experiență și analizam cu iuțeală tot ce ajungea pînă la mine și decideam cum să mă port, pentru a profita cît mai mult sau pentru a evita consecințele neplăcute. Totul consta în reglarea contracțiilor, cu fiecare din celulele pe care le aveam, și în relaxare la momentul potrivit : puteam deci să aleg, să refuz, să atrag și chiar să scuip.

Aflai astfel că existau *ceilalți*, elementul care mă înconjura era plin de urmele lor, *ceilalți* dușmănos de deosebiți de mine sau dezgustător de asemănători. Nu, să n-aveți impresia că aveam o fire capricioasă, nu e adevărat ; desigur că fiecare-și vedea de treburile lui, dar prezența *celorlalți* mă liniștea, înscria în jurul meu un spațiu locuit, mă elibera de bănuiala de a fi o excepție alarmantă, prin fapul că aș fi singurul care să existe, ca într-un exil.

Și mai erau și *celelalte*. Apa transmitea o vibrație specială, ca un frin frin frin, îmi amintesc cînd îmi dădui seama pentru prima oară de acest lucru, sau, nu prima oară, îmi amintesc cînd îmi dădui seama că-mi dădeam seama ca de un lucru pe care-l știusem din totdeauna. Cînd am descoperit existența lor, mă apucă o mare curiozitate, nu atît să le văd, și nici să mă fac

văzut de ele — căci, în primul rînd, nu aveam văz, şi în al doilea rînd, sexele nu erau încă diferenţiate, fiecare individ era identic cu orice alt individ, iar faptul de a privi un altul sau o alta mi-ar fi făcut aceeaşi plăcere ca aceea de a mă privi pe mine însumi — dar curiozitatea de a şti dacă se va întîmpla ceva între mine şi ele. Mă apucă dorinţa, nu de a face ceva deosebit, că nici nu era cazul, ştiind că nu era nimic deosebit de făcut, şi nici măcar nedeosebit, ci să răspund oarecum la acea vibraţie cu o vibraţie corespunzătoare, sau mai bine zis : o vibraţie a mea personală, pentru că în acest domeniu exista posibilitatea să faci ceva care să nu fie exact la fel cu altceva, veţi spune acum că era vorba de hormoni, dar pentru mine era ceva într-adevăr foarte frumos.

Iată că una din ele, sliff sliff sliff îşi depune în cele din urmă ouăle, iar eu, sluff sluff sluff, le fecundez : totul se întîmplă în mare, de-a valma, în apa călduţă bătută de soare, nu v-am spus că eu simţeam soarele, încălzea marea şi înfierbînta stînca.

Una din ele, am spus. Pentru că, din toate mesajele feminine pe care marea mi le arunca, la început ca o ciorbă nediferenţiată în care totuşi mi se părea bun şi în care scormoneam fără să fiu atent la cum era una şi cum era cealaltă, iată că la un moment dat înţelesei ce răspundea mai bine gusturilor mele, gusturi pe care, evident, nu le cunoscusem înainte de momentul acela. Pe scurt, mă îndrăgostisem. Adică : începusem să recunosc, să izolez semnele uneia de cele ale celorlalte, ba le şi aşteptam, aceste semne pe care începusem să le recunosc, le căutam, şi răspundeam acestor semne pe care le aşteptam cu alte semne pe care le făceam eu, ba pe care le provocam, chiar eu, aceste semne ale ei la care răspundeam cu alte semne ale mele, într-un cuvînt eram îndrăgostit de ea şi ea de mine, ce puteam dori mai mult de la viaţă ?

Acum obiceiurile s-au schimbat, şi vouă vi se pare de neconceput să te poţi îndrăgosti aşa de o oarecare, fără s-o fi cunoscut. Dar în apa mării rămînea în soluţie ceva din ea, ceva care nu putea fi confundat şi

pe care valurile mi-l puneau la dispoziție, și nici nu vă puteți închipui ce multe informații primeam despre ea din acel ceva : nu informațiile superficiale și generice pe care le ai acuma văzînd, mirosind, atingînd și auzindu-i vocea, ci informații despre ceea ce este esențial, asupra cărora imaginația lucra apoi îndelung. Mi-o puteam închipui în cele mai mici amănunte, și nu mă gîndeam atîta la cum era făcută, căci ar fi fost un fel banal și grosolan de a gîndi, ci mă gîndeam la ea întrebîndu-mă cum s-ar fi transformat, dacă, așa fără formă cum era, ar fi luat una din infinitele forme posibile, rămînînd însă tot ea. Sau, nu-mi imaginam atît formele pe care ea le-ar fi putut lua, cît deosebita calitate pe care ea, luîndu-le, ar fi conferit-o acelor forme.

O cunoșteam bine, în fond. Și nu eram sigur de ea. Mă apucau cîteodată unele bănuieli, anxietăți, neliniști. Nu lăsam să se vadă nimic, voi îmi cunoașteți firea, dar pe sub masca aceea de indiferență treceau presupuneri pe care nici măcar azi nu le pot mărturisi. Nu o dată am bănuit că mă înșela, că-și îndrepta mesajele nu numai spre mine, ci și spre alții, nu o dată am avut impresia că interceptasem un astfel de mesaj, sau că în altul, adresat mie, descoperisem accente nesincere. Eram gelos, acum pot s-o spun, gelos nu atît din lipsă de încredere în ea, cît din lipsă de siguranță în mine : cine-mi garanta că ea înțelesese bine cine eram eu ? sau chiar : că înțelesese că eu existam ? Legătura aceasta care se înfăptuia între noi doi prin apa mării — o legătură deplină, completă, ce puteam pretinde mai mult ? — era pentru mine absolut personală, între două individualități unice și distincte ; dar pentru ea ? Cine-mi garanta că ceea ce ea putea găsi la mine nu găsea și la altul, sau la alți doi sau trei sau zece sau o sută ca mine ? Cine mă asigura că dăruirea cu care participa la legătura cu mine nu era o dăruire nediscriminată, la întîmplare, un dans erotic colectiv — cu cine se nimerește ?

Că aceste bănuieli nu corespundeau realității mi-o dovedea vibrația supusă, intimă, palpitînd uneori de

pudoare pe care o aveau corespondențele noastre ; dar dacă tocmai din cauza timidității și a lipsei de experiență ea nu era destul de atentă la caracteristicile mele, și alții profitau de acest lucru pentru a se băga pe fir ? Iar ea, novice, să creadă că eram tot timpul eu, să nu facă deosebirea între unul și altul, și astfel, la jocurile noastre cele mai intime să participe un cerc întreg de necunoscuți... ?

Atunci mă apucai să secret materie calcaroasă. Voiam să fac ceva care să marcheze prezența mea într-un fel foarte limpede, o prezență individuală care s-o apere de nesiguranța nediferențiată a tot ceea ce ne înconjura. E inutil să încerc să vă explic prin cuvinte noutatea intenției mele, căci însuși primul cuvînt pe care l-am rostit ajunge și prisosește : *să fac*, voiam *să fac*, și ținînd seama de faptul că nu făcusem niciodată nimic și nici nu mă gîndisem că s-ar putea face ceva, acest lucru constituia în sine un mare eveniment. Așa începui să fac primul lucru care-mi veni, și anume o cochilie. Din marginea mantiei cărnoase pe care o aveam pe corp, cu ajutorul anumitor glande, începui să elimin secreții care se curbau într-un rotocol, pînă cînd fui acoperit de un scut tare și vărgat, zgrunțuros pe dinafară și neted și lucios pe dinăuntru. Evident, nu aveam posibilitatea să controlez forma pe care o lua ceea ce făceam ; stăteam acolo ghemuit, tăcut și grav, și secretam. Continuai și după ce cochilia îmi acoperise tot corpul, și așa începui un alt rotocol, pe scurt îmi ieși o cochilie din acelea răsucite în formă de spirală, pe care, văzîndu-le, vă închipuiți că sînt foarte greu de făcut, cînd, dimpotrivă, e de ajuns să perseverezi și să secreți cu răbdare mereu același material fără întrerupere, și cresc așa rotocol după rotocol.

Din clipa în care fu gata, această cochilie fu în același timp un loc necesar și indispensabil pentru a sta înăuntru, un adăpost pentru supraviețuirea mea, și ar fi fost vai de mine dacă nu aș fi făcut-o, dar în timp ce-o făceam nu-mi trecea de loc prin minte s-o fac pentru că-mi servea, ci, dimpotrivă, la fel cu unul

căruia îi vine să scoată o exclamație pe care ar putea foarte bine să n-o scoată și totuși o scoate, ca unul care zice „ba!" sau „hm!", ceea ce înseamnă că făceam cochilia numai pentru a mă exprima. Dar în această exprimare erau incluse toate gîndurile mele pentru ea, alinarea furiei pe care mi-o provoca, felul drăgăstos de a mi-o imagina, dorința de a exista pentru ea, de a fi eu care să fiu cu adevărat eu, pentru ea care să fie cu adevărat ea, și dragostea pentru mine însumi pe care o puneam în dragostea pentru ea, toate lucrurile care puteau fi spuse doar prin intermediul acelei găoace de cochilie răsucită în formă de spirală.

La intervale regulate, materia calcaroasă pe care o secretam se colora, astfel că se formau o mulțime de dungi drepte printre spirale, iar această cochilie era un lucru deosebit de mine dar în același timp partea cea mai adevărată din mine, explicația personalității mele, portretul meu redat într-un sistem ritmic de volume și dungi și culori și materie tare, și era totodată portretul ei redat în acel sistem, dar și adevăratul și identicul portret al ei așa cum era, deoarece în același timp își fabrica și ea o cochilie identică cu a mea, iar eu, fără să știu, copiam ceea ce făcea ea, iar ea, fără să știe, copia ceea ce făceam eu, și toți ceilalți îi copiau pe toți ceilalți și-și construiau cochilii la fel, așa încît s-ar fi rămas la punctul de plecare de n-ar fi faptul că dacă te uiți mai bine la aceste cochilii, pe care ne grăbim să le socotim identice, descoperi o mulțime de mici deosebiri ce ar putea ajunge foarte mari cu timpul.

Pot spune deci că cochilia mea se făcea de la sine fără să fiu în mod special atent să iasă mai degrabă într-un fel decît în altul, dar asta nu înseamnă că în acest timp eram distrat, cu mintea goală ; dimpotrivă, puneam mult zel în acest act de a secreta, fără să mă abat o clipă de la această ocupație, fără să mă gîndesc la altceva, sau : gîndindu-mă mereu la altceva, din moment ce nu mă puteam gîndi la cochilie, cum de altfel nu mă puteam gîndi nici la altceva, dar împletind efortul de a face cochilia cu efortul de a mă gîndi că

făceam un lucru anume, sau oricare lucru, sau toate lucrurile care s-ar fi putut face. Aşa că nu era nici măcar o treabă monotonă, deoarece efortul de gîndire care o însoţea se ramifica în nenumărate tipuri de gîndire care se ramificau fiecare în nenumărate tipuri de acţiuni care putea servi fiecare la crearea a nenumărate lucruri, iar crearea fiecăruia din aceste lucruri era subînţeleasă în creşterea cochiliei, rotocol după rotocol...

II

(Iar acum, după cinci sute de milioane de ani, mă uit în jur şi văd deasupra stîncii taluzul căii ferate şi trenul care trece transportînd un grup de excursioniste olandeze care privesc pe fereastră, iar în ultimul compartiment un călător singur care-l citeşte pe Herodot într-o ediţie bilingvă, şi dispare într-un tunel deasupra căruia se întinde şoseaua cu reclame „Vizitaţi Egiptul" reprezentînd piramide, iar o furgonetă cu îngheţată încearcă să depăşească un camion încărcat cu exemplarele fascicolei „Rh-Stijl" a unei enciclopedii în fascicole dar apoi frînează şi reintră în rînd deoarece nu are destulă vizibilitate din cauza unui nor de albine care a pornit-o peste şosea dintr-un şir de stupi aflaţi pe un cîmp alăturat peste care fără îndoială că zboară o albină-regină tîrînd după sine un roi întreg în sens opus fumului de tren împins către celălalt capăt al tunelului, astfel că din cauza acestui nor de albine şi fum de cărbuni nu se poate vedea nimic în afară de un ţăran care sapă pămîntul la cîţiva metri mai sus şi care scoate la lumină şi îngroapă la loc fără să-şi dea seama o bucată de sapă neolitică identică cu a sa, într-o grădină ce înconjură un observator astronomic cu telescoapele îndreptate spre cer, iar pe prag stă fata paznicului şi citeşte horoscoapele dintr-un săptămînal pe a cărui copertă se află chipul protagonistei din filmul „Cleopatra" ; văd toate acestea şi nu mă mir de loc pentru că facerea cochiliei implica şi facerea mierii în fagurele de ceară şi a cărbunelui şi a telescoapelor

și a domniei Cleopatrei și a filmelor despre Cleopatra și a piramidelor și a desenelor zodiacelor astrologilor caldeeni și a războaielor și a imperiilor de care vorbește Herodot și a cuvintelor scrise de Herodot și a operelor scrise în toate limbile inclusiv cele ale lui Spinoza în olandeză și a rezumatului în paisprezece rînduri despre viața și operele lui Spinoza cuprins în fascicola „Rh-Stijl" din enciclopedie, încărcată în camionul depășit de furgoneta cu înghețată, căci făcînd cochilia îmi pare că am făcut și tot restul.

Mă uit în jur și pe cine caut ? Pe ea o caut veșnic, îndrăgostit de cinci sute de milioane de ani, și văd pe plajă o vilegiaturistă olandeză căreia un vilegiaturist cu lănțișor de aur îi arată ca s-o înspăimînte roiul de albine în văzduh, și o recunosc, e ea, o recunosc după felul de neconfundat în care dă din umeri, aproape să-și atingă un obraz, sînt aproape sigur, ba ași spune chiar absolut sigur dacă n-aș găsi o oarecare asemănare și la fața paznicului observatorului astronomic, și în fotografia actriței costumată în Cleopatra, sau poate la Cleopatra așa cum era ea în realitate, prin ceea ce se spune că supraviețuiește din Cleopatra în toate reprezentațiile cu Cleopatra, sau la albina-regină care zboară în fruntea roiului prin avîntul neînduplecat cu care înaintează, sau la femeia de hîrtie tăiată și lipită pe parbrizul din material plastic al furgonetei cu înghețată, într-un costum de baie asemănător cu cel al vilegiaturistei de pe plajă care ascultă acum la un radio cu tranzistori glasul unei femei care cîntă, aceeași voce pe care o aude la radioul său șoferul camionului cu enciclopedia, și în același timp aceeași pe care sînt sigur acum că am auzit-o timp de cinci sute de milioane de ani, fără îndoială, ea este cea care cîntă și a cărei imagine o caut împrejur dar nu văd decît pescărușI plutind pe suprafața mării, acolo unde se zărește sclipirea unui banc de sardele, și pentru o clipă sînt convins că o recunosc sub înfățișarea unui pescăruș femelă, iar în clipa următoare am bănuiala că ar fi o sardea, dar ar putea fi la fel de bine oricare dintre reginele sau sclavele pomenite de Herodot sau doar

subînțeleasă în paginile volumului care marchează locul cititorului ieșit pe coridorul trenului pentru a intra în vorbă cu turistele olandeze, sau oricare dintre turistele olandeze, pot spune că sînt îndrăgostit de fiecare dintre ele; și în același timp sigur de a fi îndrăgostit numai de ea.

Și cu cît ard mai mult de dragoste pentru fiecare dintre ele, cu atît mai puțin mă hotărăsc să le spun: „Eu sînt!" temîndu-mă să nu greșesc dar temîndu-mă și mai tare să nu greșească ea, să nu mă ia drept un altul, un altul pe care, avînd în vedere puținele lucruri ce le știa despre mine, să-l confunde cu mine, de pildă vilegiaturistul cu lănțișor de aur, sau directorul observatorului astronomic, sau un pescăruș mascul, sau cititorul lui Herodot, sau Herodot în persoană, sau vînzătorul ambulant de înghețată care a coborît acum pe plajă, de pe un drumeag prăfuit, în mijlocul cactușilor spinoși, și care e înconjurat de turistele olandeze în costume de baie, sau Spinoza, sau șoferul camionului încărcat cu viața și opera lui Spinoza, rezumate și repetate de două mii de ori, sau unul din trîntorii care agonizează în fundul stupului după ce a dus la bun sfîrșit acțiunea lui de perpetuare a speciei.)

III

...Aceasta nu înseamnă că numita cochilie nu era în primul rînd cochilie, cu forma ei deosebită, care nu putea fi altfel pentru că era tocmai forma pe care i-o dădusem, adică singura pe care o știam și pe care voiam să i-o dau. După ce cochilia a căpătat o formă, s-a schimbat și forma lumii, în sensul că acum cuprindea forma lumii așa cum fusese fără cochilie, dar în plus și forma cochiliei.

Iar lucrul acesta avea urmări importante: fiindcă vibrațiile ondulatorii ale luminii, izbindu-se de corpuri, obțin efecte deosebite, în primul rînd culoarea, adică materialul acela pe care-l folosisem pentru făcutul dungilor și care vibra altfel decît restul, dar și faptul

că un volum intră într-un raport special de volume cu celelalte volume, — toate fenomene de care nu-mi puteam da seama, ceea ce nu le împiedica însă să existe.

Cochilia făcută astfel era în măsură să producă imagini vizuale de cochilii, care sînt foarte asemănătoare — după cîte se știe — cu cochilia însăși, dar cochilia stă aici, iar ele se formează în altă parte, probabil, pe o retină. O imagine presupunea deci o retină, care, la rîndul ei, presupune un sistem complicat al cărui centru este într-un encefal. Adică, producînd cochilia eu produceam și imaginea ei — și nu numai una, ci nenumărate, deoarece cu o singură cochilie se pot face cîte imagini de cochilie dorești — dar numai imagini potențiale, fiindcă pentru a forma o imagine ai nevoie de toate cele trebuincioase, cum spuneam înainte : un encefal cu respectivii săi centri optici, un nerv optic menit să transporte vibrațiile din afară înăuntru, iar nervul optic la rîndul său se termină la celălalt capăt cu ceva făcut anume pentru a vedea ce-i în afară și care-ar fi ochiul. Acum e caraghios să crezi că unul care are encefal își întinde un nerv ca pe o sfoară trasă în întuneric și pînă nu-i ies ochii nu poate ști dacă afară există sau nu ceva de văzut. Eu nu aveam la dispoziție un asemenea material, așa că sînt cel mai puțin în măsură să vorbesc despre asta ; totuși îmi făcusem o părere a mea și anume că important era să creezi imagini vizuale, și ochii s-ar fi format ca o consecință. Prin urmare mă concentram pentru a face astfel ca toată partea din mine care stătea în afară (și tot ceea ce înlăuntrul meu condiționa exteriorul) să poată forma o imagine, ba chiar o imagine care apoi să fie considerată frumoasă (comparînd-o cu alte imagini socotite mai puțin frumoase, urîțele, sau groaznic de urîte).

Un corp care reușește să emită sau să reflecte vibrații luminoase într-o ordine distinctă și posibil de recunoscut — mă gîndeam eu — ce face cu aceste vibrații ? și le pune în buzunar ? nu, le descarcă asupra primului-venit. Și cum va reacționa acesta în

fața unor vibrații pe care nu le poate folosi și care primite în acest fel te și deranjează puțin ? își va ascunde capul într-o gaură ? nu, îl va îndrepta în acea direcție pînă cînd punctul cel mai expus la vibrațiile optice se va sensibiliza și va dezvolta un dispozitiv pentru a beneficia de ele sub formă de imagini. Pe scurt, concepeam legătura ochi-encefal ca pe un tunel săpat din exterior, prin forța a ceea ce se afla pe punctul de a deveni imagine, și nu din interior, adică prin efortul de a capta o imagine oarecare.

Și nu mă înșelam : și astăzi sînt convins că planul — în linii mari — era just. Greșeala mea consta în a crede că văzul ne-ar fi venit nouă, adică ei și mie. Elaboram o imagine a mea armonioasă și colorată care să poată fi recepționată vizual de ea, în centrul căreia să fiu eu, să mă stabilesc acolo pentru ca ea să se poată bucura de mine încontinuu, în vis și în amintire și chiar cu gîndul nu numai cu văzul. Și simțeam că în același timp ea iradia o imagine a sa atît de desăvîrșită, încît s-ar fi impus simțurilor mele neguroase și întîrziate, dezvoltînd în mine un cîmp vizual intern în care ea ar fi strălucit veșnic.

Astfel eforturile noastre ne determinau să devenim acele obiecte desăvîrșite ale unui simț care nu se știa încă bine ce era și care apoi deveni desăvîrșit tocmai datorită desăvîrșirii obiectului său care eram chiar noi. Spun văzul, spun ochii ; un singur lucru nu-l prevăzusem : ochii care pînă la urmă se deschiseră pentru a ne vedea nu erau ai noștri, ci ai altora.

Ființe fără formă, fără culoare, grămezi de viscere adunate de bine, de rău la un loc, populau mediul înconjurător, fără să-și facă cea mai mică grijă de ce să facă cu ele însile, de cum să se exprime și să se prezinte într-o formă stabilă și împlinită, capabilă de a îmbogăți posibilitățile vizuale ale oricui ar vedea-o. Pleacă, vin, se dau puțin la fund, plutesc, în acel spațiu cuprins între aer, apă și stîncă, se rotesc distrați, dispar ; iar noi, în acest timp, eu și ea și toți cei care ne străduiam să stoarcem o formă din noi înșine, stăm acolo cocoșîndu-ne cu munca noastră chinuitoare.

Grație nouă, acel spațiu greu de distins devine un cîmp vizual : și cine profită ? acești intruși, ăștia cărora niciodată nu le trecuse prin cap posibilitatea văzului (căci, urîți cum erau, n-aveau nimic de cîștigat văzîndu-se unul pe altul), ăștia care se dovediseră cei mai surzi la chemarea formei. În timp ce noi, încovoiați, înduram grosul muncii, adică acționam astfel încît să existe ceva de văzut, ei își luau pe tăcute partea cea mai comodă : își adaptau leneșele și embrionarele lor organe de recepție la ceea ce era de primit, adică la imaginile noastre. Și să nu vină să-mi spună că și munca lor a fost trudnică : din pasta aceea mucilaginoasă care le umplea capetele puteau să iasă o mulțime de lucruri, iar un dispozitiv fotosensibil nu-i chiar atît de greu de făcut. Dar să-l perfecționezi, asta-i altă mîncare de pește ! Cum te descurci dacă n-ai de văzut obiecte vizibile, care să-ți sară în ochi, chiar să se impună văzului ? Pe scurt, făcură ochi pe socoteala noastră.

Astfel văzul, văzul *nostru,* pe care în bezna neștiinței îl așteptam, asta a fost pînă la urmă : să fim noi văzuți de ceilalți. Într-un fel sau într-altul marea revoluție se săvîrșise : dintr-o dată în jurul nostru se deschiseră ochi și cornee și irișii și pupile : ochi umflați și spălăciți de caracatițe și de sepii, ochi stupizi și gelatinoși de dorade și barbuni, ochi holbați și pedunculați de raci și de languste, ochi tumefiați și cu fațete de muște și furnici. O focă înaintează neagră și lucioasă clipind din ochii mici ca gămăliile de ac. Un melc își scoate ochii ca niște mingi în vîrful unor antene lungi. Ochii inexpresivi ai unui pescăruș scrutează suprafața apei. În spatele unei măști de sticlă, ochii încruntați ai unui pescar subacvatic explorează fundul. De după lentilele ocheanului ochii unui căpitan de cursă lungă și din dosul ochelarilor de soare ochii unei înotătoare își îndreaptă privirile spre cochilia mea, apoi se privesc unul pe altul uitînd de mine. Încadrați de lentile de prezbit simt asupra mea ochii prezbiți ai unui zoolog care încearcă să mă încadreze în obiectivul unui Rolleiflex. În clipa aceea un banc de sardele mărunte, de-abia născute, îmi trece prin față, atît de mici că în

fiecare peştişor alb pare să nu fie loc decît pentru punctuleţul negru al ochiului, iar marea e străbătută de o pulbere de ochi.

Toţi aceşti ochi erau ai mei. Eu făcusem posibilă existenţa lor ; eu avusesem partea activă ; eu le furnizam materia primă, imaginea. Datorită ochilor a fost posibil şi tot restul, adică tot ceea ce alţii, avînd ochi, deveniseră în toate formele şi funcţiile lor, şi mulţimea de lucruri pe care, avînd ochi, reuşiseră să le facă, în toate formele şi funcţiiile lor, toate astea se trăgeau din ceea ce făcusem eu. Nu degeaba erau legate de faptul că stătusem acolo, de faptul că avusesem relaţii cu ceilalţi şi cu celelalte etcaetera, de faptul că mă apucasem să fac cochilia etcaetera. În concluzie prevăzusem chiar totul.

Şi în fundul fiecăruia din acei ochi locuiam eu, sau locuia un alt eu, una din imaginile mele, şi se întîlnea cu imaginea ei, cea mai fidelă imagine a ei, în lumea care se deschide dincolo de sfera semilichidă a irisului, de întunericul pupilelor, de palatul de oglinzi al retinelor, în adevăratul nostru element care se întinde fără ţărmuri şi fără hotare.

T — INDICE ZERO

ALȚI QFWFQ

LUNA MOALE

După calculele lui H. Gerstenkorn, dezvoltate de H. Alfven, continentele terestre n-ar fi decît fragmente din Lună, căzute pe planeta noastră. La origine, Luna ar fi fost și ea o planetă gravitînd în jurul soarelui, pînă cînd apropierea Pămîntului o făcu să-și iasă din orbită. Prinsă de gravitația terestră, Luna se apropie tot mai mult de pămînt, strîngîndu-și orbita în jurul nostru. La un moment dat, din cauza atracției reciproce, suprafețele celor două corpuri începură să se deformeze, ridicîndu-se valuri înalte din care se desprindeau fragmente rotitoare, în spațiul dintre Pămînt și Lună, și mai ales fragmente de materie lunară care pînă la urmă căzeau pe Pămînt. Apoi, datorită influenței mareelor noastre, Luna a fost obligată să se îndepărteze, pînă la orbita sa actuală. Dar o parte din masa lunară, poate jumătate, rămăsese pe Pămînt formînd continentele.

Se apropia — *își aminti Qfwfq* — mi-am dat seama de asta — în timp ce mă întorceam acasă, ridicînd ochii printre zidurile de sticlă și oțel, am văzut-o, dar nu mai era o lumină ca atîtea altele care strălucesc seara : cele ce se aprind pe Pămînt atunci cînd, la o anumită oră, la centrală este coborîtă o manetă, ori cele de pe cer, mai îndepărtate, dar asemănătoare, și care, în orice caz, nu distonează cu stilul lucrurilor înconjurătoare — vorbesc la prezent, dar mă refer tot la timpurile acelea trecute — am văzut-o cum se desprindea de toate celelalte lumini de pe cer și de pe stradă, și dobîndea relief pe harta concavă a întunericului, ocupînd nu un punct, nici chiar unul mare, de tip Marte sau Venus, ca o gaură din care iradiază lumina, ci o porțiune considerabilă de spațiu, conturîndu-și o formă, o formă care nu putea fi bine definită întrucît ochii nu se obișnuiseră încă s-o definească,

iar contururile nu erau destul de nete pentru a putea delimita o figură regulată ; pe scurt, am văzut că devenea ceva.

Eram impresionat. Fiindcă, deşi nu-ţi dădeai seama din ce era făcut sau poate tocmai fiindcă nu-ţi dădeai seama, acest ceva părea deosebit de toate lucrurile care ne înconjurau, lucrurile noastre sănătoase de plastic, nailon, oţel cromat, ducoton, răşini sintetice, plexiglas, aluminiu, vinilin, melamină, zinc, asfalt, azbest, ciment, adică vechile lucrurile printre care ne născusem şi fusesem crescuţi. Era ceva nepotrivit, străin. Îl vedeam apropiindu-se, gata-gata să străpungă zgîrienorii de pe Madison Avenue (vorbesc despre cea de atunci, imposibil de comparat cu Madison Avenue de acum), în acel coridor de cer nocturn înconjurat de un halo luminos, dincolo de linia segmentată a cornişelor ; şi se dilata, copleşind peisajul nostru familiar nu numai cu lumina sa de o culoare necuviincioasă, dar şi cu volumul, greutatea şi substanţa sa nepotrivită. Şi atunci, simţii cum toată întinderea Pămîntului — suprafeţe de tablă, armături de fier, pavaje de cauciuc, cupole de cristal — adică tot ceea ce, în lumea noastră, e îndreptat spre afară, se înfioară.

Mă îndreptai spre Observator, apucînd-o prin tunel, atît de repede cît îmi îngăduia circulaţia. Sibyl se afla acolo şi privea prin telescop. De obicei nu-i plăcea să vin la ea în orele de serviciu, şi de îndată ce apăream se uita la mine enervată ; în seara aceea însă nu, nici măcar nu ridică privirea, era limpede că se aşteptase la vizita mea. „Ai văzut ?“ ar fi fost o întrebare prostească, şi cu toate acestea trebui să-mi muşc limba ca să n-o pun, atît eram de nerăbdător să aflu părerea ei.

— Da, planeta Lună s-a apropiat şi mai mult — spuse Sibyl înainte ca eu să-i fi pus vreo întrebare. E un fenomen prevăzut.

Mă simţii puţin uşurat.

— S-a prevăzut că se va îndepărta din nou ? întrebai.

Sibyl continua să privească prin telescop.

— Nu — spuse — nu se va mai îndepărta.

Nu înțelegeam.

— Vrei să spui că Pămîntul și Luna au devenit planete gemene ?

— Vreau să spun că Luna nu mai e o planetă și că Pămîntul are o Lună.

Sibyl avea un fel de a-ți trînti răspunsurile, care mă scotea din sărite de fiecare dată.

— Ăsta-i un mod de a raționa ? protestai. Fiecare planetă e un fel de planetă ca și celelalte, nu ?

— Vrei să spui că asta-i planetă ? O planetă, cum e Pămîntul ? Uită-te ! și Sibyl se desprinse de telescop, făcîndu-mi semn să mă apropii. Luna n-ar fi fost niciodată în stare să devină o planetă ca a noastră.

Nu-i ascultam explicațiile : Luna, mărită de telescop, îmi apărea în toate amănuntele, sau mai degrabă îmi apăreau multe amănunte laolaltă, atît de încîlcite încît, cu cît le observam mai mult, cu atît eram mai puțin sigur de felul în care era alcătuită Luna, și singurul lucru de care-mi puteam da seama era efectul pe care această priveliște îl avea asupra mea, un efect de dezgust fascinat. Înainte de toate aș putea să vă vorbesc despre dîrele verzi care o brăzdau, mai dese în anumite zone, ca o rețea, dar asta, la drept vorbind, constituia amănuntul cel mai neînsemnat, care sărea cel mai puțin în ochi, deoarece mănunchiul acela de proprietăți ce-i erau, să zicem, caracteristice, se sustrăgea privirii, poate din cauza licăririi cam vîscoase izvorînd ca o sudoare din miriade de pori, de ce nu, sau de opercule, și chiar, pe ici, pe colo din umflături întinse ale suprafeței, un fel de buboaie sau de ventuze. Dar iată că iar mă las acaparat de amănunte, metodă de descriere mai sugestivă în aparență, dar în realitate de o eficiență limitată, fiindcă numai examinîndu-le în întregimea lor — în funcție, de pildă, de umflarea pulpii sublunare care pe alocuri întindea palidele țesuturi exterioare dar în același timp le făcea să se curbeze pe alocuri în cute și intrînduri cu aspect de cicatrice (astfel încît Luna asta putea fi,

la urma urmei, compusă și din bucăți presate împreună și prost lipite) — așadar, cum spuneam, numai în întregimea lor, ca pe niște viscere bolnave, trebuie să considerăm și amănuntele : cum ar fi, de exemplu, o pădure cu copaci deși ca niște peri negri, ieșind dintr-o ruptură.

— Ți se pare că e drept să continue să se rotească în jurul Soarelui ca și noi ? — spunea Sibyl — Pămîntul e mult mai tare ; va reuși pînă la urmă să deplaseze Luna de pe orbita ei și s-o facă să se rotească în jurul lui. Vom avea un satelit.

Avui grijă să-mi ascund îngrijorarea. Știam cum reacționa Sibyl în aceste cazuri : afișa o atitudine de superioritate, dacă nu chiar de cinism, ca unul care nu se miră niciodată de nimic. Proceda astfel, ca să mă provoace, cred (sau mai exact : sper ; cu siguranță că aș fi fost și mai neliniștit la ideea că proceda astfel din indiferență).

— Și... și... — începui să spun, avînd grijă să formulez o întrebare care să nu dovedească din parte-mi decît o curiozitate obiectivă, și care în același timp s-o oblige totuși pe Sibyl să-mi spună ceva care să-mi calmeze anxietatea (așadar speram încă să obțin asta de la ea, pretindeam încă să fiu liniștit de calmul ei) — și va sta mereu atît de aproape ?

— Asta nu-i nimic — răspunse ea. O să se apropie și mai mult. Și, pentru prima oară, zîmbi. Nu-ți place ? Totuși, acuma că o văd acolo, atît de deosebită, atît de diferită de orice formă cunoscută, și știu că e a noastră, că Pămîntul a capturat-o și că o ține, nu glumă, mie una-mi place, mi se pare — cum să-ți spun — frumoasă.

La această replică, nu-mi mai păsă dacă observă starea mea sufletească.

— Dar nu constituie oare un pericol pentru noi ? întrebai.

Sibyl își strînse buzele cu o expresie care nu-mi plăcea.

— Noi ne aflăm pe Pămînt, Pămîntul are o forță capabilă să țină în jurul lui planete pe cont propriu,

ca şi Soarele. Cum i s-ar putea opune Luna, ca masă, cîmp gravitaţional, orbită, consistenţă ? Sau ai vrea cumva să spui că există vreo comparaţie posibilă ? Luna-i moale, moale, Pămîntul e tare, solid, Pămîntul rezistă.

— Iar Luna, dacă nu rezistă ?

— Oho, forţa Pămîntului va fi în stare s-o ţină la locul ei.

Aşteptai ca Sibyl să-şi termine tura la Observator ca s-o însoţesc pînă acasă. De îndată ce ieşi din oraş, dai de nodul acela în care autostrăzile se ramifică şi se întind peste poduri încălecate unul deasupra celuilalt în traseuri spiralate, susţinute de pilaştri de ciment de diferite înălţimi, de nu mai ştii în ce direcţie o apuci, tot urmărind săgeţile vopsite cu lac alb pe asfalt, iar oraşul pe care de-abia îl lăsaseşi în spate te întîmpină brusc din faţă, cadrilat de lumini între pilaştrii şi volutele spiralei. Luna se afla chiar deasupra, iar oraşul mi se păru fragil, suspendat ca o pînză de păianjen, cu toată sticlăria sa răsunătoare, cu broderiile sale fine de lumină, sub acea excrescenţă care umfla cerul.

Am folosit cuvîntul excrescenţă pentru a numi Luna, dar trebuie să întrebuinţez acelaşi cuvînt pentru a indica noutatea pe care o descoperii în acel moment : din acea Lună-excrescenţă începea să crească o altă excrescenţă, ce se apleca spre Pămînt ca o feştilă de lumînare.

— Ce mai e şi asta ? Ce se întîmplă ? — întrebam, în timp ce o altă curbă ne îndreptase maşina din nou spre întuneric.

— Atracţia terestră provoacă maree solide pe suprafaţa lunară — răspunse Sibyl. Frumoasă consistenţă, n-am ce zice.

Urmînd curbele autostrăzii, ne aflarăm iarăşi cu faţa spre Lună, feştila aceea se alungise mai mult spre Pămînt, încreţindu-se la vîrf ca o mustaţă, şi apoi subţiindu-se la bază ca un peduncul, astfel încît începu să semene cu o ciupercă.

Locuiam într-un *cottage*, aliniat ca atîtea altele de-a lungul uneia din nenumăratele alei dintr-un Spaţiu

Verde nesfîrşit. Ne aşezarăm ca de obicei pe balansoarele de pe verandă, care dădea în *backyard,* dar de data aceasta nu priveam spre jumătatea de acru de lespezi de sticlă care constituiau lotul nostru de spaţiu verde ; ochii ne erau aţintiţi în sus, atraşi ca de un magnet de corpul acela care se afla deasupră-ne şi care semăna cu un fel de caracatiţă. Căci feştilele de pe Lună se înmulţiseră, şi se întindeau spre Pămînt ca nişte tentacule vîscoase, şi din fiecare părea că se prelinge o materie compusă din gelatină, şi păr, şi mucegai, şi bale.

— Spune şi tu dacă un corp ceresc se poate dezintegra în halul ăsta ? — stărui Sibyl. Acum îţi vei da seama de superioritatea planetei noastre. Să vină Luna mai jos, să vină : va sosi şi clipa cînd o să se oprească. Cîmpul gravitaţional al Pămîntului are atîta forţă încît, după ce va fi atras planeta Lună pînă aproape să se izbească de noi, s-o oprească brusc, s-o împingă la o distanţă potrivită şi s-o ţină acolo, făcînd-o să se rotească, şi comprimînd-o pînă ce va deveni o sferă compactă. Nouă ne poate fi recunoscătoare Luna dacă nu se terciuieşte !

Găseam că raţionamentele Sibylei erau convingătoare, întrucît Luna mi se părea şi mie un lucru inferior şi respingător ; totuşi ele nu reuşeau să-mi risipească teama nelămurită. Vedeam cum se răsuceau ramificaţiile lunare în cer cu mişcări sinuoase, ca şi cum ar fi încercat să atingă ceva ori să se încolăcească în jurul vreunui lucru ; oraşul se afla acolo, dedesubt, învăluit într-o aureolă de lumină pe care-o vedeam ivindu-se la orizontul zimţat de umbra *skyline*-ului. Oare se va opri la timp Luna, aşa cum spunea Sibyl, înainte ca vreunul din tentaculele ei să n-apuce să dărîme turla unui zgîrie-nori ? Dar dacă, încă şi mai înainte, una din acele stalactite care nu conteneau să se tot alungească şi să se tot subţieze s-ar desprinde şi ne-ar pica-n cap ?

— S-ar putea întîmpla să-i cadă ceva şi jos — admise Sibyl fără să aştepte s-o întreb — dar ce ne pasă ? Pămîntul e pardosit cu materiale impermeabile,

nedeformabile, lavabile, chiar dacă se scurge ceva din coca asta lunară, se curăţă cît ai bate din palme.

Ca şi cum asigurarea lui Sibyl mi-ar fi dat posibilitatea să văd ceva care începuse nu de mult să se petreacă, exclamai ;

— Uite, cade ceva de sus ! — şi ridicai mîna ca să arăt în aer un nor de picături dense dintr-un fel de ciulama. Dar tocmai în clipa ceea se iscă de pe Pămînt o vibraţie, un ţiuit : iar pe cer, în direcţia opusă straturilor de secreţie planetară care se lăsau în jos, se ridică un nor fin de fragmente solide, învelişul terestru se fărîmiţa ; geamuri incasabile, table de oţel, acoperişuri din materiale izolante erau aspirate de atracţia Lunii ca într-un vîrtej din fire de nisip.

— Pagube minime — spuse Sibyl — şi numai la suprafaţă. Spărturile vor putea fi reparate în scurt timp. E firesc să ne coste ceva capturarea unui satelit ; dar merită, nu-ncape îndoială !

În clipa ceea auzirăm prima pocnitură provocată de căderea pe Pămînt a unui meteorit lunar : un „plici" puternic, un zgomot asurzitor şi în acelaşi timp dezgustător de moale, care nu rămase izolat ci fu urmat de o serie de turtiri explozive, de plesnituri lipicioase izbind din toate părţile. Trecu un timp pînă să ne putem da seama ce cădea : ca să fiu sincer, numai eu întîrziai, deoarece mă aşteptasem ca bucăţile din Lună să fie şi ele luminoase, Sibyl, în schimb, le văzuse din capul locului şi le analiza cu tonul ei dispreţuitor, dar în acelaşi timp cu o neobişnuită indulgenţă :

— Meteoriţi moi, mă întreb dacă s-a mai pomenit aşa ceva, ce vrei... materie lunară.. dar totuşi interesant, în felul său...

Unul rămase agăţat de plasa metalică a gardului îndoită pe jumătate din cauza greutăţii, dar se prăvăli de îndată pe pămînt amestecîndu-se cu el, iar eu începui să văd despre ce era vorba, sau începui să culeg impresii care să-mi permită să-mi formez o imagine vizuală a lucrului ce se petrecea în faţa ochilor mei, şi atunci observai alte pete mai mici răspîndite pe toată suprafaţa lespezilor : ceva ca un noroi format

dintr-o mucozitate acidă pătrundea în straturile terestre, sau mai degrabă ca un parazit vegetal care absorbea tot ceea ce atingea, încorporîndu-l în substanța sa mucilaginoasă, sau un ser în care erau aglomerate colonii de microorganisme învolburate și lacome, sau un pancreas tăiat în bucăți care tindea să se unească din nou deschizîndu-și ca pe niște ventuze celulele fișiilor rupte, sau...

Aș fi vrut să închid ochii, dar nu puteam ; cînd auzii însă vocea Sibylei spunînd :

— Bineînțeles că mă scîrbește și pe mine, dar dacă te gîndești că s-a dovedit, în sfîrșit, că Pămîntul este deosebit și superior, și că noi sîntem de partea asta, cred că am putea pentru o clipă să ne facem și pofta de a ne scufunda înăuntru, fiindcă pînă la urmă... — mă întorsei brusc spre ea. Gura i se întredeschidea într-un surîs pe care nu i-l mai văzusem : un surîs umed, puțin animalic...

Senzația pe care o avui văzînd-o așa se contopi cu spaima provocată în aceeași clipă de căderea uriașului fragment lunar, care scufundă și distruse *cottage*-ul nostru, toată aleea, cartierul rezidențial și o mare parte din provincie, într-un unic haos cald și mieros. Săpînd în materia lunară noaptea întreagă, reușirăm să ieșim la lumină. Mijeau zorile : furtuna de meteoriți încetase ; în jurul nostru Pămîntul era de nerecunoscut, acoperit de un strat gros de noroi plămădit din proliferări verzi și din organisme băloase. Nu se mai vedea nici urmă din vechile noastre materii pămîntești. Luna se îndepărta în cer, palidă, schimbată la rîndul său : ascuțindu-ți privirea, puteai vedea că e acoperită de o pătură deasă de cioburi, așchii și țăndări, lucioase, ascuțite, curate.

Urmarea e cunoscută. După sute de mii de veacuri încercăm să redăm Pămîntului înfățișarea sa naturală de pe vremuri, reconstruim scoarța primitivă terestră din material plastic, ciment, tablă, sticlă, smalț și imitație de piele. Dar cît de departe sîntem ! Cine știe cît timp o să mai fim condamnați să ne scufundăm în dejecție lunară, îmbibată de clorofilă, de sucuri gastrice,

rouă, grăsimi azotoase, smîntînă şi lacrimi ! Ce mult ne mai lipseşte pînă să sudăm plăcile netede şi exacte ale scutului terestru iniţial ca să ştergem — sau măcar să ascundem — adausurile străine şi ostile. Unde mai pui că folosim materiale din ziua de azi, îmbinate la nimereală, produse ale unui Pămînt corupt, care încearcă zadarnic să imite inegalabilele prime substanţe.

Se spune că materialele adevărate, cele de pe vremuri, se găsesc numai pe Lună, vraişte şi nefolosite, şi că ar merita să mergem acolo doar pentru asta, ca să le recuperăm. Nu vreau să am rolul celui care spune într-una numai lucruri neplăcute, dar ştim cu toţii în ce stare se află Luna, expusă furtunilor cosmice, găurită, uzată, roasă. Dacă mergem acolo, vom avea doar deziluzia de a afla că pînă şi materialul nostru de atunci — cauza principală (şi totodată dovada) superiorităţii terestre — este de proastă calitate, fără rezistenţă şi nu mai e bun nici măcar ca fiare vechi. Atunci, pe vremuri, m-aş fi ferit, desigur, să-i dezvălui Sibylei astfel de bănuieli. Dar acum — grasă cum e, ciufulită, leneşă şi înfulecînd cu lăcomie prăjituri cu cremă — ce-mi mai poate spune Sibyl ?

ORIGINEA PĂSĂRILOR

Apariția Păsărilor este relativ tîrzie în istoria evoluției : posterioară apariției tuturor celorlalte clase din regnul animal. Strămoșul Păsărilor — sau cel puțin primul ale cărui urme au fost găsite de paleontologi — Arheopterixul (păstrînd încă unele caracteristici ale Reptilelor din care se trage), apare în Jurasic, cu zeci de milioane de ani în urma primelor Mamifere. Aceasta constituie singura excepție în apariția succesivă a unor grupe de animale tot mai evoluate pe scara zoologică.

Erau vremuri în care nu ne mai așteptam la surprize — *povesti Qfwfq* — pentru noi era limpede cum urmau să se desfășoare lucrurile. Cine apucase să existe, exista, și nu ne rămînea decît să ne descurcăm între noi : cine va ajunge mai departe, cine va rămîne acolo unde era, cine nu va fi în stare să supraviețuiască. Alegerea se făcea dintr-un număr de posibilități limitate.

Iată însă că, într-o bună dimineață, aud afară un cîntec, pe care nu-l mai auzisem. Sau, mai exact (fiindcă nu se știa încă ce era acel cîntec) : aud un sunet pe care nimeni nu-l mai scosese pînă atunci. Ies afară. Văd o vietate necunoscută, care cînta pe o creangă. Avea aripi labe coadă unghii pinteni pene fulgi aripioare ace cioc dinți gușă coarne creastă mărgele și o stea în frunte. Era o pasăre ; voi ați și înțeles, eu, nu ; nu mai văzusem așa ceva. Cîntă : „Koaxpf... Koaxpf... Koaaaccch...", dădu din aripile ei cu dungi de culori schimbătoare, se înălță în zbor, se așeză ceva mai încolo, se apucă din nou să cînte.

Dar aceste povești pot fi redate mai bine cu ajutorul unui șir de desene decît printr-o povestire formată din fraze înșiruite una după alta. Pentru a zugrăvi însă vinieta care să înfățișeze pasărea pe cracă, pe mine holbat și pe toți ceilalți cu nasul în sus, ar trebui să-mi

amintesc mai exact cum erau făcute o mulțime de lucruri pe care le-am uitat de o bună bucată de vreme : în primul rînd, ceea ce eu numesc acum pasăre, în al doilea rînd, ceea ce eu numesc acum „eu", în al treilea rînd, craca, în al patrulea rînd, locul unde stăteam și mă holbam, în al cincilea rînd cum arătau toți ceilalți. Despre toate aceste elemente nu-mi amintesc bine decît faptul că erau cu totul deosebite de cum le-am reprezenta astăzi. Ar fi mai bine să încercați să vă închipuiți singuri seria de viniete cu toate siluetele personajelor la locul lor, pe un fond puternic haşurat, dar încercînd în același timp să nu vă închipuiți nici siluetele și nici măcar fondul. Fiecare personaj va avea balonașul în care sînt cuprinse vorbele pe care le rostește, zgomotele pe care le face, dar nu e nevoie să citiți chiar literă cu literă tot ce e scris acolo, e de ajuns să aveți o idee de ansamblu, după cum vă voi explica.

La început, puteți să citiți o mulțime de semne de exclamație și de întrebare, care țîșnesc din capetele noastre, și asta înseamnă că priveam pasărea plini de uimire — uimire veselă, chef să cîntăm și noi, să imităm acel prim tril, să sărim, cînd o vedeam luîndu-și zborul — dar în același timp plini de teamă, deoarece existența păsărilor dădea peste cap felul de a raționa în care crescusem.

În seria de desene care urmează, se vede cel mai înțelept dintre noi, bătrînul U(h), desprinzîndu-se din grupul unde stăteau ceilalți și spunînd :

— N-o priviți ! E o greșeală ! Și numai ce întinde mîinile, că și cum ar vrea să astupe ochii celor de față. Acu o fac să dispară — spune, sau gîndește, și pentru a reprezenta această dorință a lui am putea trasa o linie în diagonală peste vinietă. Pasărea dă din aripi, ocolește diagonala și se pune la adăpost în colțul celălalt. U(h) se bucură, căci diagonala aceea din mijloc îl împiedică s-o mai vadă. Pasărea lovește cu ciocul linia, o rupe și zboară să se așeze în spinarea bătrînului U(h). Bătrînul U(h), pentru a o face să dispară, încearcă să deseneze deasupră-i două săgeți încrucișate. Pasărea

se așază pe punctul unde se întîlnesc săgeţile şi face un ou. Bătrînul U(h) smulge săgeţile, oul cade, pasărea îşi ia zborul. Urmează o vinietă mînjită toată cu gălbenuş de ou.

Îmi place grozav de mult să povestesc cu desene, dar ar trebui să alternez vinietele de acţiune cu cele de idei, şi să explic de exemplu încăpăţînarea cu care U(h) nu vrea să recunoască existenţa păsării. Închipuiţi-vă deci un pătrăţel din acelea scrise de sus pînă jos, care explică sintetic vinietele precedente de acţiune : *După pieirea Pterozaurilor, se pierduse orice urmă de animale cu aripi de milioane şi milioane de ani.* („În afară de Insecte" s-ar putea preciza într-o notă de subsol).

Zburătoarele reprezentau acum un capitol închis. Nu se spusese oare şi nu se repetase de atîtea ori că tot ceea ce se putuse naşte din Reptile se şi născuse ? În cursul a milioane de ani nu exista nici o formă de fiinţă vie care să nu fi avut ocazia să apară, să populeze lumea şi apoi — nouăzeci şi nouă la sută din cazuri — să decadă şi să dispară. Eram cu toţii de acord asupra acestui lucru : speciile care dăinuiseră erau singurele valoroase, destinate să dea viaţă unor soiuri tot mai selecţionate şi adaptate mediului. Vreme îndelungată fusesem chinuiţi de îndoială cu privire la cine era şi cine nu era monstru, dar de la un timp încoace puteam considera chestiunea asta ca rezolvată : ne-monştri sîntem noi ăştia care ne aflăm aici de faţă, şi monştri sînt toţi cei care ar fi putut să fie dar nu sînt, întrucît succesiunea cauzelor şi a efectelor ne-a favorizat în mod evident pe noi, pe ne-monştri, şi nu pe ei.

Dar dacă acum începeau să-şi facă din nou apariţia tot felul de animale ciudate, dacă Reptilele, învechite cum erau, se apucau nitam-nisam să scoată la iveală articulaţii şi tegumente de care nu se simţise nevoia pînă atunci, dacă, pe scurt, o creatură imposibilă prin definiţie, ca de pildă o pasăre, era totuşi posibilă (şi unde mai pui că putea fi şi frumoasă, ca asta a noastră, plăcută la vedere, cînd se legăna pe foile de ferigă, şi la auz, cînd scotea triluri), ei bine, atunci bariera din-

tre monştri şi ne-monştri era sfărîmată şi totul, dar absolut totul, devenea iarăşi posibil.

Pasărea zburâ departe. (În vinietă se vede o umbră neagră deasupra norilor de pe cer : nu pentru că pasărea ar fi neagră, ci pentru că păsările care se află la depărtare sînt reprezentate astfel). Iar eu o urmării. (Sînt văzut din spate în timp ce înaintez într-un peisaj nesfîrşit de munţi şi păduri). Bătrînul U(h) ţipă după mine :

— Întoarce-te, Qfwfq !

Trecui prin regiuni necunoscute. De mai multe ori crezui că mă rătăcisem (în vinietă e de ajuns ca rătăcirea să fie reprezentată o singură dată) dar auzeam „Koaxpf..." şi ridicînd ochii vedeam pasărea aşezată pe o plantă, ca şi cum m-ar fi aşteptat.

Tot urmărind-o, ajunsei într-un loc în care tufişurile mă împiedicau să văd. Îmi deschisei un loc de trecere : la picioarele mele văzui abisul. Pămîntul se sfîrşea acolo ; stăteam în echilibru pe margine. (Linia în spirală care se înalţa din capul meu reprezintă ameţeala). În jos nu se zărea nimic ; cîţiva nori. Iar pasărea se îndepărta în zbor prin acel gol, şi din cînd în cînd întorcea capul spre mine ca şi cum m-ar fi îndemnat s-o urmez. Dar unde s-o urmez, de vreme ce mai încolo nu era nimic ?

Şi iată că din albeaţa zărilor îndepărtate se ivi o umbră, ca un orizont de ceaţă, ale cărui contururi deveneau tot mai precise. Era un continent care înainta prin gol : i se puteau zări ţărmurile, văile, dealurile, iar pasărea prinse să zboare deasupra lui. Dar care pasăre ? Nu mai era una singură, tot cerul era un filfîit de aripi de toate culorile şi de toate formele.

Aplecîndu-mă peste marginea pămîntului nostru priveam cum se apropia continentul în derivă. „Dă peste noi !" — ţipai şi în clipa aceea pămîntul se cutremură. (Un „bang" scris cu litere de-o şchioapă). După ce se atinseră, cele două lumi începură din nou să se îndepărteze, prin ricoşeu, şi apoi să se unească iar, şi iar să se desfacă. Într-una din aceste ciocniri mă trezii

zvîrlit de partea cealaltă, în timp ce hăul se căsca din nou, despărţindu-mă de lumea noastră.

Privii de jur împrejur : nu recunoşteam nimic. Copaci, cristale, animale, ierburi, totul era diferit. Nu numai păsările populau ramurile, dar şi peşti (e un fel de a vorbi) cu picioare de păianjen sau (să zicem) viermi cu pene. Să nu credeţi acum că aş avea de gînd să vă descriu cum erau formele vieţii de acolo ; n-aveţi decît să vi le închipuiţi cum vă vine la îndemînă, mai ciudate sau mai puţin ciudate, n-are importanţă. Ceea ce are importanţă este faptul că în jurul meu se desfăşurau toate formele pe care lumea le-ar fi putut lua în transformările sale, dar pe care nu le luase, din motive întîmplătoare sau din cauza unei incompatibilităţi fundamentale : formele respinse, irecuperabile, pierdute.

(Pentru a reda această idee ar trebui ca banda de viniete să fie desenată în negativ : cu figuri asemănătoare cu celelalte, dar alb pe negru sau cu capul în jos — presupunînd că ne-am putea da seama care e susul şi care e josul la aceste figuri).

Îngheţasem de groază (în desen, picături de sudoare rece care-mi ţîşnesc pe faţă) privind acele imagini oarecum familiare şi în acelaşi timp cu proporţii şi combinaţii anapoda (figura mea micuţă în alb suprapusă peste umbre negre care ocupă toată vinieta) dar asta nu mă împiedica să cercetez avid tot ce se afla în jurul meu. S-ar fi zis că privirea mea nu numai că nu ocolea monştri, dar îi căuta parcă pentru a se convinge că nu erau monştri pînă-n măduva oaselor şi că la un moment dat groaza va fi înlocuită de o senzaţie plăcută (reprezentată în desen de raze luminoase care brăzdează fondul negru) : că va putea recunoaşte frumuseţea care exista şi acolo, în lumea aceea.

Această curiozitate mă făcuse să mă îndepărtez de coastă şi să pătrund printre colinele spinoase ca nişte enormi arici de mare. Mă rătăcisem acum în inima continentului necunoscut. (Silueta care mă reprezintă a devenit minusculă). Păsările care mai adineauri erau pentru mine o apariţie stranie, începeau să devină pre-

zenţe oarecum familiare. Erau atît de numeroase încît formau un fel de boltă deasupra mea, ridicînd şi coborînd aripile toate deodată (vinieta înţesată de păsări : silueta mea de abia se zăreşte). Altele se aşezaseră pe pămînt, cocoţate pe arbuşti, şi pe măsură ce înaintam se dădeau la o parte. Eram prizonierul lor ? Mă întorsei ca să scap, dar eram înconjurat de pereţi de păsări care nu-mi lăsau decît un singur loc de trecere. Mă împingeau unde voiau ele, toate mişcările lor conduceau spre un anumit punct. Ce se afla oare acolo în fund ? Nu reuşeam să zăresc decît un fel de ou uriaş aşezat de-a lungul, care se întredeschidea încetişor, ca o scoică.

Deodată se căscă. Zîmbii. De emoţie ochii mi se umplură de lacrimi. (Sînt reprezentat numai eu din profil ; ceea ce văd rămîne în afara imaginii). Mă aflam în faţa unei fiinţe de o frumuseţe nemaivăzută. O frumuseţe *diferită,* imposibil de comparat cu vreuna din formele considerate de noi drept frumoase (în desen continuă să fie aşezată în faţa mea în aşa fel încît eu s-o pot vedea, dar cititorul niciodată), şi cu toate acestea *a noastră,* tot ce era mai *al nostru* din lumea noastră (în desen s-ar putea recurge la o reprezentare simbolică : o mînă de femeie, sau un picior, sau un sîn, care se ivesc dintr-o mantie bogată, de pene), în asemenea măsură încît fără ea lumii noastre îi lipsise întotdeauna ceva. Simţeam că ajunsesem în punctul în care converg toate (s-ar putea desena un ochi, un ochi cu gene lungi dispuse ca nişte raze care se transformă într-un vîrtej) şi unde eram gata să fiu înghiţit (sau o gură, întredeschiderea a două buze desenate fin, înalte cît mine, şi eu care zbor aspirat spre limba ce se zăreşte din întuneric).

De jur împrejur, păsări : lovituri de cioc, aripi care fîlfîie, labe cu gheare întinse şi strigătul : „Koaxpf... Koaxpf... koaaaccl..."

— Cine eşti ? întrebai.

Un text explicativ : *Qfwfq în faţa frumoasei Org-Onir-Ornit-Or,* care face ca întrebarea mea să fie inutilă ; după balonaşul care conţine această întrebare ur-

mează un altul ieşit tot din gura mea, cu cuvintele : „Te iubesc !" — afirmaţie la fel de superfluă, urmată imediat de un alt balonaş cuprinzînd întrebarea : „Eşti prizonieră ?" — la care nu aştept răspuns şi într-un al patrulea balonaş, care urmează după celelalte, adaug : „Te voi salva. La noapte vom fugi împreună" !

Desenele care urmează sînt dedicate în întregime pregătirilor de fugă, somnului păsărilor şi monştrilor, într-o noapte luminată de o boltă cerească necunoscută. Un pătrăţel întunecat şi glasul meu :

— Mă urmezi ? — Glasul lui Or răspunde :

— Da.

Vă puteţi imagina o serie de benzi desenate în stil de aventură. *Qfwfq şi Or fug prin continentul Păsărilor*. Alarme, urmăriri, pericole : le las pe seama voastră. Pentru a povesti ar trebui să o descriu cît de cît pe Or : şi nu sînt în stare s-o fac. Închipuiţi-vă deci o figură care se află deasupra mea, dar pe care o ascund şi o ocrotesc în acelaşi timp.

Ajunserăm la marginea hăului. Se iveau zorile. Soarele răsărea palid, luminînd din depărtare continentul nostru. Cum să-l ajungem ? Mă întorsei spre Or : Or îşi desfăcu aripile. (Nu v-aţi dat seama în vinietele precedente că le avea : două aripi largi ca nişte pînze de corabie). Mă apucai de mantia ei. Or îşi luă zborul.

În pozele următoare poate fi văzută Or care zboară printre nori iar capul meu iese din poala ei. Apoi un triunghi de mici triunghiuri negre pe cer : e un stol de păsări care ne urmăresc. Ne aflăm încă în mijlocul hăului, continentul nostru se apropie, dar cîrdul e mai iute. Sînt păsări de pradă, cu ciocuri încovoiate şi ochi de foc. Dacă Or se grăbeşte să atingă pămîntul, vom fi printre ai noştri, înainte ca răpitoarele să ne atace. Forţă, Or, încă cîteva bătăi de aripi : în desenul următor sîntem la adăpost.

Da de unde : iată că stolul ne-a înconjurat. Or zboară printre păsările răpitoare (un triunghi alb înscris într-un alt triunghi plin de triunghiuri negre). Zburăm deasupra ţării mele : ar fi de ajuns ca Or să-şi

strîngă aripile, să se lase jos şi am fi liberi. Dar Or continuă să zboare sus, împreună cu păsările. Ţipai :

— Or, coboară !

Ea întredeschise mantia şi mă lăsă să mă prăbuşesc. („Slaff !"). Stolul, cu Or în mijloc, face stînga împrejur în cer, se întoarce de unde-a venit, se micşorează la orizont. Mă trezii întins pe jos, singur.

(Text explicativ : *În timpul absenţei lui Qfwfq multe lucruri se schimbaseră.)* De cînd fusese descoperită existenţa păsărilor, ideile care călăuzeau lumea noastră intraseră în criză. Ceea ce înainte credeau cu toţii că înţeleseseră, modul simplu şi regulat după care lucrurile erau cum erau, nu mai avea valoare ; sau : aceasta era doar una din nenumăratele posibilităţi ; nimeni nu mai excludea faptul că lucrurile puteau să se petreacă şi în alte feluri cu totul deosebite. S-ar fi zis că acum fiecare se ruşina de a fi aşa cum era de aşteptat să fie, şi că se străduia să afişeze o atitudine neobişnuită, neprevăzută : o atitudine oarecum de pasăre, sau dacă nu chiar de pasăre, măcar una care să nu distoneze faţă de ciudăţenia păsărilor. Nu-mi mai recunoşteam vecinii. Nu că se schimbaseră foarte mult : dar cine avea vreo însuşire inexplicabilă pe care înainte încerca s-o ascundă, acum o scotea în evidenţă. Şi toţi aveau aerul că aşteaptă ceva dintr-o clipă într-alta : nu succesiunea regulată de cauze şi efecte, ca pe vremuri, ci ineditul.

Nu mă simţeam la largul meu. Ceilalţi mă considerau un înapoiat cu idei învechite, de pe vremea de dinaintea păsărilor ; nu înţelegeau că pe mine veleităţile lor păsăreşti nu mă făceau decît să rîd : văzusem cu totul altceva, vizitasem lumea lucrurilor care ar fi putut exista şi nu reuşeam să mi-o scot din minte. Şi cunoscusem frumuseţea prizonieră în inima acelei lumi, frumuseţea pierdută pentru mine şi pentru noi toţi, şi mă îndrăgostisem de ea.

Îmi petreceam zilele pe vîrful unui munte scrutînd cerul pentru a putea vedea dacă vreo pasăre nu-l străbate în zbor. Iar pe creştetul altui munte vecin stătea bătrînul U(h) care privea şi el cerul. Bătrînul U(h) era

considerat tot cel mai înțelept dintre noi, dar atitudinea lui față de păsări se schimbase. Credea că păsările nu constituiau eroarea, ci adevărul — singurul adevăr din lume. Se apucase să interpreteze zborul păsărilor încercînd să citească în el viitorul.

— Ai văzut ceva ? țipa către mine, de pe muntele său.

— Nimic la orizont — spuneam eu.

— Iată una ! țipam cîteodată, sau eu, sau el.

— De unde venea ? N-am apucat să văd din ce parte a cerului a apărut. Spune-mi : de unde ? — întreba el, neliniștit U(h) făcea prevestiri după direcția zborului.

Sau eu eram cel care întreba :

— În ce direcție zbura ? N-am văzut-o ! A dispărut în partea asta sau în cealaltă ? — deoarece speram ca păsările să-mi indice drumul spre Or.

E inutil să descriu în amănunte șiretenia cu care reușii să mă întorc în continentul Păsărilor. În viniete ar trebui povestit cu unul din trucurile care ies bine doar în desen. (Pătrățelul e gol. Sosesc. Ung cu lipici colțul de sus din dreapta. Mă așez în colțul de jos din stînga. Intră o pasăre zburînd din stînga sus. Cînd dă să iasă din pătrățel, acesta îi rămîne lipit de coadă. Continuă să zboare și trage după sine tot pătrățelul agățat de coadă, iar eu, așezat în fund, mă las transportat. Astfel ajung în Țara Păsărilor. Dacă asta nu vă place, n-aveți decît să vă închipuiți altă poveste : principalul este s-ajung acolo).

Ajunsei și mă simții înșfăcat de brațe și de picioare. Eram înconjurat de păsări, una mi se așează pe cap, alta mă lovea cu ciocul pe gît.

— Qfwfq, ești arestat ! te-am prins, în sfîrșit !

Fui închis într-o celulă.

— Mă vor ucide ? — o întrebai pe pasărea temnicer.

— Mîine vei fi dus la judecată și vei afla — spuse ea, cocoțată pe zăbrele.

— Și cine mă va judeca ?

— Regina Păsărilor.

A doua zi fui introdus în sala tronului. Văzusem însă încă mai de mult acel uriaş ou-scoică, ce se întredeschidea. Tresării.

— Deci nu eşti prizoniera păsărilor ! exclamai.

Cineva îmi dădu o lovitură de cioc pe grumaz.

— Pleacă-te în faţa reginei Org-Onir-Ornit-Or !

Or făcu un semn. Toate păsările se opriră. (În desen se vede o mînă fină plină de inele, care se ridică dintr-un maldăr de pene).

— Ia-mă de nevastă şi vei fi salvat — spuse Or.

Se sărbători nunta. Nici despre asta nu vă pot povesti nimic : tot ce mi-a rămas în minte e o învălmăşeală de imagini schimbătoare. Poate că plăteam fericirea cu renunţarea de a înţelege ceea ce trăiam.

O întrebai pe Or :

— Aş vrea să înţeleg.

— Ce ?

— Tot, toate acestea. Arătai de jur împrejur.

— Vei înţelege cînd vei fi uitat tot ceea ce înţelegeai înainte.

Se lăsă noaptea. Scoica-ou servea de tron şi de pat nupţial.

— Ai uitat ?

— Da. Ce ? Nu ştiu ce, nu-mi aduc aminte de nimic.

(Desen cu gîndul lui Qfwfq : *Nu, îmi mai amintesc, sînt pe cale de a uita totul, dar mă străduiesc să-mi amintesc).*

— Vino !

Ne culcarăm împreună.

(Desen cu gîndul lui Qfwfq : *Uit... E frumos să uiţi... Nu, vreau să-mi amintesc... Vreau să uit şi totodată să-mi amintesc... Aşteaptă !... Oh !*

Un fulger marcat cu inscripţia „Flash !“ sau „Evrika !“, cu majuscule.

Pentru o fracţiune de secundă, între pierderea a tot ce ştiusem înainte şi aflarea a tot ce urma să ştiu după, reuşii să îmbrăţişez într-un singur gînd lumea lucrurilor care erau cum erau şi cea a lucrurilor care erau cum ar fi putut să fie şi îmi dădui seama că un

singur sistem cuprindea totul. Lumea păsărilor, a monştrilor, a frumuseţii lui Or era aceeaşi cu cea în care trăisem mereu şi pe care nimeni n-o înţelesese pînă-n miezul ei.

— Or ! Am înţeles ! Tu ! Ce frumos ! Ura ! — exclamai şi mă sculai din pat.

Soţia mea scoase un urlet.

— Acum îţi explic ! spusei, jubilînd. Acum explic totul tuturor !

— Taci — ţipă Or. Trebuie să taci !

— Lumea este una, şi ceea ce este nu se explică decît... proclam.

Or era deasupra mea, încerca să mă înăbuşe (în desen un sîn care mă striveşte) :

— Taci ! Taci !

Sute de ciocuri şi gheare sfîşiau baldachinul patului nupţial. Păsările coborau asupra mea, dar dincolo de aripile lor îmi recunoşteam ţara natală care se contopea cu continentul străin.

— Nu există nici o deosebire ! Monştri şi ne-monştri au stat mereu alături. Ceea ce nu a fost continuă să fie... şi le vorbeam nu numai păsărilor şi monştrilor dar şi celor pe care-i cunoscusem întotdeauna şi care apăreau din toate părţile.

— Qfwfq ! M-ai pierdut ! Păsări ! Pe el !

Şi regina mă respinse.

Băgai de seamă prea tîrziu că ciocurile şi ghearele păsărilor se înverşunau să despartă cele două lumi pe care revelaţia mea le unise.

— Nu, Or, aşteaptă, nu pleca, noi doi împreună. Or, unde eşti ?

Dar între timp mă rostogoleam în gol, printre bucăţi de hîrtie şi pene.

(Păsările sfîşie cu lovituri de cioc şi de gheare paginile desenate. Îşi iau zborul fiecare cu o bucată de hîrtie tipărită în cioc. Pagina care urmează e desenată şi ea ; e reprezentată lumea cum era înainte de

apariția păsărilor și succesivele ei schimbări previzibile. Stau în mijlocul celorlalți cu un aer pierdut. În cer continuă să zboare păsări, dar nimeni nu le mai dă atenție).

Din ceea ce înțelesesem atunci, am uitat totul. Tot ce v-am povestit reprezintă partea pe care o pot reconstitui, completînd cu ipoteze lacunele. N-am încetat niciodată să sper că păsările m-ar putea conduce într-o bună zi la regina Or. Dar păsările care au rămas printre noi or fi oare cele adevărate ? Cu cît le observ mai mult, cu atît îmi aduc aminte mai puțin de ceea ce aș vrea să-mi amintesc. (Ultima serie cu fotografii : o pasăre, aceeași pasăre în prim plan, capul mărit al păsării, un amănunt al capului, ochiul...)

Dacă substanţele care constituiau globul terestru în stadiul incandescent ar fi avut la dispoziţie un timp suficient de lung pentru a se răci şi destulă libertate de mişcare, fiecare din ele s-ar fi separat de celelalte într-un unic cristal uriaş.

Putea să fie şi altfel, ştiu — *comentă Qfwfq* — mie-mi spuneţi : am crezut cu atîta tărie în acea lume de cristal care avea să vie, încît nu mă pot resemna să trăiesc în aceasta, amorfă, fărîmiţată şi cauciucată, de care, pînă la urmă, am avut parte. Alerg şi eu ca toţi ceilalţi, iau trenul în fiecare dimineaţă (locuiesc în New Jersey) ca să mă strecor prin conglomeratul de prisme pe care le văd înălţîndu-se dincolo de Hudson, cu acoperişurile lor ascuţite ; îmi petrec zilele acolo înăuntru, deplasîndu-mă în sus şi-n jos, la dreapta şi la stînga, pe axele orizontale şi verticale care străbat masa aceea solidă şi compactă, sau de-a lungul traseelor obligatorii care mărginesc laturile şi unghiurile. Dar nu cad în cursă : ştiu că sînt pus să alerg printre pereţi netezi şi transparenţi şi printre unghiurile simetrice numai şi numai ca să cred că mă aflu înăuntrul unui cristal, ca să recunosc o formă regulată, un ax de rotaţie, o constanţă a diedrelor ; dar de fapt, nimic din toate acestea nu există. Contrariul da, există : sticla — căci de sticlă sînt şi masele solide care mărginesc străzile, de sticlă şi nu de cristal — o pastă de molecule claie peste grămadă a invadat şi a cimentat lumea, un strat de lavă răcită pe neaşteptate, întărită în forme impuse din afară, în timp ce înăuntru magma e tot aşa cum era şi pe vremea Pămîntului incandescent.

Nu regret de loc acele timpuri : văzîndu-mă nemulţumit de lucrurile din ziua de azi, vă închipuiţi poate că-mi aduc aminte cu nostalgie de trecut, dar

vă înşelaţi. Pămîntul fără crustă era oribil, ce mai : o veşnică iarnă incandescentă, o mlaştină minerală, cu bulboane negre de fier şi nichel scurgîndu-se din fiecare crăpătură spre centrul globului şi cu imense jeturi ţîşnitoare de mercur. Vug şi cu mine ne croiam drum printr-o ceaţă clocotitoare şi nu reuşeam niciodată să atingem un punct solid. O barieră de roci lichide aflate în drum se evapora pe neaşteptate în faţa noastră, prefăcîndu-se într-un nor acid ; ne făceam vînt ca să-l depăşim, dar în aceeaşi clipă îl simţeam cum se condensează şi ne izbeşte ca o furtună de ploaie metalică, umflînd valurile dense ale unui ocean de aluminiu. Substanţa lucrurilor se schimba în jurul nostru din minut în minut, sau, mai exact, atomii treceau de la o stare de dezordine la altă stare de dezordine, apoi din nou la alta : practic, totul rămînea deci la fel. Singura schimbare adevărată ar fi fost aşezarea atomilor într-o ordine oarecare : de fapt, asta căutam Vug şi cu mine, mişcîndu-ne în amestecul de elemente fără puncte de reper, fără un înainte şi fără un după.

Acum situaţia e diferită, recunosc : am un ceas de mînă, compar unghiul format de arătătoarele lui cu cel format de arătătoarele tuturor ceasurilor pe care le văd ; am o agendă în care sînt notate oră de oră sarcinile de serviciu ; am un carnet de cecuri pe ale căror cotoare scad şi adun numere. Mă dau jos din tren la Penn Station, iau metroul, stau în picioare, mă sprijin cu o mînă de bară iar cu cealaltă ţin un ziar desfăcut din care citesc cifrele cotelor de la bursă : intru în joc, adică în jocul de a mă preface că există o ordine în această pulbere, o regularitate în sistem, sau o întrepătrundere de sisteme diferite, dar care pot fi măsurate deşi sînt disproporţionate, aşa încît fiecare grăunte de dezordine să coincidă cu faţeta şlefuită a unei ordini, care se şi fărîmiţează imediat.

Înainte era mult mai rău, nu-ncape-ndoială. Lumea era o soluţie de substanţe în care totul se răspîndea în tot şi dizolva totul. Vug şi cu mine continuam să rătăcim prin ea, să rătăcim aşa rătăciţi

cum eram, aşa rătăciţi cum fusesem întotdeauna, fără să ştim ce am fi putut găsi (sau ce ne-ar fi putut găsi) ca să nu mai rătăcim.

Ne dădurăm seama dintr-o dată : Vug spuse :

— Acolo !

Arăta, în inima unui şuvoi de lavă, ceva care dădea să-şi dobîndească o formă. Era o masă solidă cu feţe regulate şi netede şi cu muchii tăioase : iar aceste feţe şi muchii creşteau încet, s-ar fi zis că în dauna materiei din jur, ba şi forma masei solide se schimba, păstrîndu-şi însă proporţii simetrice... Nu numai forma se deosebea de tot restul, ci şi felul în care lumina pătrundea înăuntru, străbătînd-o şi refractîndu-se. Vug spuse :

— Strălucesc ! Ce multe sînt !

Într-adevăr, nu era numai unul. Pe suprafaţa incandescentă pe care răsăreau înainte numai efemere bule de gaz ţîşnind din măruntaiele pămîntului, ieşeau acum la suprafaţă cuburi, octoedre, prisme, figuri diafane, ce păreau aproape aeriene, goale pe dinăuntru, dar care — aşa cum se văzu imediat — concentrau în ele o nemaipomenită duritate compactă. Scînteierea acestei înfloriturii colţuroase năpădea Pămîntul, iar Vug spuse :

— E primăvară !

O sărutai.

Acum cred că aţi înţeles : faptul că-mi place ordinea nu e, la mine, ca la atîţia alţii, semnul unui caracter supus unei discipline interioare, semnul unei reprimări a instinctelor. Ideea unei lumi absolut regulate, simetrice, metodice se asociază la mine cu acest prim avînt şi primă clocotire a naturii, cu încordarea de dragoste, pe care voi o numiţi eros, în timp ce toate celelalte imagini prin care, după părerea voastră, pasiunea se asociază cu dezordinea, dragostea cu revărsarea fără măsură — precum : fluviu, foc, vîrtej, vulcan — nu sînt pentru mine decît amintirea nimicului, a lipsei de dorinţă, a plictiselii.

Ştiu că greşeam, nu-mi trebui mult ca să-mi dau seama. Iată-ne la punctul de sosire : Vug e pierdută ;

din erosul de diamant nu s-a ales decît praful şi pulberea ; aşa-zisul diamant al cărui prizonier sînt, este de fapt sticlă ordinară. Urmăresc săgeţile de pe asfalt, intru în şir în dreptul stopului şi pornesc mai departe (azi am venit la New York cu maşina) cînd apare culoarea verde (ca în fiecare miercuri deoarece o însoţesc) băgînd în viteza întîia (pe Dorothy la psihanalistul său), încerc să menţin o viteză constantă ca să trec tot pe verde pe Second Avenue. Ceea ce voi numiţi ordine nu e decît o cîrpeală destrămată a dezagregării ; am găsit un loc la parcaj dar peste două ore va trebui să cobor şi să introduc o monedă în aparatul de taxat, dacă uit, îmi vor lua maşina cu o macara.

Visam o lume de cristal, pe vremea aceea ; n-o visam, o vedeam : o primăvară îngheţată şi indestructibilă de cuarţ. Creşteau poliedre înalte ca nişte munţi, diafane : prin grosimea lor apărea umbra celui care stătea de partea cealaltă.

— Vug, tu eşti !

Pentru a o ajunge din urmă mă căţăram pe pereţi netezi ca oglinda ; alunecam în jos ; mă apucam de muchii, rănindu-mă, fugeam de-a lungul perimetrelor înşelătoare şi la fiecare cotitură lumina conţinută de munte era diferită — strălucitoare, lăptoasă, opacă.

— Unde eşti ?

— În pădure !

Cristalele de argint semănau cu nişte arbori subţiri cu crengile în unghi drept. Frunzişuri scheletice de cositor şi de plumb întesau pădurea cu o vegetaţie geometrică.

În mijlocul ei fugea Vug.

— Qfwfq ! Aici e altfel — strigă ea. Auriu, verde, albastru !

O vale de beril se deschidea înconjurată de creste de toate culorile, de la albastrul marin pînă la verdele smaraldului. Eu mă ţineam după Vug cu sufletul împărţit între fericire şi teamă : fericirea de a vedea cum fiecare substanţă din care era alcătuită lumea îşi

găsea o formă definitivă și stabilă, și teama încă nedesluşită ca acest triumf al ordinii în modalităţi atît de deosebite să nu reproducă la o altă scară dezordinea pe care de abia o lăsasem în urmă. Un cristal total, asta visam, un atotcuprinzător topaz-lume : eram nerăbdător ca Pămîntul nostru să se separe o dată de cercul de gaz și pulbere în care se roteau toate corpurile cereşti, să iasă primul din acea împrăştiere inutilă care este universul.

Desigur, dacă cineva ţine cu tot dinadinsul, poate găsi și în stele o ordine, și în galaxii, ba chiar și în ferestrele luminate ale zgîrie-norilor pustii în care personalul de serviciu face curat în birouri între ora nouă și miezul nopţii. Să justifici, asta-i marea problemă, să justifici, dacă nu vrei ca totul să se prăbuşească în jurul tău. Astăseară cinăm în oraş, într-un restaurant pe o terasă la etajul douăzeci și patru. E o cină de afaceri ; sîntem în şase ; e și Dorothy acolo, și nevasta lui Dick Bemberg. Mănînc stridii, privesc o stea care se numeşte (dacă o fi chiar aceea) Betelgeuse. Stăm de vorbă : noi, despre producţie, doamnele, despre consum. De altfel, e greu să priveşti bolta cerească ; luminile Manhattan-ului se dilată într-un halo care se confundă cu luminile cerului.

Minunea cristalelor e totuna cu reţeaua atomilor care se repetă fără întrerupere : asta nu voia Vug să înţeleagă. Ceea ce îi plăcea ei — îmi dădui repede seama — era să descopere deosebirile, fie cît de neînsemnate, neregularităţile, imperfecţiunile din cristale.

— Dar ce poate conta un atom ceva mai anapoda, sau un clivaj cam strîmb — spuneam eu — într-un corp solid destinat să se mărească la infinit în conformitate cu o schemă regulată ? Noi tindem către cristalul unic, către cristalul uriaş...

— Mie-mi place cînd sînt o mulţime din astea mai mici — spunea ea.

Ca să mă contrazică, desigur ; dar, adevărul era că răsăreau mii de cristale în acelaşi timp și pătrundeau unul în altul oprindu-și creşterea în locul unde

veneau în contact, nereuşind niciodată să-şi asimileze în întregime roca lichidă din care se formaseră : lumea nu tindea aşadar să se compună într-o figură tot mai simplă, ci se închega într-o masă sticloasă din care prisme şi octoedre şi cuburi păreau că se luptă să se elibereze şi să pună stăpînire pe toată materia...

Deodată explodă un crater, din care se revărsă o cascadă de diamante.

— Uită-te, ce mari sînt ! — exclamă Vug.

Din toate părţile erupeau vulcani : un continent de diamant răsfrîngea lumina soarelui într-un mozaic de solzi de culoarea curcubeului.

— Nu spuneai că îţi plac cu atît mai mult cu cît sînt mai mici ? îi amintii.

— Nu. Alea ! Enorme ! Le vreau ! şi se aruncă într-acolo.

— Mai sînt şi altele mult mai mari ! spusei, arătînd în sus. Strălucirea te orbea : eu şi vedeam un munte-diamant, un lanţ cu faţetele irizate, o nestemată podiş, un Himalaia-Kohinoor.

— Ce să fac cu el ? Mie-mi plac alea care se pot lua ! Vreau să le am ! — căci Vug avea deja mania posesiei.

— Diamantul ne va avea pe noi : el e mai tare ! spusei.

Greşeam, ca de obicei : diamantul fu avut, dar nu de noi. Cînd trec prin faţă la Tiffany's mă opresc să privesc vitrinele, contemplu diamantele prizoniere, cioburi ale lumii noastre pierdute. Zac în sicrie de catifea, înlănţuite în argint şi platină ; cu ajutorul imaginaţiei şi al memoriei le măresc, le redau dimensiunile de rocă, de grădină, de lac, îmi închipui umbra albăstruie a lui Vug care se oglindeşte în ele. Ce zic, mi-o închipui ; e chiar ea, Vug, făcîndu-şi loc printre diamante. Mă întorc : e fata care priveşte vitrina în spatele meu, pe sub părul ce-i cade pe frunte.

— Vug ! — spun. Diamantele noastre !

Rîde !

— Eşti chiar tu ? — întreb. Cum te cheamă ?

Îmi dă numărul ei de telefon.

Ne aflăm printre lespezi de sticlă : eu trăiesc într-o ordine falsă, aș vrea să-i spun, lucrez în East-Side, locuiesc în New Jersey, pentru week-end Dorothy a invitat familia Bemberg, împotriva ordinei false dezordinea falsă n-are nici o putere, ne-ar trebui diamantul, nu să-l avem noi pe el, ci diamantul să ne aibă pe noi, diamantul liber în care umblam liberi Vug și cu mine...

— Am să te chem la telefon — îi spun, numai și numai din dorința de a mă certa din nou cu ea.

Atunci cînd, într-un cristal de aluminiu, întîmplarea împrăștie atomi de crom, transparența se colorează într-un roșu închis : așa înfloreau la picioarele noastre rubinele.

— Ai văzut ? — spunea Vug. Nu sînt frumoase ?

Nu puteam să străbatem o vale de rubine fără să ne ciorovăim.

— Da, spuneam eu, pentru că regularitatea hexagonului...

— Uf ! — ofta ea — Spune-mi, mă rog, dacă fără atomi străini care să apară acolo, ar mai exista rubine !

Eu mă înfuriam. Mai frumos sau mai puțin frumos, puteam să discutăm la nesfîrșit. Singurul lucru sigur era că Pămîntul îi îndeplinea lui Vug dorințele. Lumea lui Vug erau fisurile, crăpăturile prin care lava se ridică topind roca și amestecînd minereurile în concrețiuni de neprevăzut. Cînd o vedeam cum mîngîie pereții de granit, mi se rupea inima gîndindu-mă la tot ce se pierduse acolo din exactitatea feldspaturilor, a micăi, a cuarțurilor. Vug părea că se bucură doar de împestrițarea măruntă a feței lumii. Cum ne-am fi putut înțelege ? Pentru mine avea valoare numai creșterea omogenă, de nescindat, liniștea dobîndită, pentru ea tot ce era separație și amestec, una ori alta, sau amîndouă împreună. Trebuia să ne dobîndim și noi doi o înfățișare (nu aveam nici formă, nici viitor) : eu îmi închipuiam o lentă expansiune uniformă, după exemplul cristalelor, pînă la

punctul în care cristalul-eu ar fi pătruns şi s-ar fi sudat cu cristalul-ea şi poate că împreună am fi devenit unul şi acelaşi lucru cu cristalul-lume ; ea părea să ştie că legea materiei vii va fi despărţirea şi regăsirea la nesfîrşit. Să fi avut deci Vug dreptate ?

E luni ; îi telefonez. E aproape vară. Petrecem o zi împreună la Staten Island, întinşi pe plajă. Vug priveşte cum i se scurg firişoarele de nisip printre degete :

— Ce de cristale mititele... — spune.

Lumea fărîmiţată care ne înconjoară este pentru ea cea de atunci, cea pe care împreună o aşteptam să se nască din lumea incandescentă. Desigur, tot cristalele continuă să dea formă lumii, fărîmîndu-se, reducîndu-se la starea de cioburi aproape invizibile, rostogolite de valuri, contopite cu atîtea elemente dizolvate în mare, care din toate plămădeşte roci abrupte, recifuri conglomerate, de sute de ori dizolvate şi refăcute, şisturi, ardezie, marmură de o netedă albeaţă, simulacre a ceea ce ar fi putut să fie şi care niciodată nu va fi.

Şi mă cuprinde din nou încăpăţînarea de pe vremea cînd începusem să văd limpede că partida era pierdută, şi că scoarţa Pămîntului era pe cale să devină un amestec de forme disparate, iar eu nu voiam să mă resemnez, ci, la fiecare discontinuitate a porfirelor pe care Vug mi le arăta veselă, la fiecare bucată de sticlă care ieşea la iveală din bazalt, voiam să mă conving că era vorba doar de nişte neregularităţi aparente, care făceau parte dintr-o structură regulată mult mai vastă, în care fiecărei asimetrii pe care credeam că o observăm îi corespundea de fapt o reţea de simetrii atît de complicată, încît nu ne puteam da seama de existenţa ei, şi încercam să calculez cîte miliarde de laturi şi de unghiuri diedre trebuia să aibe acest cristal labirintic, acest hipercristal care cuprindea în sine cristale şi ne-cristale.

Vug şi-a adus pe plajă un mic radio cu tranzistori.

— Totul vine de la cristal — spun eu — chiar şi muzica pe care o auzim.

Știu bine însă că nu-i așa ; cristalul tranzistorului este un cristal găunos, fals, plin de impurități, de rupturi în țesătura atomilor.

Ea spune :

— Ai idei fixe.

Și vechea noastră ceartă continuă : vrea să mă facă să recunosc că adevărata ordine este cea care poartă în sine impuritatea, distrugerea.

Vaporul acostează la Battery, e seară, din rețeaua iluminată a prismelor-zgîrie-nori nu văd acum decît găurile întunecate, breșele. O însoțesc pe Vug acasă ; urc. Locuiește în Downtown, are un studio fotografic. Privind în jurul meu nu văd decît perturbări în ordinea atomilor : tuburi luminescente, televizorul, îngrămădirea de mici cristale de argint pe plăcile fotografice. Deschid frigiderul, iau cuburi de gheață pentru whisky. De la tranzistor se aude un sunet de saxofon. Cristalul care a ajuns să fie lumea, să facă lumea transparentă sieși, să o răsfrîngă în infinite imagini spectrale nu este al meu : e un cristal ros, pătat, impur. Victoria cristalelor (și a lui Vug) nu este altceva decît înfrîngerea lor (și a mea). Aștept să se termine discul cu Thelonious Monk și-i spun.

Condiţiile vieţii, de pe vremea cînd ea se desfăşura încă în oceane, nu s-au schimbat prea mult pentru celulele corpului omenesc scăldate de unda primordială care continuă să ne curgă în artere. Sîngele nostru are o compoziţie chimică analoagă celei a mărilor şi oceanelor originare, din care primele celule vii şi primele fiinţe pluricelulare îşi extrăgeau oxigenul şi celelalte elemente necesare vieţii. O dată cu evoluţia organismelor mai complexe, problema menţinerii unui număr cît mai mare de celule în contact cu mediul lichid nu s-a mai putut rezolva doar prin expansiunea suprafeţei exterioare: au fost avantajate organismele dotate cu cavităţi, în interiorul cărora putea pătrunde apa mării. Dar numai prin ramificarea acestor cavităţi într-un sistem de circulaţie sanguină a putut fi asigurată distribuţia oxigenului pe ansamblul celulelor, făcîndu-se posibilă în acest fel viaţa terestră. Marea în care fiinţele vii au fost un timp scufundate, se află închisă acum în corpurile lor.

La drept vorbind, nu m-am schimbat prea mult: înot, continui să înot în aceeaşi mare caldă — *spuse Qfwfq* — adică nu s-a schimbat interiorul, ceea ce înainte era exteriorul în care înotam, la lumina soarelui, în care continui de fapt să înot, în întuneric, şi acum cînd se află în interior; ceea ce s-a schimbat este exteriorul, exteriorul de acuma care înainte era interiorul de atunci; acesta da, s-a schimbat într-adevăr, dar n-are cine ştie ce importanţă. Am spus că n-are importanţă şi voi una-două, săriţi cît colo: cum adică exteriorul n-are cine ştie ce importanţă? Dar eu voiam să spun doar că, dacă stai să judeci, din punctul de vedere al exteriorului de atunci (adică al interiorului de acum), ce e de fapt exteriorul de acum? E partea care rămîne uscată, atît şi nimic mai

mult : partea unde nu ajung nici fluxul, nici refluxul ; bineînțeles că are importanță și partea aceea, întrucît exteriorul, de cînd a ajuns să fie exterior, de cînd adică exteriorul acela stă la vedere afară, se crede că e mai demn de considerație decît interiorul, dar de fapt avea importanță și pe vremea cînd se afla înăuntru, fie și într-un cadru — așa se credea pe atunci — mai restrîns, asta voiam să spun, mai puțin demn de considerație. Pe scurt, începem imediat să vorbim despre ceilalți, adică despre cei care nu sînt eu, adică despre aproapele, avînd în vedere că puneți problema în felul ăsta : știi că aproapele există pentru că e în exterior, se-nțelege de la sine, într-un exterior ca exteriorul de acum, dar pe vremuri, cînd tocmai în exterior înotai, în oceanul acela dens și cald, și atunci existau ceilalți, mișunau, în acel exterior de pe vremuri ; aceasta înseamnă că putem afla de existența celorlalți și prin intermediul unui exterior aidoma exteriorului de pe atunci, adică aidoma interiorului de acum, și iată că tocmai în clipa asta, i-am cedat locul la volan doctorului Cècere, la stația de benzină din Codogno, iar lîngă el, în față, s-a așezat Jenny Fumagalli, eu rămînînd în spate cu Zylphia, exteriorul, ei da, ce e exteriorul ? un mediu uscat, sărac în semnificații, puțin cam turtit (ne-nghesuim patru inși într-un Volkswagen), în care totul e indiferent și poate fi înlocuit, Jenny Fumagalli, Codogno, doctorul Cècere, stația de benzină, cît despre Zylphia, în clipa în care am pus mîna, la aproximativ 15 kilometri de Casalpusterlengo, pe genunchiul ei, sau ea a fost cea care m-a atins prima, nu-mi mai dau seama, în așa măsură tind să se confunde evenimentele din afară, ceea ce am simțit, adică senzația care-mi venea din afară era o biată senzație în comparație cu cea care-mi răscolea sîngele și pe care o simțisem încă de pe vremea cînd înotam împreună în același ocean fierbinte și învăpăiat, Zylphia și cu mine.

Adîncimile submarine erau de un roșu cum nu se mai vede acum decît în interiorul pleoapelor, iar

razele soarelui pătrundeau luminîndu-le în văpăi şi scînteieri. Pluteam la întîmplare, tîrîţi de un curent întunecat, uşor ca o adiere, dar în acelaşi timp destul de puternic pentru a ne ridica pe valuri înalte şi a ne prăvăli în bulboane. Zylphia, cînd se scufunda sub mine într-un vîrtej violet, aproape negru, cînd plutea deasupra mea înălţîndu-se spre dungile de un roşu mai aprins care se întindeau sub bolta luminoasă. Toate acestea le simţeam prin straturile suprafeţei noastre dilatate pentru a menţine un contact cît mai extins cu acea mare hrănitoare, deoarece la fiecare du-te-vino al valurilor, treceau din afară în lăuntrul nostru o mulţime de substanţe de toate soiurile, chiar şi fier, pe scurt lucruri sănătoase, şi în adevăr niciodată nu m-am simţit mai bine ca atunci. Sau, ca să mă exprim mai exact : mă simţeam bine întrucît dilatîndu-mi suprafaţa, spoream posibilităţile de contact între mine şi acest exterior al meu atît de preţios, dar în acelaşi timp, pe măsură ce se măreau zonele îmbibate de soluţie marină ale corpului meu, îmi creştea şi volumul, iar elementul din afară nu mai pătrundea într-o zonă din ce în ce mai voluminoasă dinăuntrul meu, aridă şi surdă — greutatea acestei grosimi uscate şi toropite pe care o purtam în mine constituind singurul lucru care-mi umbrea, care ne umbrea fericirea, fericirea noastră, a Zylphiei şi a mea, deoarece, cu cît mai splendid se desfăşura în mare, cu atîta creştea şi în ea o îngroşare inertă şi opacă, ce nu era şi nici nu putea fi udată, rămînînd neatinsă de fluxul vital, surdă la mesajele pe care i le transmiteam prin vibraţia undelor. Din acest punct de vedere, aş putea spune că acum e mai bine decît înainte ; acum cînd straturile suprafeţei de atunci, desfăşurate în afară, s-au întors spre interior, întocmai cum se întoarce pe dos o mănuşă ; acum cînd tot exteriorul ni s-a înghesuit în interior şi pătrunde în noi prin ramificaţii filiforme, ei, da ! aş putea spune că e mai bine, dacă zona opacă şi surdă nu ar fi fost şi ea proiectată în afară, ajungînd să se întindă pe distanţa dintre haina mea de tweed şi peisajul schim-

bător al văii Lodigiana de Jos, înconjurîndu-mă, colcăind de prezenţe nedorite cum ar fi aceea a doctorului Cècere, cu toată îngroşarea pe care desigur înainte doctorul Cècere ar fi închis-o în sine — în felul său prostesc de a se dilata uniform ca o minge — dar care acuma se lăfăia în faţa mea pe o suprafaţă nejustificat neregulată şi accidentată, mai ales în regiunea cefii plinuţe şi pline de coşuri, strînsă în gulerul tare în momentul în care spunînd : — Ei, ei, voi doi din spate ! — mutase oglinda retrovizoare şi observase fără îndoială mişcările mîinilor mele şi ale Zylphiei, ale bietelor noastre mîini exteriore, ale mîinilor noastre cu o biată sensibilitate care urmăresc amintirea a ceea ce fusesem pe cînd înotam, sau amintirea care înoată în noi, sau prezenţa acelei părţi din mine şi din Zylphia care continuă să înoate sau să fie înotat, împreună, ca atunci.

Iată o precizare pe care aş putea-o introduce pentru a reda mai bine ideea de înainte şi de acum : înainte înotam şi acum sîntem înotaţi ; dar judecînd mai bine prefer să n-o fac, deoarece în realitate înotam în acelaşi fel ca acuma şi atunci cînd marea era în afară, fără ca voinţa mea să intervină, deci eram înotat şi atunci, nici mai mult nici mai puţin ca acum, un curent mă înconjura şi mă purta de ici colo, o undă dulce şi moale, în care Zylphia şi cu mine ne tolăneam învîrtindu-ne, plutind în abise transparente de culoarea rubinului, ascunzîndu-ne, între filamente de culoarea peruzelei ce porneau din fundul mării, dar aceste senzaţii de mişcare erau doar — staţi să vă explic — erau datorate cui anume ?, erau datorate unui fel de pulsaţie generală, nu, nu aş vrea să fac o confuzie cu situaţia de acuma, deoarece de cînd marea e închisă înlăuntrul nostru, e firesc ca, mişcîndu-se, să dea acest efect de piston, dar pe vremea aceea, nici vorbă nu putea fi de piston, întrucît ar fi trebuit să ne imaginăm un piston fără pereţi, o cameră de explozie cu un volum infinit aşa cum infinită era şi marea, ba chiar oceanul în care eram scu-

fundaţi, în timp ce acum totul e pulsaţie şi palpitaţie, şi zumzet, şi trosnet, înăuntrul arterelor şi în afară, marea din artere care circulă mai repede în clipa în care simt mîna Zylphiei căutîndu-mă, sau mai degrabă, în clipa în care simt cum se accelerează ritmul în arterele Zylphiei cînd simte mîna mea căutînd-o (cele două ritmuri sînt încă acelaşi ritm al aceleiaşi mări care se unesc dincolo de contactul degetelor flămînde) ; dar şi în afară, opacitatea înfometată care încearcă să imite surd palpitaţia şi zumzetul, şi troznetul dinăuntru, şi vibrează în acceleratorul de sub piciorul doctorului Cècere, şi întregul şir de maşini oprite la ieşirea de pe autostradă încearcă să repete pulsaţia oceanului îngropat înlăuntrul nostru, al roşului ocean de pe vremuri fără ţărmuri sub soare.

Senzaţia de mişcare pe care acest şir de automobile oprite o transmite trosnind este falsă ; apoi se urneşte, dar e ca şi cum ar fi rămas pe loc, mişcarea e simulată, nu face decît să repete tăbliţele indicatoare şi dungile albe şi caldarîmul ; întreaga călătorie nu e în fond decît un simulacru de mişcare în nemişcarea şi indiferenţa a tot ce se află în afară. Doar marea se mişca şi se mişcă, şi afară, şi înăuntru, doar în mişcarea aceea Zylphia şi cu mine ne dădeam seama unul de prezenţa celuilalt, chiar dacă atunci nici nu ne atingeam, chiar dacă pluteam eu ici şi ea colo, dar era de ajuns ca marea să-şi accelereze ritmul ca să-mi şi dau seama de prezenţa Zylphiei, de prezenţa ei diferită de cea a doctorului Cècere, de exemplu, care totuşi se afla şi el acolo şi pe atunci şi a cărui prezenţă o simţeam tot aşa, printr-o acceleraţie de acelaşi tip dar cu o sarcină contrară, cu alte cuvinte acceleraţia mării (iar acuma a sîngelui) cînd era vorba de Zylphia era (este) ca un fel de înot spre ea, sau ca un înot în care ne urmăream din joacă, în timp ce acceleraţia (a mării atunci, iar acum a sîngelui) cînd era vorba de doctorul Cècere era (şi este) ca un înot înapoi pentru a mă feri de el, sau ca un înot împotriva lui ca s-o ia din loc, toate acestea fără ca distanţele dintre noi să se schimbe.

Acum accelerează doctorul Cècere (cuvintele folosite sînt aceleaşi dar sensul e schimbat) şi depăşeşte în curbă o Flaminia, dar accelerează din cauza Zylphiei, pentru a o distrage printr-o manevră periculoasă, o falsă manevră periculoasă, de adevăratul înot care o uneşte cu mine : spun falsă ca manevră, deoarece de periculoasă e periculoasă, un pericol adevărat, adică priveşte interiorul nostru care ar putea ţîşni în exterior la o ciocnire ; dar ca manevră nu schimbă absolut nimic, distanţele între Flaminie, curbă şi Volkswagen pot avea valori şi raporturi diferite fără să se întîmple nimic esenţial, aşa cum nimic esenţial nu se întîmplă nici cu Zylphia căreia puţin îi pasă de depăşirile doctorului Cècere, cel mult se va înveseli Fumagalli Jenny : — Dumnezeule, ce mai aleargă maşina asta ! — iar veselia ei, presupunînd că e provocată de bravadele automobilistice ale doctorului Cècere, este de două ori nejustificată, întîi pentru că lăuntrul ei nu transmite nimic care să justifice veselia, în al doilea rînd se înşeală asupra intenţiilor doctorului Cècere care la rîndul lui se înşeală crezînd că săvîrşeşte cine ştie ce ispravă făcîndu-l pe grozavul, aşa cum se înşela înainte Jenny Fumagalli asupra intenţiilor mele, cînd stăteam eu la volan iar ea alături de mine, în timp ce doctorul Cècere, aşezat în spate lîngă Zylphia, se înşela şi el, concentraţi cum erau — Fumagalli şi el — asupra dispoziţiei aparente a straturilor de îngroşare uscată, neştiutori cum erau — umflaţi amîndoi ca nişte mingi — că singurul lucru adevărat care se întîmplă este înotul părţii scufundate din noi ; şi uite-aşa, povestea asta prostească de depăşiri care nu înseamnă nimic, o depăşire de obiective fixe, imobile, ţintuite, continuă să se suprapună peste povestea înotului nostru liber şi adevărat, să caute un sens — în felul prostesc de care e în stare — amestecînd în toate pericolul care ne paşte sîngele, posibilitatea ca sîngele nostru să devină o mare de sînge, o falsă mare de sînge care n-ar mai fi nici mare nici sînge.

Trebuie să specific în grabă, înainte ca printr-o depășire nebunească a unui camion cu remorcă doctorul Cècere să facă zadarnică orice specificare, felul în care anticul sînge-mare comun era comun și în același timp individual pentru fiecare din noi și în ce fel putem continua să înotăm în el ca atare și în ce fel nu putem : este o explicație care nu știu dacă poate fi dată în mod concis întrucît ca întotdeauna cînd se vorbește despre această substanță generală, explicația nu poate fi dată în termeni generali ci trebuie să se schimbe în funcție de raportul existent între unul și ceilalți, cu alte cuvinte totul trebuie început de la capăt. Deci : faptul de a avea în comun elementul vital era cît se poate de frumos întrucît distanța dintre mine și Zylphia era umplută și ne puteam simți în același timp ca doi indivizi deosebiți și ca un tot unic, lucru care prezintă desigur avantaje, dar cînd știi că acest tot unic cuprinde și prezențe absolut insipide, ca de pildă Jenny Fumagalli, sau, mai rău, de-a dreptul insuportabile ca doctorul Cècere, atunci mulțumesc și n-am cuvinte, situația devine mult mai puțin atrăgătoare. Și tocmai atunci intră în joc instinctul de reproducere : ne apucă, vreau să zic, pe Zylphia și pe mine, sau în orice caz, mă apucă pe mine dorința, dar cred că și pe ea, de vreme ce accepta, dorința de a înmulți prezența noastră în marea-sînge în așa fel încît noi să profităm tot mai mult de ea iar doctorul Cècere tot mai puțin, și avînd în vedere că eram înzestrați cu celule de reproducție tocmai în acest scop, ne dedam cu mare rîvnă și entuziasm fecundației, adică eu fecundam tot ce era fecundabil în ea, în așa fel încît prezența noastră să se mărească atît în cifre absolute cît și în procente, iar doctorul Cècere (deși se chinuia și el în mod stîngaci să se reproducă) să rămînă într-o minoritate, o minoritate — acesta era visul, aproape delirul care mă cuprindea — tot mai restrînsă, neînsemnată, zero virgulă zero zero etcaetera la sută, și să sfîrșească dispărînd în norul des al urmașilor noștri ca într-un banc de sardele lacome și fulgerătoare care să-l în-

ghită bucăţică cu bucăţică, îngropîndu-l înăuntrul straturilor noastre uscate interne, bucăţică cu bucăţică, acolo unde curentul marin nu l-ar mai fi ajuns, şi atunci marea-sînge s-ar fi contopit cu noi, adică tot sîngele ar fi fost în fine sîngele nostru.

Aceasta este dorinţa secretă pe care o simt, privind grumazul doctorului Cècere din faţa mea : să-l fac să dispară, să-l mănînc, sau nu atît să-l mănînc eu, deoarece îmi face puţină greaţă (dat fiind coşurile), ci să emit, să proiectez în afara mea (în afara întregului Zylphia-eu) un banc de sardele lacome (din mine — sardele, din Zylphia-mea-sardele), care să-l înghită pe doctorul Cècere, să-l împiedice să se folosească de un sistem sangvin (şi nu numai de asta ci şi de un motor cu explozie, de iluzoria folosire a unui stupid motor cu explozie) şi avînd în vedere că tot sîntem la acest capitol s-o înghită şi pe pisăloaga aia de Fumagalli, care, din cauza faptului că stătusem lîngă ea, şi-a băgat în cap că i-am făcut curte, eu căruia nici măcar nu-mi păsa de ea, iar acum spune cu glăsciorul ăla al ei : — Fii atentă, Zylphia... (aşa, din răutate) — îl cunosc eu pe domnul ăsta... — numai ca să insinueze că eu fac acum cu Zylphia ce făcusem înainte cu ea, dar ce poate şti ea din ceea ce se întîmplă într-adevăr între mine şi Zylphia, din faptul că eu cu Zylphia continuăm vechiul nostru înot în abisurile purpurii ?

Reiau firul deoarece am impresia că a intervenit o neînţelegere : a-l mînca pe doctorul Cècere, a-l înghiţi, era felul cel mai potrivit pentru a-l separa de marea-sînge de pe vremea cînd sîngele era mare, cînd lăuntrul de acuma era afară iar ceea ce era atunci afară se află înăuntru ; dar de fapt acum dorinţa mea secretă e de a-l face pe doctorul Cècere să devină un simplu exterior, de a-l lipsa de un interior de care se bucură în mod abuziv, de a face să se risipească marea pierdută înlăuntrul fiinţei sale pleonastice, pe scurt, visul meu este de a emite împotriva lui nu atît un banc de eu-scrumbii, cît o rafală de eu-proiectile,

un ta-ta-ta care să-l ciuruiască din cap pînă-n picioare, făcînd să-i țîșnească pînă la ultima picătură sîngele lui negru, dorință care se împletește în același timp cu aceea de a mă reproduce cu Zylphia, de a înmulți împreună cu Zylphia circulația sîngelui nostru într-un pluton sau un batalion de urmași răzbunători armați cu puști automate pentru a-l ciurui pe doctorul Cècere : iată ce-mi sugerează acum instinctul meu sîngeros (dar în mare taină, dată fiind comportarea mea statornică de om civilizat și bine crescut, întocmai ca și voi), instinct sîngeros legat de sîngele înțeles ca „sîngele nostru", pe care-l port în mine la fel ca și voi, în mod civilizat și bine crescut.

Pînă aici s-ar părea că totul e limpede : dar trebuie să țineți seama de faptul că, pentru a expune cu claritate lucrurile, le-am simplificat atît de mult încît nu sînt sigur dacă pasul făcut înainte este într-adevăr un pas înainte. Deoarece din clipa în care sîngele devine „sîngele nostru", raportul dintre noi și sînge se schimbă, ceea ce contează este sîngele în măsura în care este al „nostru", iar tot restul, inclusiv noi, contează mai puțin. Astfel că în impulsul meu spre Zylphia exista, în afară de dorința de a avea tot oceanul pentru noi, și dorința de a pierde acest ocean, de a ne nimici în ocean, de a ne distruge, de a ne sfîșia, sau — ca să luăm lucrurile în ordinea lor — de a o sfîșia pe ea, pe Zylphia, pe iubita mea, de a o face bucăți, de a o mînca. Iar ea la fel : ceea ce voia ea era să mă sfîșie, să mă mănînce, să mă înghită, chiar asta voia. Pata portocalie a soarelui văzută din adîncurile mării se unduia ca o meduză iar Zylphia țîșnea printre dungile luminoase roasă de dorința de a mă roade, iar eu mă zvîrcoleam între firele învălmășite de întuneric care se înălțau de pe fund ca niște alge lungi și ondulate cu reflexe liliachii, ars de pofta de a o mușca. Și în sfîrșit acolo, pe bancheta din spate a Volkswagenului, la o cotitură bruscă, am fost aruncat peste ea și mi-am înfipt dinții în pielea ei, acolo unde croiala în stil „american" a mînecilor lasă umerii descoperiți, iar ea mi-a băgat unghiile ei ascuțite între

nasturii de la cămaşă, iar asta se datorează tot vechiului impuls care înainte tindea să o scoată (sau să mă scoată) din viaţa marină şi acum tinde în schimb să scoată marea din ea, din mine, sau în orice caz, să îndeplinească trecerea de la elementul înflăcărat al vieţii la cel palid şi opac, adică absenţa noastră din ocean sau absenţa oceanului din noi.

Acelaşi impuls acţionează aşadar cu îndîrjire amoroasă între mine şi ea şi cu îndîrjire duşmănoasă împotriva doctorului Cècere : pentru fiecare dintre noi nu există altă cale de a intra în raport cu ceilalţi, adică, vreau să spun că tot acest impuls hrăneşte propriul raport cu ceilalţi în formele cele mai diferite şi mai de nerecunoscut, ca atunci cînd doctorul Cècere depăşeşte maşini cu capacitate mai mare decît a lui, chiar şi o Porsche, cu intenţii dispreţuitoare faţă de aceste maşini superioare, cu intenţii nechibzuite de dragoste faţă de Zylphia, şi în acelaşi timp răzbunătoare faţă de mine şi autodistractive faţă de el. Astfel, prin risc, lipsa de însemnătate a exteriorului reuşeşte să se împletească cu elementul esenţial, cu marea în care eu şi cu Zylphia continuăm să săvîrşim zborurile noastre nupţiale de fecundaţie şi distrugere : întrucît riscul vizează nemijlocit sîngele, sîngele nostru, şi dacă n-ar fi vorba decît de sîngele doctorului Cècere (şofer care în primul rînd nu respectă regulile de circulaţie) ar fi cazul să-i dorim măcar să iasă din şosea, dar este vorba şi de noi toţi, de riscul unei posibile întoarceri a sîngelui nostru de la întuneric la lumină, de la sîngele separat al ficăreia la sînge amestecat, falsă întoarcere, pe care noi toţi ne prefacem c-o uităm în jocul nostru ambiguu ; deoarece interiorul de acuma, de îndată ce se varsă, devine exteriorul de acuma şi nu se mai poate niciodată preface în exteriorul de atunci.

Astfel eu şi cu Zylphia, aruncîndu-ne unul asupra celuilat, ne jucam provocîndu-ne vibraţii în sînge, adică încercînd ca fiorii falşi ai exteriorului searbăd să ajungă la intensitatea celor care vibrau în fundul mileniilor şi abisurilor marine, şi atunci doctorul Cè-

cere spuse : — Hai să mergem să mîncăm o ciorbă rece la cîrciuma camionagiilor, ascunzînd sub masca unei generoase dragoste de viaţă violenţa lui amorţită dar constantă, iar Jenny Fumagalli interveni şireată : — Dar trebuie să ajungem la ciorbă înaintea camionagiilor, altfel nu ne lasă nici o picătură, — şireată şi acţionînd în slujba celei mai negre distrugeri, iar camionul negru cu numărul de Udina 389621 era acolo în faţa noastră şi vîjîia cu 60 pe oră pe şoseaua plină de curbe, şi doctorul Cècere se gîndi (sau poate că spuse) : „O să reuşesc", şi o luă la stînga, iar noi toţi ne gîndirăm (dar n-am spus) : „N-o să reuşeşti" şi într-adevăr, de după curbă apăru o DS în mare viteză, şi pentru a o evita Volkswagenul atinse parapetul şi ricoşînd zgîrie cu partea laterală bara de protecţie încovoiată şi cromată şi ricoşînd din nou intră într-un platan, apoi se răsuci şi se răsturnă în prăpastie, iar marea de sînge care scaldă caroseria strivită nu este sîngele-mare de la origini ci doar un neînsemnat amănunt al exteriorului, al exteriorului arid şi lipsit de sens, o cifră pentru statistica accidentelor din zilele de *week-end*.

PARTEA A DOUA

PRISCILLA

În reproducerea asexuată, celula — ființa aceea extrem de simplă — se divide într-o anumită fază a dezvoltării. Se formează două nuclee, deci dintr-o singură ființă se crează două. Nu se poate spune însă că o ființă a dat viață unei a doua. Cele două ființe noi sînt în aceeași măsură produsele primei. Prima a dispărut. Am putea spune că a murit, dat fiind că nu supraviețuiește în nici una din cele două ființe pe care le-a produs. Nu se descompune așa cum se întîmplă cu animalele sexuate cînd mor, ci încetează de a mai fi. Încetează de a fi ca ființă discontinuă. Continuitatea a existat doar într-un anumit moment al reproducerii. Există un moment cînd *unul* primitiv devine *doi*. Din clipa în care apar două ființe, se restabilește discontinuitatea fiecărei ființe. Dar această trecere implică un *moment* de continuitate între cele două. Prima moare, dar *în moartea sa* se manifestă un moment fundamental de continuitate.

GEORGES BATAILLE, *L'ÉROTISME*
(din introducere)

Celulele germinale sînt nemuritoare, celulele somatice au durată de viață limitată. Prin intermediul liniei celulelor germinale, organismele de acum se leagă de formele vii mai vechi, ale căror corpuri au murit.(...) Diviziunile precoce ale celulelor germinale — oogoni și spermatogoni — se realizează prin diviziuni cariokinetice comune. În perioada aceea fiecare celulă conține o zestre dublă de cromozomi și, la fiecare diviziune, cromozomul se desface longitudinal în două părți identice, care se separă și trec în celulele fiice. După un anumit număr de diviziuni obișnuite, au loc două diviziuni speciale, într-una din care numărul cromozomilor se împarte în jumătate. Aceste diviziuni sînt numite diviziuni de maturitate sau meioză, spre deosebire de mitoză, sau procesul obișnuit de diviziune. (...) Chiar înaintea diviziunii de maturitate a celulelor spermatice, cromozomii apar din nou sub forma unor filamente subțiri care se întind în nucleul voluminos ; o parte din ei sînt în formă de nod, iar alții în formă de bastonaș. Se alipesc unul de celălalt în sens longitudinal și par să se contopească, dar experiența genetică demonstrează că nu se contopesc. Este probabil că, în acest stadiu, între cromozomi se efectuează un schimb de fragmente perfect echivalente fie în ouă, fie în spermatozoizi, fie în ambele. Acest pro-

ces este denumit *crossing-over. (...)* În timpul diviziunii de maturitate are loc, atît în ouă, cît şi în celulele spermatice, o redistribuire a cromozomilor de origine paternă şi maternă.

T. H. MORGAN, *EMBRYOLOGY AND GENETICS*
cap. III

...au milieu des Enées qui portent sur le dos leurs Anchises, je passe d'une rive à l'autre seul et détestant ces géniteurs invisibles à cheval sur leurs fils pour toute la vie...[1]

J. P. SARTRE — *LES MOTS*

Cum poate însă un component al celulei, un acid nucleic să construiască un altul, o proteină, atît de total diferită ca structură şi funcţie? Descoperirea lui Avery, care ar putea fi simbolizată: DNA = informaţie ereditară, a constituit o revoluţie în biologie (...) Înainte de a se divide, celula trebuie să-şi dubleze conţinutul de DNA în aşa fel încît cele două celule fiice să conţină două copii exacte ale materialului genetic complex. Un DNA constituit din două spirale identice sudate împreună de „legături hidrogen" furnizează un model ideal pentru această dublare. Dacă cele două filamente se despart ca cele două jumătăţi ale unui fermoar şi fiecare spirală serveşte de model pentru formarea unei spirale complementare, iată că se poate asigura duplicarea exactă a DNA-ului şi deci a genei.

ERNEST BOREK, *THE CODE OF LIFE*

Tout nous apppelle à la mort: la nature, comme si elle était presque envieuse du bien qu'elle nous a fait, nous déclare souvent et nous fait signifier qu'elle ne peut pas nous laisser longtemps ce peu de matière qu'elle nous prête, qui ne doit pas demeurer dans

[1] ... în mijlocul Eneilor ce-şi poartă în spinare Anhisii, trec de pe un mal pe celălalt singur şi plin de ură faţă de aceşti părinţi invizibili, călărindu-şi fiii de-a-lungul vieţii.

les mêmes mains, et qui doit être éternellement dans le commerce : elle en a besoin pour d'autres formes, elle le redemande pour d'autres ouvrages.[1]

BOSSUET, *SERMON SUR LA MORT*

Nu trebuie să ne batem capul asupra felului în care un automat de acest tip poate produce altele mai mari şi mai complexe decît el. În acest caz, dimensiunile cele mai mari şi complexitatea cea mai înaltă ale obiectului de construit se vor reflecta în amploarea probabil şi mai mare a informaţiilor I care trebuie furnizate. (...) Apoi, toate automatele construite de un automat de tipul A vor împărţi cu A această proprietate. Ele vor avea toate un loc în care va putea fi înserată o informaţie I. (...) Este evident că informaţia I împlineşte în linii mari funcţiile unei gene. Este la fel de evident că mecanismul de exemplar B îndeplineşte actul fundamental al reproducerii, duplicarea materialului genetic care este fără îndoială operaţia esenţială în multiplicarea celulelor vii.

JOHANN VON NEUMANN
THE GENERAL AND LOGICAL THEORY OF AUTOMATA

Cred că cei care preamăresc incoruptibilitatea, inalterabilitatea, o fac din marea dorinţă de a supravieţui şi din groaza pe care o au de moarte. Şi nu ţin seama că ei nu ar fi putut veni pe lume dacă oamenii ar fi nemuritori. Aceştia ar merita să se întîlnească cu un cap de Meduză care să-i prefacă în stare de jasp sau de diamant, ca să devină mai desăvîrşiţi decît sînt. (...) Nu există nici un fel de îndoială că Pămîntul este mult mai desăvîrşit aşa cum e, alterabil şi schimbător, decît dacă ar fi o masă de piatră ; chiar dacă ar fi un diamant tare şi impasibil.

GALILEO GALILEI
DIALOGO SOPRA I DUE MASSIMI SISTEMI,
giornata I

[1] Totul ne cheamă spre moarte : natura — regretînd parcă binele ce ni l-a făcut — ne dă de ştire adesea că nu va putea lăsa prea mult timp materia pe care ne-a împrumutat-o, că această materie nu trebuie să rămînă în aceleaşi mîini, ci trebuie să circule veşnic ; natura are nevoie de ea pentru alte forme, o cere înapoi pentru alte creaţii.

...Iar cînd spun „îndrăgostit la nebunie", — *continuă Qfwfq* — mă gîndesc la ceva de care voi n-aveţi habar, voi care credeţi că a te îndrăgosti înseamnă neapărat a te îndrăgosti de altcineva, sau de ceva, sau de orice naiba o fi, pe scurt, mă aflu aici, iar obiectul dragostei mele se află acolo, adică o relaţie legată de viaţa de relaţii, eu însă mă refer la situaţia de dinainte de a fi intrat în relaţii cu altceva, cînd exista o celulă, iar celula aceea eram eu, şi cu asta, basta, acuma nu interesează dacă împrejur se mai aflau şi altele, n-are importanţă, exista celula aceea care eram eu şi asta e de ajuns, un lucru ca acesta ajunge şi prisoseşte ca să-ţi umple viaţa şi tocmai despre această plenitudine voiam să vă vorbesc, dar cînd spun plenitudine nu mă gîndesc la protoplasma mea care, deşi crescuse considerabil de mult, nu era un lucru nemaipomenit, se ştie că celulele sînt pline de protoplasmă, cu ce altceva aţi vrea să fie umplute, eu mă refer la o plenitudine dacă se poate spune aşa, deschidem ghilimetele, spirituală, închidem ghilimetele, adică conştiinţa faptului că celula aceea eram eu, această conştiinţă era plenitudinea, acea plenitudine era conştiinţa, ceva care să te împiedice să dormi noaptea, ceva care să te facă să-ţi ieşi din piele, adică exact situaţia de care vă pomeneam înainte, aceea de a fi „îndrăgostit la nebunie".

Ştiu prea bine că o să săriţi cu gura pe mine deoarece dragostea presupune nu numai conştiinţa de sine, ci şi de altcineva etcaetera, etcaetera, iar eu vă mulţumesc şi n-am cuvinte, pînă acolo mă duce şi pe mine capul ; dacă n-aveţi nitică răbdare, zadarnic mai încerc să vă explic, mai ales trebuie să uitaţi pentru o clipă felul în care vă îndrăgostiţi acuma, felul în care şi eu mă îndrăgostesc acuma, dacă-mi îngăduiţi confidenţe de acest gen, spun confidenţe pentru că ştiu că dacă v-aş povesti despre o dragoste a mea de

acum aţi putea spune că sînt indiscret, în timp ce pot vorbi fără scrupule despre vremea cînd eram un organism unicelular, sau pot vorbi cum s-ar spune obiectiv, întrucît este vorba de o vreme demult trecută şi îngropată, şi chiar eu de-abia îmi mai aduc aminte, totuşi, această slabă amintire reuşeşte să mă răscolească din cap pînă-n picioare, deci dacă spuneam în mod obiectiv spuneam aşa într-o doară, cum se întîmplă de obicei cînd începi să vorbeşti obiectiv şi apoi din una-n alta o dai în subiectiv, aşa că îmi vine foarte greu să vă istorisesc povestea mea pentru că e complet subiectivă, subiectivul de atunci care, din cîte îmi aduc aminte, te răscoleşte din cap pînă-n picioare la fel cu subiectivul de acuma, şi tocmai de aceea am folosit expresii care vor avea dezavantajul de a crea o confuzie cu ceea ce e acuma diferit, dar au şi avantajul de a pune în lumină ceea ce este comun.

Mai întîi de toate ar trebui să explic mai lămurit ceea ce înţelegeam prin a-mi aminti vag, adică să atrag atenţia asupra faptului că dacă unele părţi din povestea mea vor fi mai puţin dezvoltate decît altele, aceasta nu înseamnă că sînt mai puţin importante, ci doar că mi le amintesc mai puţin, întrucît îmi aduc aminte bine doar de faza să-i zicem de început a poveştii mele de dragoste, aş spune chiar faza care a precedat-o, iar partea cea mai frumoasă a poveştii mele de dragoste nu mi-o pot aminti, memoria păleşte, se destramă, piere şi nu mai e chip să ştii ce se întîmplă după, spun toate acestea nu ca să mă scuz pentru pretenţia de a vă sili să ascultaţi o poveste de dragoste de care nici măcar nu-mi aduc aminte, ci pentru a lămuri că faptul însuşi de a nu mi-o aminti este întrucîtva necesar pentru ca povestea să fie aceasta şi nu alta, adică în timp ce de obicei o poveste constă în amintirea pe care o ai despre ea, aici faptul de a nu-ţi aminti povestea devine povestea însăşi.

Vorbesc deci despre o fază de început a unei poveşti de dragoste care se repetă probabil într-un şir nesfîrşit de faze iniţiale asemănătoare cu prima şi care

se identifică cu prima, o înmulțire sau mai degrabă o ridicare la pătrat, o creștere exponențială de poveşti care parcă toate ar fi fost prima, eu însă nu sînt sigur de toate acestea, ci numai presupun întocmai cum puteți presupune şi voi, mă refer la o fază inițială care precede celelalte faze inițiale, o primă fază care trebuie neapărat să fi existat, în primul rînd pentru că e logic să ne aşteptăm să fi existat, şi în al doilea rînd pentru că mi-o amintesc foarte bine, şi cînd spun că e prima nu înțeleg prin aceasta că ar fi fost prima în sens absolut, v-ar place să fie aşa, în schimb nu e aşa, spun prima în sensul că fiecare din aceste faze inițiale mereu la fel poate fi considerată drept prima, iar cea la care mă refer eu este cea de care-mi aduc eu aminte, cea pe care mi-o amintesc ca fiind prima în sensul că înainte de aceasta nu-mi mai amintesc nimic, pe cînd prima în sens absolut ducă-se dracului, oricare-o fi, pe mine nu mă interesează.

Să începem deci astfel : există o celulă, iar această celulă este un organism unicelular, iar acest organism unicelular sînt eu, şi eu ştiu acest lucru şi sînt mulțumit. Pînă aici nimic deosebit. Acum să încercăm să ne închipuim această situație în spațiu şi timp. Timpul trece iar eu sînt tot mai mulțumit de faptul că sînt, că sînt eu, sînt de asemenea tot mai mulțumit că există timpul, că eu sînt în timp, sau că timpul trece şi că eu trec timpul şi că timpul mă trece pe mine, adică mulțumit de a fi conținut în timp, de a fi eu cel cuprins în timp, ba chiar cel care-l cuprinde, pe scurt, de a însemna prin existența mea trecerea timpului şi trebuie să recunoaşteți că în această situație începi să fii cuprins de o stare de aşteptare, de o aşteptare veselă şi plină de speranțe, ba chiar de o nerăbdare, o nerăbdare bucuroasă, o tinerească nerăbdare bucuroasă şi excitată, şi în acelaşi timp de o neliniște excitată şi de fapt dureroasă, o dureroasă şi de nesuportat tensiune de nerăbdare. În afară de aceasta trebuie să ținem seama de faptul că a exista înseamnă şi a exista în spațiu, iar eu eram într-adevăr revărsat în spațiu cît eram de lung, spațiul se afla de jur îm-

prejurul meu şi, deşi nu eram conştient de asta, se înţelege că spaţiul de desfăşura în toate părţile şi nu contează dacă acest spaţiu mai cuprindea şi altceva, eu stăteam închis în mine însumi şi-mi vedeam de treburile mele, n-aveam nici măcar un nas pe care să-l scot afară, un ochi pentru a privi afară, să văd ce se afla şi ce nu se afla acolo, aveam însă conştiinţa de a ocupa un spaţiu în spaţiu, de a mă tolăni în mijlocul lui, de a creşte cu protoplasma mea în diferite direcţii, dar cum spuneam, nu vreau să stărui asupra acestui aspect cantitativ şi material, vreau să vorbesc mai ales de satisfacţia şi de nerăbdarea de a face ceva cu spaţiul, de a avea timpul să mă bucur de spaţiu, de a avea spaţiu pentru a face să treacă ceva în trecerea timpului.

Pînă aici am prezentat spaţiul şi timpul pe fiecare în parte pentru ca să mă înţelegeţi mai bine, sau mai degrabă pentru ca să înţeleg eu mai bine ceea ce trebuie să vă fac să înţelegeţi, dar în vremea aceea nu prea deosebeam bine pe unul de celălalt : eram eu, în acel punct şi în acel moment, e bine aşa ?, apoi era un exterior care-mi apărea ca un gol pe care l-aş fi putut ocupa într-un alt moment sau punct, într-o serie de alte puncte sau momente, pe scurt o proiectare potenţială a mea în care totuşi eu nu eram, şi ca atare un gol care era de fapt lumea şi viitorul dar eu nu ştiam încă acest lucru, gol deoarece perceperea nu-mi fusese încă hărăzită, cu imaginaţia stăteam şi mai rău iar cît priveşte categoriile mentale erau un adevărat dezastru, totuşi aveam mulţumirea că în afara mea se afla acel gol care nu eram eu, şi care cu toate că ar fi putut fi eu, deoarece „eu" era singurul cuvînt pe care-l ştiam, singurul cuvînt pe care l-aş fi putut declina, un gol care ar fi putut fi eu, dar care în acel moment nu era eu şi de fapt n-ar fi fost niciodată, era descoperirea a ceva diferit care nu era încă ceva, dar care în orice caz nu era eu, sau mai exact nu era eu în acel moment şi în acel punct şi deci era altceva, iar această descoperire îmi dădea un entuziasm vesel, chiar sfîşietor, o sfîşiere ameţitoare, ame-

ţeala unui gol care reprezenta tot ce era posibil, tot ce însemna altundeva, altădată, altfel cu putinţă, complementul acelui tot care era totul pentru mine, şi iată că eram îndrăgostit la nebunie de acest altundeva, altădată, altfel mut şi gol.

Vedeţi, deci, că spunînd „îndrăgostit" nu spuneam un lucru atît de nepotrivit, şi voi care mă tot întrerupeaţi şi-i dădeaţi înainte : „îndrăgostit de sine însuşi, vai, vai, îndrăgostit de sine însuşi" bine am făcut că nu v-am dat ascultare ; că n-am folosit şi nu v-am lăsat să folosiţi expresia aceea, vedeţi şi voi că dragostea era de pe atunci o sfîşietoare pasiune pentru ceea ce se afla în afara mea, era zvîrcolirea celui care se chinuie să iasă din sine însuşi, aşa cum mă rostogoleam eu pe atunci în timp şi în spaţiu, îndrăgostit la nebunie.

Pentru a putea povesti exact cum s-au desfăşurat lucrurile trebuie să vă reamintesc cum eram făcut, o masă de protoplasmă ca un fel de găluşcă cu un nucleu în mijloc. Nu că aş vrea să fac acuma pe grozavul, dar duceam o viaţă foarte intensă în nucleu. Din punct de vedere fizic eram un individ în plină vigoare, ştiu că nu se prea face să atrag atenţia asupra acestui punct, dar ce să mai vorbim : eram tînăr, sănătos, în culmea puterilor, iar cu asta nu vreau să insinuez că un altul care s-ar fi aflat într-o stare mai proastă, cu o citoplasmă fragilă sau diluată nu ar fi putut dovedi calităţi superioare. Pentru ceea ce vreau să vă povestesc, important este să precizez în ce mare măsură viaţa mea fizică se oglindea în nucleu ; spun fizică nu fiindcă ar fi existat cine ştie ce deosebire între viaţa fizică şi vreo altfel de viaţă, ci ca să vă fac să înţelegeţi că viaţa fizică îşi avea în nucleu centrul său de maximă concentrare, sensibilitate şi tensiune, astfel încît în timp ce mă lăfăiam liniştit şi fericit în miezu-mi albicios, nucleul participa la această linişte şi fericire citoplasmică în felul său nucleic, adică accentuînd şi îndesînd reţeaua încurcată de liniuţe şi plăcuţe care-l împodobea ; în mine se desfăşura deci o intensă activitate nucleică

ce corespundea de fapt bunăstării mele exterioare, așa că — hai s-o spunem — cu cît eram mai mulțumit de a fi eu, cu atît nucleul meu se încărca de o nerăbdare densă, și tot ceea ce eram și urmam să fiu pe măsura trecerii timpului se oglindea în nucleu, era absorbit, înregistrat, acumulat într-o șerpuitoare răsucire de spirale, mereu diferită, după cum se făceau ghem și se depănau, astfel încît aș putea să afirm că tot ceea ce știam, știam în nucleu, dacă n-ar exista primejdia de a vă face să credeți că nucleul avea o funcție separată sau chiar opusă față de rest, ceea ce ar fi cu totul inexact, deoarece dacă există un organism sprinten și impulsiv în care nu se pot face multe diferențieri, păi acela e organismul unicelular, totuși n-aș vrea nici să exagerez în sensul celălalt, adică să vă fac să credeți într-o omogenitate chimică de picătură anorganică aruncată la întîmplare, știți mai bine decît mine cîte diferențieri există în interiorul celulei și chiar în interiorul nucleului, pe care eu îl aveam pestriț și pistruiat, presărat cu filamente sau așchii sau bastonașe, și fiecare din aceste filamente sau așchii sau bastonașe sau cromozomi avea o legătură precisă cu cîte o caracteristică de-a mea. Aș putea chiar să-mi permit o afirmație cam hazardată, și să spun că nu eram altceva decît suma acestor filamente sau așchii sau bastonașe, afirmație care ar putea fi respinsă deoarece eram un tot unitar și nu o parte din mine însumi, dar care ar putea fi totuși susținută precizînd că bastonașele acelea mă reprezentau pe mine însumi tradus în bastonașe, ca apoi eventual ele să fie retraduse în mine. Cînd vorbesc deci de viața intensă a nucleului mă refer nu atîta la foșnetul și la sfîrîitul tuturor bastonașelor din interiorul nucleului, cît la agitația unui individ conștient de faptul că posedă toate bastonașele acelea, că bastonașele îl reprezintă pe el, dar în același timp conștient că există și altceva, care nu poate fi reprezentat de bastonașe, un gol din care acele bastonașe nu sînt în stare să simtă decît golul. Adică tensiunea aceea spre afară, spre altundeva, spre altfel, care este în fond ceea ce se cheamă o stare de dorință.

Ar fi cazul să explic mai pe larg ce este această stare de dorință : ea apare atunci cînd se trece de la o stare de satisfacție la o stare de satisfacție crescîndă și, deci, imediat după aceea, la o stare de nesatisfăcătoare satisfacție, adică de dorință. Nu e adevărat că starea de dorință apare cînd lipsește ceva ; dacă lipsește ceva, răbdare, te lipsești de acest ceva, și dacă e vorba de un lucru indispensabil, atunci lipsindu-te de el te lipsești implicit și de a exercita o funcție vitală și deci înaintezi rapid spre o stingere sigură. Vreau să spun că dintr-o stare de lipsă pur și simplu nu se poate naște nimic, nimic bun și de asemenea nimic rău, doar alte lipsuri pînă la lipsa vieții, condiție arhicunoscută ca nici bună, nici rea. Dar, după cîte știu, în natură nu există o stare de lipsă pur și simplu : starea de lipsă apare mereu în contrast cu o precedentă stare de satisfacție, și doar din starea de satisfacție se dezvoltă tot ceea ce se poate dezvolta. La fel de neadevărată este și afirmația că o stare de dorință ar presupune neapărat un lucru dorit ; lucrul dorit începe să existe doar din clipa în care apare starea de dorință ; nu pentru că înainte acel lucru nu era dorit, ci pentru că atunci cui îi păsa că există ? Deci, de îndată ce apare starea de dorință, acel ceva începe să existe, dacă lucrurile merg bine el va deveni obiectul dorit, iar dacă nu, riscă să rămînă doar un obiect și nimic mai mult, din lipsă de doritor care ar putea înnebuni de atîta dragoste, ca în cazul de față cînd e vorba de „dragoste la nebunie", și nu poți ști niciodată cum se vor sfîrși lucrurile. Dar, ca să ne întoarcem la punctul de unde am plecat, vă voi spune că starea mea de dorință tindea doar spre un altundeva altădată altfel care ar fi putut chiar conține ceva (sau, să-i zicem, lumea) sau să conțină doar persoana mea, sau pe mine în raport cu ceva (sau cu lumea) sau ceva (lumea) fără mine.

Îmi dau seama că pentru a preciza acest punct m-am reapucat să vorbesc în termeni generali, pierzînd terenul cîștigat prin precizările anterioare, lucru care se întîmplă ades în poveștile de dragoste. Vă ex-

plicam ceea ce se întîmpla în mine prin ceea ce se întîmpla în nucleu şi mai ales în cromozomii din nucleu, conştiinţa — determinată prin intermediul lor — a unui gol în afară de mine şi de ei, spasmodica conştiinţă, provocată tot de ei, ce mă obliga la acţiune, o stare de dorinţă care devine de îndată o mişcare de dorinţă în măsura în care te poţi mişca. Această mişcare de dorinţă rămînea de fapt o dorinţă de mişcare, aşa cum se întîmplă cînd nu te poţi mişca spre vreun loc, deoarece lumea nu există sau nu ştii că există, şi în aceste cazuri dorinţa te împinge să faci, să faci ceva, sau să faci orice. Cînd însă nu poţi face nimic din pricină că nu există lumea exterioară, singurul lucru cu putinţă de făcut, dispunînd de restrînsele mijloace pe care le ai la dispoziţie, este acel tip special de acţiune care se numeşte vorbirea. Eram deci împins să vorbesc ; starea mea de dorinţă, starea mea de mişcare-dorinţă de mişcare-dorinţă-dragoste mă împingea să vorbesc, şi întrucît singurul lucru pe care-l aveam de spus era în legătură cu mine însumi, eram împins să vorbesc despre mine însumi, adică să mă exprim. Staţi să vă explic mai exact : cînd ziceam mai înainte că pentru a vorbi sînt suficiente doar mijloace restrînse, n-aveam tocmai dreptate, şi ca atare mă corectez : pentru a vorbi e nevoie de un limbaj, şi vă rog să mă iertaţi, dar nu e puţin lucru. Eu, în materie de limbaj, n-aveam la dispoziţie decît acele paie şi aşchiuţe numite cromozomi, deci era de ajuns să repet paiele şi aşchiuţele pentru a mă repeta pe mine, se înţelege că pentru a mă repeta pe mine ca limbaj, ceea ce — după cum se va vedea — este primul pas pentru a mă repeta pe mine ca atare, dar — tot după cum se va vedea mai apoi — nu înseamnă de loc a repeta. Ceea ce se va vedea e însă mai bine să îl vedeţi la timpul potrivit ; dacă-i dau înainte cu precizările în interiorul altor precizări, n-o s-o mai scot la capăt niciodată.

E adevărat că aici trebuie procedat cu multă atenţie pentru a nu cădea în inexactităţi. Situaţia pe care am încercat să v-o prezint şi pe care am definit-o la început ca pe o „îndrăgostire", explicînd apoi cum tre-

buie înțeles acest cuvînt, pe scurt toate acestea se răsfrîngeau în interiorul nucleului printr-o îmbogățire cantitativă și energetică a cromozomilor, ba chiar prin sărbătoreasca lor dublare, întrucît fiecare cromozom se repeta într-un al doilea cromozom. Prin nucleu înțeleg conștiință, e adevărat că e un fel cam grosolan de a simplifica lucrurile, dar chiar dacă situația ar fi într-adevăr astfel, aceasta n-ar implica conștiința de a poseda un număr dublu de bastonașe ; fiecare bastonaș avînd o funcție și fiecare constituind — ca să revenim la metafora limbajului — un cuvînt, faptul că un același cuvînt apărea de două ori nu schimba ceea ce eram eu, dat fiind că eu consistam din toată gama sau vocabularul feluritelor vorbe ori funcții pe care le aveam la dispoziție, iar faptul de a avea cuvinte duble se făcea simțit prin plenitudinea aceea pe care am numit-o mai înainte, deschidem ghilimetele, spirituală, închidem ghilimetele ; după aceste explicații, vă dați seama fără îndoială că ghilimetele erau puse acolo întrucît se refereau la ceva absolut material, la o masă de filamente sau bastonașe sau așchiuțe, ceea ce nu însemna că era mai puțin sărbătorească și energetică.

Pînă aici memoria nu mă trădează cîtuși de puțin, pentru că amintirile despre nucleu, fie ele conștiință sau nu, se păstrează mai bine. Dar această tensiune de care vă spuneam se transmisese cu timpul și citoplasmei : simțeam nevoia să mă întind cît eram de lung, pînă la un fel de înțepenire spasmodică a nervilor pe care nu-i aveam : și astfel citoplasma se subția ca un fus ale cărui extremități tindeau să scape una de alta, ca o fișie de materie fibroasă care tremura nici mai mult, nici mai puțin decît nucleul. Începuse chiar să fie foarte greu să deosebești nucleul de citoplasmă : nucleul părea să se fi dizolvat, iar bastonașele pluteau acolo la mijlocul acelui fus de fibre întinse și spasmodice, fără a se împrăștia, învîrtindu-se fiecare în jurul său ca la călușei.

Ca să fiu sincer, nici nu mi-am dat seama că nucleul explodase : mă simțeam eu însumi mai mult ca niciodată, dar în același timp simțeam că nu mai sînt

eu, că acest întru totul eu însumi cuprindea orice altceva afară de mine însumi : aveam adică senzaţia de a adăposti pe cineva, ba nu : de a mă adăposti pe mine, nu : de a mă adăposti pe mine adăpostit de alţii, nu : aveam senzaţia că altcineva era adăpostit de alţii. În schimb, lucrul de care mi-am dat seama doar atunci era dublarea pe care înainte, aşa cum am mai spus, n-o văzusem în mod clar : pe nepusă masă mă pomenii cu un număr uriaş de cromozomi, amestecaţi laolaltă deoarece perechile de cromozomi gemeni se despărţiseră de nu mai înţelegeam nimic. Sau : simţeam nevoia să spun ceva care să restabilească prezenţa mea în faţa golului mut şi necunoscut în care mă scufundasem cu dragoste, dar în clipa aceea mi se părea că aveam la dispoziţie îngrozitor de multe cuvinte, prea multe pentru a le putea ordona şi spune ceva care să mă reprezinte pe mine, numele meu, noul meu nume.

Îmi mai aduc aminte de ceva : că această stare de congestie haotică tindea să se transforme — dintr-o zadarnică dorinţă de uşurare — într-o congestie mai echilibrată şi ordonată, adică să facă în aşa fel, ca o garnitură completă de cromozomi să se aşeze într-o parte, iar a doua în cealaltă parte, astfel încît pînă la urmă nucleul, sau căluşeii aceia de aşchiuţe care luaseră locul nucleului explodat, reuşi la un moment dat să dobîndească un aspect simetric de oglindă, mărindu-şi aproape propriile forţe pentru a stăpîni provocarea golului mut şi necunoscut, aşa că dublarea care la început privea doar bastonaşele, cuprindea acuma întreg nucleul, adică ceea ce eu continuam să consider drept un nucleu unic şi să-l fac să funcţioneze ca atare, deşi era un vîrtej de materie pe cale de a se despărţi în două vîrtejuri deosebite.

E necesar aici să precizez că despărţirea nu avea loc între cromozomi vechi pe de o parte, şi cromozomi noi pe de alta, căci, dacă nu v-am explicat mai înainte, vă explic acum, fiecare bastonaş se îngroşase şi se despărţise în lung, şi ca atare toate erau la fel de vechi şi la fel de noi. Această precizare e importantă întrucît am folosit înainte verbul a se repeta care, ca

de obicei, era cam aproximativ şi putea da impresia greşită că ar fi existat un bastonaş original şi un bastonaş copie, şi de altfel, însuşi verbul a spune era mai degrabă nepotrivit, şi cu toate că expresia a spune despre mine însumi îmi venise pe limbă, era totuşi nepotrivită deoarece pentru a spune, este nevoie de cineva care să spună şi de ceva care să fie spus, şi asta însă chiar că nu era cazul.

Pe scurt, e cam greu să defineşti în termeni precişi stări sufleteşti nedeterminate cum sînt cele de dragoste, care constau într-o veselă nerăbdare de a poseda un gol, într-o flămîndă aşteptare a ceea ce mă putea întîmpina din gol, şi în acelaşi timp în durerea de a fi încă lipsit de ceea ce aştept cu o nerăbdare flămîndă, în sfîşietoarea durere de a mă şi simţi dublat în mod potenţial pentru a poseda potenţial ceva care potenţial ar fi al meu, şi constrîns încă să nu-l posed, să consider ca nefiind al meu, deci potenţial al altuia, ceea ce posed în chip potenţial. Durerea de a trebui să suport ca ceea ce este potenţial al meu să fie potenţial al altcuiva, sau ce puteam şti, să fie chiar al altuia de-a binelea, această lacomă durere geloasă e de fapt o stare de plenitudine atît de mare, încît te face să crezi că dragostea înseamnă numai durere, cu alte cuvinte că nerăbdarea lacomă nu este altceva decît o disperare geloasă, iar mişcarea de nerăbdare doar mişcarea de disperare care se răsuceşte în ea însăşi, devenind tot mai disperată, prin facultatea pe care o are fiecare particulă de disperare de a se dubla şi de a se aşeza simetric faţă de particula analogă şi de a tinde să iasă din propria stare pentru a intra în alta, chiar mai rea, dar care s-o sfîşie şi s-o distrugă pe prima.

Tot trăgînd într-o parte şi în alta, între cele două vîrtejuri începea să se formeze un interval, şi acesta a fost momentul cînd am devenit conştient de starea mea de dedublare, la început ca o deschidere a conştiinţei, ca un fel de strabism al prezenţei, al unei senzaţii de prezenţă a întregii mele fiinţe, deoarece fenomenele acelea nu priveau numai nucleul, doar ştiţi că tot ce avea loc acolo în bastonaşele nucleului se oglindea în

tot ceea ce se întîmpla în întreaga mea persoană fizică alungită ca un fus, determinată tocmai de acele bastonașe. Astfel pînă și fibrele mele de citoplasmă prinseră să se concentreze în două direcții opuse și să se subțieze la mijloc atît de tare, încît dădeau impresia că aveam două trupuri asemănătoare, unul de o parte, și altul de cealaltă, unite printr-o gîtuire care se subția, se subția pînă ajungea ca un fir de ață, și în clipa aceea avui pentru prima oară conștiința pluralității, pentru prima și ultima oară, deoarece acum era tîrziu, simții pluralitatea în mine ca imagine și destin al pluralității lumii, și în același timp senzația de a fi parte din lume, de a fi pierdut în lumea nesfîrșită, și totodată senzația ascuțită de a fi eu, spun senzație și nu conștiință, pentru că am stabilit să numim conștiință ceea ce simțeam în nucleu, iar acum existau două nuclee, și fiecare smulgea ultimele fire care-l țineau legat de celălalt și începeau să transmită pe cont propriu, acuma pe contul meu, pe contul meu, repetat, fiecare de capul lui, conștiința aproape bîlbîită smulgea ultimele fibre, memoria, memoriile.

Afirm că senzația de a fi eu nu-mi mai venea de la nuclee, ci din bucățica aceea de plasmă gîtuită și strînsă acolo în mijloc, care era încă un fel de vîrf filiform de plenitudine, un fel de delir în care vedeam diversitățile lumii plurale radiate în chip filiform de continuitatea mea primă și singulară. Și în același timp înțelegeam că ieșirea mea din mine însumi este o ieșire fără întoarcere, fără restituirea posibilă a eului pe care, îmi dau seama acum, sînt pe cale de a-l da la o parte fără să-mi poată fi înapoiat vreodată, și astfel agonia se precipită triumfal, deoarece viața se află altundeva, iar mici scînteieri de memorie ale altcuiva, dublate și nu suprapuse ale celulei altcuiva instaurează raportul celulei noi, raportul între ea însăși nouă și restul.

Tot ce a urmat apoi se pierde în memoria fărîmițată și multiplicată ca propagarea și repetarea în lumea indivizilor lipsiți de memorie și muritori, dar cu o clipă înainte să înceapă ceea ce a urmat apoi, am înțe-

les într-o străfulgerare tot ceea ce trebuia să se întîmple, viitorul sau legătura dintre trecut şi viitor care acum sau chiar de pe atunci se întîmplă sau tinde cu disperare să se întîmple, am înţeles că această întruchipare şi ieşire din sine care este naşterea-moarte şi-ar fi urmat calea, s-ar fi transformat dintr-o gîtuire şi rupere, într-o întrepătrundere şi amestec de celule simetrice care însumează mesajele repetate prin trilioane de trilioane de iubiri muritoare, am văzut cum dragostea mea muritoare tindea să se întoarcă la unirea originară sau finală, şi cum toate cuvintele care nu erau potrivite pentru a istorisi povestea mea de dragoste deveneau potrivite cu toate că sensul lor rămînea acelaşi dinainte, şi cum iubirile se aprindeau în pădurea pluralităţii sexelor a indivizilor şi a speciilor, cum vîrtejul gol se umplea de forma speciilor, a indivizilor şi a sexelor, şi cu toate acestea cum repeta mereu acea sfîşiere a mea, acea întruchipare şi ieşire, întruchiparea mea şi ieşire din mine însumi, delirul acelei faceri imposibile care te îndeamnă să spui, al acelei spuneri imposibile care te îndeamnă să spui de tine însuţi, chiar cînd tu însuţi vei fi împărţit într-un tu însuţi care spune şi un tu însuţi care este spus, într-un tu însuţi care spune şi care fără îndoială va muri, şi într-un tu însuţi care este spus şi care uneori se întîmplă să trăiască, într-un tu însuţi pluricelulor şi unic, ce păstrează printre celulele sale pe aceea care repetîndu-se repetă cuvintele secrete din vocabularul care sîntem noi, şi într-un tu însuţi unicelular şi nenumărat de plural, împrăştiat în nenumărate celule cuvinte din care numai cea care întîlneşte celula cuvînt complementară sau celălalt sine însuşi asimetric va încerca să continue istoria neîntreruptă şi fragmentară, dar dacă n-o întîlneşte n-are nici o importanţă, ba chiar în cazul la care mă refer nu era prevăzut s-o întîlnească de loc, mai mult, ne vom strădui în principiu ca aceasta să nu aibă loc, fiindcă ceea ce contează este faza iniţială, ba mai mult, cea precedentă care repetă fiecare fază iniţială ba chiar precedentă, întîlnirea lor înşişi, îndrăgostiţi şi muritori, în cel mai bun caz în-

drăgostiți și în orice caz muritori, și ceea ce contează este momentul în care smulgîndu-te din tine, simți într-o străfulgerare legătura dintre trecut și viitor, așa cum eu — în acea sfîșiere a mea pe care în clipa aceasta am isprăvit să v-o descriu — am văzut ceea ce trebuia să se întîmple, și anume să fiu îndrăgostit astăzi, un astăzi aparținînd poate viitorului, poate trecutului dar în orice caz contemporan cu acea ultimă clipă unicelulară și conținut în ea, am văzut cum mă întîmpina din gol de altundeva, altădată, altfel, cu nume, prenume, adresă, pardesiu roșu, cizmulițe negre, breton, pistrui : Priscilla Langwood, *chez* Madame Lebras, *cent-quatre-vingt-treize* Rue Vaugirard, Paris *quinzième.*

A povesti lucrurile așa cum sînt înseamnă a le povesti de la început, și chiar dacă mă apuc de istorisire din momentul în care personajele sînt organisme pluricelulare, ca de pildă povestea raporturilor mele cu Priscilla, trebuie să definesc din capul locului ce înțeleg cînd spun : eu, și ce înțeleg cînd spun : Priscilla, ca apoi să stabilesc care au fost aceste raporturi. Voi spune deci că Priscilla e un individ din aceeași specie cu mine și de sex opus, pluricelular așa cum sînt și eu acum ; dar spunînd acestea, n-am spus încă nimic, deoarece trebuie să specific că printr-un individ pluricelular se înțelege un întreg de circa cincizeci de trilioane de celule foarte diferite între ele, dar care pot fi recunoscute datorită anumitor lanțuri identice de acizi în cromozomii fiecărei celule din fiecare individ, acizi determinînd diverse procese în proteinele celulelor în care se află.

Deci a povesti istoria mea și a Priscillei, înseamnă înainte de toate a defini raporturile care se stabilesc între proteinele mele și proteinele Priscillei, fie luate separat, fie în totalitatea lor, comandate atît ale mele, cît și ale ei de lanțuri de acizi nucleici dispuși în serii identice în fiecare din celulele ei și în fiecare din celulele mele. Aceasta fiind situația, faptul de a povesti istoria noastră se dovedește a fi și mai complicat decît cînd era vorba de o singură celulă, nu numai pentru că în descrierea raporturilor trebuie să ținem seama de atîtea lucruri care se întîmplă în același timp, dar mai ales pentru că este necesar să stabilim cine are raporturi cu cine, înainte de a specifica despre ce fel de raporturi este vorba. Ba chiar, la drept vorbind, a defini tipul de raporturi nu este atît de important cît pare, deoarece a spune că avem raporturi mentale, de exemplu, sau raporturi fizice, de exemplu, nu schimbă prea mult situația, întrucît un raport mental privește cîteva miliarde de celule speciale numite neuroni, care însă

funcționează adunînd stimulii unui număr atît de mare de alte celule încît e mai nimerit să considerăm toate trilioanele de celule ale organismului în bloc, la fel ca atunci cînd vorbim de raport fizic.

Spunînd că e greu să stabilim cine are raporturi cu cine, trebuie să scoatem din discuție un argument care revine des : și anume, că de la o clipă la alta eu nu mai sînt același eu, iar Priscilla nu mai e aceeași Priscilla, din cauza reînnoirii continue a moleculelor de proteină din celulele noastre, determinată de digestie, de pildă, sau chiar de respirație care fixează oxigenul în sînge. Acest tip de raționament falsifică complet problema ; celulele se reînnoiesc într-adevăr, dar reînnoindu-se continuă să urmărească programul stabilit de cele care se aflau acolo înainte și deci, în acest sens, se poate susține că eu continui să fiu eu, iar Priscilla să fie Priscilla. Nu asta-i problema, dar poate că n-am făcut rău s-o punem în discuție deoarece ne ajută să înțelegem că lucrurile nu sînt atît de simple cît par și astfel ne apropiam încet de punctul în care vom înțelege cît sînt de complicate.

Deci, cînd spun : eu, sau spun : Priscilla, ce înțeleg ? Înțeleg configurația specială luată de celulele mele și de celulele ei printr-un raport special cu mediul unui patrimoniu genetic special, care din capul locului părea să fi fost pus acolo dinadins pentru a determina ca celulele mele să fie ale mele, iar celulele Priscillei să fie ale Priscillei. Dacă mergem mai departe, vom vedea că nimic n-a fost făcut dinadins, că nimeni n-a pus acolo nimic, că de fapt nimănui nu-i pasă de loc de cum sîntem eu și Priscilla : tot ceea ce un patrimoniu genetic are de făcut, este să transmită ceea ce i-a fost transmis să transmită, și-l doare-n cot de cum este primit. Dar deocamdată să ne limităm să răspundem la întrebarea dacă eu, între ghilimete, și Priscilla, între ghilimete, sîntem patrimoniul genetic, între ghilimete, sau forma noastră, între ghilimete. Spunînd formă, înțeleg atît cea care se vede, cît și cea care nu se vede, adică întregul fel de a fi al Priscillei, faptul că-i stă bine culoarea roșie sau portocalie, par-

fumul răspîndit de pielea ei nu numai pentru că s-a născut cu o constituţie glandulară capabilă să emane acel parfum, ci şi datorită a tot ce a mîncat în cursul vieţii, a mărcilor de săpun pe care le-a folosit, adică datorită a ceea ce se numeşte, între ghilimete, cultura, şi de asemenea felul ei de a umbla şi de a se aşeza pe care l-a dobîndit după cum s-a mişcat printre cei care se mişcă în oraşele şi casele şi străzile unde a trăit, toate acestea dar şi lucrurile pe care le păstrează în memorie, chiar dacă le-a văzut o singură dată sau chiar dacă le-a văzut doar la cinema, şi cele uitate care rămîn totuşi înregistrate undeva în spatele neuronilor în chip de traume psihice pe care le acumulezi de cînd eşti mic.

Acuma, atît în forma care se vede şi în cea care nu se vede, cît şi în patrimoniul genetic, eu şi Priscilla avem elemente identice — comune nouă, sau mediului, sau speciei — şi elemente deosebite. Şi atunci începe să se pună problema dacă raportul dintre mine şi Priscilla este doar raportul dintre elementele deosebite, cele comune putînd fi lăsate la o parte, atît ale mele, cît şi ale ei — adică dacă prin „Priscilla" trebuie să înţelegem „ceea ce este deosebit în Priscilla faţă de ceilalţi membri ai speciei" — sau este raportul dintre elementele comune, şi în acest caz trebuie să vedem dacă este vorba de cele comune speciei sau mediului sau nouă amîndurora, ca deosebiţi de restul speciei şi poate mai frumoşi decît ceilalţi.

Dacă stăm să judecăm, nu noi hotărîm ca doi inşi de sex opus să intre într-un anume raport, ci specia, ba mai mult decît specia, condiţia animală, ba chiar condiţia animal-vegetală a animal-vegetalilor deosebiţi în sexe deosebite. Acum, alegînd-o tocmai pe Priscilla, pentru a avea cu ea nişte raporturi despre care încă nu ştiu cum sînt — şi ales fiind de către Priscilla (presupunînd că m-ar alege pe mine şi că nu s-ar răzgîndi în ultimul moment) — nu se ştie care ordine de prioritate contează în primul rînd, cu alte cuvinte nu se ştie cîţi eu există la originea eului pe

care eu îl consider drept eu, şi cîte Priscilla la originea Priscillei spre care eu îmi închipui că alerg.

Pe scurt, cu cît datele problemei se simplifică aparent, cu atît se complică în fond : o dată stabilit faptul că ceea ce numesc „eu" constă într-un anumit număr de aminoacizi aşezaţi în şir într-o anumită ordine, rezultă că în interiorul acestor molecule au şi fost prevăzute toate raporturile posibile şi că din afară nu mai poate interveni nimic nou, decît excluderea unora din raporturile posibile sub formă de enzime care blochează anumite procese. Cu alte cuvinte, e ca şi cum tot ce-i posibil mi s-ar fi întîmplat, inclusiv posibilitatea să nu mi se întîmple : din momentul în care eu sînt eu, totul s-a terminat, dispun de un număr finit de posibilităţi şi atîta tot, ceea ce se întîmplă în afară prezintă importanţă pentru mine numai în măsura în care se traduce în operaţiuni prevăzute de acizii mei nucleici, sînt zidit înăuntrul meu, înlănţuit de programul meu molecular : în afara mea nu am şi nu voi avea raporturi cu nimic şi cu nimeni. Şi nici Priscilla ; mă refer la *adevărata* Priscilla, sărăcuţa de ea. Dacă în jurul meu sau în jurul ei se află lucruri care par să aibe raporturi cu alte lucruri, asta nu ne priveşte : în realitate, nu ni se poate întîmpla nimic substanţial, nici mie şi nici ei.

Situaţie nu prea veselă, prin urmare : şi nu pentru că m-aş fi aşteptat să am o personalitate mai complexă decît cea de care am avut parte, determinată de aşezarea specială a unui acid şi a patru substanţe bazice care la rîndul lor comandă aşezarea a vreo douăzeci de aminoacizi în cei patruzeci şi şase de cromozomi din fiecare celulă a mea ; ci pentru că e un fel de a spune că această personalitate repetată în fiecare din celulele mele este o personalitate, dat fiind că din patruzeci şi şase de cromozomi douăzeci şi trei îi am de la tata şi douăzeci şi trei de la mama, continui deci să-i tîrăsc după mine pe părinţi în toate celulele mele, şi nu mă voi putea dezbăra niciodată de această povară.

Ceea ce părinții mi-au spus să fiu în principiu, asta sînt : și nimic altceva. Iar în instrucțiunile părinților sînt cuprinse instrucțiunile părinților părinților transmise la rîndul lor din părinte în părinte, într-un nesfîrșit lanț de supunere. Îmi este deci cu neputință nu numai să vă istorisesc povestea mea, dar mai ales s-o trăiesc, deoarece ea se află acolo încă mai de mult, cuprinsă într-un trecut ce nu poate fi povestit, întrucît la rîndul lui este cuprins în propriu-i trecut, în o mulțime de trecuturi individuale, dar nu poți ști în ce măsură sînt individuale și nu sînt cumva trecutul speciei sau a ceea ce era înaintea speciei, un trecut general de la care se trag toate trecuturile individuale dar care — cu cît este considerat mai de la origini — nu există decît sub formă de cazuri individuale, cum sîntem Priscilla și cu mine între care însă nu se întîmplă nimic, nici individual și nici general.

Ceea ce fiecare din noi e și are într-adevăr, este trecutul ; tot ceea ce sîntem și avem este catalogul posibilităților realizate, al probelor gata să se repete. Prezentul nu există, înaintăm orbi spre un afară și un după, urmărind un program stabilit cu materiale fabricate mereu la fel. Nu tindem spre nici un viitor, nu ne așteaptă nimic, sîntem închiși în angrenajele unei memorii care nu este în stare de altceva decît să-și amintească de ea însăși. Nu impulsul spre viitor ne determină pe mine și pe Priscilla să ne căutăm, ci ultimul act al trecutului care se împlinește prin noi. Adio, Priscilla, întîlnirea, îmbrățișarea sînt zadarnice, rămînem departe, și chiar dacă distanța dintre noi nu este mare, ea nu se va schimba, nu ne vom putea apropia niciodată.

Despărțirea, neputința de a ne întîlni se află în noi de la bun început. Nu ne-am născut printr-o unire, ci printr-o alăturare de corpuri diferite. Două celule trec una pe lîngă alta : una e leneșă și mustoasă, cealaltă are doar un cap și o coadă săgetătoare. Sînt oul și sămînța : șovăie puțin, apoi se aruncă — fiecare cu viteza sa — și se năpustesc unul în întîmpinarea celuilalt. Sămînța intră în ou cu capul îna-

inte ; coada rămîne în afară ; capul — plin ochi de nucleu — se izbeşte de nucleul oului ; cele două nuclee se fac bucăţele : ne-am aştepta la cine ştie ce unire sau amestec sau schimb ; şi cînd colo, rîndurile spaţiate imprimate în cele două nuclee se aliniază unul lîngă celălalt în noul nucleu tipărit des ; cuvintele ambelor nuclee se află toate acolo, întregi şi net despărţite. Pe scurt, nici unul nu s-a pierdut în celălalt, nici unul n-a dat şi nici nu s-a dat ; cele două celule devenite una singură stau acolo împachetate împreună, dar exact la fel cum erau înainte : primul lucru pe care-l simt e o uşoară dezamăgire. În acest timp dublul nucleu şi-a început şirul dedublărilor sale, imprimînd mesajele împerecheate ale tatălui şi ale mamei în fiecare din celulele fiice, perpetuînd nu atît unirea, cît distanţa de neumplut dintre cei doi tovarăşi ai oricărei perechi, falimentul, golul care rămîne în mijlocul cuplului celui mai reuşit.

Desigur, la fiecare punct controversat, celulele noastre pot urma instrucţiunile unuia singur dintre părinţi şi astfel să se elibereze de dominaţia celuilalt ; dar ceea ce pretindem că sîntem în forma noastră exterioară are prea puţină importanţă faţă de programul secret pe care-l aveam întipărit în interiorul fiecărei celule, unde continuă să se înfrunte ordinele contradictorii ale tatălui şi ale mamei. Importantă este doar această ceartă de neîmpăcat a tatălui şi a mamei pe care fiecare o tîrăşte după sine, resentimentul unuia dintre soţi nevoit să cedeze în faţa celuilalt, resentiment ce se face simţit şi mai tare prin victoria soţului învingător. Astfel că, însuşirile care-mi determină forma interioară şi exterioară, atunci cînd nu reprezintă suma sau media ordinelor primite de la tata şi de la mama împreună, sînt ordine dezminţite în adîncurile celulelor, contrabalansate de un ordin diferit, rămas în stare latentă subminată de îndoiala că celălalt ordin era poate mai bun. De aceea, mă întreb cîteodată dacă sînt într-adevăr suma caracterelor dominante ale trecutului, rezultatul unei serii de operaţiuni care dau mereu un număr mai mare ca

zero, sau dacă adevărata-mi esenţă nu e mai degrabă cea care se trage din lanţul de caractere învinse, totalul termenilor cu semnul minus, a tot ceea ce în arborele derivaţiilor a rămas exclus, sufocat, întrerupt; povara lucrurilor care nu s-au întîmplat mă apasă şi mă striveşte la fel de tare ca aceea a lucrurilor care s-au întîmplat şi nu puteau să nu se întîmple.

Gol, despărţire şi aşteptare, iată ce sîntem. Şi la fel rămînem şi în ziua în care trecutul dinăuntrul nostru îşi regăseşte formele originare, îngrămădirea în roiuri a celulelor-seminţe sau maturizarea concentrată a celulelor-ouă, şi în sfîrşit, cuvintele scrise în nuclee nu mai sînt cele dinainte dar nu mai sînt nici parte din noi, sînt un mesaj dincolo de noi care nu ne mai aparţine. Într-un punct ascuns din noi înşine, dubla serie a ordinelor din trecut se desparte în două iar celulele noi se trezesc avînd un trecut simplu şi nu unul dublu, fapt care le dă uşurinţă şi iluzia că sînt într-adevăr noi, că au un trecut nou care pare a fi aproape un viitor.

Eu v-am povestit aşa, pe scurt, dar procesul este de fapt foarte complicat, acolo în întunericul nucleului, în organele sexuale, o succesiune de faze nu prea clar delimitate dar pe care, o dată ce au avut loc, nu le mai poţi întoarce. Mai întîi, perechile de mesaje materne şi paterne rămase pînă atunci despărţite par să-şi aducă aminte de faptul că sînt perechi şi se unesc două cîte două, ca nişte aţişoare subţiri care se împletesc şi se amestecă; iată dar că dorinţa de a mă împerechea în afară de mine mă împinge să mă împerechez înlăuntrul meu, în adîncul rădăcinilor materiei din care sînt făcut, să împerechez amintirea anticei perechi pe care o port în mine, prima pereche, atît cea din care mă trag direct, mama şi tatăl, cît şi prima absolută, perechea la originile animal-vegetale ale primei împerecheri de pe Pămînt, şi astfel cele patruzeci şi şase de filamente pe care o celulă obscură şi secretă le poartă în nucleu se înnoadă două cîte două, fără însă să uite de vechea ceartă dintre

ele, mai cu seamă că îndată după aceea încearcă să se deznoade, dar rămîn prinse într-un punct al nodului, şi cînd, în cele din urmă, izbutesc, smulgîndu-se, să se despartă — întrucît mecanismul separaţiei a pus stăpînire între timp pe întreaga celulă întinzîndu-i miezul — fiecare cromozom se află schimbat, alcătuit din segmente care mai înainte aparţinuseră ba unuia, ba altuia, şi se îndepărtează de celălalt, schimbat la rîndul lui, marcat de schimburile alternative de segmente, iar cele două celule formate prind şi ele să se despartă, fiecare cuprinzînd douăzeci şi trei de cromozomi, deosebiţi cei ai uneia de cei ai celeilalte, şi totodată deosebiţi de cei care se aflau în celula dinainte, iar în cursul dublării viitoare se vor forma patru celule complet diferite, fiecare cu douăzeci şi trei de cromozomi, în care se amestecă moştenirile primite de la tată şi de la mamă, sau mai exact de la taţi şi de la mame.

Astfel întîlnirea trecuturilor, care nu poate avea loc niciodată în prezentul celor care cred că se întîlnesc, se dovedeşte a fi trecutul celui care vine după şi care nu-l va putea trăi niciodată în prezentul lui. Sîntem convinşi că ne îndreptăm spre nunta noastră dar de fapt sînt nunţile taţilor şi mamelor care se împlinesc prin aşteptarea şi dorinţa noastră. Ceea ce nouă ni se pare a fi fericirea noastră este poate doar fericirea iubirii altcuiva care se încheie acolo unde noi credem că începe a noastră.

Degeaba fugim noi, Priscilla, pentru a ne întîlni şi a ne urmări : trecutul dispune de noi cu o nepăsare oarbă şi după ce a mutat din loc acele fragmente din sine şi din noi, nu-i mai pasă de felul în care le vom folosi. Noi nu eram decît pregătirea, învelişul pentru întîlnirea trecuturilor care au loc prin noi dar care face parte deja dintr-o altă poveste — o poveste din viitor : întîlnirile au loc mereu înainte sau după noi şi în ele acţionează elementele noului din care noi sîntem excluşi : întîmplarea, riscul, improbabilul.

Astfel trăim, fără să fim liberi, înconjuraţi de libertate, împinşi, acţionaţi de acest val perpetuu care

este combinația cazurilor posibile și care trece prin acele puncte de spațiu și din timp în care fascicolul de raze al trecutului se contopește cu fascicolul de raze al viitorului. Marea primordială este o ciorbă de molecule înlănțuite, străbătută din cînd în cînd de mesajele celor identici și a celor diferiți care ne înconjurau și hotărau combinații noi. Mareea străveche se ridică din cînd în cînd în mine și în Priscilla, potrivit cu mersul Lunii ; astfel speciile sexuate răspund vechii condiționări care hotărăște vîrstele și anotimpurile dragostei dar îngăduie totodată suplimente și amînări ale vîrstelor și ale anotimpurilor și uneori se înfundă în stăruiri și violențe și vicii.

Pe scurt, eu și cu Priscilla sîntem doar locuri de întîlnire a mesajelor trecutului, dar nu numai ale mesajelor între ele, ci și ale mesajelor cu răspunsurile la mesaje. Și, întrucît, diferitele elemente și molecule răspund la mesaje în feluri deosebite — imperceptibil de deosebite sau extraordinar de deosebite — nici mesajele nu mai sînt aceleași în funcție de modul în care sînt primite și interpretate, sau pentru a rămîne la fel sînt nevoite să se schimbe. Se poate spune așadar că mesajele nici nu mai sînt mesaje, că nu există nici un trecut care să fie transmis ci doar o mulțime de viitoruri care corectează scurgerea trecutului, care-i dau formă, care-l crează.

Povestea pe care voiam s-o spun este întîlnirea între doi indivizi care nu există, întrucît nu pot fi definiți decît în funcție de un trecut sau de un viitor, trecut și viitor a căror realitate este reciproc pusă în dubiu. Sau este o poveste ce nu poate fi separată de povestea a tot ce există, și deci de povestea a tot ce nu există și neexistînd face posibilă existența a ceea ce există. Tot ce putem spune este că, în anumite puncte și momente, acel gol care este prezența noastră individuală se umple de valul care continuă să reînnoiască combinațiile de molecule și să le complice sau să le șteargă, și asta este de ajuns ca să ne dea siguranța că cineva este „eu“ și cineva este „Priscilla“ în distribuția spațială și temporală a celulelor vii, și

că ceva se întîmplă sau s-a întîmplat, sau se va întîmpla, ceva ce ne implică direct şi — îndrăznesc să spun — fericit şi total. Asta e de ajuns, Priscilla, să mă bucur cînd îmi întind gîtul încovoiat asupra gîtului tău şi te muşc uşor de părul galben iar nările îţi freamătă, îţi descoperi dinţii şi îngenunchezi pe nisip, coborîndu-ţi cocoaşa la înălţimea pieptului meu în aşa fel încît să mă pot rezema de ea şi să te împing din spate proptindu-mă în picioarele dinapoi, o cîtă dulceaţă în apusurile acelea din oază, îţi aminteşti cînd ne scot povara de pe samar şi caravana se împrăştie iar noi, cămilele, ne simţim dintr-o dată uşoare iar tu te avînţi, în timp ce eu, la trap, te ajung din urmă printre palmieri.

III. MOARTE

Riscul prin care am trecut a fost de a trăi : de a trăi veşnic. Ameninţarea de a continua plutea din prima clipă asupra oricui începuse din întîmplare. Scoarţa care acoperă Pămîntul e lichidă : un strop între atîţia alţii devine mai dens, se umflă, înghite încetul cu încetul substanţele dimprejur, e un strop-insulă, gelatinos, care se contractă şi se extinde, care ocupă tot mai mult loc la fiecare pulsaţie, e un strop-continent care-şi trimite ramificaţiile asupra oceanelor, care coagulează polii, care-şi lipeşte contururile verzi şi mîzgoase de ecuator, şi dacă nu se opreşte la timp înghite globul. Nu va trăi decît stropul, doar el, în vecii vecilor, uniform şi continuu în timp şi spaţiu, o sferă mucilaginoasă al cărei sîmbure este Pămîntul, o amestecătură care conţine materialul pentru vieţile noastre ale tuturor, căci sîntem cu toţi prinşi în acest strop ce nu ne va lăsa niciodată să ne naştem sau să murim, iar viaţa va fi a lui, numai a lui, a nimănui altcuiva.

Din fericire se fărîmiţează. Fiecare fragment e un lanţ de molecule aşezate într-o anumită ordine, şi numai pentru că are o ordine, e de ajuns să plutească în mijlocul substanţei dezordonate şi iată că alături de el se mai formează şi alte lanţuri de molecule înşirate în acelaşi fel. Fiecare lanţ împrăştie ordinea în jurul lui, sau se repetă pe sine de nenumărate ori, iar copiile se repetă la rîndul lor, mereu în aceeaşi dispoziţie geometrică. O soluţie de cristale vii şi identice acoperă faţa Pămîntului, se naşte şi moare în fiecare clipă fără să-şi dea măcar seama, trăieşte o viaţă discontinuă şi perpetuă şi mereu identică cu sine într-un timp şi un spaţiu fărîmiţat. Orice altă formă este exclusă în veci ; chiar şi a noastră.

Pînă în clipa în care materialul necesar pentru repetare dă semne că s-ar împuţina şi atunci fiecare lanţ de molecule prinde să strîngă împrejurul lui o rezervă

de substanţe, să o păstreze într-un fel de pachet conţinînd tot ce-i face trebuinţă. Această celulă creşte ; creşte pînă la un anumit punct ; se desparte în două ; cele două celule se despart în patru, în opt, în şaisprezece ; în loc să se unduiască fiecare de capul ei, celulele multiplicate se lipesc una de alta ca o colonie, ca nişte bancuri sau ca nişte polipi. Lumea e acoperită de o pădure de bureţi ; fiecare burete îşi înmulţeşte propriile celule într-o reţea de plinuri şi goluri care-şi dilată ochiurile şi pe care undele mării o leagănă. Fiecare celulă trăieşte pentru sine şi toate împreună îşi trăiesc întregul vieţilor lor. Cînd se lasă gerul iernii, ţesuturile bureţilor se rup, dar celulele mai noi rămîn acolo şi prind din nou să se dividă, repetă acelaşi burete cînd vine primăvara. Încă puţin şi totul se va sfîrşi : un număr finit de bureţi veşnici va poseda lumea ; marea va fi absorbită de porii lor, va curge prin desişul galeriilor lor ; ei vor trăi în veci, şi nu noi care aşteptăm zadarnic clipa în care ei să ne dea viaţă.

Nu toate celulele însă continuă să crească una peste alta în îngrămădirile monstruoase de pe fundul mărilor ori în ciupercăriile vîscoase care răsar din scoarţa moale a pămînturilor ieşite la suprafaţă ; din cînd în cînd se desprinde un roi, se leagănă, zboară şi se aşază ceva mai încolo, celulele din el reîncep să se dividă, repetă acelaşi burete sau polip sau ciupercă de unde au plecat. Timpul se repetă în cicluri : faze mereu identice vin una după alta. Ciupercile aci îşi împrăştie sporii în vînt, aci cresc ca nişte micelii pieritoare, pînă cînd ajung la maturitate alţi spori care vor muri în clipa cînd se vor deschide. A început marea diviziune din interiorul fiinţelor vii : ciupercile care nu cunosc moartea trăiesc doar o zi şi renasc într-altă zi, dar între partea care transmite ordinele reproducerii şi partea care le execută a apărut o nepotrivire de neînlăturat.

S-a angajat deci lupta între cei care există şi ar vrea să fie veşnici, şi noi care nu existăm şi am vrea să fim măcar cîtva timp. De teamă că o greşeală în-

tîmplătoare ar deschide calea spre diversitate, cei ce există își înmulțesc dispozitivele de control : dacă ordinele de reproducere iau naștere din confruntarea a două mesaje distincte și identice, erorile de transmisie sînt mai ușor de înlăturat. În felul acesta, alternarea fazelor se complică : din ramurile polipului fixat pe fundul mării se desprind meduze transparente care plutesc în mijlocul apei ; începe dragostea între meduze, joc efemer și lux al continuității datorită căruia polipii își vor confirma veșnicia. Pe întinderile de pămînt ieșite la suprafață, monștri vegetali își deschid evantaiuri de frunze, întind covoare de mușchi, încovoaie ramuri pe care se deschid flori hermafrodite ; nădăjduiesc astfel să-i lase morții doar o părticică mică și ascunsă din ei, dar jocul mesajelor încrucișate a năpădit lumea ; aceea va fi breșa prin care vom năvăli noi, mulțimea celor care nu există.

Marea e acoperită de ouă care plutesc ; un val le ridică, le amestecă cu un noian de semințe. Fiecare ființă înotătoare care iese dintr-un ou fecundat repetă nu una, ci două ființe care înotau acolo înaintea lui ; el nu va fi nici unul, nici celălalt din cei doi, ci un altul, un al treilea ; adică primii doi vor muri pentru prima oară, iar al treilea s-a născut pentru prima oară.

În invizibila întindere a celulelor-program în care toate combinațiile se fac sau se desfac în interiorul speciei, curge încă continuitatea originară ; dar între o combinație și alta, intervalul este ocupat de indivizi muritori și sexuați și diferiți.

Pericolele vieții fără de moarte sînt evitate — spun ei — pentru totdeauna. Nu pentru că din mîlul mlaștinilor fierbinți n-ar putea răsări din nou primul mugur de viață nedivizată, dar pentru că acum ne aflăm noi acolo — mai ales aceia dintre noi care funcționează ca microorganisme și bacterii — gata să-i sărim în spinare și să-l înghițim. Nu pentru că lanțurile de viruși n-ar continua să se repete în aceeași ordine cristalină, ci pentru că aceasta nu poate avea loc decît în corpurile și țesuturile noastre, ale anima-

lelor şi vegetalelor mai complexe, cu alte cuvinte lumea celor veşnici este înglobată în lumea celor muritori, iar imunitatea lor faţă de moarte ne asigură nouă condiţia noastră de muritori. Mai putem înota încă peste corali şi anemone de mare, mai umblăm încă croindu-ne drum printre ferigi şi muşchi sub ramurile pădurii de la origini, dar reproducerea sexuată a şi intrat într-un anume fel în ciclul speciilor celor mai vechi, vraja s-a risipit, cei veşnici au murit, nimeni nu pare dispus să renunţe la sex, chiar la acea mică parte de sex care-i revine, pentru a redobîndi o viaţă care se repetă pe ea însăşi la nesfîrşit.

Deocamdată, învingători sîntem noi, ăştia, discontinuii. Mlaştina-pădure învinsă se află încă în jurul nostru ; cu lovituri de *machete* [1] ne-am deschis cu greu un loc de trecere prin desişul rădăcinilor de liane ; în cele din urmă, deasupra capetelor noastre se lărgeşte o deschizătură spre cerul liber ; ridicăm ochii, ferindu-i de soare : deasupra noastră se întinde un alt acoperiş, o carapace de cuvinte pe care le secretăm într-una. De îndată ce ieşim din continuitatea materiei primordiale, sîntem prinşi într-un ţesut conjunctiv care umple hiatul dintre discontinuităţile noastre, dintre morţile şi naşterile noastre, o masă de semne, de sunete articulate, ideograme, morfeme, numere, fişe perforate, benzi imprimate, tatuaje, un sistem de comunicare cuprinzînd raporturi sociale, grade de rudenie, instituţii, mărfuri, afişe publicitare, bombe cu napalm, adică tot ce e limbaj în sens larg. Pericolul nu s-a terminat încă. Sîntem în alarmă, în pădurea desfrunzită. Ca un duplicat al scoarţei pămînteşti, bolta caută să se sudeze deasupra capetelor noastre ; va fi un înveliş duşmănos, o închisoare, dacă nu găsim punctul potrivit în care să-l sfărîmăm, împiedicîndu-l să se repete la nesfîrşit pe sine însuşi.

Tavanul care ne acoperă e alcătuit din angrenaje de fier ieşite în afară ; ca burta unei maşini sub care m-am lungit ca s-o repar, dar de sub care nu mai pot

[1] Un fel de satîr (span.)

ieşi pentru că, în timp ce stau acolo dedesubt cu spinarea lipită de pămînt, maşina se dilată, se întinde ca să acopere lumea întreagă. Nu e timp de pierdut, trebuie să înţeleg mecanismul, să găsesc punctul unde să putem pune mîna pentru a opri acest proces necontrolat, să acţionez comenzile care reglează trecerea la faza următoare : aceea a maşinilor care se autoreproduc prin mesaje încrucişate bărbăteşti şi femeieşti, determinînd naşterea unor maşini noi şi moartea maşinilor vechi.

Totul tinde la un moment dat să se strîngă în jurul meu, pînă şi această pagină în care povestea mea caută să găsească un sfîrşit care să-i îngăduie să nu se încheie, o reţea de cuvinte în care un eu scris şi o Priscilla scrisă să se întîlnească şi să se înmulţească în alte cuvinte şi gînduri, declanşînd reacţia în lanţ prin care lucrurile făcute sau folosite de oameni, adică părţile limbajului lor, să dobîndească şi ele grai, maşinile să vorbească, să schimbe între ele cuvintele din care au fost construite, mesajele care le fac să se mişte. Circuitul informaţiei vitale care curge de la acizii nucleici la scriere să se prelungească în benzile perforate de automatele fiice ale altor automate : generaţii şi maşini mai bune poate decît noi vor continua să trăiască şi să rostească vieţi şi cuvinte care au fost şi ale noastre ; traduse în instrucţiuni electronice cuvîntul eu şi cuvîntul Priscilla se vor mai întîlni.

T—INDICE ZERO

Am impresia că nu mă aflu pentru prima oară în această situaţie : cu arcul de-abia slăbit din încordare în mîna stîngă întinsă înainte, cu mîna dreaptă înţepenită spre spate, săgeata S plutind în aer la aproximativ o treime din traiectoria ei, ceva mai încolo, plutind şi el în aer şi tot la o treime din traiectoria lui, leul L năpustindu-se asupra mea cu botul căscat şi labele întinse. Peste o clipă voi şti dacă traiectoria săgeţii şi cea a leului se vor întîlni sau nu într-un punct X prin care urmează să treacă atît L, cît şi S în aceeaşi secundă t_x, cu alte cuvinte dacă leul se va prăbuşi cu un răget înnăbuşit de un val de sînge care-i va năpădi gîtlejul întunecat, străpuns de săgeată, ori va nimeri teafăr şi nevătămat asupra mea, doborîndu-mă cu lovituri de labe care-mi vor sfîşia muşchii de pe umeri şi de pe piept, în timp ce gura lui, închizîndu-se printr-un simplu declic al fălcilor, îmi va desprinde capul de trup la nivelul primei vertebre.

Iată cît de numeroşi şi de complecşi sînt factorii care condiţionează mişcarea parabolică atît a săgeţii, cît şi a felinarelor, de nu mai sînt în stare să judec pe moment care din eventualităţi ar fi mai probabilă. Mă aflu deci într-una din situaţiile acelea de nehotărîre şi aşteptare în care chiar că nu mai ştii ce să crezi. Cred totuşi ceva : că nu e pentru prima oară.

Nu vreau să mă refer la alte experienţe de vînătoare ale mele : arcaşul e pierdut de îndată ce crede că a dobîndit experienţă ; fiecare leu pe care-l întîlnim în scurta noastră viaţă e diferit de orice alt leu ; vai nouă dacă zăbovim să facem comparaţii şi să ne mişcăm în funcţie de norme şi de presupuneri. Mă refer la acest leu L şi la această săgeată S care au parcurs cam o treime din traiectoriile lor.

Şi nici nu pot fi băgat în categoria celor care cred în existenţa unui leu primar şi absolut, şi în faptul

că toți leii particulari și aproximativi care-ți sar în spinare sînt doar umbre sau năluci ale lui. În viața noastră grea nu e loc pentru nimic care să nu fie concret sau care să nu poată fi perceput prin simțuri.

La fel de străină mi-e și părerea că fiecare poartă în sine de la născare amintirea de leu care-i apare în vis, moștenită din tată în fiu, astfel încît cînd vede un leu îi vine imediat să spună : iată, leul ! Aș putea explica de ce și cum de-am ajuns s-o exclud, dar nu mi se pare că ar fi momentul potrivit.

E suficient să spun că prin „leu" înțeleg pata aceasta galbenă țîșnită dintr-un tufiș al savanei, icnetul acesta răgușit care împrăștie miros de carne însîngerată, blana albă de pe burtă, pernițele trandafirii de sub labe și unghiul ascuțit al ghearelor strînse așa cum le văd acum deasupra mea, într-un amestec de senzații pe care-l numesc „leu" doar ca să-i dau un nume, deși e limpede că nu are vreo legătură cu cuvîntul „leu" și nici măcar cu ideea de leu pe care cineva și-ar putea-o face în alte împrejurări.

Spun că nu trăiesc pentru prima oară clipa de față deoarece am senzația că imaginile sînt ușor dublate, ca și cum aș vedea în același timp nu numai un leu și o săgeată, ci doi sau mai mulți lei și două sau mai multe săgeți suprapuse dar nu perfect, astfel încît contururile sinuoase ale figurii leului și segmentul săgeții apar îngroșate sau mai degrabă înconjurate de o aureolă de linii mai subțiri și de culori mai palide. Această dublare ar putea fi tot atît de bine o iluzie prin care-mi reprezint o îngroșare ce nu se lasă definită altfel și datorită căreia leul, săgeata și tufișul înseamnă ceva mai mult decît acest leu, această săgeată și acest tufiș, cu alte cuvinte înseamnă repetarea nesfîrșită a leului, săgeții, tufișului, aflați în acest raport exact cu o repetare nesfîrșită a mea-însumi în clipa în care de abia am slăbit încordarea arcului.

N-aș vrea ca această senzație, după felul în care am descris-o, să semene prea tare cu recunoașterea a ceva văzut mai de mult, o săgeată în poziția aceea

şi un leu în cealaltă, şi raportul reciproc dintre poziţia săgeţii şi a leului şi a mea, proţăpit acolo cu arcul în mînă ; aş prefera să spun că am recunoscut doar spaţiul, punctul din spaţiu în care se găseşte săgeata şi care ar fi gol, dacă săgeata nu sar afla acolo, spaţiul gol care-l conţine acum pe leu şi cel care mă conţine acum pe mine, ca şi cum în golul spaţiului pe care-l ocupăm sau, mai exact, îl străbatem — adică pe care lumea îl ocupă sau, mai exact, îl străbate — aş fi reuşit să recunosc cîteva puncte în mijlocul tuturor celorlalte puncte la fel de goale şi la fel de străbătute de lume. Dar să fim bine înţeleşi, nici vorbă nu poate fi că recunoaşterea aceasta s-ar datora, de pildă, configuraţiei terenului, ori distanţei care mă desparte de rîu sau de pădure : ştiu bine că spaţiul care ne înconjoară este mereu diferit, ştiu că Pămîntul este un corp ceresc care se mişcă în mijlocul altor corpuri cereşti care se mişcă, ştiu că nici un semn — nici pe Pămînt şi nici pe cer — nu-mi poate sluji ca punct de reper definitiv, ţin seama întotdeauna de faptul că stelele se rotesc în galaxii, şi că galaxiile se îndepărtează unele de altele cu o viteză proporţională cu distanţa. Bănuiala pe care o am este însă tocmai aceasta : că mă aflu într-un spaţiu care nu e nou pentru mine, că m-am întors într-un punct prin care am mai trecut şi altădată. Şi întrucît nu e vorba doar de mine, ci şi de o săgeată şi de un leu, nu e cazul să credem că ar fi o întîmplare : este vorba de timp, care continuă să parcurgă din nou un drum pe care l-a mai parcurs. Aş putea deci să definesc drept timp şi nu drept spaţiu golul acela care mi s-a părut cunoscut în clipa cînd îl străbăteam.

Întrebarea pe care mi-o pun acum este dacă un punct al drumului străbătut de timp se poate suprapune unor puncte din drumurile străbătute înainte. În acest caz, impresia de îngroşare a imaginilor s-ar explica prin bătaia repetată a timpului asupra unei clipe identice. Nu este exclusă nici posibilitatea ca anumite puncte să nu se suprapună perfect de la o venire la alta a timpului : imaginile uşor dublate sau

confuze ar indica deci că drumul bătut şi rebătut de timp s-ar fi uzat şi lărgit puţin, permiţînd un oarecare joc în trecerile sale obligatorii. Dar chiar dacă n-ar fi vorba decît de un efect optic trecător, tot rămîne un accident ritmic pe care parcă-l aud bătînd în clipa pe care-o retrăiesc. N-aş vrea însă să se înţeleagă din tot ce am spus că această clipă ar avea o consistenţă temporală specială în seria clipelor care o preced sau o urmează : din punctul de vedere al timpului, este vorba de o simplă clipă care durează cît toate celelalte clipe, indiferent de conţinutul ei, suspendată în drumul ei între trecut şi viitor ; descoperirea pe care cred că am făcut-o este doar revenirea ei precisă într-o serie care se repetă, identică cu sine de fiecare dată.

Pe scurt, toată problema, acum cînd săgeata străpunge aerul cu un fîşiit, iar leul se arcuieşte în săritura lui şi nu se poate şti încă dacă vîrful muiat în venin de viperă se va înfige în blana roşcată dintre ochii lui holbaţi sau va da greş lăsînd maţele mele lipsite de apărare pradă fiarei care le va smulge de pe scheletul de care sînt ancorate acum şi le va tîrî pe pămîntul însîngerat şi prăfuit pînă cînd, înainte de căderea nopţii, vulturii şi şacalii vor face să dispară orice urmă din ele, toată problema, deci, este să ştii dacă seria din care face parte această clipă este deschisă sau închisă. Căci, dacă — aşa cum mi se pare că am auzit pe unii susţinînd — e o serie închisă, adică timpul universului a început la un moment dat şi continuă într-o explozie de stele şi nebuloase tot mai rarefiate pînă cînd împrăştierea ajunge la ultima sa limită, iar stelele şi nebuloasele vor prinde din nou să se concentreze, atunci pot trage concluzia că timpul se va întoarce îndărăt pe urma paşilor lui, că lanţul minutelor se va desfăşura în sens invers, pînă cînd se va ajunge din nou la început, pentru a începe iarăşi de la capăt, şi asta de nenumărate ori ; acest lucru nu înseamnă cîtuşi de puţin că el ar fi avut un început : universul nu face altceva decît să pulseze între două momente extreme, constrîns să se repete

din veci — aşa cum s-a repetat şi se repetă de nenumărate ori clipa pe care o trăiesc acum.

Să încercăm, deci, să vedem clar lucrurile : mă aflu într-un punct oarecare spaţio-temporal la mijlocul unei faze a universului ; după sute de milioane de miliarde de secunde iată că săgeata, şi leul, şi tufişul, şi eu, ne-am pomenit în poziţia de acum, iar clipa de faţă va fi înghiţită şi îngropată imediat în seria sutelor de milioane de miliarde de clipe care-şi urmează drumul, indiferent de rezultatul pe care zborul convergent sau nu al leului şi al săgeţii îl va avea peste o clipă ; apoi, la un moment dat goana se va desfăşura în sens invers, universul îşi va repeta viaţa de-a-ndaratelea, din efecte vor naşte cauzele, şi chiar de la aceste efecte la care mă aştept şi pe care nu le cunosc încă, provocate de o săgeată care se zdrobeşte de pămînt stîrnind un nor galben de praf şi de fărîme de piatră, sau care se înfige în gura fiarei ca un dinte nou şi monstruos, ne vom întoarce la clipa pe care o trăiesc acum, săgeata se va aşeza îndărăt pe arcul întins ca şi cum ar fi aspirată la loc, leul va cădea în spatele tufişului pe labele dinapoi încordate ca un resort, şi tot ce e după va fi şters încetul cu încetul, clipă după clipă, prin reapariţia a ce era înainte, va fi uitat prin descompunerea a miliarde de combinaţii de neuroni din lobii creierului, astfel încît nimeni nu-şi va da seama că trăieşte de-a-ndaratelea, aşa cum nici eu nu sînt sigur acum de sensul în care se mişcă timpul în care mă mişc, şi dacă ceea ce aştept nu s-a întîmplat de fapt acum o secundă, aducînd cu sine salvarea sau moartea mea.

Avînd în vedere că tot ar mai trebui să trec prin punctul acesta — mă întreb dacă n-ar fi cazul să mă opresc, să mă opresc în spaţiu şi în timp, în vreme ce coarda arcului de abia slăbită se arcuieşte în direcţia opusă celei în care stătuse mai înainte întinsă, şi-n vreme ce piciorul drept de abia uşurat de greutatea trupului se ridică într-o răsucire de nouăzeci de grade, şi să stau nemişcat în această poziţie aşteptînd ca din bezna spaţiului-timp să răsară din nou leul şi

să se arunce asupra mea cu toate cele patru labe ridicate în aer, iar săgeata să se înscrie la loc pe traiectoria ei exact în punctul în care se află acum. Ce rost are să continuăm dacă mai devreme sau mai tîrziu urmează să ne regăsim în aceeaşi situaţie ? Ar fi mai nimerit să-mi îngădui un răgaz de cîteza zeci de miliarde de ani, să las restul universului să-şi urmeze drumul său prin spaţiu şi timp pînă la capăt, şi să-l aştept să se întoarcă pentru a sări din nou în el şi a mă înapoia apoi în istoria mea şi a universului pînă la origini, după care s-o iau iară de la început şi să mă regăsesc aici din nou — sau, să las timpul să se întoarcă îndărăt de unul singur, să se reapropie de mine în timp ce eu stau nemişcat aşteptînd — şi să văd atunci dacă a venit clipa potrivită să mă hotărăsc să fac celălalt pas şi să trag cu ochiul la ce-o să mi se întîmple peste o clipă, sau dacă nu-mi convine să mă opresc definitiv aici. Pentru asta nu e necesar ca particulele mele de materie să iasă din drumul lor spaţio-temporal, din efemera victorie sîngeroasă a vînătorului sau a leului : sînt sigur că o parte din noi rămîne oricum prinsă în fiecare intersecţie a timpului cu spaţiul, şi deci ar fi de ajuns să nu ne separăm de această parte, să ne identificăm cu ea, lăsînd restul în plata Domnului să se învîrtească după cuviinţă pînă la capăt.

În cele din urmă, mi se oferă următoarea posibilitate : să constitui un punct fix în fazele oscilante ale universului. Cum o fi mai bine : să profit de ocazie sau să mă las păgubaş ? De oprit m-aş opri, dar nu numai eu singur, căci îmi dau seama că n-ar prea avea rost — ci împreună cu tot ce se află în jurul meu şi are funcţia de a defini clipa de faţă pentru mine, adică săgeată leu arcaş suspendaţi cum sîntem pentru eternitate. Ba chiar am impresia că pînă şi leul — dacă şi-ar da seama exact cum stau lucrurile — ar prefera să rămînă în poziţia asta, la circa o treime din traiectoria saltului său furios şi să se despartă de acea proiecţie a fiinţei lui care peste o clipă va încremeni în ultimele zvîcniri ale agoniei sau va

mesteca sălbatic un craniu omenesc cald încă. Pot să vorbesc deci nu numai din punctul meu de vedere, ci şi în numele leului. Ba chiar în numele săgeţii, întrucît o săgeată nu-şi poate dori altceva decît să fie săgeata aşa cum este în această scurtă clipă şi să-şi amîne destinul de vechitură fără vîrf care o aşteaptă îndată ce va fi nimerit în orice fel de ţintă.

O dată stabilit faptul că situaţia în care ne găsim acum, atît eu, cît şi leul şi săgeata, în această clipă t_0 se va repeta de două ori la fiecare du-te-vino al timpului, identică cu celelalte dăţi, şi că s-a şi repetat ori de cîte ori universul şi-a repetat diastola şi sistola sa în trecut — presupunînd că ar avea rost să vorbim de trecut şi viitor pentru succesiunea acestor faze, căci în lăuntrul fazelor, ştim prea bine, nici nu se pune problema de trecut şi viitor — situaţia rămîne totuşi îndoielnică în următoarele secunde t_1, t_2, t_3 etcaetera, întocmai cum era nesigură şi situaţia din precedentele secunde t_{-1}, t_{-2}, t_{-3} etcaetera.

Stînd strîmb şi judecînd drept, alternativele care ni se prezintă sînt următoarele :

sau liniile spaţio-temporale pe care universul le urmează în fazele pulsaţiei sale coincid în toate punctele lor ;

sau coincid doar în cîteva puncte excepţionale, ca secunda pe care o trăiesc acum şi devin apoi divergente.

Dacă această ultimă alternativă este cea adevărată, din punctul spaţio-temporal în care mă aflu se desparte un fascicol de posibilităţi care, cu cît înaintează în timp, cu atit se îndepărtează una de alta, în formă de con, fiecare îndreptîndu-se spre un viitor cu totul diferit de celălalt, şi fiecărei dăţi, cînd mă găsesc cu săgeata şi leul în aer, îi va corespunde un alt punct X de intersecţie a traiectoriilor lor, de fiecare dată leul va fi rănit altfel, va avea agonii diferite ori va găsi diferite feluri noi de a reacţiona, sau nici vorbă să fie rănit şi se va năpusti asupra mea de fiecare dată într-un fel diferit, lăsîndu-mi sau nu posibilitatea de a mă apăra, deci victoriile sau înfrîngerile

mele în lupta cu leul se dovedesc a fi potențial infinite, și cu cît mai des voi fi sfîșiat, cu atît mai multe posibilități voi avea de a nimeri ținta data următoare cînd mă voi afla din nou aici, după miliarde și miliarde de ani ; cît despre situația mea de acum, nu pot avea nici o părere deoarece, în cazul că trăiesc o fracțiune de timp ce precede sfîșierea mea de către fiară, atunci înseamnă că trăiesc ultima clipă dintr-o epocă fericită, iar în cazul că mă așteaptă întîmpinarea triumfală pe care tribul o rezervă victoriosului vînător de lei, clipa de față reprezintă culmea groazei, punctul cel mai negru din coborîrea în infernul pe care trebuie să-l străbat pentru a merita apoteoza. În concluzie, orice m-ar aștepta, tot ar fi bine să scap de situația asta, deoarece dacă există un interval de timp care nu interesează de loc, e tocmai ăsta, întrucît nu poate fi definit decît în raport cu ce va urma, cu alte cuvinte secunda de față nu există în sine, și e cu neputință deci nu numai să te oprești în ea, dar chiar s-o străbați în timp de o secundă, pe scurt e un salt al timpului între clipa în care leul și săgeata și-au luat zborul, și clipa în care sîngele va țîșni din vinele leului sau din ale mele.

Unde mai pui că, dacă din secunda de față pleacă în con un număr infinit de linii înfățișînd fiecare un alt viitor posibil, aceleași linii provin oblic dintr-un trecut care la rîndul lui e un con de posibilități infinite, deci acel eu însumi aflat acum în fața leului care se năpustește și a săgeții care-și croiește drum prin văzduh, este un eu însumi diferit de fiecare dată deoarece trecutul vîrsta mama tatăl tribul limba experiența sînt diferite de fiecare dată, leul este mereu un alt leu chiar dacă îl văd întotdeauna la fel, cu coada îndoită în timpul săriturii și smocul din vîrful ei apropiat de șoldul drept într-o mișcare care seamănă fie cu o lovitură de bici, fie cu o mîngîiere, cu coama desfăcută care-i acoperă o parte din piept și lasă să se întrevadă doar labele din față înălțate, pregătite parcă pentru o îmbrățișare veselă dar în realitate gata să-mi înfigă ghearele în spinare cu toată puterea, iar

săgeata e făcută de fiecare dată dintr-un alt material, ascuțită cu mereu alte unelte, unsă cu venin de la mereu alți șerpi, deși străbate aerul pe aceeași parabolă și cu același șuierat. Ceea ce nu se schimbă este raportul între mine, săgeată și leu în această clipă de nesiguranță ce se repetă identic, nesiguranță care are drept miză moartea; totuși, trebuie să recunosc că dacă această moarte iminentă este de fapt moartea unui eu posedînd un trecut diferit, a unui eu care nu s-a dus ieri dimineață să culeagă ridichi cu verișoara mea, adică a unui alt eu, a unui străin, chiar dacă e vorba de un străin care s-a dus ieri dimineață să culeagă ridichi cu verișoara mea, cu alte cuvinte a unui dușman, deci dacă dățile trecute nu mă aflam eu în locul meu, ci un altul, atunci nu-mi prea pasă dacă prima dată sau data următoare săgeata l-a nimerit sau nu pe leu.

În acest caz, este de la sine înțeles că nu mă mai interesează nici să mă opresc în t_0 pentru întreaga rotire a spațiului și a timpului. Mai rămîne însă cealaltă ipoteză : și anume — ca în vechea geometrie — că este de ajuns ca liniile să coincidă în două puncte pentru a coincide în toate, și astfel ar fi posibil ca liniile spațio-temporale trasate de univers în fazele lui alternative să coincidă în toate punctele lor, și atunci, nu numai t_0 ci și t_1 și t_2 și tot ceea ce va urma după ce vor coincide cu respectivii t_1, t_2, t_3 din celelalte faze, și la fel toate secundele precedente sau următoare, iar eu mă voi vedea silit să am un singur trecut și un singur viitor repetate de infinite ori înainte și după această clipă. Trebuie totuși să ne întrebăm dacă mai are vreun rost să vorbim de repetiție din moment ce timpul constă într-o serie unică de puncte, incapabilă să-și îngăduie variații nici în natura nici în succesiunea lor; ar fi de ajuns atunci să spunem că timpul e finit și mereu la fel cu sine însuși, deci poate fi considerat ca simultan în toată extinderea lui, formînd un teanc de straturi de prezent; cu alte cuvinte, este vorba

de un timp plin ochi, întrucît fiecare secundă în care poate fi descompus constituie un fel de strat aflat acolo veşnic prezent, înfipt între alte straturi tot veşnic prezente. Aşadar, secunda t_0 în care se află săgeata S_0 iar ceva mai încolo leul L_0 iar mai încoace eu însumi Q_0 e un strat spaţio-temporal nemişcat şi identic pentru vecie, iar alături de el ia loc t_1 cu săgeata S_1 şi leul L_1 şi eu însumi Q_1 care şi-au schimbat imperceptibil poziţia, iar lipit de el stă t_2 care-i conţine pe S_2 şi L_2 şi Q_2 şi aşa mai departe. În una din aceste secunde puse cap la cap se va şti lămurit care din noi moare, leul L_n sau eu Q_n, iar în secundele următoare se vor desfăşura fără îndoială : fie sărbătorirea de către trib a vînătorului întors cu prada, fie funeraliile vînătorului, în timp ce prin savană leul ucigaş răspîndeşte groaza în jurul lui. Fiecare secundă e definitivă, închisă, fără interferenţe cu celelalte, iar eu Q_0 pot sta liniştit aici în teritoriul meu t_0 şi să nu-mi pese de ceea ce se întîmplă cu Q_1 Q_2 Q_3 Q_n în respectivele secunde vecine cu a mea, deoarece în realitate leii L_1 L_2 L_3 L_n nu pot lua locul cunoscutului L_0, încă inofensiv deşi ameninţător, ţinut la respect de săgeata în zbor S_0, conţinînd în sine acea putere ucigaşă care riscă să fie irosită de S_1 S_2 S_3 S_n aşezate pe segmente de traiectorie tot mai depărtate de ţintă, făcîndu-mă de rîs ca pe cel mai ageamiu arcaş din trib, sau mai degrabă făcîndu-l de rîs şi dovedind că ageamiu este acel Q_{-n} care ocheşte în t_{-n}.

Îmi dau seama că sare în ochi comparaţia cu fotogramele unei pelicule, dar dacă am evitat pînă acuma s-o fac am avut, fără îndoială, motivele mele. E adevărat că fiecare secundă este închisă în sine şi nu poate comunica cu celelalte întocmai ca o fotogramă, dar pentru a-i defini conţinutul nu sînt de ajuns punctele Q_0 L_0 S_0 cu care am limitat-o la o scenă de vînătoare de lei, dramatică, dacă vreţi, dar în nici un caz cu un orizont larg ; nu trebuie însă să ţinem seama doar de un punct, ci de totalitatea punctelor conţinute în univers în acea secundă t_0 ; aceasta fiind

situaţia, e preferabil să ne scoatem din cap comparaţia cu fotogramele deoarece ea n-ar face decît să ne încurce.

Deci, de vreme ce m-am hotărît să mă stabilesc definitiv în această secundă t_0 — şi dacă nu m-aş fi hotărît ar fi acelaşi lucru întrucît, fiind eu Q_0 nici n-aş avea posibilitatea să mă stabilesc în alta — am tot răgazul să mă uit în jurul meu şi să-mi analizez secunda în toată întinderea ei. Ea cuprinde în dreapta mea un rîu doldora de hipopotami negri, la stînga savana în care mişună zebre alb-negre şi răspîndiţi în diferite puncte ale orizontului cîţiva baobabi pe care stau tucani galben-negri, fiecare din aceste elemente marcate prin respectivele poziţii ocupate de hipopotamii $H(a)_0$, $H(b)_0$, $H(c)_0$ etcaetera, de zebrele $Z(a)_0$, $Z(b)_0$, $Z(c)_0$ etcaetera, de tucanii $T(a)_0$, $T(b)_0$, $T(c)_0$ etcaetera. Ea mai cuprinde sate cu colibe şi magazine de export-import, plantaţii care ascund sub pămînt mii de seminţe aflate în diverse faze ale procesului de germinaţie, deşerturi nemărginite cu poziţiile fiecărui fir de nisip $F(a)_0$ $F(b)_0$ ... $F(n^n)_0$ purtat de vînt, oraşe în timpul nopţii cu ferestrele luminate sau întunecate, oraşe în timpul zilei cu stopuri roşii, galbene şi verzi, curbe de productivitate, indici de preţuri, cote de bursă, epidemii de boli infecţioase cu poziţia fiecărui virus, războaie locale cu rafale de proiectile $P(a)_0$ $P(b)_0$ ... $P(z)_0$ $P(zz)_0$ $P(zzz)_0$ ... suspendate în traiectoria lor, şi cine ştie dacă-i vor nimeri pe duşmanii $D(a)_0$ $D(b)_0$ $D(c)_0$ ascunşi printre frunze, avioane cu ciorchini de bombe de-abia lansate care atîrnă dedesubtul lor, avioane cu ciorchini de bombe care aşteaptă să fie lansate, război total implicit situaţiei internaţionale SI_0 ce nu se ştie în care clipă SI_x va deveni război total explicit, explozii de stele „supernove" care ar putea schimba radical configuraţia galaxiei noastre...

Fiecare secundă e un univers, secunda pe care o trăiesc e secunda în care locuiesc, *the second I live is the second I live in,* trebuie să mă obişnuiesc să-mi gîndesc frazele simultan în toate limbile posibile dacă vreau să-mi trăiesc extensiv secunda mea univers.

Prin combinarea tuturor datelor simultane aş putea ajunge la o cunoaştere obiectivă a secundei-univers t_0 în toată extinderea ei spaţială, inclusiv a mea, căci în interiorul lui t_0 eu Q_0 nu sînt de loc determinat de trecutul meu Q_{-1} Q_{-2} Q_{-3} etcaetera, ci de sistemul constituit de toţi tucanii T_0, proiectilele P_0, virusii V_0, fără de care nu s-ar putea stabili că eu sînt Q_0. Ba mai mult, avînd în vedere că nu mă mai interesează ce se va întîmpla cu Q_1 Q_2 Q_3 etcaetera, nu mai e cazul să continui să privesc lucrurile în mod subiectiv, aşa cum am făcut pînă acum, cu alte cuvinte mă pot identifica atît cu mine, cît şi cu leul sau cu firul de nisip sau cu indicele de cost al vieţii sau cu duşmanul sau cu duşmanul duşmanului.

Pentru asta e de ajuns să stabilesc cu precizie coordonatele tuturor acestor puncte şi să calculez cîteva constante. Aş putea, spre exemplu, să scot în evidenţă toate componentele de suspensie şi nesiguranţă care mă privesc atît pe mine, cît şi pe leu, săgeată, bombe, duşman şi duşmanul duşmanului, şi să-l definesc pe t_0 ca un moment de suspensie şi nesiguranţă universală. Dar această operaţie nu relevă nimic esenţial despre t_0 întrucît, admiţînd chiar că ar fi vorba de un moment îngrozitor, lucru cum mi se pare în orice caz dovedit, el ar putea fi un moment îngrozitor dintr-o serie de momente de groază descrescîndă, deci iluzorie. Cu alte cuvinte, această sigură dar relativă groază din t_0 poate căpăta valori complet diferite, în funcţie de t_1 t_2 t_3 care au posibilitatea să transforme în mod radical esenţa lui t_0, sau — mai degrabă — diferiţii t_1 ai lui Q_1, L_1, $D(a)_1$, $D(\frac{1}{a})_1$ au puterea să determine însuşirile fundamentale ale lui t_0.

Mi se pare că aici lucrurile încep să se complice: am hotărît să mă închid în t_0 şi să nu mai ştiu nimic despre ce se întîmplă în afara acestei clipe, renunţînd la un punct de vedere limitat şi personal, pentru a trăi secunda t_0 în configuraţia sa globală obiectivă, dar această configuraţie obiectivă nu poate fi percepută din interiorul lui t_0, ci doar observîndu-o dintr-o

altă clipă-univers, de exemplu din t_1 sau t_2, şi nu din întreaga lor extindere simultană, ci adoptînd cu hotărîre un punct de vedere, cel al duşmanului sau al duşmanului duşmanului, cel al leului sau al meu.

Rezumînd : pentru a mă opri în t_0 trebuie să stabilesc configuraţia obiectivă a lui t_0 ; pentru a stabili configuraţia obiectivă a lui t_0 trebuie să mă mut în t_1 ; pentru a mă muta în t_1 trebuie să adopt un punct de vedere subiectiv, şi în acest caz nu văd de ce nu mi l-aş păstra pe al meu. Rezumînd încă o dată : pentru a mă opri în timp trebuie să mă mişc cu timpul, pentru a deveni obiectiv trebuie să rămîn subiectiv.

Să vedem atunci cum să mă port în mod concret : după ce am stabilit faptul că eu, Q_0, mi-am ales reşedinţa în t_0, aş putea să trag o fugă rapidă în t_1 şi, dacă asta nu e de ajuns, să dau o raită şi prin t_2 şi t_3, identificîndu-mă provizoriu cu Q_1 Q_2 şi Q_3, în speranţa că seria Q va continua şi nu va fi întreruptă prematur de ghearele ascuţite ale lui L_1 L_2 L_3, pentru că doar aşa mi-aş putea da seama de configuraţia poziţiei mele de Q_0 în t_0, singurul lucru care mă interesează.

Pericolul care mă paşte este ca t_1, clipa-univers t_1 să fie cu mult mai interesantă decît t_0, cu mult mai bogată în emoţii şi surprize, triumfătoare sau distrugătoare, asta n-am posibilitatea să ştiu, astfel încît să fiu tentat să mă dedic în întregime clipei t_1, întorcînd spatele lui t_0, uitînd că am trecut în t_1 doar pentru a mă informa mai bine asupra lui t_0. Iar din această curiozitate pentru t_1, din această ilegitimă dorinţă de a cunoaşte o clipă-univers care nu-mi aparţine, vrînd să-mi dau seama dacă e o afacere să-mi schimb stabila şi sigura mea cetăţenie din t_0 pentru picul ăla de noutate pe care mi-o oferă t_1, aş putea face un pas pînă în t_2 ca să am o idee mai obiectivă despre t_1 ; iar pasul acesta în t_2, la rîndul lui...

Dacă aşa stau lucrurile, îmi dau seama că situaţia mea nu s-ar schimba cîtuşi de puţin chiar părăsind ipotezele de la care am pornit : adică presupunînd că

timpul nu se repetă, ci constă într-o serie ireversibilă de secunde diferite unele de altele, că fiecare secundă există o singură dată, şi că a o umple pe toată durata ei de secundă înseamnă a o umple pentru totdeauna, că t_0 mă interesează doar în funcţie de t_1 t_2 t_3 care urmează, cuprinzînd în ele viaţa sau moartea declanşate de mişcarea pe care am făcut-o dînd drumul săgeţii şi de mişcarea făcută de leu luîndu-şi avînt, şi de celelalte mişcări pe care leul şi cu mine le vom face în secundele următoare, şi de spaima care mă împietreşte timp de o nesfîrşită clipă, care împietreşte zborul leului şi al săgeţii în faţa ochilor mei, şi că fulgerătoarea clipă t_0 care a sosit fulgerător iată că va ţîşni în clipa următoare şi va delimita cu precizie traiectoria leului şi a săgeţii.

Maşina care mă urmăreşte e mai iute decît a mea ; în ea se află un bărbat singur, înarmat cu un revolver, trăgător bun, după cîte mi-am putut da seama din loviturile care mai că m-au nimerit. În timpul urmăririi m-am îndreptat spre centrul oraşului ; a fost o decizie salvatoare ; urmăritorul e tot în spatele meu dar ne despart cîteva maşini ; ne-am oprit în mijlocul unui şir lung, la un stop.

Stopul e reglat în aşa fel încît de partea noastră culoarea roşie să dureze o sută optzeci de secunde iar cea verde o sută douăzeci, presupunîndu-se, fără îndoială, că traficul de pe strada perpendiculară e mai dens şi mai lent. Presupunere falsă : făcînd socoteala maşinilor pe care le văd trecînd transversal cînd li se dă liber, aş zice că sînt cam de două ori mai numeroase decît cele care reuşesc într-un interval de timp egal să se desprindă din coloana noastră şi să depăşească stopul. Asta nu înseamnă că în partea aceea maşinile gonesc ; de fapt, înaintează şi ele cu o încetineală exasperantă, ce poate fi considerată viteză doar în comparaţie cu noi care, practic, stăm pe loc tot timpul atît pe verde, cît şi pe roşu. Unul din motivele pentru care nu reuşim să ne mişcăm e tocmai această încetineală, deoarece atunci cînd verdele se stinge pentru ei şi se aprinde pentru noi, bifurcaţia este încă ocupată de valul lor de maşini blocate acolo la mijloc, astfel încît cel puţin treizeci de secunde din cele o sută douăzeci ale noastre se pierd înainte să poţi demara. Trebuie să adaug că fluxul transversal ne obligă într-adevăr să întîrziem, dar apoi pierde la rîndul lui patruzeci pînă la şaizeci de secunde înainte de a putea să pornească atunci cînd se dă drumul la verde pentru ei, împiedicat de cortegiul nostru care se tîrîie lent ; pierderea lor nu înseamnă de loc un cîştig pentru noi deoarece fiecărei întîrzieri finale în partea aceasta (şi iniţiale în cealaltă) îi corespunde o

întîrziere şi mai mare finală în partea aceea (şi iniţială în asta), deci într-o proporţie crescîndă, astfel încît verdele devine de nefolosit pentru o durată tot mai mare, lucru care ne dezavantajează mai mult pe noi decît pe ei.

Cînd în aceste raţionamente folosesc cuvintele „noi" şi „ei", înţeleg prin „noi" atît pe mine cît şi pe omul care mă urmăreşte şi vrea să mă ucidă, ca şi cum duşmănia n-ar fi numai între el şi mine, ci între noi cei din şirul ăsta şi ceilalţi din şirul transversal. Dar, gîndurile şi sentimentele tuturor celor care stau aici imobilizaţi şi nerăbdători, cu piciorul pe ambreiaj, nu pot urma alt curs decît cel impus de respectivele situaţii ale traficului; este firesc, deci, să presupunem că s-a stabilit o comunitate de intenţii între mine care mor de nerăbdare s-o iau la sănătoasa şi el care aşteaptă să se repete ocazia de adineauri, cînd a reuşit într-o stradă periferică să tragă asupra mea de două ori; din fericire nu m-a lovit; un glonte a spart gemuleţul din stînga iar celălalt s-a înfipt în capotă.

E de la sine înţeles că această comunitate implicită cuvîntului „noi" e doar aparentă, căci de fapt duşmănia mea vizează atît maşinile cu care ne încrucişăm cît şi pe cele din şirul nostru; dar în interiorul şirului nutresc fără îndoială mai mare duşmănie faţă de maşinile care mă preced şi mă împiedică să înaintez decît faţă de cele din spatele meu, care mi-ar deveni duşmane doar dacă ar încerca să mă depăşească, lucru greu de realizat din cauza densităţii fluxului în care sînt înghesuite maşină lîngă maşină cu minime posibilităţi de joc.

Pe scurt, principalul meu duşman din momentul de faţă se află în mijlocul unei mulţimi de alte corpuri solide asupra cărora se revarsă antipatia şi teama mea, aşa cum şi dorinţele sale ucigaşe — deşi îndreptate exclusiv împotriva mea — sînt deviate şi se împrăştie printre o mulţime de obiecte intermediare. În calculele pe care le face concomitent cu mine, trebuie că şi el numeşte „noi" coloana noastră şi „ei" coloana

cu care ne încrucişăm, cum la fel de adevărat este că şi calculele noastre au multe elemente şi părţi comune cu toate că ţintesc spre rezultate opuse.

Eu aş dori ca şirul nostru să se mişte întîi foarte repede şi apoi foarte încet, adică, maşinile din faţa mea să înceapă brusc să alerge iar eu în spatele lor să reuşesc să trec de bifurcaţie pe ultima pîlpîire a luminii verzi ; iar în urma mea, coloana să se blocheze pe un timp suficient de lung ca să pot dispărea, cotind-o pe o stradă laterală. Fără îndoială că socotelile urmăritorului meu tind în schimb să prevadă dacă va reuşi să treacă de stop în acelaşi val ca şi mine, dacă va reuşi să se ţină după mine pînă cînd maşinile care ne separă se vor împrăştia în diferite direcţii sau cel puţin se vor rări, iar maşina lui va putea ajunge chiar în spatele meu sau alături de a mea, de pildă pe linia unui alt stop, în poziţia cea mai bună ca să-şi descarce revolverul asupră-mi (eu nu sînt înarmat) cu o clipă înainte să se aprindă culoarea verde care să-i dea cale liberă să o şteargă.

Pe scurt, eu contez pe neregularitatea cu care alternează în coloană perioadele de oprire şi de mişcare ; în timp ce el se bazează pe regularitatea care se verifică în medie între perioadele de oprire şi cele de mişcare pentru fiecare maşină din coloană. Problema este, de fapt, dacă şirul poate fi divizibil într-o serie de segmente avînd fiecare o viaţă proprie sau trebuie considerat ca un corp unic şi indivizibil, în care singura schimbare posibilă este scăderea densităţii pe timp de noapte, pînă la un punct limită de rarefiere în care doar cele două maşini ale noastre vor mai păstra aceeaşi direcţie şi vor tinde să anuleze distanţa... Ceea ce au comun calculele noastre este faptul că elementele care determină mişcarea individuală a celor două maşini — puterea respectivelor motoare şi îndemînarea şoferilor — nu mai contează aproape de loc, totul fiind hotărît de mişcarea generală a coloanei, sau mai exact de mişcarea combinată a diferitelor coloane care se încrucişează în oraş. În concluzie, eu şi cu omul însărcinat să mă ucidă sîntem ca imobili-

zaţi într-un spaţiu care se mişcă de capul lui, sudaţi în acest pseudo-spaţiu care se descompune şi se recompune şi de ale cărui combinaţii ne depinde soarta.

Pentru a ieşi din această situaţie, metoda cea mai simplă ar fi să ieşim din maşină. Dacă unul din noi sau amîndoi am lăsa maşina în plata Domnului şi ne-am continua drumul pe jos, ar exista din nou un spaţiu şi posibilitatea de a te mişca în spaţiu. Dar ne aflăm într-o stradă unde e interzisă staţionarea ; ar trebui să ne părăsim maşina în mijlocul traficului (atît maşina mea cît şi a lui sînt furate, destinate să fie părăsite în clipa în care nu ne-ar mai fi de folos) ; eu m-aş putea strecura în patru labe printre celelalte maşini ca să nu mă ajungă gloanţele lui, dar o fugă în acest stil ar sări în ochi şi aş fi îndată încolţit de poliţie. În situaţia mea, însă, nu numai că nu pot cere protecţia poliţiei dar trebuie să evit cu orice preţ să-i atrag atenţia ; e clar că nu trebuie să ies din maşină nici măcar dacă el o părăseşte pe a lui.

La început, cînd am fost blocaţi aici, m-am temut să nu-l văd venind pe jos, singur şi liber în mijlocul a sute de persoane încleştate pe volan, trecînd liniştit în revistă şirul de maşini şi o dată ajuns la a mea să-şi descarce încărcătorul în mine, ca apoi s-o ia la goană. Frica mea nu era lipsită de temei : n-am întîrziat să văd în oglinda retrovizoare silueta urmăritorului meu care ieşea prin portiera întredeschisă a maşinii şi-şi întindea gîtul deasupra întinderii de acoperişuri de tablă ca unul ce vrea să-şi dea seama de cauzele unei opriri peste măsură de lungă ; îndată după aceea i-am văzut trupul deşirat strecurîndu-se afară, făcînd cîţiva paşi printre maşini. Dar tocmai în acea clipă coloana fu străbătută de o tresărire ; maşinile din spatele celei goale prinseră să claxoneze furios, iar şoferii şi pasagerii începuseră să iasă afară ţipînd şi făcînd gesturi ameninţătoare. Fără îndoială că l-ar fi prins şi l-ar fi tîrît cu forţa înapoi la volanul lui, dacă el nu s-ar fi grăbit să-şi reia locul şi să pornească maşina, permiţînd şirului din spatele lui să beneficieze de noul pas înainte, oricît de scurt ar fi fost el. Din acest

punct de vedere pot fi liniştit : nu ne putem desprinde de maşină nici o secundă, urmăritorul meu nu va îndrăzni niciodată să mă ajungă pe jos deoarece, chiar dacă ar fi destul de iute şi ar avea timp să mă împuşte n-ar reuşi să scape apoi de furia celorlalţi automobilişti, în stare chiar să-l linşeze, nu atît pentru crima în sine cît pentru blocarea circulaţiei provocată de cele două maşini — a lui şi a mortului — oprite în mijlocul străzii.

Încerc toate ipotezele, deoarece cu cît prevăd mai multe amănunte cu atît am mai multe posibilităţi de salvare. De altfel, ce-aş putea face altceva ? Nu ne urnim nici măcar cu un centimetru. Pînă acum am considerat coloana ca o continuitate lineară sau ca o undă fluidă în care fiecare maşină în parte se scurge în dezordine. A sosit clipa să specific că în interiorul coloanei maşinile sînt dispuse pe trei şiruri şi că alternarea momentului de oprire şi de mers în fiecare din cele trei şiruri nu coincide cu alternarea din celelalte, astfel că sînt momente cînd înaintează doar şirul din dreapta, sau cel din stînga, sau şirul din centru în care ne aflăm atît eu cît şi potenţialul meu ucigaş. Dacă am neglijat pînă acum un aspect atît de important, asta s-a întîmplat nu numai fiindcă cele trei şiruri au înaintat oarecum regulat astfel încît eu însumi am întîrziat să-mi dau seama de această stare de lucruri ci mai ales fiindcă situaţia nu s-a schimbat, de fapt, nici în bine, nici în rău. Evident, diferenţa de viteză dintre diferitele şiruri ar fi decisivă dacă la un moment dat, înaintînd de exemplu în cel din dreapta, urmăritorul ar putea să ajungă în dreptul maşinii mele, să tragă şi să-şi vadă de drum mai departe. Dar şi această eventualitate trebuie exclusă ; admiţînd că din şirul de la mijloc el ar reuşi să se bage într-unul din şirurile laterale (maşinile înaintează cu barele de protecţie aproape lipite unele de altele dar e de ajuns să prinzi momentul cînd în şirul alăturat se cască un mic spaţiu între un bot şi o coadă şi să vîri acolo botul propriei maşini fără să-ţi pese de protestele a zeci de claxoane), eu care-l supraveghez în

oglinda retrovizoare mi-aş da seama de manevră înainte să o ducă la bun sfîrşit şi aş avea tot timpul, dat fiind distanţa care ne desparte, să mă pun la adăpost printr-o manevră asemănătoare. Aş putea, deci, să mă introduc în acelaşi şir, stîng sau drept, în care a intrat el şi aş continua astfel să merg în faţa lui cu aceeaşi viteză ; sau aş putea să intru în şirul exterior opus, dacă el a luat-o la stînga eu s-o iau la dreapta, şi atunci n-am fi despărţiţi numai în sensul înaintării ci şi lateral, lucru care ar constitui imediat o barieră de netrecut.

Să presupunem totuşi că pînă la urmă am ajunge la acelaşi nivel pe două şiruri alăturate : evident că nu poate trage asupra mea oricînd, decît cu riscul să rămînă blocat în coloană şi să aştepte poliţia cu un cadavru la volanul maşinii de alături. Înainte de a prinde un moment potrivit pentru o acţiune rapidă şi sigură, urmăritorul ar fi constrîns să-mi stea în coaste cine ştie cît ; şi între timp, avînd în vedere că raportul dintre vitezele diferitelor şiruri se schimbă neregulat, maşinile noastre n-ar sta prea mult la acelaşi nivel ; eu mi-aş putea relua avantajul şi în acest caz nu s-ar întîmpla nimic prea grav deoarece s-ar reveni la situaţia dinainte ; pericolul care-l paşte pe urmăritorul meu este ca el să înainteze împreună cu şirul lui în timp ce şirul meu stă pe loc.

Cu un urmăritor care mă precede, n-aş mai fi un urmărit. Pentru a definitiva noua mea situaţie aş putea chiar să intru în şirul lui, avînd grija să ne despartă mai multe maşini. El ar fi constrîns să urmeze curentul, fără să aibă posibilitatea de a schimba direcţia de înaintare, iar eu — plasîndu-mă în urma lui — aş fi definitiv salvat. La stop, aş coti-o în partea opusă lui şi ne-am despărţi pentru totdeauna.

Toate aceste manevre ipotetice ar trebui însă să ţină seama de faptul că o dată ajuns la stop, cel care se găseşte în rîndul din dreapta e obligat s-o cotească la dreapta, iar cel din stînga la stînga (aglomeraţia de la încrucişări nu-ţi permite să te răzgîndeşti), în timp ce cel care se află la mijloc are posibilitatea să aleagă

în ultimul moment drumul pe care vrea să-l urmeze. Acesta este adevăratul motiv pentru care atît eu cît şi el ne ferim să ieşim din şirul de la centru : eu pentru a-mi păstra libertatea de a alege pînă la sfîrşit, el pentru a fi gata s-o ia în direcţia în care va vedea c-o apuc eu.

Deodată simt că mă năpădeşte un val de entuziasm : urmăritorul meu şi cu mine sîntem într-adevăr grozav de deştepţi că am ales şirul din mijloc. E plăcut să te ştii încă liber şi în acelaşi timp înconjurat şi protejat de un bloc de corpuri solide şi de nepătruns, şi să n-ai altă grijă decît să ridici piciorul stîng de pe abreiaj, să apeşi cu piciorul drept pentru o clipă pe accelerator, apoi să-l ridici şi să-l pui din nou pe stîngul pe ambreiaj, dar nu hotărîm noi aceste gesturi ci ele ne sînt dictate de ritmul general al circulaţiei.

Trec printr-un moment de fericire şi optimism. În fond mişcarea noastră este echivalentă cu orice altă mişcare, adică constă în ocuparea spaţiului care ţi se aşterne în faţă pînă cînd îl laşi în spate, astfel, de îndată ce se formează în faţa mea un spaţiu liber eu îl ocup, dacă nu, s-ar grăbi altcineva să-l ocupe, unica acţiune posibilă cînd e vorba de spaţiu este negarea spaţiului, eu îl neg în clipa în care dă să se formeze apoi îl las să formeze din nou în spatele meu unde se află altcineva care îl neagă imediat. Pe scurt, spaţiul ăsta nu poate fi văzut niciodată, poate că nici nu există ci este doar întinderea lucrurilor şi măsura distanţelor, distanţa dintre mine şi urmăritorul meu constă în numărul de maşini din şirul nostru care se află între mine şi el, şi întrucît numărul lor e constant urmărirea noastră e un fel de a spune că e o urmărire, aşa cum ar fi greu de afirmat că se urmăresc doi călători aşezaţi în două vagoane ale aceluiaşi tren.

Dacă, însă, numărul acestor maşini-interval ar creşte sau s-ar micşora, atunci urmărirea ar deveni din nou o urmărire adevărată, independent de viteză sau de libertatea noastră de mişcare. Trebuie să fiu atent la asta : ambele eventualităţi au şanse să se rea-

lizeze. Observ că între punctul unde mă aflu acum și întretăierea unde e pus stopul se deschide o stradă laterală, aproape o străduță, din care se revarsă un flux subțire dar continuu de mașini. Ar fi de ajuns ca două-trei din aceste mașini să se introducă între mine și urmăritor ca distanța dintre noi să se mărească, lucru care ar echivala cu o fugă neașteptată a mea. Pe stînga, însă, în mijlocul străzii, se întinde un teren de parcare ; dacă există sau se crează locuri libere, ar fi de ajuns ca numai cîteva dintre mașinile-interval să se decidă să parcheze că urmăritorul meu ar vedea scurtîndu-se dintr-o dată distanța care ne desparte.

Trebuie să mă grăbesc să găsesc o soluție și, întrucît singurul domeniu care-mi stă la dispoziție este cel teoretic, nu-mi rămîne altceva de făcut decît să continui să adîncesc cunoașterea teoretică a situației. Realitatea, bună sau rea, nu am puterea s-o schimb : omul acela a primit însărcinarea să mă ajungă din urmă și să mă omoare, și mie nu mi-a fost dat altceva decît să încerc să scap ; aceste instrucțiuni rămîn valabile chiar în cazul în care spațiul ar fi anulat într-una sau în toate dimensiunile lui și prin urmare mișcarea ar deveni imposibilă ; nu asta ne-ar împiedica să fim eu urmăritul și el urmăritorul.

Totodată, trebuie să țiu seama de două tipuri de relații : pe de o parte sistemul care cuprinde toate vehiculele în mers din centrul orașului în care suprafața totală a mașinilor este egală sau chiar depășește suprafața totală a părții carosabile ; pe de altă parte, sistemul creat între un urmăritor înarmat și un urmărit dezarmat. Cele două tipuri de relații tind să se identifice, în sensul că cel de-al doilea este cuprins în primul ca într-un recipient care-i dă forma și-l face invizibil, astfel că un observator din afară nu e în măsură să deosebească în mijlocul fluviului de mașini toate asemănătoare, care sînt cele angajate într-o vînătoare ucigașă, într-o urmărire nebunească ce se ascunde îndărătul acestei imobilități insuportabile.

Să încercăm să analizăm fiecare element cu calm : o urmărire ar trebui să fie întrecerea dintre vitezele

a două corpuri în mişcare prin spaţiu, dar întrucît am văzut că spaţiul nu există independent de corpurile care-l ocupă, urmărirea va consta doar într-o serie de variaţii ale poziţiilor relative ale respectivelor corpuri. Prin urmare corpurile sînt cele care determină spaţiul înconjurător, şi dacă această afirmaţie pare să contrazică experienţa mea şi a urmăritorului meu — avînd în vedere că noi nu reuşim să determinăm absolut nimic, nici spaţiul pentru a fugi nici spaţiul pentru a urmări — asta se datorează faptului că nu este vorba de proprietatea fiecărui corp în parte ci a totalităţii corpurilor în raporturile lor reciproce, în iniţiativele, în nehotărîrile, în demarările lor, în semnalizările şi claxonările şi roaderea unghiilor, şi în manevrarea furioasă a schimbătorului de viteze : punct mort, prima, a doua, punct mort ; punct mort, prima, a doua, punct mort...

Acum cînd am anulat conceptul de spaţiu (cred că în această lungă aşteptare şi urmăritorul meu o fi ajuns la aceleaşi concluzii) şi cînd noţiunea de mişcare nu mai implică trecerea continuă a uni corp printr-o serie de puncte ci doar schimbări discontinue şi neregulate de corpuri care ocupă cînd un punct cînd un altul, poate că voi reuşi să suport cu mai mare răbdare încetineala coloanei, important fiind doar spaţiul relativ care se defineşte şi se transformă în jurul maşinii mele ca de altfel în jurul oricărei alte maşini din coloană. La urma urmelor, fiecare maşină se află în centrul unui sistem de relaţii care de fapt este echivalent cu un altul, adică maşinile pot fi schimbate între ele, mă refer la maşini împreună cu şoferii lor ; că altfel fiecare şofer n-are decît să-şi schimbe locul cu altul, şi eu aş putea face schimb de loc cu vecinii mei, iar urmăritorul meu cu ai lui.

În aceste schimbări de poziţie pot fi stabilite direcţii privilegiate : de exemplu sensul de înaintare a coloanei noastre care, chiar dacă nu implică înaintarea noastră reală, exclude totuşi posibilitatea de a merge în sens contrar. Apoi, pentru noi doi, sensul urmăririi este privilegiat, căci singurul schimb de po-

ziţii care nu poate avea loc este cel dintre noi doi, sau orice alt schimb care ar veni în contradicţie cu urmărirea noastră. Asta demonstrează că în această lume de aparenţe interşanjabile, raportul urmăritor-urmărit este singura realitate pe care ne putem baza.

Concluzia este următoarea: dacă fiecare maşină — considerînd că sensul de înaintare şi de urmărire rămîne acelaşi — echivalează cu orice altă maşină, proprietăţile unei maşini oarecare pot fi atribuite şi altora. Deci nu este exclus ca această coloană să fie formată doar din maşini urmărite, adică posibilitatea ca fiecare maşină să fugă ca şi mine de ameninţarea unui revolver aflat în oricare din maşinile din spate. Şi nici nu pot exclude posibilitatea ca fiecare maşină din coloană să urmărească altă maşină cu intenţii omicide, şi dintr-o dată centrul oraşului să se transforme într-un cîmp de bătălie sau în teatrul unui măcel. Ori că e adevărată ori că nu această presupunere, purtarea maşinilor din jurul meu nu s-ar deosebi de cea de acum, deci am tot dreptul să insist asupra acestei ipoteze şi să observ respectivele poziţii a două maşini oarecare în diferite momente atribuind uneia rolul de urmărită şi celeilalte pe cel de urmăritoare. Oricum e un joc care-ţi mai omoară timpul pe care-l ai de aşteptat: e de ajuns să interpretezi drept episoade ale unei ipotetice urmăriri fiecare schimbare de poziţie a coloanei. De exemplu, acum una din maşinile-interval s-a apucat să semnalizeze spre stînga deoarece a văzut un loc liber în parcaj, eu, în loc să mă îngrijorez de distanţa care s-a redus, pot foarte bine să mă gîndesc că ar fi vorba de manevra unei alte urmăriri, mişcarea unui urmărit sau a unui urmăritor din mulţimea celor din jurul meu, şi astfel situaţia pe care am trăit-o pînă acum în mod subiectiv, ţintuit de frica mea solitară, iese din mine, se revarsă asupra sistemului general din care facem parte cu toţii.

Nu e pentru prima oară că o maşină-interval îşi părăseşte locul; pe de o parte parcajul şi pe de alta şirul din dreapta, nitel mai rapid, par să exercite o puternică atracţie asupra maşinilor din spatele meu.

În timp ce-mi urmez firul deducţiilor, spaţiul relativ care mă înconjoară a suferit diferite schimbări : la un moment dat chiar urmăritorul meu a intrat în şirul din dreapta şi, profitînd de înaintarea acestui şir, a depăşit cîteva maşini din şirul central ; atunci am intrat şi eu în dreapta ; el s-a întors în şirul din mijloc lucru care m-a obligat şi pe mine să reintru în mijloc, dar a trebuit să las o maşină să-mi treacă în faţă în timp ce el a depăşit trei. Toate aceste schimbări m-ar fi îngrozit înainte, în timp ce acum mă interesează mai ales ca nişte cazuri particulare ale unui sistem general de urmăriri ale cărui proprietăţi încerc să le stabilesc.

Stînd şi judecînd, dacă toate maşinile sînt antrenate în urmărire, ar trebui ca proprietatea de a urmări să fie comutativă, cu alte cuvinte ca toţi cei care urmăresc să fie la rîndul lor urmăriţi şi toţi cei care sînt urmăriţi să urmărească. S-ar realiza astfel între maşini o uniformitate şi o simetrie de raporturi, în care singurul element greu de determinat ar fi cel al intervalului urmărit-urmăritor în fiecare lanţ de urmărire. Într-adevăr, acest interval ar putea fi constituit din cel puţin douăzeci sau patruzeci de maşini, sau din nici una, aşa cum s-a întîmplat acum în cazul meu — după cîte îmi dau seama din retrovizor ; chiar în secunda asta urmăritorul meu a reuşit să mi se aşeze drept în spate.

Ar trebui să mă declar învins şi să recunosc că nu mi-au mai rămas decît cîteva clipe de trăit, doar dacă dezvoltîndu-mi ipoteza nu-mi vine în minte o soluţie salvatoare. Să presupunem, de pildă, că maşina care mă urmăreşte este urmărită la rîndul ei de un lanţ de maşini : cu o secundă înainte ca urmăritorul meu să tragă, urmăritorul urmăritorului meu l-ar putea ajunge din urmă şi l-ar împuşca, salvîndu-mi viaţa. Dar dacă cu două secunde înainte să se întîmple aşa, urmăritorul urmăritorului meu ar fi ajuns din urmă şi omorît de urmăritorul lui, urmăritorul meu ar fi teafăr şi nevătămat şi m-ar putea ucide. Un sistem perfect de urmăriri ar trebui să fie bazat pe

o înlănțuire simplă de funcții : fiecare urmăritor are sarcina de a-l împiedica pe urmăritorul care-l precede să-și împuște propria victimă, și pentru asta n-are decît o singură soluție, să-l împuște. Problema care se pune este să știi care inel al lanțului se va rupe, deoarece din momentul în care un urmăritor reușește să ucidă un altul, iată că următorul urmăritor ne mai avînd datoria să împiedice o crimă, întrucît ea a fost deja comisă, va renunța să mai tragă, iar urmăritorul care urmează nu va mai avea nici un motiv să tragă deoarece crima pe care trebuia s-o împiedice nu va mai avea loc, și astfel din aproape în aproape nu vor mai fi nici urmăriți și nici urmăritori.

Dacă admit însă existența unui lanț de urmăriri în spatele meu nu văd de ce acest lanț nu s-ar prelungi prin mine în partea din coloană care-mi stă în față. Acum că la stop se aprinde lumina verde și este foarte probabil să reușesc să intru în încrucișarea în care se va decide soarta mea, îmi dau seama că elementul decisiv nu se află în spatele meu ci mă precede. Singura alternativă care contează este dacă condiția mea de urmărit e sortită să rămînă terminală și asimetrică (cum pare s-o dovedească faptul că, spre deosebire de urmăritorul meu, sînt dezarmat) sau dacă sînt la rîndul meu un urmăritor. Examinînd mai atent datele problemei sare-n ochi următoarea ipoteză : că am fost însărcinat să ucid o persoană și să nu folosesc sub nici un chip arme împotriva altcuiva : în acest caz aș fi înarmat numai în raport cu victima și dezarmat în raport cu toți ceilalți.

Pentru a ști dacă această ipoteză corespunde adevărului n-am decît să întind mîna : dacă se află lîngă mine un revolver e semnul că la rîndul meu sînt un urmăritor. Am destul timp la dispoziție ca să verific acest lucru : n-am reușit să profit de verde căci mașina din față a rămas blocată de fluxul diagonal și între timp s-a reaprins lumina roșie. Fluxul perpendicular s-a urnit din nou ; mașina din fața mea se află într-o poziție destul de proastă, întrucît a depășit linia stopului ; cel care-o conduce se întoarce să

vadă dacă poate face marşarier, mă zăreşte, încremeneşte de groază. E duşmanul pe care l-am vînat prin tot oraşul şi pe care l-am urmărit cu răbdare în această coloană atît de înceată. Apăs pe schimbătorul de viteze cu mîna dreaptă care ţine revolverul cu amortizor. În oglindă îmi văd urmăritorul care ţinteşte.

Se apropie culoarea verde, ambreiez şi ambalez motorul, întorc volanul cu stînga şi în acelaşi timp scot dreapta prin fereastră şi trag. Omul pe care-l urmăream se prăbuşeşte pe volan. Omul care mă urmărea coboară revolverul devenit inutil. Am luat-o deja pe strada transversală. Nu s-a schimbat absolut nimic : coloana se mişcă prin mici schimbări de poziţie discontinue, eu mă aflu tot prizonier în sistemul general al maşinilor în mers, în care nu-i poţi deosebi pe urmăritori de urmăriţi.

O MAȘINĂ ÎN NOAPTE

De îndată ce ies din oraș îmi dau seama că e întuneric. Aprind farurile. Merg cu mașina de la A la B, pe o autostradă din acelea cu trei benzi, cea din mijloc servind la depășiri în ambele direcții. Cînd conduci noaptea, parcă și ochii trebuie să închidă un dispozitiv pe care-l au înăuntru și să deschidă un altul, deoarece nu mai au nevoie să facă efortul de a distinge printre umbrele și culorile palide ale înserării petele închipuite de mașinile din zare care vin din direcția opusă sau care merg în față ; peisajul din jur devine ca o tablă neagră ce se cere descifrată altfel, mai precis dar mai simplu, întrucît întunericul șterge toate amănuntele care te-ar putea distra și reliefează doar elementele esențiale, dungile albe de pe asfalt, luminile galbene ale farurilor și luminițele roșii. Procesul se declanșează automat, și dacă astă-seară sînt înclinat să meditez asupra lui, o fac fiindcă acum, cînd posibilitățile exterioare de distracție au scăzut, cele interioare devin atotputernice iar gîndurile îmi zboară singure într-un circuit de alternative și de îndoieli pe care nu reușesc să-l întrerup, pînă la urmă trebuind să fac un efort deosebit pentru a mă putea concentra să conduc mașina.

M-am suit în mașină pe neașteptate, după o ceartă la telefon cu Y. Eu locuiesc la A, Y locuiește la B. Nu aveam de gînd s-o văd în seara asta. Dar în timpul conversației noastre telefonice ne-am spus lucruri foarte grave ; pînă la urmă, mînat de ciudă, i-am spus lui Y că voiam să rup legătura noastră ; Y mi-a răspuns că puțin îi păsa și că-i va telefona de îndată lui Z, rivalul meu. Atunci, unul din noi doi — nu-mi aduc aminte dacă ea sau chiar eu — a întrerupt comunicația. Nu trecuse bine nici un minut și-mi și dădeam seama că motivul certei noastre era neînsemnat față de consecințele pe care le provoca. S-o chem din nou pe Y la telefon ar fi fost o greșeală ; singurul fel

în care puteam drege lucrurile era să merg pînă la B şi să am cu Y o explicaţie între patru ochi. Iată-mă deci pe această autostradă pe care am străbătut-o de sute de ori la toate orele şi în toate anotimpurile şi care nu mi s-a părut niciodată atît de lungă.

Ca să fiu sincer, am impresia că am pierdut noţiunea de spaţiu şi de timp : peisajul dimprejur, scăldat de conurile de lumină proiectate de faruri, pare nedesluşit, cifrele kilometrilor de pe indicatoarele de drum şi cele de pe tabloul de bord n-au nici un sens pentru mine, nu-mi spun nimic, şi nu pot răspunde la întrebările pe care mi le pun în legătură cu ce face Y în această clipă sau la ce se gîndeşte. Să fi avut oare într-adevăr intenţia să-l cheme pe Z sau mă ameninţase doar aşa, din ciudă ? Şi dacă vorbea serios, l-o fi chemat imediat după convorbirea noastră sau o fi vrut să se mai gîndească, să lase să-i mai treacă supărarea, înainte de a se hotărî ? Z locuieşte la A ca mine ; o iubeşte de ani de zile pe Y dar dragostea nu i-a fost împărtăşită ; dacă ea i-a spus la telefon să vină, el s-a aruncat, fără îndoială, în maşină gonind spre B ; prin urmare se află şi el pe această autostradă ; fiecare maşină care mă depăşeşte sau pe care o depăşesc ar putea fi a lui. Dar e cam greu să-mi dau seama : din maşinile care merg în aceeaşi direcţie cu mine nu văd decît două luminiţe roşii cînd se află în faţa mea sau doi ochi galbeni cînd se află în urmă şi le privesc în oglinda retrovizoare. În momentul depăşirii de abia dacă-mi pot da seama de marca maşinii şi de numărul persoanelor dinăuntru, în majoritatea maşinilor, însă, nu se află decît şoferul, iar în ce priveşte modelul, nu mi se pare că maşina lui Z ar fi prea deosebită.

Ca şi cum toate astea n-ar ajunge, începe să plouă. Cîmpul vizual se reduce la semicercul parbrizului de sub ştergătoare, tot restul e întuneric striat sau opac, iar eu nu mai văd decît sclipiri galbene sau roşii deformate de un vîrtej de picături. Tot ce pot face este să încerc să-l depăşesc pe Z şi să nu-l las să mă depăşească, în orice maşină s-ar afla, dar nu voi şti niciodată dacă maşina lui se află pe şosea şi

care anume e. Nutresc aceeași dușmănie față de toate mașinile pornite dinspre A : orice mașină mai iute decît a mea, care semnalizează energic cerînd să-i fac loc stîrnește în mine un val de gelozie ; iar de fiecare dată cînd, în fața mea, văd cum se micșorează distanța care mă desparte de luminile din spate ale unui rival, mă arunc triumfător în banda din mijloc ca să ajung la Y înaintea lui.

Mi-ar fi de ajuns un avantaj de cîteva minute : văzînd cu cîtă grabă am alergat spre ea, Y va uita imediat motivele pentru care ne-am certat ; între noi totul va fi iarăși ca înainte ; sosind, Z își va da seama că a fost chemat doar dintr-un fel de joacă între noi doi ; se va simți un intrus. Dar poate că în clipa aceasta Y s-a căit de tot ce mi-a spus, a încercat să mă cheme la telefon, sau s-a gîndit și ea că lucrul cel mai nimerit ar fi să vină la mine, s-a așezat la volan și se află acum pe această autostradă gonind în direcția opusă mie.

Am încetat să mai fiu atent la mașinile care merg în aceeași direcție cu mine și le privesc pe cele ce-mi ies în față dar din care nu deslușesc decît o pereche de faruri destrămînd întunericul din cîmpul meu vizual și, îndată după aceea, dispărînd în spatele meu învăluite într-o lumină de acvariu. Y are o mașină de un tip foarte obișnuit, ca și a mea, de altfel. Fiecare din aceste apariții luminoase ar putea să fie ea, alergînd spre mine, la fiecare simt că-mi clocotește sîngele în vine ca și cum ar fi vorba de o intimitate destinată să rămînă tăinuită, mesajul de dragoste îndreptat exclusiv spre mine se confundă cu toate celelalte mesaje lansate de-a lungul autostrăzii, și cu toate astea nu mi-aș putea dori de la ea un alt fel de mesaj.

Îmi dau seama că, alergînd spre Y, lucrul pe care-l doresc mai mult nu este s-o găsesc pe Y la capătul drumului meu : aș vrea ca Y să alerge spre mine, acesta este răspunsul de care am nevoie, adică am nevoie ca ea să știe că alerg spre ea dar, în același timp, am nevoie să știu că și ea aleargă spre mine. Singurul gînd care-mi dă curaj e și cel care mă neliniștește

mai tare ; gîndul că, în cazul în care Y se îndreaptă acum spre A, se va întreba la rîndul ei, atunci cînd va vedea farurile unei mașini mergînd spre B, dacă nu este vorba de mine care alerg spre ea, și va dori să fiu eu, dar nu va putea fi sigură niciodată. În clipa aceasta două mașini circulînd în direcții opuse au ajuns una în dreptul alteia, lumina a țîșnit scăldînd picăturile de ploaie iar zgomotul motoarelor s-a contopit ca într-un brusc șuierat de vînt : poate că eram noi, în orice caz e sigur că eu eram eu, dacă acest lucru are vreo importanță, iar cealaltă putea fi ea, adică ceea ce vreau eu să fie ea, semnul ei în care vreau s-o recunosc, deși semnul însuși mi-o face de nerecunoscut. Singurul fel de a putea exprima, atît ea cît și eu, ceea ce avem să ne spunem este de a goni pe autostradă, dar cît timp sîntem în mers nu e cu putință nici să transmitem și nici să primim vreo comunicație.

Desigur, m-am urcat la volan ca să ajung la ea cît mai repede dar cu cît înaintez cu atît îmi dau seama că nu clipa sosirii este adevăratul țel al călătoriei mele. Întîlnirea noastră, cu toate amănuntele lipsite de importanță ale unei scene de întîlnire, rețeaua măruntă de senzații, semnificații și amintiri care mi s-ar desfășura în fața ochilor — odaia cu filodendron, lampa cu abajur de opalin, cerceii — și cuvintele pe care le-aș rosti, dintre care o parte ar fi fără îndoială greșite sau echivoce, ca și cuvintele pe care le-ar rosti ea, pe alocuri distonante sau oricum nu cele la care mă aștept, și întreaga desfășurare a consecințelor de neprevăzut pe care fiecare gest și fiecare cuvînt o declanșează, ar stîrni în jurul lucrurilor pe care aveam să ni le spunem, sau mai degrabă pe care vrem să ne auzim spunîndu-le, un foșnet atît de intens încît conversația care era deja îngreunată la telefon ar deveni și mai nehotărîtă, sufocată, îngropată parcă sub o avalanșă de nisip. De aceea am simțit nevoia să nu mai vorbesc și să transform lucrurile ce le aveam de spus într-un con de lumină lansat cu o sută patruzeci la oră, să mă transform pe mine însumi în acest con de lumină care mătură autostrada, fiindcă e sigur că un

astfel de semnal poate fi recepționat și înțeles de ea fără să se mai destrame în dezordinea echivocă a vibrațiilor secundare, așa cum eu, pentru a recepționa și a înțelege lucrurile pe care ea are să mi le spună aș dori ca ele să nu fie altceva (ba aș dori chiar ca ea să nu fie altceva) decît conul acesta de lumină pe care-l văd înaintînd pe șosea cu o viteză (apreciez, așa, după ochi) de o sută zece-o sută douăzeci. Important este să comunicăm esențialul lăsînd la o parte prisosul, să ne reducem noi înșine la o comunicație esențială, la un semnal lumínos mișcîndu-se într-o direcție dată, anulînd complexitatea persoanelor noastre, a situațiilor și a expresiilor faciale, lăsînd în umbră tot ce se ascunde în spatele farurilor. Y pe care o iubesc de fapt este acel mănunchi de raze luminoase în mișcare, iar tot restul din ființa ei poate rămîne implicit ; partea din mine însumi pe care ea o poate iubi, eul meu căruia îi este îngăduit să intre în circuitul de înflăcărare care înseamnă viața ei afectivă, este fulgerul acestei depășiri în care m-am angajat din dragoste pentru ea și nu fără oarecari riscuri.

Chiar și cu Z (nu l-am uitat de loc pe Z) nu pot stabili un raport just decît dacă el este pentru mine fulgerul orbitor care mă urmărește, sau luminile de poziție pe care le urmăresc ; căci dacă aș lua în considerație întreaga lui ființă, cu patetismul — să-i spunem — cît se poate de neplăcut, pe care-l afișează deși — trebuie să recunosc — justificat, cu toată povestea aceea de dragoste nefericită, și felul său de a se purta mereu cam echivoc... ei bine, nu se știe pînă unde am ajunge. În schimb însă, dacă lucrurile merg așa totul e în regulă : Z încearcă să mă depășească sau se lasă depășit de mine (dar eu nu știu dacă e el), Y accelerează spre mine (dar eu nu știu dacă e ea) pocăită și din nou îndrăgostită, eu alerg la ea gelos și neliniștit (dar nu pot s-o înștiințez nici pe ea, nici pe nimeni altcineva).

Evident, dacă m-aș afla singur pe șosea, dacă n-aș vedea alte mașini mergînd care într-o direcție, care

în cealaltă, totul ar fi mult mai clar, aş avea certitudinea că nici Z n-a pornit-o ca să-mi ia locul, că nici Y n-a plecat ca să se împace cu mine, fapte pe care le-aş putea trece în bilanţul meu la activ sau la pasiv, dar care în orice caz n-ar mai da loc la dubii. Cu toate acestea dacă mi-ar fi dat să pot înlocui starea mea actuală de îndoială cu o asemenea siguranţă negativă, aş refuza fără doar şi poate schimbul. Condiţia ideală pentru înlăturarea oricărei îndoieli ar fi ca în această parte a lumii să nu existe decît trei maşini : a mea, cea a lui Y şi cea a lui Z : atunci nici o altă maşină n-ar merge în direcţia mea în afară de cea a lui Z, iar singura maşină îndreptată în sens opus ar fi cu siguranţă a lui Y. Aşa, însă, printre sutele de maşini pe care noaptea şi ploaia le reduc la nişte sclipiri anonime, doar un observator nemişcat şi plasat într-o poziţie favorabilă ar putea să deosebească o maşină de alta şi, eventual, să recunoască persoanele dinăuntru. Iată contradicţia în care mă aflu : dacă vreau să primesc un mesaj ar trebui să renunţ de a fi eu însumi mesaj, dar mesajul pe care aş vrea să-l primesc de la Y — adică ca Y să fi devenit ea însăşi mesaj — prezintă valoare doar dacă la rîndul meu sînt mesaj, iar pe de altă parte mesajul care am devenit eu are sens numai dacă Y nu se mulţumeşte să-l primească doar ca o receptoare oarecare de mesaje, ci este ea însăşi mesajul pe care-l aştept de la ea.

Să ajung la B, să mă urc sus la Y, s-o găsesc acolo cu durerea ei de cap rumegînd motivele certei noastre, nu mi-ar mai da nici o satisfacţie ; iar dacă şi-ar mai face şi Z apariţia ar ieşi o scenă ca la teatru, îngrozitoare ; dacă, însă, aş afla că Z s-a ferit să vină sau că Y nu i-a dat telefon aşa cum mă ameninţase, aş avea senzaţia că am fost un prost. Pe de altă parte, dacă aş fi rămas la A, şi Y ar fi sosit acolo să-mi ceară scuze, m-aş fi găsit într-o situaţie cam penibilă : aş fi privit-o pe Y cu alţi ochi, ca pe o femeie slabă, care se ţine scai de mine, ceva s-ar fi schimbat între noi. Nu mai vreau să accept altă situaţie decît această transformare a noastră înşine în mesajul nos-

tru. Dar Z? Nici Z nu trebuie să scape de soarta noastră, trebuie să se preschimbe și el în mesajul lui însuși, ar fi îngrozitor ca eu să alerg spre Y gelos pe Z, ca Y să alerge spre mine plină de remușcări ca să scape de Z, iar lui Z nici prin cap să nu-i fi trecut să se miște de acasă...

La jumătatea autostrăzii e o stație de benzină. Mă opresc, alerg la bufet, cumpăr un pumn de fise, formez prefixul localității B, numărul lui Y. Nu răspunde nimeni. Fericit, azvîrl toate fisele; e limpede că Y nu și-a mai stăpînit nerăbdarea, s-a urcat în mașină, e în drum spre A. M-am întors pe șosea de partea cealaltă, merg și eu spre A. Toate mașinile pe care le depășesc ar putea să fie Y, sau toate mașinile care mă depășesc. Pe banda de vizavi toate mașinile care înaintează în sens opus ar putea să fie Z, amăgitul. Sau: poate că și Y s-a oprit la o stație de benzină, mi-a telefonat acasă la A și negăsindu-mă a înțeles că eram în drum spre B și a schimbat direcția. Acum ne îndreptăm în sensuri opuse, îndepărtîndu-ne, iar mașina pe care o depășesc sau care mă depășește ar putea fi cea a lui Z care, la rîndul lui, a încercat să-i telefoneze lui Y la mijlocul drumului...

Totul este și mai nesigur dar simt că am dobîndit o liniște interioară: pînă cînd nu vom reuși să ne retelefonăm și nu ne va răspunde cineva, vom continua să alergăm toți trei înainte și înapoi de-a lungul acestor dungi albe, fără locuri de pornire sau de sosire, încordate de senzații și de înțelesuri care amenință univocitatea goanei noastre, eliberați în sfîrșit de balastul persoanelor, vocilor și stărilor noastre sufletești, reduși la niște semnale luminoase, unic mod de a fi potrivit celui care vrea să se identifice cu ceea ce spune fără zumzetul deformant pe care prezența noastră sau a altuia îl adaugă la ceea ce spunem.

Desigur, prețul e mare dar tebuie să-l acceptăm: să nu ne putem deosebi de celelalte semnale care trec pe acest drum, fiecare avînd un înțeles ascuns și indescifrabil deoarece afară nu mai există nimeni capabil să ne primească și să ne înțeleagă.

1

Din celula mea, puține pot spune despre cum e construit acest castel d'If în care stau închis de atîta amar de ani. Ferestruica cu gratii se află în fundul unei galerii săpate în grosimea zidului ; de după fereastră nu se poate zări nimic ; îmi dau seama de scurgerea orelor și a anotimpurilor după lumina mai puternică sau mai slabă a cerului ; dar nu știu dacă fereastra dă spre mare, spre bastioane sau spre una din curțile interioare ale fortăreței. Galeria se îngustează ca o pîlnie ; pentru a privi pe geam ar trebui să mă tîrîi pînă acolo, în fund ; am încercat, e cu neputință, chiar și pentru un om ajuns ca o umbră, cum sînt eu. Deschizătura se află poate mai departe decît pare : e greu să apreciezi distanțele din cauza formei conice a galeriei și a unghiului în care cade lumina.

Zidurile sînt atît de groase încît ar putea conține alte celule, scări, camere de gardă, depozite de muniții ; sau, fortăreața ar putea fi toată numai ziduri, un corp solid și compact cu un om viu zidit înăuntru. Închipuirile unui întemnițat se deapănă ca un fuior fără ca una s-o împiedice pe cealaltă : celula, barbacana, coridoarele prin care trece temnicerul de două ori pe zi cu ciorba și cu pîinea ar putea fi porii strîmți ai unei roci spongioase.

Aud marea izbindu-se de ziduri, mai ales în nopțile furtunoase : cîteodată valurile par să se spargă chiar de peretele de care îmi lipesc urechea ; alteori par să sape mult mai jos, sub stîncile temeliei, și atunci îmi vine să cred că celula mea se află în vîrful celui mai înalt turn, iar vuietul mării devine el însuși prizonier în închisoarea în care se înalță, la fel ca într-o cochilie răsucită.

Îmi ciulesc urechile : sunetele descriu în jurul meu forme și spații schimbătoare și destrămate. După zgomotul pașilor temnicerilor încerc să-mi dau seama de

întortocheala coridoarelor, de locul unde cotesc, unde se lărgesc ; dunga coridorului este întreruptă de tîrşîitul oalei cu ciorbă în faţa fiecărei celule şi de scîrţîitul zăvoarelor : nu, reuşesc decît să stabilesc o succesiune de puncte în timp, fără legături în spaţiu. Noaptea, zgomotele se aud mai deslușit dar nu-ţi poţi da seama din ce parte şi de la ce depărtare vin : pe undeva roade un şoarece, geme un bolnav, sirena unui vapor îşi anunţă sosirea în rada portului Marsilia, iar cazmaua abatelui Faria continuă să-şi croiască drum printre pietre.

Nici nu mai ştiu de cîte ori a încercat abatele Faria să evadeze : de fiecare dată a asudat luni în şir ridicînd dalele de piatră, fărîmiţînd cimentul dintre ele, sfredelind stînca cu burghiuri rudimentare ; în clipa în care ultima lovitură de tîrnăcop urma să-i deschidă calea spre stîncile dinafară, îşi dă seama că s-a înfundat într-o celulă şi mai lăuntrică decît aceea din care plecase. E de ajuns o greşeală neînsemnată de calcul, o abatere cît de mică în înclinaţia galeriei şi se afundă în măruntaiele fortăreţei fără să mai fie chip să regăsească drumul cel bun. După fiecare încercare neizbutită, se apucă din nou să corecteze desenele şi formulele cu care a acoperit pereţii celulei ; îşi pune la punct arsenalul de unelte înjghebate din ce-a apucat ; începe iarăşi să sape.

2

Şi eu m-am gîndit şi mă gîndesc ades la felul în care am putea evada ; ba chiar am făcut atîtea presupuneri asupra topografiei fortăreţei, asupra drumului celui mai scurt şi mai sigur pentru a ajunge în afara bastioanelor şi a mă arunca în mare, încît nu mai pot deosebi deducţiile mele de faptele bazate pe experienţă. Lucrînd cu ipotezele, reuşesc cîteodată să-mi făuresc o imagine atît de convingătoare şi de amănunţită a fortăreţei încît mă pot mişca în voie prin

ea cu gîndul, în timp ce elementele pe care le obţin din cîte văd şi aud sînt dezordonate, pline de lacune şi tot mai contradictorii.

La începutul captivităţii mele, cînd gesturile disperate de revoltă nu mă aruncaseră încă în această celulă unde putrezesc în singurătate, corvoadele vieţii de închisoare mă obligaseră să urc şi să cobor scări şi bastioane, să trec prin gangurile şi porţile castelului d'If ; dar imaginile păstrate în amintire, pe care acum nu mai ostenesc să le compun şi să le descompun în ipotezele mele, nu se potrivesc una cu alta, nici una nu reuşeşte să mă lămurească asupra formei cetăţii şi asupra locului unde mă aflu. Prea multe gînduri mă chinuiau pe atunci — cum de eu, Edmond Dantès, un marinar sărac dar cinstit, putusem să cad pradă justiţiei şi să-mi pierd dintr-o dată libertatea — ca să fiu atent la aşezarea locurilor.

Cunosc golful Marsiliei şi insulele sale încă din fragedă copilărie ; iar în timpul nu prea lungii mele vieţi de marinar plecam şi soseam tot aici ; privirea navigatorilor se întoarce însă cu o tresărire de groază ori de cîte ori întîlneşte întunecatul castel d'If. Cînd m-au adus aici în lanţuri într-o barcă plină cu jandarmi iar la orizont s-au profilat stîncile şi zidurile, mi-am înţeles soarta şi am plecat capul. N-am văzut — sau nu-mi amintesc să fi văzut — de care mal au legat barca, pe ce scări m-am suit, ce poartă s-a închis în spatele meu.

Acuma, după atîţia ani, am încetat să mă mai frămînt gîndindu-mă la lanţul de infamii şi de fatalităţi care au provocat arestarea mea dar am înţeles că pentru a scăpa de soarta mea de prizonier există o singură cale : să pricep cum e alcătuită închisoarea.

Dacă nu simt nevoia să urmez exemplul lui Faria, asta se datorează faptului că-mi ajunge să ştiu că cineva caută un drum de ieşire ca să fiu convins că

un asemenea drum există ; sau, cel puțin, că poate fi pusă problema căutării lui. De aceea, zgomotul pe care-l face Faria săpînd a devenit un complement necesar desfășurării gîndurilor mele. Simt că Faria nu e doar un ins care încearcă să-și organizeze propria evadare ci e parte a planului meu ; nu pentru că aș spera că va putea deschide un drum salvator — a greșit de atîtea ori încît am pierdut orice încredere în intuiția lui — ci pentru că singurele informații de care dispun despre locul unde mă aflu îmi sînt furnizate de înlănțuirea greșelilor lui.

3

Zidurile și tavanele bolților sînt găurite în toate direcțiile de tîrnăcoapele abatelui, dar itinerariile lui continuă să se înfășoare ca într-un ghem, iar celula mea continuă să fie străbătută de el care urmărește de fiecare dată un alt drum. Simțul de orientare și l-a pierdut de mult : Faria nu mai recunoaște punctele cardinale, nu mai știe nici măcar unde se află zenitul și nadirul. Uneori aud că cineva zgîrie tavanul ; cade o ploaie de moloz ; se cască o deschizătură ; se ivește Faria cu capul în jos. Cu capul în jos în raport cu mine, nu cu el ; se tîrîie afară din galerie, umblă cu picioarele în sus fără ca ceva să se schimbe în înfățișarea lui ; nici părul alb, nici barba verde de mucegai, nici zdrențele de pînză de sac care-i acoperă șoldurile slăbănoage. Merge pe tavan și pe pereți ca o muscă ; se oprește, își înfige tîrnăcopul într-un punct, își deschide o gaură ; dispare.

Cîteodată, de abia a dispărut printr-un perete că se și ivește prin cel din față ; încă nu și-a tras bine călciiul de aici că în partea cealaltă îi răsare barba. Apare mai obosit, tot mai scheletic și îmbătrînit ca și cum ar fi trecut ani de zile de cînd l-am văzut ultima dată.

Alteori, de îndată ce s-a strecurat într-o galerie îl aud scoţînd un sunet înăbuşit ca unul gata să strănute zgomotos : în meandrele fortăreţei e frig şi umezeală ; dar strănutul nu se aude. Îl aştept ; îl aştept o săptămînă, o lună, un an ; Faria nu se mai întoarce ; bănuiesc că a murit. Dar deodată peretele din faţă e zguduit ca de un cutremur ; de după surpătură apare Faria care dă drumul în fine strănutului.

Schimbăm tot mai puţine cuvinte între noi ; sau continuăm discuţii pe care nu-mi amintesc să le fi început. Am înţeles că Faria reuşeşte cu greu să deosebească o celulă de celelalte pe care le străbate în drumurile sale rătăcite. În fiecare celulă se află o saltea de paie, o cană, o găleată, un om în picioare care priveşte cerul prin fereastra strîmtă. Cînd Faria iese printr-o gaură din podea, prizonierul se întoarce : are mereu aceeaşi faţă, aceeaşi voce, aceleaşi gînduri. Numele lui e acelaşi : Edmond Dantès. Fortăreaţa nu are puncte privilegiate : repetă în spaţiu şi în timp mereu aceeaşi combinaţie de figuri.

4

Încerc să-mi închipui toate ipotezele de fugă avîndu-l ca protagonist pe Faria. Nu că aş tinde să mă identific cu el : Faria e un personaj necesar ca să mă pot gîndi la evadare într-o lumină obiectivă, lucru pe care n-aş reuşi să-l fac trăind-o sau mai exact, visînd-o la persoana întîia. Acum nu-mi mai dau seama dacă cel pe care-l aud săpînd ca o cîrtiţă este adevăratul Faria ce-şi croieşte galerii prin zidurile adevăratei fortăreţe d'If sau e ipoteza unui Faria în luptă cu o fortăreaţă ipotetică. Oricum ar fi lucrurile, rezultatul este acelaşi ; fortăreaţa învinge. Am impresia că, în duelul între Faria şi fortăreaţă sînt atît de nepărtinitor încît ajung să ţin cu fortăreaţa împotriva lui... nu, de data asta exagerez : duelul nu

se desfăşoară doar în mintea mea, ci între doi duşmani reali, independent de mine ; efortul meu e de a-l privi cu detaşare şi linişte.

Dacă voi reuşi să studiez fortăreaţa şi pe abate dintr-un punct de vedere perfect echidistant, îmi voi putea da seama nu numai de greşelile făcute de Faria de fiecare dată dar şi de greşeala de metodă în care continuă să cadă şi pe care eu voi reuşi s-o evit punînd corect problema.

Faria procedează în felul următor : dă de o dificultate, studiază o soluţie, experimentează soluţia, se izbeşte de o nouă dificultate, proiectează o nouă soluţie, şi aşa mai departe. Pentru el, o dată eliminate toate erorile posibile şi neprevăzute, evadarea trebuie să reuşească : totul constă în proiectarea şi executarea evadării perfecte.

Eu pornesc de la presupunerea contrară : există o fortăreaţă perfectă, din care nu se poate evada ; evaziunea e posibilă doar dacă în proiectarea sau în construcţia fortăreţei s-a comis o greşeală sau a fost uitat ceva. În timp ce Faria continuă să descompună fortăreaţa sondîndu-i punctele slabe, eu continui s-o recompun închipuindu-mi bariere tot mai greu de trecut.

Imaginile despre fortăreaţă pe care ni le făcem Faria şi cu mine sînt tot mai deosebite : Faria pornind de la o schemă simplă pe care o complică din ce în ce mai mult ca să înţeleagă fiecare amănunt neprevăzut pe care-l întîlneşte în cale ; eu pornind de la dezordinea acestor date, văd în fiecare obstacol izolat semnul unui sistem de obstacole, dezvolt fiecare segment într-o figură regulată, sudez aceste figuri ca pe feţetele unui corp solid, poliedru sau hiperpoliedru, înscriu aceste poliedre în sfere sau hipersfere, şi astfel, cu cît închid mai mult forma fortăreţei cu atît o simplific, definind-o într-un raport numeric sau într-o formulă algebrică.

Dar pentru a concepe fortăreaţa în acest fel am nevoie ca abatele Faria să nu înceteze să se izbească

de surpături de pămînt, piroane de oțel, șanțuri cu țevării, gherete de sentinele, rîpe căscate, intrînduri în ziduri, deoarece singura metodă de a întări fortăreața închipuită este de a o confrunta mereu cu cea adevărată.

5

Deci : fiecare celulă pare să fie despărțită de exterior doar prin grosimea unui zid, dar Faria, săpînd, descoperă în mijloc o altă celulă, iar între aceasta și exterior încă una. Imaginea ce mi se impune este următoarea : o fortăreață care crește în jurul nostru, și cu cît stăm mai mult înăuntru cu atît ne îndepărtează de exterior. Abatele sapă, sapă, dar zidurile se îngroașă, meterezele și barbacanele se înmulțesc. Dacă ar reuși să înainteze mai repede decît se întinde fortăreața, Faria ar ajunge la un moment dat afară fără să-și dea seama. Ar trebui să se inverseze raportul dintre viteze în așa fel încît fortăreața, contractîndu-se, să-l arunce afară pe abate ca pe o ghiulea de tun.

Dacă fortăreața crește cu viteza timpului, pentru a fugi ar trebui să fim și mai iuți, ar trebui să ne întoarcem în timp. Momentul în care m-aș găsi afară ar fi același moment în care am intrat aici : ies în cele din urmă la mare și ce văd ? o barcă plină cu jandarmi care acostează lîngă d'If ; iar în mijloc se află Edmond Dantès, înlănțuit.

Iată că am ajuns iarăși să mă închipui pe mine însumi ca fiind protagonistul evadării, și imediat am pus în joc nu numai trecutul dar și viitorul meu, amintirile mele. Tot ceea ce e tulbure în raportul dintre un prizonier nevinovat și închisoarea lui continuă să arunce o umbră peste imagini și hotărîri. Dacă închisoarea este înconjurată de exteriorul *meu*, acel ex-

terior m-ar aduce îndărăt de fiecare dată cînd aş reuşi să-l ajung : exteriorul nu e altceva decît trecutul, zadarnic încercăm să fugim.

Trebuie să-mi reprezint închisoarea ca pe un loc aflat doar în interiorul lui însuşi, fără un exterior — cu alte cuvinte să renunţ de a ieşi — sau, trebuie să nu mi-o reprezint ca pe închisoarea *mea* ci ca pe un loc fără legătură cu mine nici înăuntru, nici în afară, adică să studiez o cale de ieşire dinăuntru spre afară făcînd abstracţie de valoarea pe care „interiorul" şi „exteriorul" au căpătat-o în sufletul meu ; o cale care să existe indiferent dacă spun „înăuntru" în loc de „afară" şi viceversa.

6

Dacă afară e trecutul, poate că viitorul se concentrează în punctul cel mai lăuntric al insulei d'If, şi atunci calea de ieşire duce spre înăuntru. În desenele cu care abatele Faria acoperă pereţii se pot deosebi două hărţi cu marginile crestate, presărate cu săgeţi şi semne : una ar fi planul castelului d'If iar cealaltă planul unei insule din arhipelagul toscan unde se află ascunsă o comoară : Monte-Cristo.

Abatele Faria vrea să evadeze tocmai pentru a căuta această comoară. Ca să reuşească, el trebuie să traseze o linie care, pe harta insulei d'If, să-l ducă dinăuntru spre afară iar pe harta insulei Monte-Cristo să-l ducă din afară spre punctul cel mai dinăuntru, adică spre peştera unde se află comoara. Trebuie că există un raport între o insulă din care nu se poate ieşi şi una în care nu se poate intra : de aceea în hieroglifele lui Faria cele două hărţi se suprapun pînă la identificare.

Îmi vine greu să mai înţeleg dacă Faria sapă ca să ajungă afară, la mare sau ca să pătrundă în peştera plină de aur. De fapt, şi într-un caz şi altul, el tinde spre acelaşi punct de sosire : locul multiplicităţii lucrurilor posibile. Uneori îmi reprezint această multi-

plicitate concentrată într-o strălucitoare cavernă subterană, alteori o văd ca pe o explozie iradiantă. Comoara de pe Monte-Cristo și fuga din If sînt două faze ale aceluiași proces, poate succesive, poate periodice ca o bătaie de inimă.

Căutarea centrului din If-Monte Cristo nu duce la rezultate mai sigure decît mersul spre circumferința sa de neajuns : în orice punct m-aș afla, hipersfera se lărgește în juru-mi în toate direcțiile ; centrul este oriunde mă găsesc eu ; a merge mai în adîncime înseamnă a coborî în mine însumi. Sapi, sapi și nu faci altceva decît să străbați mereu același drum.

7

O dată ajuns în stăpînirea comorii, Faria are de gînd să-l elibereze pe împărat din Elba, să-i pună la dispoziție mijloacele de a redeveni căpetenia oștilor sale... Planul de fugă — căutare în insula d'If-Monte-Cristo nu este, prin urmare, complet dacă nu include și căutarea — fugă a lui Napoleon din insula unde e exilat. Faria sapă ; mai pătrunde o dată în celula lui Edmond Dantès ; îl vede pe prizonier din spate cum stă și privește cerul prin ferestruică ; la zgomotul tîrnăcopului, prizonierul se întoarce : e Napoleon Bonaparte. Faria și Dantès-Napoleon sapă împreună un tunel în fortăreață. Harta insulei d'If-Monte-Cristo-Elba e desenată în așa fel încît rotind-o cu cîteva grade se obține harta Sfintei Elena : fuga se transformă într-un exil fără întoarcere.

Motivele confuze pentru care, atît Faria cît și Edmond Dantès au ajuns prizonieri se leagă de soarta cauzei bonapartiste. Ipotetica figură geometrică numită If-Monte-Cristo coincide în cîteva puncte cu o altă figură care se numește Elba-Sfînta Elena. Există

puncte ale trecutului şi ale viitorului în care istoria lui Napoleon intervine în istoria noastră de bieţi ocnaşi, şi altele în care eu şi cu Faria vom putea sau am putut influenţa o eventuală revanşă a Imperiului.

Aceste intersecţii îngreunează şi mai mult calculul previziunilor ; există puncte în care linia urmată de unul din noi se bifurcă, se ramifică, se deschide ca un evantai ; fiecare ramură poate întîlni ramuri care pornesc de la alte linii. Faria trece săpînd pe un traseu colţuros ; şi cît pe-aci se izbeşte de coloanele şi tunurile Armatei imperiale care recucereşte Franţa.

Înaintăm în întuneric ; şi doar încolăcirea itinerariilor noastre ne dă de ştire că ceva s-a schimbat în itinerariile celorlalţi. Să presupunem că Waterloo este punctul în care drumul armatei lui Wellington s-ar putea încrucişa cu drumul lui Napoleon ; dacă cele două linii se întîlnesc, segmentele de dincolo de punct rămîn pe dinafară ; în harta în care-şi sapă Faria tunelul, proiecţia unghiului din Waterloo îl obligă să se întoarcă de unde-a venit.

8

Intersecţiile dintre diferitele linii ipotetice definesc o serie de planuri care se aşază ca paginile unui manuscris pe biroul unui romancier. Să zicem că Alexandre Dumas ar fi scriitorul care trebuie să predea cît mai repede editorului său un roman în douăsprezece volume intitulat *Contele de Monte-Cristo.* Munca sa se desfăşoară în felul următor : două ajutoare (Auguste Maquet şi P. A. Fiorentino) dezvoltă una cîte una toate alternativele ivite din fiecare punct în parte, şi-i furnizează lui Dumas urzeala tuturor variantelor posibile ale unui imens hiper-roman ; Dumas alege, respinge, taie, lipeşte, combină, dacă preferă una dintre soluţii din motive bine întemeiate dar această soluţie exclude un episod pe care l-ar însera cu mare plăcere, el încearcă să combine pasajele de provenienţă diferită, le încheagă de bine de rău, se străduieşte să

stabilească o aparentă continuitate între fragmente de viitor ce nu mai au nici o legătură între ele. Rezultatul final va fi romanul *Contele de Monte-Cristo* gata predat tipografiei.

Diagramele schițate de Faria și de mine pe pereții închisorii seamănă cu cele scrise de Dumas pe fișele lui pentru a fixa ordinea variantelor alese. Un maldăr de file pot fi trimise la tipar : conțin descrierea Marsiliei de pe vremea tinereții mele ; parcurgînd rîndurile scrise îndesat mă pot plimba pe digurile portului, urc pe Rue de la Canebière învăluit de primele raze de soare, pot ajunge în satul Catalanilor cățărat sus pe deal, s-o revăd pe Mercedes... Un alt maldăr de file așteaptă ultimele corecturi : Dumas pune încă la punct capitolele despre captivitatea din Castelul d'If ; Faria și cu mine ne zbătem înăuntru, murdari de cerneală, printre corecturile întortocheate... Pe marginea mesei de scris se îngrămădesc propunerile de continuare a povestirii pe care cei doi secretari le compilează metodic. Într-una din ele, Dantès evadează din închisoare, găsește comoara lui Faria, devine contele de Monte-Cristo cu fața pămîntie, de nepătruns, își pune voința lui de nezdruncinat și imensa bogăție în slujba răzbunării ; machiavelicul Villefort, lacomul Danglars, josnicul Caderousse își primesc pedeapsa pentru nelegiuirile lor ; așa cum ani de-a rîndul am prevăzut între aceste ziduri în visele mele dușmănoase, în dorința mea de răzbunare.

Alături de acesta, se mai află pe masă și alte ciorne prevăzînd alte deznădăminte. Faria reușește să facă o crăpătură în perete, pătrunde în biroul lui Alexandre Dumas, aruncă o privire imparțială și lipsită de patimă pe întinderea timpurilor trecute, prezente și viitoare — lucru pe care eu nu l-aș putea face, eu care aș încerca să mă recunosc cu înduioșare în tînărul Dantès de abia înaintat la gradul de căpitan, cu milă în Dantès ocnașul, cu delirul măreției în contele de Monte-Cristo ce-și face o apariție maiestuoasă în saloanele pariziene cele mai mîndre ; eu care cu conster-

nare aş constata că toţi aceştia îmi sînt, de fapt, străini — ia o foaie de ici, alta de colo, îşi mişcă ca o maimuţă braţele lui lungi şi păroase, caută capitolul cu evadarea, pagina fără de care toate urmările romanului devin imposibile în afara fortăreţei. Fortăreaţa concentrică If-Monte-Cristo-masa de lucru a lui Dumas ne cuprinde pe noi prizonieri, comoara şi hiper-romanul Monte-Cristo cu variantele şi combinaţiile de variante de ordinul miliardelor de miliarde dar reprezentînd totuşi un număr finit. Pe Faria îl interesează doar o pagină dintre atîtea altele şi speră s-o găsească ; pe mine mă interesează să văd cum se măreşte teancul de pagini respinse, de soluţii date la o parte, care formează deja un vraf, un perete...

Punînd cap la cap toate continuările probabile sau improbabile care permit lungirea povestirii se obţine linia în zig-zag a romanului *Contele de Monte-Cristo* de Dumas ; în timp ce, dacă se iau în consideraţie împrejurările care împiedică povestea să continue se obţine spirala unui roman în negativ, *Contele de Monte-Cristo* cu semnul minus. O spirală se poate desfăşura spre afară sau spre înăuntru : dacă se răsuceşte în interiorul ei, povestea se închide fără să se mai poată dezvolta ; dacă se deschide în spire tot mai largi, la fiecare cerc ar putea include un segment din *Contele de Monte-Cristo* cu semnul plus, ajungînd să coincidă cu romanul pe care Dumas îl va tipări, sau chiar depăşindu-l în bogăţia evenimentelor fericite. Diferenţa hotărîtoare între cele două cărţi — diferenţă care va determina definirea uneia din cărţi drept adevărată şi a celeilalte drept falsă chiar dacă sînt identice — va consta exclusiv în metodă. Pentru a proiecta o carte — sau o evadare — primul lucru e să ştii ce să laşi la o parte.

9

Astfel continuăm să ne luptăm cu fortăreaţa, Faria dibuind punctele slabe din zidărie şi izbindu-se de piedici noi, eu cugetînd la încercările lui eşuate pentru a

presupune noi șiruri de ziduri de adăugat la planul fortăreței mele ipotetice.

Dacă voi reuși să construiesc cu gîndul o fortăreață din care nu e cu putință să scapi, atunci această fortăreață închipuită ori va fi identică cu cea adevărată — și în acest caz e limpede că nu vom putea fugi niciodată de aici, dar cel puțin vom dobîndi liniștea unuia ce știe că se află aici pentru că este imposibil să se afle în altă parte — ori va fi o fortăreață din care fuga e și mai imposibilă — și acesta va fi semnul că există o posibilitate de fugă : ca s-o descoperi e de ajuns să găsești punctul în care fortăreața închipuită nu coincide cu cea adevărată.

SUMAR

COSMICOMICĂRII

Distanța pînă la lună 7
În zorii zilei 22
Un semn în spațiu 33
Totul într-un punct 43
Fără culori 48
Jocuri fără sfîrșit 58
Unchiul acvatic 65
Pe cît punem pariu? 77
Dinozaurii 86
Forma spațiului 103
Anii-lumină 113
Spirala 126

T + INDICE ZERO

PARTEA ÎNTII — ALȚI QFWFQ

Luna moale 145
Originea păsărilor 154
Cristalele 166
Sîngele, Marea 175

PARTEA A DOUA — PRISCILLA

I Mitoză 193
II Meioză 207
III Moarte 217

PARTEA A TREIA — T- INDICE ZERO

T- indice zero 225
Urmărirea 239
O mașină în noapte 253
Contele de Monte-Cristo 261

Coli tipar : 17,25

Lucrarea executată sub comanda nr. 2898 la Oficiul Economic Central „Carpați", Întreprinderea poligrafică „Bucureștii-Noi", str. Hrisovului nr. 18 A, sectorul 8, București

Arta subtilă a lui Calvino consistă mai ales în combinarea unui decor cosmologic, riguros ştiinţific, cu aventuri, gînduri, fapte şi sentimente avînd un ciudat aer de viaţă cotidiană...
Astfel, Calvino — fericită combinare de poet şi umorist — ne vorbeşte în acelaşi timp de lume şi de noi, de apariţia vieţii şi de cusururile ei cotidiene, de mişcarea planetelor şi de cele ale inimii, de forţa inerţiei şi de cea a obişnuinţei...
COSMICOMICĂRIILE sînt o capodoperă de imaginaţie lucidă, de visare organizată.

Claude Bonnefoy

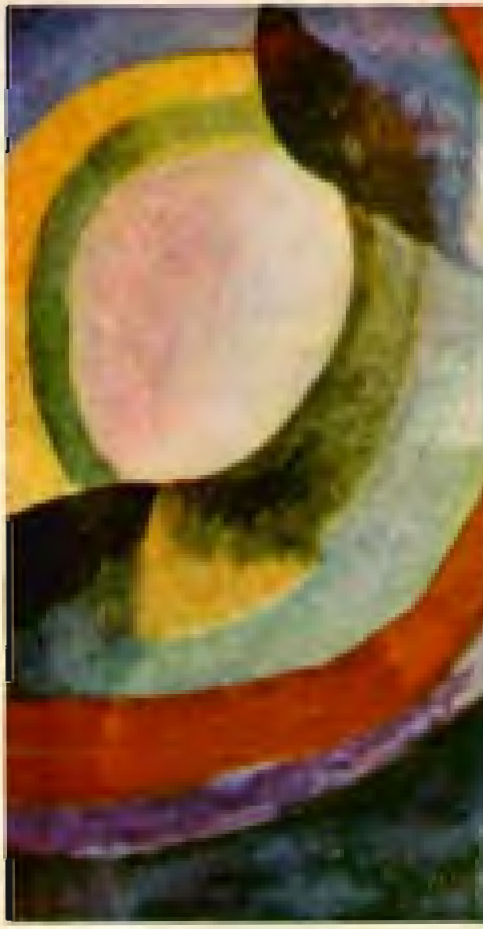

... Italo Calvino a ales pentru a se exprima povestirea filozofică, apologul ; el surprinde în cotidian o clipă în care se luminează un întreg destin.
Arta lui Italo Calvino, de o mare rigoare a scrierii, îl determină să-şi caute drumul spre galaxii, din ce în ce mai departe, şi să se cocoaţe pe stele pentru a descifra imaginea omului.

Thérèse de Saint Phalle

UNIVERS — 1970

Lei 8,25

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026